

ACADEMIA DE STUDII ECONOMICE A MOLDOVEI

Cu titlu de manuscris
C.Z.U: 336.71.078.3(043)(478)

BEJAN ANASTASIA

**PERFEȚIONAREA CADRULUI DE SUPRAVEGHERE ÎN
SCOPUL MENȚINERII STABILITĂȚII SISTEMULUI BANCAR
DIN REPUBLICA MOLDOVA**

SPECIALITATEA: 522.01. - FINANȚE

Teză de doctor în științe economice

Conducător științific:

COBZARI Ludmila,
doctor habilitat în științe economice,
profesor universitar

Autor:

BEJAN Anastasia

CHIȘINĂU, 2021

© Bejan Anastasia, 2021

CUPRINS

ADNOTARE	5
LISTA TABELELOR	8
LISTA FIGURILOR	9
LISTA ABREVIERILOR	10
INTRODUCERE	11
1. REPERE TEORETICO-METODOLOGICE PRIVIND STABILITATEA SISTEMULUI BANCAR ȘI SUPRAVEGHEREA BANCARĂ	19
1.1. Dimensiuni teoretice cu privire la sistemul bancar și stabilitatea acestuia	19
1.2. Factorii de influență și metodele de evaluare a stabilității sistemului bancar	28
1.3. Aspecte conceptuale privind supravegherea bancară și rolul acesteia în asigurarea stabilității sistemului bancar	37
1.4. Concluzii la capitolul 1.....	52
2. CADRUL DE SUPRAVEGHERE BANCARĂ DIN REPUBLICA MOLDOVA ȘI EVALUAREA CALITĂȚII ACESTUIA	55
2.1. Configurarea cadrului național de supraveghere bancară	55
2.2. Structura instituțională, reglementările și instrumentele aferente supravegherii bancare	62
2.3. Evaluarea calității cadrului de supraveghere prin prisma asigurării stabilității sistemului bancar.....	72
2.4. Concluzii la capitolul 2.....	94
3. PERFECȚIONAREA CADRULUI DE SUPRAVEGHERE BANCARĂ ÎN VEDEREA ASIGURĂRII STABILITĂȚII SISTEMULUI BANCAR DIN REPUBLICA MOLDOVA	97
3.1. Constrângeri și oportunități în menținerea stabilității sistemului bancar autohton	97
3.2. Elaborarea și aplicarea modelului dinamic de evaluare și prognozare a stabilității financiare a sistemului bancar în procesul de supraveghere bancară	109
3.3. Direcții de dezvoltare a cadrului național de supraveghere bancară	119
3.4. Concluzii la capitolul 3.....	126
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI	128
BIBLIOGRAFIE	133
ANEXE	148
Anexa 1. Criteriile de abordare a stabilității financiare.....	149
Anexa 2. Indicatorii solidității financiare (de bază și suplimentari).....	150
Anexa 3. Indicatorii de prognoză a instabilității financiare.....	151
Anexa 4. Principiile de Bază pentru o Supraveghere Bancară Eficientă (versiunile anilor 2006 și 2011).....	152

Anexa 5. Evaluarea condiției I (CI) - Calitatea cadrului instituțional, de supraveghere și de reglementare microprudențială.....	153
Anexa 6. Evaluarea condiției II (CII) - Calitatea cadrului instituțional, de supraveghere și de reglementare macroprudențială.....	156
Anexa 7. Principalii indicatori financiari ai băncilor de importanță sistemică la data de 31.12.2020.....	157
Anexa 8. Rezultatele simulărilor de criză a principalelor riscuri care afectează stabilitatea sistemului bancar la data de 31.12.2020.....	158
Anexa 9. Evaluarea condiției III (CIII) - Stabilitatea sistemului bancar.....	161
Anexa 10. Evaluarea condiției IV (CIV) - Disciplina de piață, transparența în activitatea organului de supraveghere și a băncilor supravegheate.....	162
Anexa 11. Interpretarea indicatorilor care caracterizează stabilitatea financiară a unei bănci/sistemului bancar utilizați pentru dezvoltarea modelului MDESf/MDPSF.....	164
Anexa 12. Componentele activelor și pasivelor băncilor necesare determinării ponderii fiecărui indicator în modelul MDESf/MDPSF.....	165
Anexa 13. Valorile activelor și pasivelor băncilor necesare determinării ponderii fiecărui indicator în modelul MDESf/MDPSF.....	166
Anexa 14. Calcularea valorilor ajustate (ponderilor) optime ale parametrilor bilanțului unei bănci (%)......	167
Anexa 15. Calcularea valorilor coeficienților de ponderare.....	168
Anexa 16. Calcularea indicatorilor modelului MDESf/MDPSF pentru evaluarea și prognozarea stabilității BC „Moldindconbank” S.A.....	169
Anexa 17. Calcularea indicatorilor modelului MDESf/MDPSF pentru evaluarea și prognozarea stabilității BC „Victoriabank” S.A.....	170
Anexa 18. Calcularea indicatorilor modelului MDESf/MDPSF pentru evaluarea și prognozarea stabilității OTP Bank S.A.....	171
Anexa 19. Calcularea indicatorilor modelului MDESf/MDPSF pentru evaluarea și prognozarea stabilității BC „Energbank” S.A.....	172
Anexa 20. Calcularea indicatorilor modelului MDESf/MDPSF pentru evaluarea și prognozarea stabilității sistemului bancar din Republica Moldova.....	173
Anexa 21. Certificate de implementare a rezultatelor cercetării.....	174
DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII.....	177
CURRICULUM VITAE.....	178

ADNOTARE

Bejan Anastasia: „Perfecționarea cadrului de supraveghere în scopul menținerii stabilității sistemului bancar din Republica Moldova”, teză de doctor în științe economice, specialitatea: 522.01 – Finanțe, Chișinău, 2021

Structura tezei: introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 180 titluri, 21 anexe, 132 de pagini text de bază, 27 tabele, 16 figuri, 12 formule. Rezultatele obținute sunt publicate în 14 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: bancă, sistem bancar, intermediere financiară, stabilitate, supraveghere bancară, criză financiară, risc sistemic, bancă de importanță sistemică, supraveghere macroprudențială.

Scopul lucrării: evaluarea calității cadrului actual de supraveghere bancară din Republica Moldova și identificarea direcțiilor de perfecționare a acestuia în vederea consolidării stabilității sistemului bancar autohton.

Obiectivele cercetării: investigarea fundamentelor teoretice ale sistemului bancar, stabilității sistemului bancar și ale metodelor de evaluare a acesteia; abordarea conceptuală a cadrului de supraveghere bancară și argumentarea rolului acestuia în asigurarea stabilității sistemului bancar; generalizarea reglementărilor naționale și internaționale în domeniul supravegherii bancare; identificarea particularităților cadrului actual de supraveghere bancară din Republica Moldova și evaluarea calității acestuia; determinarea constrângerilor și oportunităților în menținerea stabilității sistemului bancar; evaluarea stabilității sistemului bancar autohton și prognozarea evoluției acesteia; identificarea direcțiilor de dezvoltare a cadrului de supraveghere bancară din Republica Moldova.

Noutatea și originalitatea științifică: sistematizarea abordărilor teoretice cu privire la stabilitatea sistemului bancar și dezvoltarea conceptului de stabilitate bancară sub aspect cantitativ și calitativ; dezvoltarea conceptuală a cadrului de supraveghere bancară prin ajustarea definiției acestuia; dezvoltarea relației cauzale dintre cadrul eficient de supraveghere bancară și stabilitatea sistemului bancar; elaborarea metodologiei de evaluare a calității cadrului de supraveghere bancară și aplicarea acesteia pentru aprecierea cadrului autohton de supraveghere; elaborarea și validarea modelului dinamic de evaluare și prognozare a stabilității financiare a băncilor și sistemului bancar; recomandarea măsurilor de perfecționare a cadrului de supraveghere bancară din Republica Moldova în vederea asigurării stabilității sistemului bancar.

Problema științifică importantă soluționată în domeniul cercetat constă în fundamentarea din punct de vedere științific și metodologic a rolului supravegherii bancare în asigurarea stabilității sistemului bancar, fapt care a confirmat necesitatea elaborării metodologiei de evaluare a calității cadrului de supraveghere și a unui model dinamic destinat evaluării și prognozării stabilității băncilor și sistemului bancar, în vederea aplicării acestora pentru perfecționarea cadrului de supraveghere bancară din Republica Moldova.

Semnificația teoretică a lucrării rezidă în dezvoltarea aspectelor teoretice privind stabilitatea sistemului bancar și cadrul de supraveghere bancară, sistematizarea factorilor de influență asupra stabilității bancare, metodelor de evaluare a acesteia, precum și a reglementărilor în domeniu, elaborarea metodologiei de evaluare a calității cadrului de supraveghere bancară și a modelului de evaluare și prognozare a stabilității financiare a băncilor și sistemului bancar.

Valoarea aplicativă a tezei este determinată de utilizarea rezultatelor cercetării în procesul de perfecționare a cadrului de supraveghere bancară din Republica Moldova, și anume: abordarea stabilității sistemului bancar sub aspect cantitativ și calitativ; abordarea micro și macroprudențială în cadrul analizei sistemului bancar autohton; aplicarea metodologiei de evaluare a calității cadrului de supraveghere bancară; aplicarea modelului dinamic de evaluare și prognozare de către autoritatea de supraveghere a stabilității financiare a băncilor și sistemului bancar din Republica Moldova; elaborarea de recomandări privind perfecționarea cadrului național de supraveghere bancară.

Implementarea rezultatelor științifice. Cele mai importante rezultate ale cercetării au fost acceptate spre implementare de către Banca Națională a Moldovei, Comitetul Național de Stabilitate Financiară și Academia de Studii Economice a Moldovei, fiind confirmate prin certificate de implementare.

АННОТАЦИЯ

Бежан Анастасия: „Совершенствование системы надзора в целях поддержания стабильности банковской системы в Республике Молдова”, докторская диссертация по экономике, специальность: 522.01 – Финансы, Кишинев, 2021

Структура диссертации: введение, три главы, общие выводы и рекомендации, библиография, состоящая из 180 наименований, 21 приложений, 132 страниц основного текста, 27 таблиц, 16 рисунков и 12 формул. Результаты исследования опубликованы в 14 научных работах.

Ключевые слова: банк, банковская система, финансовое посредничество, стабильность, банковский надзор, финансовый кризис, системный риск, банк системного значения, макропруденциальный надзор.

Цель исследования: оценка качества системы банковского надзора в Республике Молдова и выявление направлений ее совершенствования для укрепления стабильности отечественной банковской системы.

Задачи исследования: исследование теоретических основ банковской системы, стабильности банковской системы и методов ее оценки; исследование с концептуальной точки зрения системы банковского надзора и обоснование ее роли в обеспечении стабильности банковской системы; обобщение положений национальных и международных регламентов в области банковского надзора; выявление особенностей действующей системы банковского надзора в Республике Молдова и оценка ее качества; выявление ограничений и возможностей в поддержании стабильности банковской системы; оценка стабильности отечественной банковской системы и прогнозирование ее эволюции; обоснование направлений развития системы банковского надзора в Республике Молдова.

Научная новизна и оригинальность: систематизация теоретических положений относительно стабильности банковской системы, и развитие концепции банковской стабильности с количественной и качественной точек зрения; развитие концепции системы банковского надзора и пересмотр ее определения; развитие причинно-следственной связи между эффективной системой банковского надзора и стабильностью банковской системы; разработка и применение методологии оценки качества системы банковского надзора; разработка и апробация динамической модели оценки и прогнозирования стабильности банков и банковской системы; предложение мер по совершенствованию системы банковского надзора в Республике Молдова в целях обеспечения стабильности банковской системы.

Важная научная проблема, решаемая в области исследования, заключается в обосновании с научной и методологической точек зрения роли банковского надзора в обеспечении стабильности банковской системы, что подтвердило необходимость разработки методологии оценки качества системы банковского надзора и динамической модели оценки и прогнозирования финансовой стабильности банков и банковской системы в целях совершенствования банковского надзора в Республике Молдова.

Теоретическая значимость работы заключается в развитии теоретических основ стабильности банковской системы и системы банковского надзора, систематизации факторов банковской стабильности, методов ее оценки, а также положений действующих регламентов в данной области, разработке методологии оценки качества системы банковского надзора и модели оценки и прогнозирования финансовой стабильности банков и банковской системы.

Прикладная ценность диссертации предопределена применением результатов исследования в процессе совершенствования системы банковского надзора в республике Молдова, а именно: рассмотрение стабильности банковской системы с количественной и качественной точек зрения; микро и макропруденциальных подходов к анализу отечественной банковской системы; методологии оценки качества системы банковского надзора; динамической модели оценки и прогнозирования органом надзора финансовой стабильности банков и банковской системы в Республике Молдова; рекомендаций по совершенствованию национальной системы банковского надзора.

Внедрение научных результатов. Наиболее важные результаты исследования были приняты к внедрению Национальным банком Молдовы, Национальным Комитетом по Финансовой Стабильности и Молдавской Экономической Академией, что подтверждено актами внедрения.

ANNOTATION

Bejan Anastasia: „Improvement of the supervisory framework in order to maintain the stability of the banking system in the Republic of Moldova”, PhD thesis in economics, specialty: 522.01 – Finance, Chisinau, 2021

Thesis structure: introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, bibliography consisting of 180 titles, 21 annexes, 132 basic text pages, 27 tables, 16 figures and 12 formulas. The research results are published in 14 scientific papers.

Keywords: bank, banking system, financial intermediation, stability, banking supervision, financial crisis, systemic risk, systemically important bank, macroprudential supervision.

The purpose of the research: the assessment of the quality of the current banking supervisory framework in the Republic of Moldova and identification of the directions of its improvement in order to strengthen the stability of the domestic banking system.

The objectives of the research: investigation of the theoretical foundations of the banking system, banking system stability and the methods of its assessment; the conceptual approach of the banking supervision framework; generalization of national and international regulations in the field; identification of the particularities of the current banking supervision framework in the Republic of Moldova and assessment of its quality; determination of the constraints and opportunities in maintaining the stability of the banking system; assessment of the stability of the domestic banking system and forecasting its evolution; identification of directions for improvement of the banking supervision framework in the Republic of Moldova.

Scientific novelty and originality: systematization of the theoretical approaches regarding the stability of the banking system and development of the concept of the banking system stability in terms of quantity and quality; conceptual development of the banking supervision framework by adjusting its definition; development of the causal relationship between an efficient banking supervision framework and the banking system stability; elaboration of the methodology for assessment the quality of the banking supervision framework and its application for the appreciation of the national banking supervision framework; elaboration and validation of the dynamic model for assessment and forecasting the stability of banks and banking system; recommendation of the measures for improvement of the banking supervision framework in the Republic of Moldova in order to ensure the stability of the banking system.

The important scientific problem solved in the researched field consists in the scientific and methodological substantiation of the banking supervision role in ensuring the stability of the banking system, which confirmed the need to develop the methodology for assessment the quality of the banking supervision framework and a dynamic model for assessment and forecasting the stability of banks and the banking system, in order to apply them for improvement of the banking supervision framework in the Republic of Moldova.

The theoretical significance of the paper lies in the development of theoretical aspects regarding the banking system stability and the banking supervision framework, the systematization of the factors influencing the banking stability, of its evaluation methods, as well as of the relevant regulations in this field, the elaboration of the methodology for assessment the quality of the banking supervision framework and of the model for assessment and forecasting the stability of banks and the banking system.

The applicative value of the paper is determined by the use of research results for improvement of the banking supervision framework in the Republic of Moldova, namely: the approach to the banking system's stability in terms of quantity and quality; micro and macro prudential approach in the analysis of the domestic banking system; application of the methodology for assessment the quality of the banking supervision framework; application of the model for assessment and forecasting the stability of banks and the banking system; elaboration of recommendations regarding the improvement of the national banking supervision framework.

Implementation of the scientific results. The most important results of the research, were accepted for implementation by the National Bank of Moldova, the National Committee for Financial Stability and the Academy of Economic Studies of Moldova, being confirmed by implementation certificates.

LISTA TABELELOR

Tabelul 1.1. Indicatorii principali ai solidității financiare	33
Tabelul 1.2. Indicatorii IASF pentru sistemul bancar ceh	34
Tabelul 1.3. Indicatorii IASF pentru sistemul financiar românesc.....	34
Tabelul 1.4. Indicatorii utilizați de A. Demirguc-Kunt și E. Detragiache în cadrul SAT	35
Tabelul 1.5. Informații necesare pentru simulările de criză	36
Tabelul 1.6. Obiectivele supravegherii bancare	40
Tabelul 1.7. Analiza comparativă a reglementărilor acordurilor Basel I, II, și III	46
Tabelul 1.8. Perspectivele macro și microprudențială ale supravegherii bancare.....	48
Tabelul 2.1. Componentele procesului de supraveghere și evaluare (SREP)	61
Tabelul 2.2. Cerințe prudențiale privind activele, impuse de BNM.....	66
Tabelul 2.3. Cerințe prudențiale privind capitalul, impuse de BNM	67
Tabelul 2.4. Cerințe prudențiale privind lichiditatea, impuse de BNM	67
Tabelul 2.5. Cerințe prudențiale privind riscul valutar, impuse de BNM	68
Tabelul 2.6. Activitățile desfășurate în cadrul supravegherii la distanță.....	69
Tabelul 2.7. Corelarea dintre condițiile de evaluare și reglementările internaționale	72
Tabelul 2.8. Structura de proprietate și numărul de subdiviziuni ale băncilor în perioada 2002 – 2020	77
Tabelul 2.9. Indicatori de identificare a băncilor de importanță sistemică.....	86
Tabelul 2.10. Clasamentul băncilor de importanță sistemică la data de 31.12.2020.....	88
Tabelul 2.11. Rezultatele simulărilor de criză a riscului de lichiditate (scenariul I) la data de 31.12.2020.....	90
Tabelul 2.12. Rezultatele simulărilor de criză a riscului de lichiditate (scenariul II)..... la data de 31.12.2020	90
Tabelul 2.13. Rezultatele simulărilor de criză a riscului de credit (scenariul I) la data de 31.12.2020.....	91
Tabelul 2.14. Rezultatele simulărilor de criză a riscului de credit (scenariul II) la data de 31.12.2020.....	91
Tabelul 2.15. Punctajul acumulat în baza condițiilor de evaluare.....	93
Tabelul 3.1. Prioritățile BNM în supravegherea bancară pentru perioada 2017 – 2021	97
Tabelul 3.2. Aplicarea modelului MDES/MDPSF pentru evaluarea și prognozarea stabilității financiare a băncilor/sistemului bancar din Republica Moldova	118
Tabelul 3.3. Abordarea amortizorului de risc sistemic.....	122
Tabelul 3.4. Abordarea periodicității evaluării SREP	124

LISTA FIGURILOR

Fig. 1.1. Abordări ale stabilității sistemului bancar	23
Fig. 1.2. Componentele stabilității sistemului bancar și parametrii acestora	24
Fig. 1.3. Factorii de influență asupra stabilității sistemului bancar.....	29
Fig. 1.4. Măsuri pentru soluționarea situațiilor de criză.....	36
Fig. 1.5. Modelele supravegherii bancare	49
Fig. 2.1. Consolidarea cadrului de supraveghere bancară din Republica Moldova	57
Fig. 2.2. Subdiviziunile BNM responsabile de stabilitatea sistemului bancar	63
Fig. 2.3. Evoluția ratei fondurilor proprii totale în perioada 2002 – 2020 (%)	78
Fig. 2.4. Evoluția activelor în perioada 2002 – 2020 (mil. lei)	79
Fig. 2.5. Evoluția ponderii creditelor neperformante în total credite în perioada 2002 – 2020 (%)	80
Fig. 2.6. Evoluția datoriilor în perioada 2002 – 2020 (mil. lei)	81
Fig. 2.7. Evoluția principiului I al lichidității în perioada 2002 – 2020	82
Fig. 2.8. Evoluția principiului II al lichidității în perioada 2002 – 2020 (%).....	83
Fig. 2.9. Evoluția profitului net în perioada 2002 – 2020 (mil. lei)	83
Fig. 2.10. Evoluția profitabilității în perioada 2002 – 2020 (%).....	84
Fig. 3.1. Direcții de dezvoltare a cadrului de supraveghere bancară din Republica Moldova	119

LISTA ABREVIERILOR

AL	– Active lichide
APR	– Active ponderate la risc
BCE	– Banca Centrală Europeană
BIS	– Bancă de importanță sistemică
BNM	– Banca Națională a Moldovei
BRI	– Banca Reglementelor Internaționale
CN	– Credite neperformante
CND	– Cheltuieli neaferele dobânzii
CNSF	– Comitetul Național de Stabilitate Financiară
COREP	– Cadrul comun de raportare
CR	– Capital reglementat
CSF	– Consiliul pentru Stabilitate Financiară
DSC	– Distribuția sectorială a creditelor
DTS	– Datorii pe termen scurt
EBA	– Autoritatea Bancară Europeană
FGDSB	– Fondul de garantare a depozitelor în sistemul bancar
FMI	– Fondul Monetar Internațional
FP	– Fonduri proprii
HCE	– Hotărârea Comitetului Executiv
IASF	– Indicele agregat de stabilitate financiară
ICAAP	– Procesul intern de evaluare a adecvării capitalului la riscuri
ILAAP	– Procesul intern de evaluare a adecvării lichidității
ISF	– Indicatorii solidității financiare
LCR	– Indicatorul de acoperire a necesarului de lichiditate
MDESF	– Modelul dinamic de evaluare a stabilității financiare
MDPSF	– Modelul dinamic de prognozare a stabilității financiare
MEI	– Ministerul Economiei și Infrastructurii al Republicii Moldova
MUS	– Mecanism unic de supraveghere
NSFR	– Rata de finanțare netă stabilă
O-SII	– Societate de importanță sistemică
PCSBFT	– Prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului
PIB	– Produs intern brut
PVD	– Poziția valutară deschisă
ROA	– Rentabilitatea activelor
ROE	– Rentabilitatea capitalului acționar
SAT	– Sistemele de avertizare timpurie
SEP	– Programul de supraveghere prudențială
SREP	– Procesul de supraveghere și evaluare
TA	– Total active
TC	– Total credite
UE	– Uniunea Europeană
VB	– Venit brut
VLC	– Valută liber convertibilă
VND	– Venit net din dobânzi

INTRODUCERE

Actualitatea și importanța temei de cercetare. Sistemul bancar ocupă un loc-cheie în economia oricărei țări, având rolul primordial în emisia și circulația de monedă, funcționarea sistemului de plăți și decontări, precum și în finanțarea activităților economice și a necesităților populației. Funcția de intermediere financiară pe care o îndeplinesc băncile atestă importanța și imposibilitatea substituirii lor, acestea având dreptul să atragă mijloacele bănești temporar disponibile de la persoane fizice și juridice și să le redirecționeze spre creditarea economiei, plasamente interbancare, investiții în valori mobiliare etc.

Activitatea bancară este supusă mai multor riscuri care pot provoca atât dezechilibre locale, la nivel de bancă, cât și globale, la nivelul sistemului bancar. Faptul că băncile operează, în cea mai mare parte, cu un volum considerabil de resurse atrase trebuie să responsabilizeze managementul acestora în vederea desfășurării activităților într-un mod cât mai prudent și asumării riscurilor în limita posibilităților de acoperire a acestora.

Premisa de bază a continuității în desfășurarea activității și a încrederii clienței în sistemul bancar este stabilitatea acestuia, care presupune depășirea riscurilor, îndeplinirea integrală și la timp a obligațiilor, realizarea intereselor tuturor participanților la relațiile financiare, dezvoltarea proprie în conformitate cu tendințele pieței. Menținerea stabilității sistemului bancar trebuie tratată nu doar ca o responsabilitate a conducerii băncilor, ci și ca o prioritate a autorității de supraveghere bancară, care dispune de diverse instrumente aferente supravegherii. Pentru a fi întotdeauna eficiente, instrumentele respective necesită periodic revizuire și adaptare la specificul situației existente în sistemul bancar și la riscurile cu care acesta se confruntă.

Astfel, actualitatea prezentei teme de cercetare derivă din importanța menținerii în Republica Moldova a unui sistem bancar stabil în scopul asigurării continuității în intermedierea financiară, protejării intereselor clienței și păstrării încrederii acesteia în instituțiile bancare. Totodată, este de menționat și necesitatea perfecționării continue a procesului de supraveghere bancară prudențială în vederea atingerii obiectivului de stabilitate a sistemului bancar.

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemelor de cercetare

Aspectele ce țin de stabilitatea sistemului bancar și rolul supravegherii bancare au prezentat în permanență un interes sporit pentru cercetători. Cu toate acestea, până la criza financiară internațională din anii 2007 – 2008, aspectele menționate erau examinate, în mare parte, separat, fără a ține cont de caracterul sistemic al stabilității sistemului bancar și fără o abordare macroprudențială a procesului de supraveghere bancară.

Ulterior, a fost conștientizată importanța cercetării relației cauzale dintre supravegherea bancară și stabilitatea sistemului bancar. În această ordine de idei, accentul a fost pus pe necesitatea supravegherii riscului sistemic ca sursă declanșatoare a crizelor financiare, precum și pe contribuția cadrului eficient de supraveghere bancară la asigurarea stabilității sistemului bancar. Menționăm că, pe parcursul ultimului deceniu, perioadă în care a avut loc și cea mai mare fraudă bancară din Republica Moldova, în sistemul bancar autohton au fost identificate mai multe riscuri asociate guvernantei corporative, activității de creditare, transparenței acționariatului, spălării banilor etc. Deși, începând cu anul 2015, întru evitarea riscurilor excesive în activitatea băncilor, Banca Națională a Moldovei (BNM) a depus eforturi considerabile orientate spre consolidarea cadrului național de supraveghere, specificul activității bancare conduce inevitabil la implicarea băncilor în activități purtătoare de riscuri. Vulnerabilitățile cu care se confruntă actualmente sistemul bancar autohton sunt legate și de incertitudinile aferente efectelor ulterioare ale crizei pandemice, de riscul de credit și riscul operațional. Astfel, având în vedere faptul că sistemul bancar este în continuă dezvoltare, iar riscurile care apar în funcționarea lui pot varia de la o perioadă la alta, în vederea menținerii stabilității sistemului bancar este necesară o abordare flexibilă în procesul de supraveghere pentru ca acesta să fie întotdeauna eficient, oportun și corelat cu riscurile pe care urmează să le diminueze.

Aspectele teoretice și aplicative ale supravegherii bancare și stabilității sistemului bancar au fost investigate în lucrările cercetătorilor de peste hotare: C. Borio, G. Schinasi, W. Allen, G. Wood, P. Monnin, T. Jokipii, O. Lebid, G. Tasky, C. Goodhart, M. Arnone, S. Darbar, S. Gambini, A. Crockett, M. Blejer, J. Chant, E. Davis, G. Galati, E. Baltensperger, C. Basno, N. Dardac, S. Cerna, V. Dedu, B. Chiriacescu, M. Isărescu, C. Kirișescu, N. Macarchin, I. Larionova, S. Saksonova, I. Solovjova, E. Krivolevici ș.a.

La fel de importante pentru domeniul de cercetare abordat în teză sunt și publicațiile cercetătorilor autohtoni: L. Cobzari, A. Secrieru, G. Ulian, R. Perciun, N. Botnari, N. Băncilă, A. Rotaru, E. Fuior, V. Cociug, A. Timuș, M. Gîrlea, A. Belobrov, S. Ciobu, O. Timofei, D. Clichici, M. Cucu, A. Mărgineanu, E. Mărgărint, E. Raietchi ș.a.

Apreciind înalt rezultatele investigațiilor realizate de către cercetătorii menționați, precum și eforturile BNM din ultimii ani, considerăm că corelația dintre calitatea cadrului de supraveghere bancară și stabilitatea sistemului bancar din Republica Moldova necesită o investigație suplimentară din punct de vedere teoretic, metodologic și aplicativ.

Diversitatea conținutului conceptelor de stabilitate și supraveghere bancară, lipsa unei abordări unanim acceptate a modului de evaluare a calității cadrului de supraveghere bancară pentru asigurarea stabilității sistemului bancar, precum și necesitatea dezvoltării continue a

instrumentelor de evaluare a stabilității sistemului bancar au determinat scopul și obiectivele cercetării.

Scopul cercetării constă în evaluarea calității cadrului actual de supraveghere bancară din Republica Moldova și identificarea direcțiilor de perfecționare a acestuia în vederea consolidării stabilității sistemului bancar autohton.

Întru realizarea scopului propus, au fost trasate următoarele **obiective**:

- investigarea fundamentelor teoretice ale sistemului bancar, stabilității sistemului bancar și ale metodelor de evaluare a acesteia;
- abordarea conceptuală a cadrului de supraveghere bancară și argumentarea rolului acestuia în asigurarea stabilității sistemului bancar;
- generalizarea reglementărilor naționale și internaționale în domeniul supravegherii bancare;
- identificarea particularităților cadrului actual de supraveghere bancară din Republica Moldova și evaluarea calității acestuia;
- determinarea constrângerilor și oportunităților în menținerea stabilității sistemului bancar autohton la etapa actuală;
- evaluarea stabilității sistemului bancar autohton și prognozarea evoluției acesteia;
- identificarea direcțiilor de dezvoltare a cadrului de supraveghere bancară din Republica Moldova în vederea asigurării stabilității sistemului bancar.

Obiectul de cercetare cuprinde sistemul bancar din Republica Moldova, inclusiv BNM, ca autoritate de supraveghere bancară, și băncile monitorizate de către aceasta.

Ipoteza de cercetare. Evaluarea calității cadrului de supraveghere bancară și implementarea recomandărilor în vederea perfecționării acestuia reduce riscurile excesive în sistemul bancar, contribuind la consolidarea stabilității băncilor și a sistemului bancar în ansamblu.

Metodologia cercetării științifice. Drept suport metodologic și teoretico-științific al tezei au fost utilizate rezultatele fundamentale ale cercetărilor realizate în țară și peste hotare cu privire la sistemul bancar, stabilitatea sistemului bancar și factorii de influență asupra acesteia, reglementarea și supravegherea activității bancare etc.

Atingerea obiectivelor propuse în cadrul cercetării a fost posibilă prin aplicarea metodelor generale de cercetare empirice, precum ar fi: metoda analitică, în baza căreia a fost identificată esența problemei cercetate; metoda analizei sistemice, prin intermediul căreia a fost cercetată situația financiară a sistemului bancar din Republica Moldova; metoda sintezei, utilizată pentru stabilirea corelației dintre fenomenele cercetate; metoda analizei cantitative și calitative, aplicată

la evaluarea și interpretarea indicatorilor financiari care reflectă stabilitatea sistemului bancar; metoda modelării, care a permis prognozarea stabilității financiare a sistemului bancar autohton.

Suportul informațional al cercetării îl constituie rapoartele și publicațiile instituțiilor financiare internaționale (Comitetul Basel pentru Supraveghere Bancară, Banca Reglementelor Internaționale, Autoritatea Bancară Europeană, Banca Mondială, Fondul Monetar Internațional), actele legislative și normative autohtone, publicațiile și datele statistice disponibile pe paginile web oficiale ale BNM, Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova și ale băncilor licențiate din Republica Moldova, publicațiile la tema de cercetare ale băncilor centrale din țările europene etc.

Problema științifică importantă soluționată în domeniul cercetat constă în fundamentarea din punct de vedere științific și metodologic a rolului supravegherii bancare în asigurarea stabilității sistemului bancar, fapt care a confirmat necesitatea elaborării metodologiei de evaluare a calității cadrului de supraveghere și a unui model dinamic destinat evaluării și prognozării stabilității băncilor și sistemului bancar, în vederea aplicării acestora pentru perfecționarea cadrului de supraveghere bancară din Republica Moldova.

Noutatea și originalitatea științifică a rezultatelor obținute constau în:

- sistematizarea abordărilor teoretice cu privire la stabilitatea sistemului bancar și dezvoltarea conceptului de stabilitate bancară sub aspect cantitativ și calitativ;
- dezvoltarea conceptuală a cadrului de supraveghere bancară prin ajustarea definiției acestuia;
- dezvoltarea relației cauzale dintre cadrul eficient de supraveghere bancară și stabilitatea sistemului bancar;
- elaborarea metodologiei de evaluare a calității cadrului de supraveghere bancară și aplicarea acesteia pentru aprecierea cadrului autohton de supraveghere;
- elaborarea și validarea modelului dinamic de evaluare și prognozare a stabilității financiare a băncilor și sistemului bancar în ansamblu;
- recomandarea măsurilor de perfecționare a cadrului de supraveghere bancară din Republica Moldova în vederea asigurării stabilității sistemului bancar.

Semnificația teoretică a lucrării rezidă în dezvoltarea aspectelor teoretice privind stabilitatea sistemului bancar și cadrul de supraveghere bancară, sistematizarea factorilor de influență asupra stabilității bancare, a metodelor de evaluare a acesteia, precum și a reglementărilor naționale și internaționale în domeniu, elaborarea metodologiei de evaluare a calității cadrului de supraveghere bancară și a modelului de evaluare și prognozare a stabilității financiare a băncilor și sistemului bancar. Elementele metodologice propuse în lucrare pot servi drept punct de pornire

pentru realizarea cercetărilor noi în domeniu, dar, totodată, sunt relevante și pentru completarea conținutului cursurilor universitare și postuniversitare la disciplinele de specialitate predate în instituțiile de învățământ superior cu profil economic.

Valoarea aplicativă a tezei este determinată de utilizarea rezultatelor cercetării în procesul de perfecționare a cadrului de supraveghere bancară din Republica Moldova, și anume:

- abordarea stabilității sistemului bancar sub aspect cantitativ și calitativ;
- abordarea micro și macroprudențială în cadrul analizei sistemului bancar autohton;
- aplicarea metodologiei de evaluare a calității cadrului de supraveghere bancară de către autoritatea de supraveghere;
- aplicarea modelului dinamic de evaluare și prognozare de către autoritatea de supraveghere a stabilității financiare a băncilor și sistemului bancar din Republica Moldova;
- elaborarea de recomandări privind perfecționarea cadrului național de supraveghere bancară.

Implementarea rezultatelor științifice. Cele mai importante rezultate ale cercetării, prezentate în teză, au fost acceptate spre implementare de către BNM, ca autoritate de supraveghere și reglementare a sistemului bancar autohton, Comitetul Național de Stabilitate Financiară (CNSF), în calitate de autoritate națională macroprudențială, și Academia de Studii Economice a Moldovei, ca instituție de învățământ superior cu profil economic, fiind confirmate prin certificate de implementare.

Aprobarea rezultatelor științifice. Ideile fundamentale, concluziile și principalele recomandări, formulate în teză, au fost prezentate de către autor în cadrul mai multor conferințe și simpozioane științifice internaționale și naționale. Conținutul de bază al tezei este expus în 14 lucrări științifice, publicate în revistele de specialitate din țară și de peste hotare, precum și în culegerile manifestărilor științifice, cu un volum total de 5,9 c.a.:

- The model of evaluation and forecasting the financial stability of commercial banks and the banking sector in the Republic of Moldova. În: Studia Universitatis Moldaviae, seria Științe Exacte și Economice, Revista științifică, nr. 7(127), 2019, USM, Chișinău, p. 47-53, 0,56 c.a., ISSN 1857-2073, categoria B;

- Menținerea stabilității sectorului bancar din Republica Moldova în condițiile pandemiei COVID-19. În: Economica, ASEM, Chișinău, nr. 2 (112), iunie 2020, 0,38 c.a., p. 73-83, ISSN 1810-9136, categoria B;

- Systemically important financial institutions – a challenge in the financial crisis prevention. În: Conferința Științifică Internațională: Monetary, Banking and Financial Issues in Central and Eastern EU Member Countries: How can Central and Eastern EU Members overcome

the current economic crisis?, Vol. 1, April 10-12, 2014, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2014, p. 30-36, 0,39 c.a.;

- Rolul supravegherii diferențiate în diminuarea riscului de sistem. În: Conferința Științifică Internațională „Republica Moldova: 20 de ani de reforme economice” din 23-24 septembrie 2011, Vol. II, p. 174-178, 0,36 c.a., ISBN 978- 9975-75-588-7;

- Unele aspecte ale procesului de supraveghere bancară bazată pe risc. În: Conferința Științifică Internațională, 25 de ani de reformă economică în Republica Moldova: prin inovare și competitivitate spre progres economic din 23-24 septembrie 2016, Vol. V, p. 52-56, 0,49 c.a., ISBN 978-9975-75-839-0;

- Assessment of the Internal Governance as an Element of the Supervisory Review and Evaluation Process (SREP). În: Centre for Studies in European Integration, Working Papers Series, Issue 14, December 2019, p. 15-26, 0,69 c.a., ISSN 2537- 6187;

- Supravegherea macroprudențială – element cheie în asigurarea stabilității sistemului bancar. În: Simpozionul Științifico-Practic Internațional, Băncile în economia concurenței, incertitudinii, inovării și integrării din 19 aprilie 2013, Vol. II, p. 149-152, 0,33 c.a., ISBN 978-9975-75-673-0;

- Evaluarea conformității cadrului de supraveghere bancară din Republica Moldova cu principiile Basel în vederea supravegherii bancare efective. În: Conferința Științifică Internațională, 60 de ani de învățământ economie superior în Republica Moldova: Prin inovare și competitivitate spre progres economic din 27-28 septembrie 2013, Vol. 1, p. 140-144, 0,50 c.a., ISBN 978-9975-75-674-7;

- Analiza indicatorilor financiari în cadrul procesului de supraveghere bancară. În: Conferința Științifică Internațională, Contabilitatea, auditul și analiza economică între conformitate, schimbare și performanță din 2 aprilie 2015, p. 287-290, 0,33 c.a., ISBN 978-9975-75-750-8;

- The banking supervision process in the Republic of Moldova in the context of implementation of Basel III requirements. În: Simpozionul Științific Internațional al Tinerilor Cercetători din 27-28 aprilie, 2018. ediția a XVI-a, p. 206-211, 0,45 c.a., ISBN 978-9975-75-926-7;

- The banks business model analysis as an element of the Supervisory Review and Evaluation Process (SREP). În: Conferința Științifică Internațională, Perspectivele și problemele integrării în spațiul european al cercetării și educației, Cahul, USC, 2019, Vol. VI, Partea 1, p. 272-277, 0,42 c.a., ISSN 2587-3563.

- Rolul supravegherii prudențiale în atenuarea riscului de sistem. În: Simpozionul Științific al Tinerilor Cercetători din 28-29 aprilie 2012, ed. a X-a, p. 325-327, 0,20 c.a., ISBN 978-9975-75-618-1;

- Unele aspecte ale procesului de supraveghere bancară în Republica Moldova. În: Simpozionul Științific al Tinerilor Cercetători din 25-26 aprilie 2013, ed. a XI-a, Vol. 1, p. 38-43, 0,44 c.a., ISBN 978-9975-75-659-4;

- Ensuring the banking system stability - a core objective of banking supervision. În: Scientific symposium of young researchers, Chișinău, ASEM, 23-24 Aprilie 2015, Vol. 1, p. 8-11, 0,36 c.a., ISBN 978-997575-753-9.

Structura tezei. Teza are o structură care a permis realizarea logică a scopului propus. Astfel, aceasta constă din adnotare, lista tabelor, lista figurilor, lista abrevierilor, introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 180 titluri, 21 anexe, 132 de pagini text de bază, 27 tabele, 16 figuri, 12 formule.

În **Introducere** este argumentată actualitatea, importanța și gradul de studiere a temei de cercetare, sunt formulate scopul și obiectivele investigațiilor, este evidențiată noutatea științifică a rezultatelor obținute și valoarea aplicativă a lucrării și precizată problema științifică importantă soluționată.

Capitolul 1 „Repere teoretico-metodologice privind stabilitatea sistemului bancar și supravegherea bancară” conține abordări teoretice referitoare la sistemul bancar, stabilitatea sistemului bancar și cadrul de supraveghere bancară. În acest context, este realizată o analiză a factorilor de influență și a metodelor de evaluare a stabilității sistemului bancar, a conceptelor privind riscul sistemic și instituțiile financiare de importanță sistemică. Totodată, autorul dezvoltă conceptual cadrul de supraveghere bancară, studiază rolul acestuia în asigurarea stabilității sistemului bancar, generalizează abordările micro și macro prudențiale ale supravegherii bancare și prevederile reglementărilor internaționale în domeniul supravegherii bancare emise de Comitetul Basel pentru Supraveghere Bancară.

Capitolul 2 „Cadrul de supraveghere bancară din Republica Moldova și evaluarea calității acestuia” descrie arhitectura instituțională de supraveghere a sistemului bancar autohton prin prisma asigurării stabilității acestuia. Un loc aparte îi revine examinării rolului și funcțiilor BNM, ca autoritate de supraveghere a sistemului bancar, și ale CNSF, în calitate de autoritate responsabilă în prevenirea crizelor sistemice, precum și instrumentelor de supraveghere bancară și reglementărilor bancare prudențiale aplicate pentru monitorizarea sistemului bancar. Totodată, este propusă și aplicată metodologia de evaluare a calității cadrului de supraveghere bancară în

condițiile sistemului bancar autohton, fiind realizată o analiză a acestuia din perspectivele microprudențială și macroprudențială.

Capitolul 3 „Perfecționarea cadrului de supraveghere bancară în vederea asigurării stabilității sistemului bancar din Republica Moldova dezvăluie constrângerile și oportunitățile în menținerea stabilității sistemului bancar autohton la etapa actuală, propune aplicarea în procesul de supraveghere bancară a modelului dinamic de evaluare și prognozare a stabilității financiare, evidențiază principalele direcții de dezvoltare a cadrului național de supraveghere bancară.

În compartimentul „**Concluzii generale și recomandări**” sunt expuse concluziile formulate în rezultatul cercetării și prezentate recomandările cu privire la perfecționarea cadrului de supraveghere bancară din Republica Moldova în contextul asigurării stabilității sistemului bancar autohton.

Cuvinte-cheie: bancă, sistem bancar, intermediere financiară, stabilitate, supraveghere bancară, criză financiară, risc sistemic, bancă de importanță sistemică, supraveghere macroprudențială.

1. REPERE TEORETICO-METODOLOGICE PRIVIND STABILITATEA SISTEMULUI BANCAR ȘI SUPRAVEGHEREA BANCARĂ

1.1. Dimensiuni teoretice cu privire la sistemul bancar și stabilitatea acestuia

Importanța sistemului bancar este determinată de rolul indiscutabil al băncilor în dezvoltarea economiei contemporane, acestea constituind veriga de legătură dintre deținătorii și utilizatorii de capitaluri. Specificul activității bancare determină formarea legăturilor și interdependențelor atât în cadrul sistemului bancar, cât și la nivelul întregii economii, băncile fiind implicate în activitatea de atragere a depozitelor și de creditare, în administrarea conturilor curente ale clienților, funcționarea sistemului de plăți etc.

Activitatea bancară implică în permanență riscuri care, dacă nu sunt atenuate la timp, pot produce efecte negative nu doar asupra sistemului bancar, ci și asupra sectorului real al economiei. Dat fiind acest fapt, stabilitatea băncilor trebuie privită ca pilonul de bază care garantează continuitatea în exercitarea funcțiilor ce le revin [106, p. 8].

În vederea dezvăluirii subtilităților aferente stabilității bancare și argumentării importanței menținerii acesteia, este necesară cercetarea abordărilor conceptuale cu privire la bănci și la sistemul bancar. Conform Dicționarului explicativ al limbii române, „banca este o instituție financiară care are ca activitate principală atragerea de depozite și împrumutarea unor sume în scopul acordării de credite și efectuării de plasamente” [41]. În legislația națională banca este definită ca o „persoană juridică a cărei activitate constă în atragerea de depozite sau de alte fonduri rambursabile de la public și în acordarea de credite în cont propriu” [62, p. 8]. Cercetătorul V. Dedu tratează băncile ca instituții specializate care se ocupă de organizarea și realizarea împrumuturilor, obiectul lor de activitate fiind, în principal, gestionarea acestora, iar scopul final – obținerea profitului bancar [40].

Diversitatea activităților realizate în cadrul unei instituții bancare este menționată de către cercetătoarea G. Beloglazova. În viziunea ei, banca reprezintă o organizație de credit care dispune de dreptul exclusiv de a efectua următoarele operațiuni: atragerea mijloacelor bănești de la persoane fizice și juridice sub formă de depozite bancare; plasarea acestor mijloace în numele și din cont propriu cu condiția rambursării acestora în termenul stabilit; deschiderea și efectuarea operațiunilor în conturile bancare ale persoanelor fizice și juridice [166].

Operațiunile nominalizate, dar și altele, se regăsesc în abordarea destul de exhaustivă propusă de cercetătorul C. Kirițescu. Acesta tratează banca ca o instituție financiară/de credit, de stat sau particulară, ale cărei funcții principale sunt următoarele: atragerea mijloacelor bănești

temporar disponibile ale clienților la conturile deschise acestora; acordarea de credite pe diferite termene; efectuarea de viramente între conturile clienților și de transferuri în conturile deschise la alte bănci; emiterea de instrumente de credit și efectuarea de tranzacții cu asemenea instrumente; vânzarea-cumpărarea de valută și alte operațiuni valutare [55].

Generalizând abordările conceptului de bancă, constatăm că unele dintre ele pun accentul doar pe funcția fundamentală a băncilor – intermedierea financiară, în timp ce altele reflectă întregul spectru de activități desfășurate de către o instituție bancară. Activitatea unei bănci moderne este deosebit de complexă și depășește administrarea clasică a creditelor și depozitelor.

Este de menționat faptul că băncile nu pot fi privite doar sub aspect individual, deoarece acestea fac parte dintr-o structură mai complexă, care presupune diverse interacțiuni și dependențe, activitatea băncilor conformându-se unor reguli comune stabilite de autoritatea responsabilă de supravegherea acestora, care, de regulă, este banca centrală. Astfel, băncile împreună cu banca centrală formează un ansamblu integru care poartă denumirea de sistem bancar.

În literatura de specialitate abordările conceptului de sistem bancar sunt la fel de diverse, ca și cele ale conceptului de bancă. Cercetătorii C. Basno și N. Dardac, de exemplu, se limitează la componența instituțională, menționând că sistemul bancar este format din totalitatea băncilor care funcționează într-o economie. În structura acestuia se disting banca centrală, băncile comerciale sau de depozit, societățile financiare, băncile și instituțiile de credit specializate [2]. Cercetătorii C. Kirițescu și E. Dobrescu tratează sistemul bancar ca un ansamblu al operațiunilor și tranzacțiilor active și pasive efectuate de aparatul bancar. Acesta din urmă, la rândul său, include ansamblul diverselor categorii de bănci cu capital autohton sau străin, precum și combinații mixte ale acestora, care își desfășoară activitatea pe teritoriul unei țări [56].

Sușinem abordarea cercetătoarei C. Grigoriță care menționează legăturile și interdependențele dintre bănci, precum și rolul acestora în economie. Dumneai definiște sistemul bancar ca un ansamblu coerent de instituții bancare, care funcționează într-o țară, răspunzând necesităților unei etape de dezvoltare social-economică. La nivel structural, sistemul bancar cuprinde cadrul instituțional, format din banca centrală (cu rol de coordonare și supraveghere), bănci și alte instituții financiare, precum și cadrul juridic, format din ansamblul reglementărilor care guvernează activitatea bancară [47].

Cercetătorul A. Berea, prin analiza conceptului de sistem bancar, subliniază importanța stabilității acestuia, argumentând că gradul în care un sistem bancar sprijină dezvoltarea economică a unei țări depinde, în mare măsură, de starea „de sănătate” a acestuia. „Slăbiciunile” sistemului bancar pot compromite funcția fundamentală de intermediar financiar, pot afecta

eficacitatea politicii monetare stabilite de banca centrală și pot genera importante costuri legate de salvarea băncilor [15].

Serviciile prestate de sistemul bancar sunt deosebit de importante pentru funcționarea eficientă a economiei. Băncile, ca participanți la sistemele de plăți, atrag de la populație și entități mijloacele bănești temporar libere (sub formă de depozite) și, ulterior, le plasează (sub formă de credite) în diferite sectoare ale economiei naționale. O eventuală criză a sistemului bancar ar produce multiple efecte negative atât de ordin social, cât și de ordin economic. Intrarea în incapacitate de plată a băncilor ar face problematică returnarea mijloacelor atrase către deponenți, iar indisponibilitatea mijloacelor necesare pentru acordarea creditelor investiționale ar determina stagnarea economiei.

Pornind de la cele expuse mai sus, se conturează necesitatea stringentă de menținere în orice țară a unui sistem bancar stabil, fapt care va asigura capacitatea de plată a băncilor, accesul deponenților la mijloacele încredințate acestora, disponibilitatea resurselor bancare în vederea creditării economiei reale și a populației. În această ordine de idei, cercetătoarele A. Timuș și A. Bordian consideră că beneficiari, în ultimă instanță, ai stabilității sectorului bancar sunt persoanele fizice și juridice ale unei țări, precum și economia ei [89, p. 89].

Consecințele negative ale crizei financiare internaționale din anii 2007 – 2008 au favorizat conștientizarea profundă de către autoritățile de supraveghere bancară a efectelor pe care șocurile financiare le pot avea asupra creșterii economice. Au apărut și noi abordări privind modul în care sectoarele financiare neviabile pot propaga șocurile în economia reală, viteza cu care șocurile din sistemul bancar se pot răspândi în alte sectoare, precum și legăturile dintre sistemele financiare ale diferitor țări. Este de menționat că efectele unei crize manifestate în sistemul bancar asupra economiei pot fi cu mult mai pronunțate comparativ cu consecințele unei crize similare din alte sectoare. O astfel de constatare are la bază specificul funcționării sistemului bancar, legăturile acestuia cu alte sectoare ale economiei și, mai ales, rolul de intermediere financiară.

În vederea concretizării conținutului economic al stabilității sistemului bancar, autorul a cercetat abordările conceptului de stabilitate financiară. Astfel, s-a constatat că în literatura de specialitate nu există o unitate de opinii și o abordare metodologică unanim acceptată, mai frecvent stabilitatea financiară fiind tratată după următoarele criterii: în funcție de factorii care determină stabilitatea financiară (M. Foot [153, p. 15]); prin contrapunere cu instabilitatea financiară (S. Cerna [27, p. 13], E. Davis [122, p. 92], J. Chant [115, p. 21] și F. Mishkin [146, p. 4]); din punctul de vedere al efectelor asupra economiei (N. Botnari, N. Băncilă, A. Mărgineanu [25, p. 31], L. Cobzari, A. Mărgineanu [31, p. 138], R. Perciun [70, p. 59], A. Secrieru [86, p. 36]

și M. Isărescu [95, p. 31]); prin prisma componentelor stabilității financiare (A. Crockett [120, p. 9]). Definițiile formulate de către cercetătorii nominalizați sunt sistematizate în Anexa 1.

Indiferent de criteriul aplicat pentru dezvoltarea stabilității financiare, aceasta este tratată ca un fenomen complex care presupune stabilitatea macroeconomică a instituțiilor financiare și a piețelor financiare, capacitatea de a depăși dezechilibrele financiare, desfășurarea activităților fără întrerupere etc. În această ordine de idei, cercetătorul G. Schinasi evidențiază caracteristicile determinante ale stabilității financiare:

- cuprinde diferite componente ale sistemului financiar: infrastructura, instituțiile și piețele, iar perturbările/dezechilibrele în cadrul oricărei componente pot afecta stabilitatea sistemului financiar datorită legăturii strânse dintre acestea;

- implică atât îndeplinirea de către sistemul financiar, în mod adecvat, a rolului său în alocarea resurselor, gestiunea riscurilor, mobilizarea economiilor și creșterea economică, cât și buna funcționare a sistemelor de plăți;

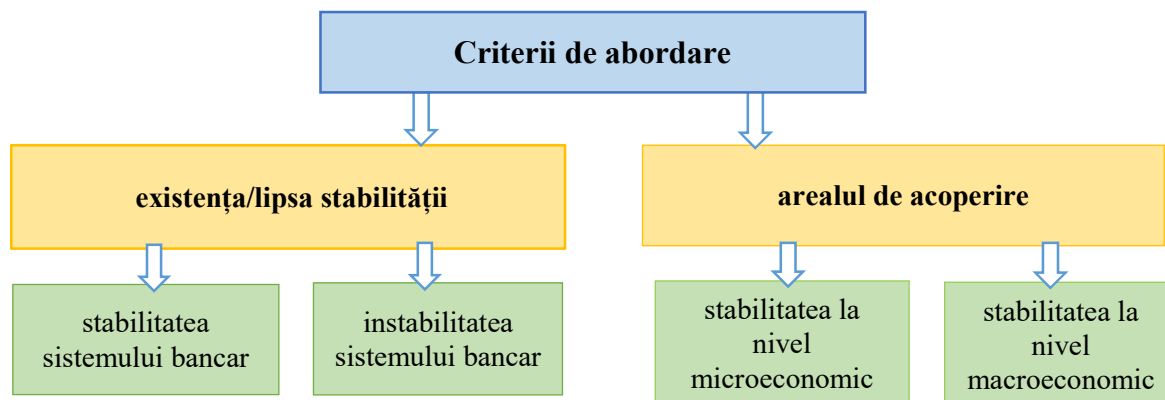
- presupune capacitatea sistemului financiar de a limita și a gestiona riscurile și dezechilibrele financiare înainte ca acestea să prezinte un pericol pentru sistem sau pentru procesele economice;

- perturbările de pe piețele financiare sau deficiențele cu care se confruntă unele instituții financiare trebuie privite ca riscuri pentru stabilitatea financiară doar dacă acestea vor dezechilibra întregul sistem financiar [153, p. 6, 7].

Cele expuse mai sus caracterizează și stabilitatea sistemului bancar ca componentă a sistemului financiar. După cum menționează cercetătorii N. Botnari, A. Mărgineanu și N. Băncilă, în lumea contemporană sistemul financiar cuprinde: piețele financiare, precum piețele monetare și piețele de capital; intermediarii financiari, precum băncile și societățile de asigurări; infrastructura financiară, care permite transferul plăților, precum și tranzacționarea, compensarea și decontarea titlurilor de valoare [25, p. 30]. În majoritatea țărilor sistemul bancar este cea mai semnificativă componentă a sistemului financiar atât prin ponderea sa în totalul activelor și volumul serviciilor prestate, cât și prin varietatea și importanța funcțiilor îndeplinite. Datorită multiplelor legături reciproce dintre cele două sisteme, riscurile unuia dintre ele pot fi absorbite de celălalt. Astfel, riscurile sistemului financiar pot fi transmise sistemului bancar prin activitățile de creditare, intermediere în sistemele de plăți, de investiții. Respectiv, stabilitatea sistemului financiar presupune, în primul rând, existența unui sistem bancar stabil.

Conceptul de stabilitate a sistemului bancar a fost analizat și cercetat aprofundat pe plan internațional și național. Generalizarea rezultatelor cercetărilor expuse în literatura de specialitate

i-au permis autorului să evidențieze două abordări principale în cercetarea conceptului: în funcție de existența sau lipsa stabilității și prin prisma arealului de acoperire (figura 1.1).

Fig. 1.1. Abordări ale stabilității sistemului bancar

Sursa: elaborat de autor în baza [152, p. 537; 153, p. 4]

Astfel, prima abordare examinează *stabilitatea* versus *instabilitatea*, iar cea de-a doua - *stabilitatea la nivel micro* și *macroeconomic*.

În ceea ce privește *stabilitatea sistemului bancar*, este de menționat că majoritatea abordărilor includ și aspectul depășirii crizelor financiare. Astfel, cercetătorul N. Macarchin definește stabilitatea sistemului bancar ca fiind capacitatea acestuia de a îndeplini funcțiile inerente rolului pe care îl are în economie la un anumit nivel de dezvoltare socio-economică, cu potențialul de a-și restabili starea inițială în caz de criză [175].

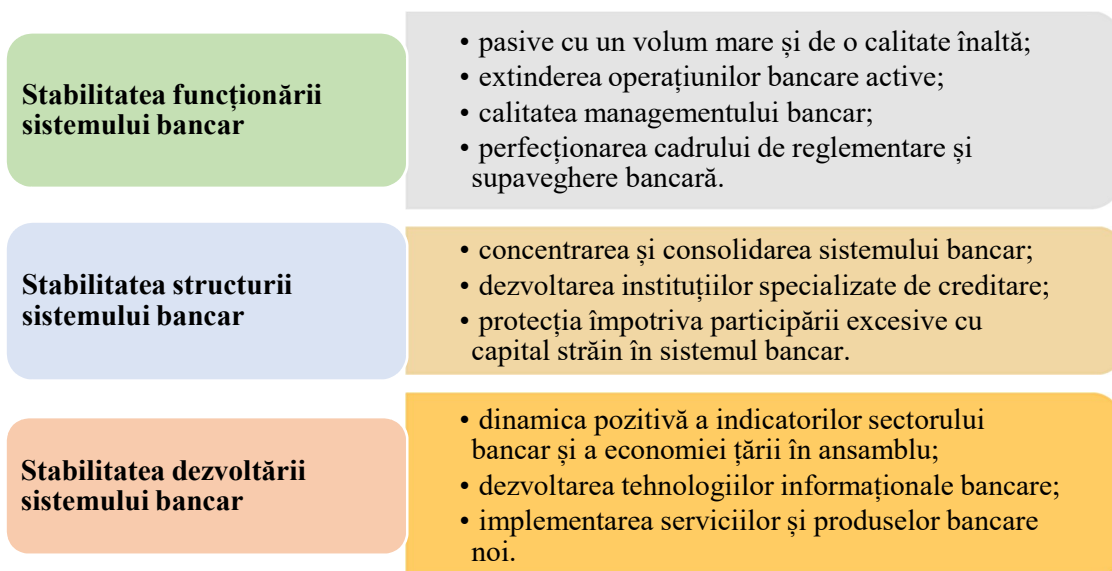
Cercetătoarea I. Larionova abordează stabilitatea ca un concept multilateral ce caracterizează starea calitativă a sistemului bancar în dinamică și o definește drept capacitatea de a rezista influențelor externe și interne, de a menține un echilibru stabil și fiabilitate în timp. În opinia ei, echilibrul durabil este una dintre componentele stabilității sistemului bancar [174].

Din punctul de vedere al cercetătorului G. Schinasi, sistemul bancar poate fi considerat stabil dacă facilitează distribuirea eficientă a resurselor financiare în spațiu și timp, permite evaluarea, distribuirea și gestionarea riscurilor financiare, își păstrează capacitatea de a îndeplini aceste funcții critice chiar și cu șocuri externe sau dezechilibre crescute [153, p. 9].

Relevantă se prezintă și abordarea cercetătoarei M. Cucu care susține că stabilitatea sistemului bancar presupune asigurarea efectuării neîntrerupte a tranzacțiilor de intermediere financiară, menținerea unui nivel înalt de credibilitate a participanților în sistem, precum și monitorizarea adecvată a riscurilor bancare pentru a evita vulnerabilitățile și efectele adverse în activitatea desfășurată de instituțiile financiare, ce se pot transforma în crize bancare [37, p. 26].

În opinia cercetătorului E. Krivolevici, stabilitatea sistemului bancar presupune atingerea echilibrului la un moment dat de timp, pe seama autoreglării proprii activități, adaptării la

condițiile de funcționare externe și interne, precum și datorită organizării și managementului eficient al sectorului bancar al țării, îndreptat spre obținerea unui efect pozitiv pentru economia întregului stat [173]. În această ordine de idei, sunt evidențiate trei componente ale stabilității sistemului bancar: stabilitatea funcționării, stabilitatea structurii și stabilitatea dezvoltării sistemului, parametri aplicați la evaluarea acestora fiind prezentați în figura 1.2.

Fig. 1.2. Componentele stabilității sistemului bancar și parametrii acestora

Sursa: elaborat de autor în baza [173]

Astfel, stabilitatea sistemului bancar presupune continuitatea funcțiilor pe care acesta le are, o dinamică pozitivă a indicatorilor sistemului bancar, dezvoltarea serviciilor și tehnologiilor bancare, precum și angajamentul băncilor față de un anumit model de funcționare cu păstrarea acestuia în timp.

Referitor la *instabilitatea* sistemului bancar, ca o antiteză a stabilității, este de menționat că cercetătorii P. Monnin și T. Jokipii o tratează drept probabilitatea ca sistemul bancar să devină insolubil în trimestrul următor [137, p. 6]. Examinând cauzele instabilității bancare, cercetătorul M. Blejer afirmă că pentru a depista sursele instabilității sistemului bancar este necesar de investigat sursele insolabilității unei bănci [112, p. 110]. Merită atenție opinia cercetătorilor L. Cobzari și A. Mărgineanu care menționează că „instabilitatea inerentă sistemului bancar impune controlul său de către banca centrală, care trebuie să îndeplinească o funcție de reglementare și de refinanțare a băncilor de rangul doi, aflate în situația de a nu putea face față unor cereri de retragere a depozitelor” [31, p. 140].

Funcția de intermediere care îi revine sistemului bancar este evidențiată în abordarea instabilității de către cercetătorul F. Mishkin. Potrivit acestuia, instabilitatea financiară apare atunci când șocurile asupra sistemului financiar interferează cu fluxul de informații, astfel încât

sistemul financiar nu își mai poate îndeplini funcția de direcționare a fondurilor către oportunitățile de investiții productive [146, p. 6].

O prezentare aparte merită opinia cercetătorilor F. Allen și D. Gale care consideră că instabilitatea sistemului bancar variază în funcție de nivelul interconexiunilor dintre bănci, iar astfel de interconexiuni pot fi de trei tipuri: „depline” – fiecare bancă este într-o dependență totală de alte bănci din sistem; „parțiale” – băncile sunt în interconexiune doar cu băncile implicate în activități comune; „incomplete” – băncile funcționează independent de alte bănci din sistem și nu sunt afectate de instabilitățile înregistrate în alte bănci [92, p. 5, 6].

Astfel, pe o piață bancară cu interconexiuni depline dezechilibrele la nivelul unei bănci se pot răsfrânge asupra tuturor băncilor din sistem, un astfel de sistem bancar fiind cel mai vulnerabil la instabilitatea bancară. În condițiile interconexiunilor parțiale, instabilitatea bancară va fi mai puțin pronunțată, pe când în cazul interconexiunilor incomplete contagiunea se va răspândi doar asupra câtorva bănci și nu va afecta întregul sistem bancar.

Pornind de la cele expuse mai sus, autorul propune propriul tratament al conceptului stabilității bancare. Astfel, stabilitatea sistemului bancar *în sens extins* reprezintă o stare în care toate componentele și procesele funcționează fără risc de întrerupere, fiind asigurată viabilitatea și dezvoltarea acestuia, iar stabilitatea sistemului bancar *în sens restrâns* exprimă capacitatea acestuia de a face față riscurilor care îi pot afecta continuitatea funcționării.

În funcție de *arealul de acoperire a stabilității sistemului bancar*, se delimitează nivelurile microeconomic și macroeconomic ale stabilității.

Nivelul microeconomic vizează stabilitatea unei bănci (nivel individual), fiind vorba despre caracteristica cantitativă și calitativă a băncii de a fi capabilă să reziste riscurilor la care se expune, menținându-și viabilitatea pe termen lung. Stabilitatea individuală a băncilor și capacitatea acestora de a depăși riscurile asigură funcționarea durabilă a sistemului bancar în ansamblu.

În literatura de specialitate nivelul microeconomic al stabilității sistemului bancar cel mai frecvent este abordat din perspectiva *stabilității financiare a băncilor*. Astfel, cercetătoarele V. Cociug și A. Andronic examinează stabilitatea financiară a unei bănci ca fiind capacitatea acesteia de a-și exercita corespunzător funcțiile pe o perioadă nedeterminată, prin corectarea dezechilibrelor care intervin frecvent în mecanismele sale de funcționare și asimilarea riscurilor din contul capitalurilor proprii disponibile [33, p. 12]. Totodată, cercetătoarele A. Timuș și A. Bordian susțin că pentru asigurarea stabilității sectorului bancar este necesară, în primul rând, analiza situației fiecărei bănci în parte din cadrul acestui sector. Analiza respectivă va include evaluarea punctelor forte și a instabilităților, cum ar fi expunerea băncii la eventualele riscuri,

determinarea cauzelor acestor riscuri, veniturile băncii, gradul de pregătire al băncii pentru a face față pierderilor posibile etc. [89, p. 89].

În contextul stabilității bancare la nivel microeconomic, cercetătorul O. Lebid evidențiază componenta financiară a stabilității și afirmă că banca stabilă din punct de vedere financiar este o bancă care își menține starea financiară stabilă, aflându-se sub influența factorilor externi și interni, și ai cărei indicatori de lichiditate, capital, profitabilitate etc. corespund valorilor standard. Ca urmare, banca care nu corespunde acestor cerințe este considerată instabilă sub aspect financiar [141, p. 10]. Merită atenție și constatările de sinteză ale lui O. Lebid:

- a) situația financiară a unei bănci este un concept mai larg decât stabilitatea financiară;
- b) stabilitatea financiară a băncii depinde de situația financiară a acesteia;
- c) stabilitatea financiară a băncii are un caracter dinamic, cantitativ și calitativ;
- d) din punctul de vedere al stabilității financiare, banca poate fi stabilă sau instabilă financiar.

Pe marginea enunțurilor prezentate mai sus, autorul tezei menționează următoarele:

- într-adevăr, situația financiară a unei bănci reflectă atât aspectul stabilității, cât și cel al instabilității, constatându-se predominanța situației financiare în raport cu stabilitatea financiară. În măsura în care situația financiară caracterizează performanțele la moment sau în dinamică banca poate fi stabilă sau instabilă;

- considerăm relevante opiniile privind legătura directă dintre cele două concepte (cu cât situația financiară este mai favorabilă, cu atât banca este mai stabilă, și invers) și caracterul dinamic, cantitativ și calitativ al stabilității financiare a băncii. Stabilitatea financiară este o stare de moment, care în timp poate înregistra tendințe fie favorabile, fie nefavorabile, determinând necesitatea evaluării/analizei periodice a acesteia prin aplicarea unor indicatori cantitativi (suficiența capitalului, lichiditatea, profitabilitatea etc.). Interpretarea acestora permite o apreciere calitativă a gradului de stabilitate a băncii;

- ultimul enunț prezintă „polii opuși” ai stabilității. Evident, băncile cu o situație financiară favorabilă, care sunt capabile să reziste la riscuri, vor fi calificate ca fiind financiar stabile, spre deosebire de cele cu o situație financiară precară și vulnerabile la riscuri.

Dacă ne vom referi la principiile care îi permit unei bănci să atingă un nivel relativ stabil de funcționare, cercetătoarele V. Cociug și V. Postolache, pe lângă aspectul stabilității financiare, prezintă și alte aspecte, oferind o abordare mai largă a conceptului de stabilitate a unei bănci: responsabilitatea și transparența activităților investiționale ale băncii; îndeplinirea necondiționată a obligațiilor; actualizarea formelor și tehnologiilor de funcționare; utilizarea eficientă a fondurilor

în strictă conformitate cu interesele legitime ale fiecărui client; crearea de soft-uri și dezvoltarea unor legături eficiente [34, p. 25].

La *nivel macroeconomic*, stabilitatea sistemului bancar presupune stabilitatea întregului sistem și reflectă capacitatea acestuia de a gestiona riscurile și a-și menține echilibrul, inclusiv în cazul survenirii unor șocuri severe. Astfel, cercetătoarea D. Clichici susține că un sistem bancar puternic și stabil este considerat a fi un stimulent important al creșterii viitoare a PIB-ului, care contribuie la performanța economiei și la reglarea dezechilibrelor financiare care apar endogen sau ca rezultat al unor efecte adverse semnificative și evenimente neprevăzute [116, p. 53].

În viziunea cercetătorilor C. Basno și N. Dardac, stabilitatea sistemului bancar este un obiectiv integrat al politicii de stabilizare macroeconomică și, datorită acestui fapt, sistemul bancar este unul dintre cele mai reglementate domenii, având un anumit specific, și necesită o apreciere aparte față de alte sectoare ale economiei [2].

Sub aspect teoretic, între stabilitatea la nivel microeconomic și stabilitatea la nivel macroeconomic există o legătură strânsă. Stabilitatea la nivel macroeconomic este condiționată de stabilitatea la nivelul individual al băncilor, dat fiind faptul că fiecare bancă, în dependență de volumul activității sale, serviciile pe care le prestează etc., influențează stabilitatea sistemului bancar a cărui componentă este. Totodată, având în vedere evoluția în timp a sistemelor bancare din diferite țări, precum și efectele negative ale crizelor financiare internaționale, s-a constatat că măsurile întreprinse în vederea asigurării stabilității unor instituții bancare nu sunt suficiente pentru a menține stabilitatea întregului sistem bancar și a preveni riscul dezechilibrării acestuia.

Generalizând abordările existente cu privire la stabilitatea sistemului bancar, autorul tezei este de părere că aceasta include stabilitatea financiară a componentelor sale, stabilitatea relațiilor dintre componente, rezistența la șocurile externe, conformarea la normele care reglementează activitatea sistemului bancar, un model de afaceri viabil și sustenabil, precum și un acționariat transparent. Astfel, stabilitatea sistemului bancar trebuie examinată sub aspect cantitativ și calitativ. Din punct de vedere cantitativ, stabilitatea sistemului bancar exprimă stabilitatea financiară a acestuia, adică lipsa dezechilibrelor care i-ar putea afecta continuitatea funcționării. Stabilitatea financiară se va evalua prin intermediul indicatorilor financiari în vederea determinării dacă capitalul din sistemul bancar este suficient pentru acoperirea riscurilor interne și externe, care pun în pericol stabilitatea acestuia, și menținerea în sistem a echilibrului financiar. Cât privește aspectul calitativ al stabilității, sistemul bancar se va considera stabil în cazul în care dispune de un acționariat transparent, management eficient, model de afaceri viabil și sustenabil, precum și de un sistem de control intern adecvat. Aspectele calitative ale stabilității sistemului bancar pot fi evaluate în urma analizei calității acționariatului, activității organelor de conducere și a funcțiilor

de control intern, plauzibilității planurilor de afaceri elaborate de bănci, precum și a eficienței politicilor interne ale acestora.

1.2. Factorii de influență și metodele de evaluare a stabilității sistemului bancar

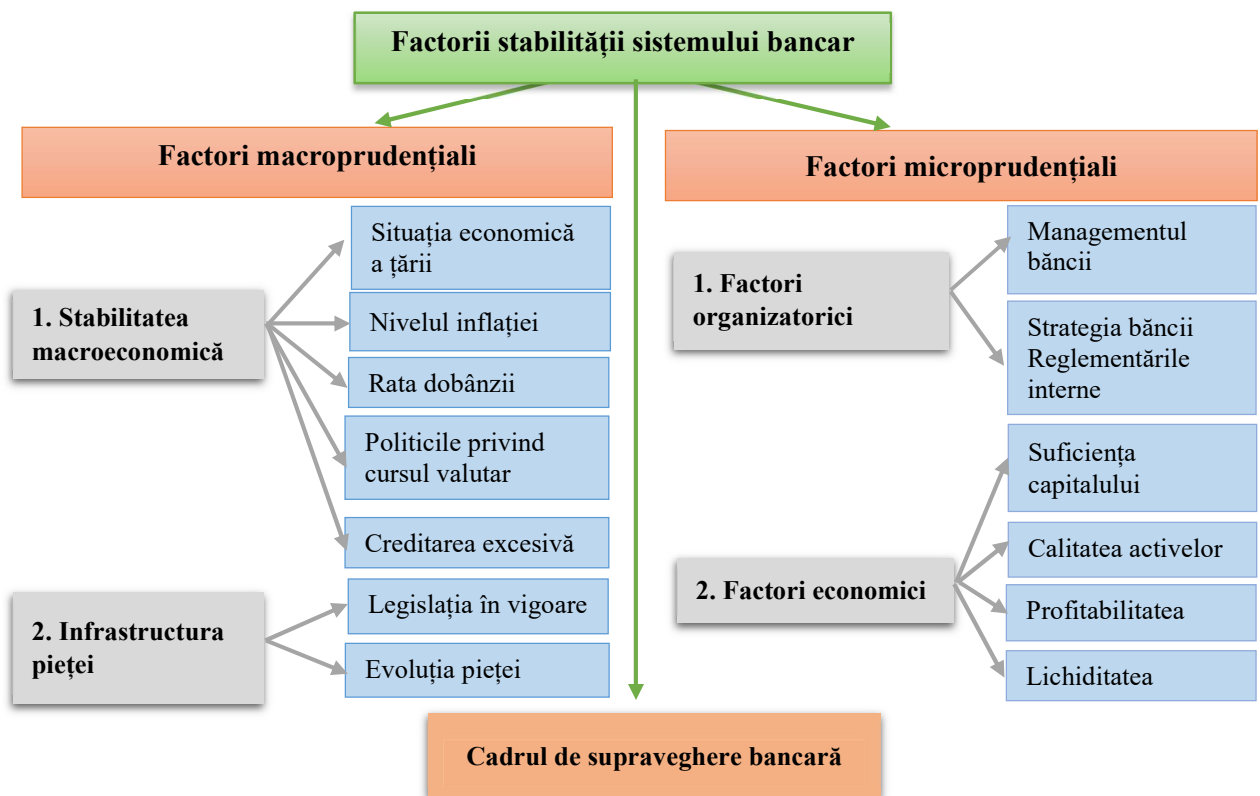
Identificarea factorilor de influență și evaluarea stabilității bancare necesită monitorizarea în permanență a riscurilor și vulnerabilităților potențiale ale sistemului bancar, indiferent de faptul dacă acestea provin din interiorul sistemului sau din afara acestuia. Altfel spus, unele riscuri și vulnerabilități sunt endogene în raport cu activitatea bancară, pe când altele – exogene. Acestea din urmă apar și se dezvoltă în economia reală, fiind doar preluate, transmise și amplificate de sistemul bancar.

În opinia cercetătorului I. Zaiț, pot fi identificați mai mulți factori ai stabilității sistemului bancar care, în esență, influențează stabilitatea băncilor, cum ar fi mărimea acestora, gradul de influență a autorităților de supraveghere, apariția băncilor cu capital străin, sancțiunile aplicate, creșterea mărimii băncii și a portofoliului de credite, aporturile acționarilor în capitalul băncii, concurența între bănci [170, p. 136]. Suntem de părere că o astfel de abordare nu este una exhaustivă, întrucât se axează preponderent pe nivelul microeconomic al stabilității, neglijând aspectele aferente riscului sistemic.

Spre deosebire de abordarea factorilor stabilității prezentată mai sus, cercetătoarea O. Timofei evidențiază în componența acestora diverși factori care influențează stabilitatea sistemului bancar la nivel macroeconomic, și anume: politicile macroeconomice, reformele promovate în sectorul real, nivelul de dezvoltare a infrastructurii pieței financiare, strategiile de dezvoltare a sectorului bancar și a băncilor, cadrul legal ce reglementează activitatea sistemului bancar, politicile de management al riscurilor, guvernanța corporativă [159, p. 130]. Cercetătorii S. Viphindartin, M. Ardhanari ș.a., de asemenea, pun accentul pe factorii macroeconomici de influență asupra sistemului financiar: fluxurile de capital, cursul de schimb valutar, rata dobânzii, inflația, creditele neperformante etc. [160, p. 648].

Generalizând influențele factorilor determinanți ai stabilității sistemului bancar, autorul tezei îi grupează în *factori macroprudențiali* și *factori microprudențiali*, dar evidențiază ca un factor distinct *cadrul de supraveghere bancară* (figura 1.3).

Cât privește factorii microprudențiali, aceștia influențează stabilitatea la nivelul instituțiilor bancare. Dintre ei pot fi menționați: calitatea managementului bancar și a reglementărilor interne, strategia de afaceri, profitabilitatea, lichiditatea, calitatea activelor, suficiența capitalului etc.

Fig. 1.3. Factorii de influență asupra stabilității sistemului bancar

Sursa: elaborat de autor în baza [152]

Este de menționat că la nivel microprudențial managementul băncii constituie factorul-cheie care asigură stabilitatea în cadrul unei bănci. Deciziile adoptate de către organele de conducere ale băncilor pot contribui la funcționarea acestora într-un mediu „sănătos” sau, din contra, pot afecta guvernarea corporativă în bănci și crea un mediu riscant de activitate. Astfel, în vederea menținerii stabilității băncii, managementul acesteia trebuie să își consolideze continuu eforturile întru minimizarea riscurilor aferente activităților bancare, respectarea legislației în vigoare, asigurarea transparenței structurii de proprietate și de control asupra băncii, soluționarea conflictelor de interese, asigurarea unui nivel de securitate care ar corespunde pe deplin naturii, caracterului și volumului tranzacțiilor efectuate.

Totodată, în contextul asigurării stabilității băncilor, nu trebuie să fie neglijați nici factorii economici la nivel de bancă. Având în vedere specificul activității bancare, băncile sunt expuse în permanență diverselor riscuri: de credit, de lichiditate, de capital, valutar, de rată a dobânzii, care le afectează stabilitatea. Altfel spus, cu cât riscurile în care este încadrată banca sunt mai mari, cu atât aceasta este mai puțin stabilă, și invers.

Factorii macroprudențiali influențează stabilitatea la nivelul sistemului bancar în ansamblu. În acest context, ținem să menționăm situația economică a țării (evoluția PIB-ului,

situația balanței de plăți externe, nivelul inflației), starea pieței financiare (stabilitatea monedei naționale, fluctuațiile cursului de schimb valutar, climatul investițional) etc.

Instabilitatea macroeconomică crește riscul de credit și reduce cererea de investiții pentru resursele creditare. În plus, un impact semnificativ asupra funcției de intermediere a sistemului bancar îl are inflația: creșterea prețurilor reduce disponibilitatea clienților de a plasa economiile în bănci, din cauza faptului că ratele reale ale dobânzilor la depozite (cu luarea în calcul a inflației) se reduc. De asemenea, instabilitatea economică generală reduce atractivitatea investițională a economiei, inclusiv atractivitatea investițiilor în sectorul bancar [173, p. 30].

Consecințele nefavorabile ale crizei financiare internaționale, la care am făcut referință anterior, au determinat necesitatea abordării stabilității sistemului bancar preponderent din perspectiva macroprudențială. Mai mult decât atât, dezechilibrele financiare la nivel global au scos în evidență neglijarea de către autoritățile de supraveghere a aspectului sistemic al unor astfel de dezechilibre, precum și a legăturilor reciproce dintre sistemele bancare ale diferitor țări. Relevanța acestei constatări este determinată de faptul că instabilitatea unei instituții bancare poate dezechilibra întregul sistem bancar național și implicit alte sisteme bancare dacă sistemul bancar al țării interacționează cu băncile din alte state [7, p. 325].

În prezent, la nivel internațional, eforturile autorităților de supraveghere sunt orientate cu preponderență, în direcția asigurării stabilității sistemelor bancare. Dat fiind acest fapt, autorul tezei menționează că principalul factor de influență asupra stabilității sistemului bancar îl constituie riscul sistemic, iar aspectul de bază pe care trebuie axate măsurile de menținere a stabilității presupune evitarea acestuia.

Potrivit cercetărilor Fondului Monetar Internațional (FMI), Băncii Reglementelor Internaționale (BRI) și Consiliului pentru Stabilitate Financiară (CSF), riscul sistemic este riscul întreruperii serviciilor financiare, cauzat de disfuncționalitatea sistemului financiar sau a unor părți componente ale acestuia, și poate provoca consecințe nefavorabile grave pentru economia reală. În cadrul legislativ național (Legea privind activitatea băncilor nr. 202/2017), riscul sistemic este definit ca riscul de perturbare a sistemului financiar, care poate avea consecințe negative foarte grave pentru sistemul financiar și economia reală [62, p. 11]. Deși prevederea dată face referință la sistemul financiar, ea este perfect valabilă și pentru sistemul bancar, care în Republica Moldova are o pondere majoritară în sistemul financiar (la data de 31.12.2020, activele sistemului bancar constituiau 87,5% din activele sistemului financiar). Astfel, riscul sistemic din sistemul financiar poate fi generat de manifestarea acestuia în cadrul sistemului bancar.

În viziunea autorului, riscul sistemic exprimă probabilitatea că falimentul unei bănci va genera dificultăți celorlalți participanți ai sistemului bancar și, ca urmare, va afecta economia țării în ansamblu. Scenariul general al unui astfel de risc ar presupune răspândirea falimentului unei instituții bancare la nivelul întregului sistem bancar prin intermediul mecanismelor de contagiune. În acest context, este relevantă opinia cercetătorului S. Cerna potrivit căruia propagarea și amplificarea riscului sistemic se datorează:

- fenomenului prociclicității – instituțiile financiare au tendința de a subestima riscurile și de a se expune unor riscuri mai mari în faza ascendentă a ciclului economic și, invers, de a supraestima riscurile și de a dovedi o aversiune excesivă față de risc în faza descendentă;

- existenței externalităților – băncile sunt incapabile să țină cont de efectele comportamentelor proprii asupra restului sistemului bancar [27, p. 24].

Este de menționat însă că capacitatea sistemului bancar de a genera riscuri sistemice nu rezultă doar din simpla existență a externalităților. Și în alte sectoare ale economiei se manifestă externalități, dar sistemele bancare prezintă unele particularități care amplifică și generalizează efectele negative amintite [6, p. 175]. În primul rând, rețeaua complexă de expuneri dă amploare procesului de transmitere a problemelor unei bănci către alte bănci. Astfel, lipsa de lichidități, neconcordanța dintre scadențele activelor și pasivelor, efectul de levier etc. se repercutează rapid de la o bancă la alta și se generalizează la nivelul întregului sistem bancar. În al doilea rând, în perioadele de criză, existența unor datorii care depășesc considerabil capitalurile proprii și împrumuturile pe termen scurt care pot fi contractate în sectorul bancar poate conduce la blocarea completă a activității de creditare.

Manifestarea riscului sistemic poate conduce la o *criză financiară sistemică*. Aceasta din urmă, potrivit Memorandumului național de înțelegere privind menținerea stabilității financiare din 28.02.2011, este un fenomen care apare atunci când una sau mai multe instituții financiare au probleme destul de serioase cu un impact negativ semnificativ asupra economiei reale [17, p. 2]. O altă abordare în acest sens se regăsește în Legea privind redresarea și rezoluția băncilor nr. 232/2016. Astfel, criza sistemică reprezintă o perturbare a sistemului financiar care poate să conducă la consecințe negative grave pentru piața internă și economia reală și care poate fi generată de oricare dintre tipurile de intermediari financiari, piețe și infrastructuri, întrucât oricare dintre aceștia poate fi de importanță sistemică într-o anumită măsură [61, p. 3].

Cercetătoarele S. Saksonova și I. Solovjova în categoria factorilor macroprudențiali poziționează *cadrul de supraveghere bancară*, ca fiind unul dintre factorii de influență asupra stabilității sistemului bancar [152, p. 538]. Suntem de părere că acesta trebuie tratat ca un factor separat, având puncte de tangență și cu factorii macroprudențiali, și cu cei microprudențiali. Astfel,

autoritatea de supraveghere dispune de diverse instrumente de monitorizare și impune diferite norme cu impact atât asupra stabilității băncilor la nivel individual, cât și asupra sistemului bancar în ansamblu.

În vederea evitării crizelor sistemice este necesară menținerea în permanență a unui sistem bancar stabil și rezistent la riscuri. Dat fiind acest fapt, devine importantă *evaluarea stabilității sistemului bancar* prin aplicarea analizei micro și macroprudențiale, care oferă o apreciere exhaustivă a sistemului bancar, cu axarea pe cercetarea mai multor riscuri și vulnerabilități. Cercetătoarele R. Perciun și S. Dodon, consideră că „evaluarea stabilității financiare nu trebuie să se limiteze la identificarea dezechilibrelor, ci și la identificarea riscurilor și vulnerabilităților care ar putea destabiliza sistemul financiar în viitor” [148, p. 125]. De aceeași părere este și cercetătorul D. Popescu, care în evaluarea stabilității sistemului bancar evidențiază două etape: (a) identificarea și monitorizarea riscurilor care pot pune în pericol stabilitatea; (b) evaluarea capacității sistemului bancar de a absorbi șocurile potențiale în cazul materializării riscurilor identificate, fără a pune în pericol realizarea funcțiilor sale [71, p. 15].

Instrumentele de analiză microprudențială permit studierea situației financiare a băncilor și efectuarea testărilor la stres a acestora, iar cele de analiză macroprudențială presupun analiza situației financiare a sistemului bancar, efectuarea testărilor la stres macroprudențiale, aplicarea sistemelor de avertizare timpurie asupra situațiilor de criză, construirea indicelui agregat de stabilitate financiară, identificarea băncilor de importanță sistemică.

Întrucât la unele instrumente de analiză microprudențială vom recurge în procesul de evaluare a stabilității sistemului bancar din Republica Moldova (capitolul 2 al tezei), în continuare vom examina aspectele de ordin metodologic ale principalelor instrumente analitice:

- *Indicatorii Solidității Financiare (ISF)* au fost propuși de FMI și permit monitorizarea vulnerabilităților sectorului financiar și a capacității acestuia de a suporta pierderi. Aceștia vizează atât instituțiile, piețele și infrastructura financiară, cât și sectorul real și sectorul guvernamental, în calitate de debitori principali ai instituțiilor financiare (Anexa 2). Calculul și aprecierea dinamicii indicatorilor au o importanță majoră nu doar pentru autoritățile de supraveghere care utilizează ISF în scopul monitorizării activității băncilor și a sistemului bancar în ansamblu, ci și pentru organele de conducere ale băncilor în luarea diferitor decizii financiare.

Indicatorii de bază din setul ISF permit analiza activității băncilor (instituțiilor financiare care acceptă depozite) și cuprind principalele aspecte luate în considerare în astfel de cazuri (cadrul CAMELS, de exemplu, evaluează adecvarea capitalului, calitatea activelor, siguranța managementului, veniturile și profitabilitatea, lichiditatea, sensibilitatea la riscul de piață)

[11, p. 287]. Cât privește indicatorii suplimentari, aceștia oferă informații adiționale cu privire la activitatea și riscurile nu doar ale băncilor, ci și ale instituțiilor financiare non-bancare.

La fel prin prisma aplicabilității ulterioare a ISF principali, am considerat necesară dezvoltarea sensului economic al acestora (tabelul 1.1).

Tabelul 1.1. Indicatorii principali ai solidității financiare

Aspectul analizat	ISF specifici	Rolul în monitorizarea sistemului bancar
Adecvarea capitalului	CR/APR	Evaluează solvabilitatea sistemului bancar, inclusiv capacitatea capitalului de a acoperi riscurile și pierderile neașteptate
Veniturile și profitabilitatea	ROA	Exprimă eficiența utilizării activelor băncii în scopul maximizării profiturilor
	ROE	Indică eficiența utilizării capitalului investit în bancă
	VND/VB	Evaluează capacitatea veniturilor din activitatea de creditare de a acoperi cheltuielile aferente atragerii depozitelor
	CND/VB	Determină ponderea cheltuielilor neafereente dobânzilor în venitul brut
Calitatea activelor	CN/TC	Exprimă ponderea creditelor neperformante în totalul creditelor acordate de bănci
	DSC/TC	Indică expunerile concentrate în anumite sectoare ale economiei
Lichiditatea	AL/TA	Evaluează capacitatea băncilor de a-și onora datoriile curente și vulnerabilitatea sistemului bancar la pierderile rezultate din lipsa accesului la sursele fondurilor pe piață sau din retragerea depozitelor
	AL/DTS	

Sursa: elaborat de autor în baza [133, p. 12]

Generalizând informațiile prezentate în tabelul de mai sus, constatăm că ISF de bază oferă posibilitatea identificării punctelor forte și a vulnerabilităților sistemului bancar la nivel agregat, cât și la nivelul fiecărei instituții bancare ca parte componentă a sistemului. Aplicarea indicatorilor respectivi în evaluarea stabilității sistemului bancar permite realizarea unei analize complexe a aspectelor primordiale ale activității bancare, și anume: suficiența capitalului în vederea absorbției pierderilor din activitatea riscantă a băncii, calitatea activelor băncii în ceea ce privește generarea veniturilor, eficiența utilizării activelor și a capitalului investit în bancă, lichiditățile disponibile în cadrul băncii, expunerea băncii la riscul valutar etc.

- *Indicele agregat de stabilitate financiară (IASF)* caracterizează stabilitatea financiară a sistemului bancar, oferind posibilitatea efectuării comparațiilor între diferite perioade și sisteme. Pentru construirea unui astfel de indice există mai multe tehnici: ierarhizarea valorilor indicatorilor individuali (componentele indicelui agregat), calcularea mediei ponderate a indicatorilor individuali, calcularea riscului de faliment etc. Algoritmul de evaluare a stabilității sistemului bancar prin utilizarea IASF prevede normarea indicilor, evaluarea expert a coeficienților indicilor ponderați, calcularea indicelui agregat al stabilității financiare. Practic, IASF reprezintă suma

indicilor normalizați, ponderile cărora sunt stabilite de către sistemul expert. Principalele impedimente în calcularea IASF țin de alegerea indicatorilor individuali, metoda de normalizare și sistemul de ponderare [1, p. 68].

În vederea construirii IASF, studiul efectuat de către cercetătorii A. Gersl și J. Hermanek pentru sistemul bancar ceh recomandă indicatorii prezentați în tabelul 1.2.

Tabelul 1.2. Indicatorii IASF pentru sistemul bancar ceh

Indicator	Pondere	Impact
Adecvarea capitalului	0,05	+
Calitatea activelor	0,25	-
Profitabilitatea	0,25	+
Lichiditatea	0,25	+
Riscul ratei dobânzii	0,1	+
Riscul valutar	0,1	-

Sursa: [131, p. 137].

Spre deosebire de IASF pentru sistemul bancar ceh, care conține doar indicatorii de soliditate financiară, cercetătorul C. Albulescu a construit un indice agregat mai complex pentru sistemul financiar românesc. Acesta, în afară de ISF, include și indicatori macroeconomici. Indicatorii utilizați sunt împărțiți în trei grupe care reflectă dezvoltarea financiară, vulnerabilitatea financiară și soliditatea financiară, după cum rezultă din tabelul 1.3 [1, p. 71].

Tabelul 1.3. Indicatorii IASF pentru sistemul financiar românesc

Domeniul de acoperire	Indicatori
Dezvoltarea financiară	Credite totale / PIB
	Marja bancară
	Capitalizarea bursieră / PIB
	Reforma bancară și interesul pentru liberalizare
Vulnerabilitatea financiară	Credite neguvernamentale / Credite totale (Rezerve/Depozite) / (Numerar/M2)
	Rata inflației
	Deficit bugetar / PIB
	Credite / Depozite
	Variația depozitelor bancare / Variația M2
Soliditatea financiară	Credite neperformante / Credite totale
	Capital propriu / Active totale
	Capital reglementar / Active ponderate risc
	Active lichide / Active totale
	ROA

Sursa: [1, p. 72]

- *Sistemele de avertizare timpurie (SAT)* propun diverse metode de colectare, prelucrare și analiză a informației despre evoluția situației în domeniul financiar-bancar și asigură avertizarea timpurie despre apariția factorilor destabilizatori. Acestea sintetizează datele necesare pentru identificarea riscurilor cu care se confruntă instituțiile bancare și sistemul bancar în ansamblu,

permit anticiparea cazurilor de apariție a crizelor financiare într-o anumită perioadă viitoare. Astfel se asigură depistarea rapidă a problemelor în baza indicatorilor care emit semnale, facilitându-se luarea promptă a măsurilor de prevenire a situațiilor de criză.

Cercetările privind cauzele crizelor financiare evidențiază anumite caracteristici comune pentru perioadele de instabilitate financiară, în care tendințele mai multor indicatori macroeconomici permit prognozarea crizelor. În această ordine de idei este de menționat analiza indicatorilor de alertă realizată de către cercetătorii A. Demirguc-Kunt și E. Detragiache (tabelul 1.4). Astfel, cercetătorii menționați au constatat că ritmul redus de creștere a PIB-ului, nivelul înalt al inflației și creșterea ratelor reale ale dobânzilor indică cu o probabilitate destul de înaltă apropierea unei eventuale crize bancare.

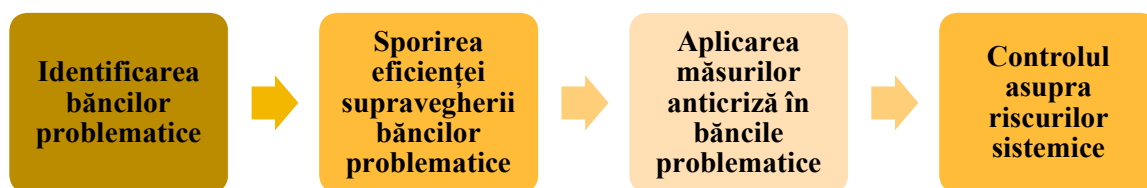
Tabelul 1.4. Indicatorii utilizați de A. Demirguc-Kunt și E. Detragiache în cadrul SAT

Tipuri de variabile	Indicatori
Variabile macroeconomice	1. Creșterea PIB-lui real (%) 2. Modificarea condițiilor comerciale (%) 3. Deprecierea nominală a monedei (%) 4. Rata reală a dobânzii (%) 5. Inflația (%) 6. Soldul bugetar / PIB (%)
Variabile financiare	1. M2 / rezerve valutare (%) 2. Creditul neguvernamental / PIB (%) 3. Active bancare lichide / total active (%) 4. Creșterea reală a creditului domestic (%)
Variabile instituționale	1. PIB real / locuitor 2. Garantarea depozitelor

Sursa: [123, p.26]

Nu poate fi trecută cu vederea nici abordarea mai extinsă a indicatorilor de prognozare a crizelor, propusă de către cercetătoarele M. Bălan, Iu. Perciun și R. Perciun, inclusiv gruparea acestora în șase categorii: politica macroeconomică internă, contextul extern, indicatorii fundamentali, indicatorii de sănătate a sistemului financiar, șocurile ce influențează sectorul financiar și presiunea asupra pieței valutare (Anexa 3) [3, p. 47]. În viziunea cercetătoarelor citate, drept indicii ale unei eventuale crize financiare poate servi reducerea ritmului de creștere a PIB-lui în prețuri constante, soldului contului curent al balanței de plăți, exportului, depozitelor, rezervelor de aur și valută, la fel ca și creșterea deficitului bugetar raportat la PIB, șomajului, importului, datoriei externe, deficitului bugetului public, inflației.

Este de menționat că, în urma aplicării SAT, pot fi întreprinse acțiuni pentru soluționarea situațiilor de criză, drept punct de pornire în acest proces servind identificarea băncilor problematice, așa cum este ilustrat în figura 1.4:

Fig. 1.4. Măsurile pentru soluționarea situațiilor de criză

Sursa: elaborat de autor în baza [34, p. 27]

- Un alt instrument de analiză a riscurilor în sistemul bancar îl constituie *testarea la stres*. Potrivit cercetătoarelor M. Bălan, Iu. Perciun și R. Perciun, *testul de rezistență* la șocuri este o tehnică de analiză a evoluției stabilității sistemului bancar, având drept scop evaluarea impactului șocurilor asupra economiei, în general, și asupra sistemului bancar/băncilor, în particular. Acesta permite evaluarea situației financiare a unei bănci sau a sistemului bancar în cazul producerii unor evenimente de risc severe (dar plauzibile), care pot afecta performanța financiară, nivelul capitalului și chiar continuitatea activității băncilor [3, p. 48].

Aceeași semnificație a testării la stres este susținută și de către cercetătoarele V. Cociug și V. Postolache, potrivit cărora „testarea de stres poate fi definită ca o evaluare a impactului potențial asupra situației financiare a băncii a unui număr de modificări specifice ale factorilor de risc, care corespund unor evenimente excepționale, dar plauzibile în economie” [34, p. 26].

Prin intermediul testărilor la stres, ca urmare a simulării evoluției nefavorabile a diferitor factori, se identifică riscurile care pot să apară în cadrul sistemului bancar. Informația necesară efectuării unui stres-test asupra stabilității sistemului bancar/băncilor este prezentată în tabelul 1.5.

Tabelul 1.5. Informații necesare pentru simulările de criză

Informația necesară	Riscul de credit	Riscul de lichiditate	Riscul valutar	Riscul de solvabilitate	Riscul ratei dobânzii
Total credite	X				
Credite neperformante	X				
Active lichide		X			
Total active		X			
Poziția valutară			X		
Fonduri proprii				X	
Cuantumul total al expunerii la risc				X	
Active sensibile la rata dobânzii					X
Pasive sensibile la rata dobânzii					X

Sursa: elaborat de autor în baza [3, p. 49]

Realizarea periodică a simulărilor de criză este deosebit de importantă în procesul de management al riscurilor în cadrul unei bănci. Astfel banca este avertizată despre efectele neașteptate în cazul apariției diferitor riscuri și își poate evalua capitalul necesar pentru acoperirea pierderilor posibile. Totodată, testările la stres pot fi aplicate și de către autoritățile de supraveghere în scopul identificării riscurilor și atenuării impactului nefavorabil al unei eventuale situații de criză asupra sistemului bancar. Relevanța lor este mai accentuată în perioadele de stabilitate și creștere economică atunci când băncile pot să nu conștientizeze impactul major al unei eventuale crize asupra stabilității și își pot asuma mai ușor expunerile la risc.

- Un instrument eficient al analizei macroprudențiale este *identificarea băncilor de importanță sistemică*. Aceste bănci sunt principalul generator al riscului sistemic, iar falimentul lor ar avea un impact semnificativ asupra stabilității sistemului bancar [105, p. 30]. Conform abordării propuse în Legea privind activitatea băncilor nr. 202/2017, societate de importanță sistemică este considerată banca-mamă/societatea de investiții-mamă, societatea financiară holding-mamă, societatea financiară holding mixtă-mamă sau banca/societatea de investiții al cărei faliment sau a cărei funcționare defectuoasă ar putea declanșa un risc sistemic [62].

Cercetarea conceptului de bancă de importanță sistemică a început după criza financiară internațională în urma căreia, în iulie 2011, Comitetul Basel pentru Supraveghere Bancară a propus un set de indicatori cantitativi și calitativi pentru evidențierea unor astfel de bănci. În general, criteriile de bază pentru identificarea băncilor respective sunt mărimea (volumul serviciilor prestate), arealul deservit (gradul de transnaționalizare în cazul băncilor de importanță sistemică la nivel internațional), substituibilitatea (măsura în care alte componente ale sistemului pot presta aceleași servicii în cazul falimentului instituției), interconexiunile (legăturile cu celelalte bănci din sistemul bancar) și complexitatea activității băncilor [102, p. 9].

Identificarea factorilor de influență asupra stabilității sistemului bancar este o premisă importantă pentru realizarea măsurilor de menținere a acesteia. Indiferent de originea internă sau externă a factorilor de impact, se va acorda atenție atât băncilor, cât și sistemului bancar în ansamblu. Prin aplicarea diferitor tehnici de analiză cantitativă a stabilității bancare se va reuși evaluarea sistemului bancar sub aspect atât microprudențial, cât și macroprudențial.

1.3. Aspecte conceptuale privind supravegherea bancară și rolul acesteia în asigurarea stabilității sistemului bancar

Menținerea stabilității sistemului bancar reprezintă principala modalitate de asigurare a continuității în activitatea acestuia și implicit a bunei funcționări a economiei țării. Importanța stabilității sistemului bancar se accentuează în condițiile instabilității financiare, iar eventualele

dezechilibre la nivel de sistem și posibilele crize bancare sunt principalii factori care determină necesitatea elaborării și realizării măsurilor de asigurare a stabilității bancare.

Pornind de la factorii de influență asupra stabilității sistemului bancar, autorul tezei evidențiază *două condiții importante* pentru menținerea acesteia:

- existența unui cadru eficient de supraveghere bancară, care este menit să monitorizeze funcționarea sistemului bancar și să prevină asumarea riscurilor excesive de către bănci;
- conformarea sistemului bancar cu reglementările în vigoare, desfășurarea activității băncilor într-un mediu prudent, expunerea minimă la riscuri, promovarea unei guvernări corporative adecvate și a unui sistem de control intern eficient.

Sub aspect conceptual, supravegherea bancară reprezintă procesul de monitorizare a activității băncilor/sistemului bancar. Astfel, potrivit Dicționarului Științific „Your Dictionary”, supravegherea bancară reprezintă un proces de monitorizare a performanțelor financiare și a operațiunilor băncilor în vederea asigurării că acestea activează într-un mediu sigur și prudent, cu respectarea regulilor și reglementărilor [154].

În viziunea cercetătorului G. Tasky, supravegherea bancară presupune formarea unei opinii sigure și clare referitor la situația și performanța băncii și întreprinderea unor măsuri adecvate în situația în care performanțele nu sunt suficiente. În vederea formării opiniei cu privire la situația băncii, cercetătorul evidențiază aspectele care trebuie luate în considerație [157, p. 4]:

- conformarea cu cadrul de reglementare;
- respectarea celor mai bune practici bancare;
- analiza datelor financiare din prezent și din trecut;
- structura organizatorică a băncii, politicile și procedurile interne;
- practicile băncii de luare a deciziilor în trecut;
- comparația băncii cu situația și performanțele altor bănci similare.

Definiția supravegherii bancare, propusă de G. Tasky, se axează pe abordarea supravegherii din perspectiva microprudențială (supravegherea fiecărei bănci în parte), fără a lua în considerare aspectul sistemic și latura macroprudențială a acesteia. Cele două abordări ale supravegherii bancare vor fi elucidate mai jos.

Generalizarea tratamentelor propuse în literatura de specialitate permite evidențierea a două abordări principale ale supravegherii bancare. Prima abordare tratează supravegherea ca formă organizatorică de activitate a diferitor agenții guvernamentale care vizează asigurarea legalității activităților bancare. Astfel, pornind de la faptul că supravegherea presupune o monitorizare permanentă de către organele de stat a activității instituțiilor sau persoanelor subordonate, cercetătorii R. Porter, N. Brovchina și S. Golubev tratează supravegherea bancară

drept un sistem folosit de stat pentru a asigura stabilitatea și securitatea sistemului financiar [167, p. 64]. Merită atenție și viziunea cercetătoarei A. Belobrov, conform căreia „supravegherea bancară cuprinde sistemul de pârghii și modele decizionale, pe care statul le utilizează pentru a garanta stabilitatea sistemului financiar (băncile fiind intermediarii principali pe piața financiară)” [14, p. 4].

Cea de-a doua abordare se axează pe funcțiile supravegherii bancare și componentele sale de fond. În acest context, vom prezenta opiniile cercetătorilor din Rusia. După părerea cercetătorului A. Simanovschii, supravegherea bancară este un ansamblu de acțiuni desfășurate de autoritatea de supraveghere bancară în limitele competențelor stabilite și în conformitate cu normele procedurale în scopul asigurării stabilității sistemului bancar și protejării intereselor creditorilor și clienților săi [167, p. 64]. Cercetătoarea G. Ciubarova consideră că supravegherea bancară reprezintă monitorizarea exercitării de către bănci a funcțiilor inerente, urmărirea calității managementului riscului în activitatea bancară și crearea condițiilor pentru prevenirea acestor riscuri, în scopul asigurării stabilității sistemului bancar [167, p. 64]. În același timp, în opinia cercetătoarei N. Brovchina, „supravegherea bancară este un proces continuu de menținere a stabilității sistemului bancar, bazat pe standardele de supraveghere bancară acceptate în conformitate cu practica internațională și recomandările Comitetului de la Basel și realizat printr-un studiu analitic al instituțiilor de credit la toate etapele funcționării acestora, cu aplicarea măsurilor de supraveghere” [167, p. 64].

Constatând că cel mai frecvent supravegherea bancară este abordată fie ca un proces, fie ca un sistem, autorul tezei concretizează elementele de bază ale supravegherii prin definirea *cadrelor de supraveghere bancară*. Acesta reprezintă o *totalitate a principiilor, normelor prudențiale și instrumentelor aplicate de autoritatea de supraveghere desemnată prin lege, care, fiind integrate funcțional, fundamentează procesul de monitorizare a sistemului bancar la general și a băncilor în particular, în vederea asigurării controlului activității bancare și prevenirii riscurilor bancare*. Altfel spus, cadrul de supraveghere bancară include instituțiile responsabile de supravegherea bancară; reglementările naționale și internaționale în domeniul bancar; instrumentele de supraveghere bancară cu aplicabilitate de monitorizare a băncilor și a sistemului bancar și de verificare a conformării cu reglementările bancare, în scopul asigurării stabilității și rezilienței sistemului bancar.

În ceea ce privește necesitatea supravegherii bancare, autorul tezei a identificat, în afară de scopul principal de menținere a stabilității sistemului bancar, și alte obiective conexe acestuia, propuse de către cercetătorii G. Tasky, M. Gîrlea și A. Belobrov (tabelul 1.6).

Tabelul 1.6. Obiectivele supravegherii bancare

Obiective	G. Tasky	M. Gîrlea	A. Belobrov
Menținerea stabilității sistemului bancar	+	+	+
Menținerea încrederii publicului în sistemul bancar	+	+	+
Protejarea fondurilor clienților	+	+	+
Promovarea bunei funcționări a sistemului de plăți	+	-	-
Prevenirea riscului de spălare a banilor	+	-	-
Respectarea reglementărilor privind activitatea bancară	-	+	-

Sursa: elaborat de autor în baza [14, 46, 157]

Astfel, potrivit cercetătorilor menționați mai sus, obiectivele principale ale supravegherii bancare sunt menținerea stabilității sistemului bancar, menținerea încrederii publicului în sistemul bancar și protejarea fondurilor clienților.

În contextul investigației realizate în teză, merită atenție opinia cercetătoarei A. Secieru referitoare la elementele-cheie care asigură realizarea obiectivelor supravegherii bancare, și anume: identificarea vulnerabilităților specifice băncilor și sistemului bancar prin activități de analiză și verificare, formularea constatărilor și concluziilor autorității de supraveghere bancară, aplicarea cadrului de reglementare, a acțiunilor preventive și corective în timp util [87, p. 7]. Astfel, cercetătoarea menționează și *importanța reglementării bancare* ca un proces interdependent cu supravegherea bancară, având cu aceasta din urmă scopuri comune, indispensabile pentru menținerea stabilității sistemului bancar.

Reglementarea bancară cuprinde un ansamblu de legi și norme emise de autoritatea de supraveghere și aplicabile băncilor în activitatea lor. Pe de o parte, procesul de supraveghere bancară nu poate fi realizat fără existența unor reguli pe care băncile trebuie să le respecte, iar, pe de altă parte, reglementările bancare adoptate de autoritatea de supraveghere nu au valoare dacă nu este monitorizată respectarea lor. Necesitatea reglementării prudențiale a băncilor este determinată de specificul activității lor, dar și de funcțiile pe care acestea le exercită în economie. În contextul dat, cercetătorul M. Gîrlea evidențiază aspectele principale din care rezultă importanța reglementării activității bancare. Dintre acestea pot fi menționate următoarele: protecția deponenților sistemului bancar; exercitarea controlului asupra cantității de monedă din economie pentru a evita creșterea necontrolată a prețurilor, dezechilibrele pe piețele financiare, declanșarea crizelor bancare; asigurarea accesului transparent al clienților la produsele și serviciile oferite de bănci; evitarea creșterii gradului de concentrare a activelor financiare prin limitarea participării instituțiilor de credit la capitalul altor organizații financiare și nonfinanciare etc. [45, p. 159].

Referitor la esența procesului de reglementare, cercetătorul F. Mishkin menționează trei componente interdependente ale acestuia: politica microprudențială, politica macroprudențială și funcția de împrumutător de ultimă instanță, exercitată de banca centrală [45, p. 160].

După cum rezultă din cele menționate mai sus, procesul de supraveghere și reglementare a activității băncilor/sistemului bancar este asigurat de către *autoritatea de supraveghere* (în majoritatea țărilor lumii – *banca centrală*).

Cercetătorii M. Arnone, S. Dabar și S. Gambini evidențiază caracteristicile importante ale oricărei autorități de reglementare și supraveghere, și anume: independența, responsabilitate și transparență. Astfel, independența este un element-cheie în menținerea stabilității financiare și presupune capacitatea de a rezista unor influențe externe în procesul de luare a deciziilor. Responsabilitatea stabilește măsura în care autoritatea de supraveghere poartă răspundere pentru acțiunile, deciziile și performanțele sale, le poate explica și justifica. Transparența prevede nivelul în care informația cu privire la activitatea autorității poate fi verificată și comunicată părților interesate [94, p. 8, 9].

Este de menționat că, de-a lungul timpului, în literatura de specialitate a fost abordat subiectul privind autoritatea de supraveghere bancară, și anume dilema supravegherii băncilor de către banca centrală sau o altă autoritate independentă. În acest sens, s-au conturat două puncte de vedere: unii cercetători consideră că funcția de supraveghere trebuie să fie de competența băncii centrale, iar alții susțin că această atribuție trebuie să îi revină unui supraveghetor independent, pentru a evita conflictul de interese între funcția de asigurare a stabilității monetare/prețurilor și cea de asigurare a stabilității financiare.

Deși ambele opinii presupun atât beneficii, cât și riscuri, consolidarea competențelor de supraveghere într-un organism separat ar putea conduce la concentrarea excesivă a puterii în mâinile unei singure autorități și, ca urmare, la birocratizarea excesivă a sistemului financiar. Totodată, coordonarea permanentă și schimbul de informații între autoritățile monetare și cele de supraveghere sunt extrem de necesare, mai cu seamă în perioadele vulnerabilităților financiare, fiind mai eficiente în cazul în care banca centrală îndeplinește ambele funcții. Un avantaj suplimentar al supravegherii instituțiilor de credit de către banca centrală îl constituie autoritatea, credibilitatea și independența acesteia, îndeosebi în țările în tranziție [37, p. 71].

Cercetătorii C. Goodhart și D. Tsomocs au analizat informațiile disponibile din 104 țări ale lumii pentru a stabili care din regimurile de supraveghere este mai puțin expus falimentelor bancare, precum și care dintre ele este mai eficient în prevenirea consecințelor sistemice în cazul unor vulnerabilități bancare. Ca urmare, a fost demonstrat că sistemele financiare cu banca centrală

în calitate de supraveghetor bancar înregistrează mai puține falimente (33 din 104) față de țările cu o autoritate de supraveghere independentă (71 din 104) [132].

În ceea ce privește sistemul bancar european, este de menționat că supravegherea acestuia este efectuată sub egida mecanismului unic de supraveghere (MUS), format din Banca Centrală Europeană (BCE) și autoritățile naționale de supraveghere din țările participante. Toate țările din zona euro participă în mod automat la MUS. Principalele obiective ale MUS sunt asigurarea siguranței și solidității sistemului bancar european, sporirea gradului de integrare și de stabilitate financiară, asigurarea unui proces de supraveghere consecvent.

În calitate de instituție independentă a Uniunii Europene (UE), BCE efectuează supravegherea bancară dintr-o perspectivă europeană prin instituirea unei abordări comune cu privire la supravegherea zilnică, adoptarea măsurilor de supraveghere și corective armonizate, asigurarea aplicării consecvente a reglementărilor și politicilor de supraveghere. Aceasta are competențe de efectuare a controalelor de supraveghere, inspecțiilor la fața locului și anchetelor, de acordare sau retragere a licențelor băncilor, de evaluare a achizițiilor și vânzărilor cotelor de participare ale băncilor, de asigurare a respectării normelor prudențiale ale UE și de stabilire a cerințelor mai stricte privind capitalul pentru a preveni eventualele riscuri financiare.

BCE supraveghează în mod direct cele 117 bănci semnificative din țările participante, care dețin circa 82,0% din activele bancare din zona euro. Băncile care nu sunt considerate semnificative se monitorizează de autoritățile naționale de supraveghere în strânsă colaborare cu BCE. Este important faptul că BCE poate decide în orice moment să supravegheze direct oricare dintre aceste bănci, pentru a asigura aplicarea consecventă a unor standarde înalte de supraveghere.

Având în vedere consecințele de lungă durată ale crizei financiare internaționale, inclusiv faptul că falimentul numeroaselor instituții bancare a compromis încrederea în sistemul bancar, considerăm că cercetarea problematicii aferente reglementării și supravegherii bancare rămâne a fi deosebit de actuală. O astfel de constatare este justificată și prin aceea că pentru conștientizarea importanței disciplinei de piață, protecției deponenților, limitării riscurilor sistemice și prevenirii cazurilor de implicare a băncilor în activități suspecte au fost necesari zeci de ani, iar panica în rândurile deponenților și falimentele bancare au provocat pierderi considerabile economiei mondiale destul de rapid.

În evoluția lor, abordările reglementării bancare au variat de la o țară la alta, în unele cazuri fiind destul de rigide, iar în altele – poate prea liberale. Actualmente, băncile pot fi considerate ca cel mai reglementat segment al sectorului financiar, o atare situație fiind explicată de cele mai multe ori prin scopul menținerii încrederii deponenților. Un alt motiv pentru reglementarea activității bancare este și riscul efectului de domino la care sunt expuse băncile, întrucât

deficiențele în activitatea unei bănci pot cauza vulnerabilități pentru sistemul bancar și, ca urmare, pot provoca pierderi în economia țării.

Cu toate că nu există un model perfect al cadrului de reglementare bancară, scopul reglementării presupune promovarea în sistemul bancar a unui mediu competitiv, asigurându-se astfel stabilitatea fiecărei bănci în parte și evitându-se consecințele aferente instabilității financiare. În acest scop, cadrul de reglementare limitează accesul pe piața bancară și spectrul activităților permise băncilor, stabilește cerințele față de capitalul și lichiditatea acestora, impune diversificarea activelor și garantarea depozitelor etc.

La nivel internațional, reglementările în domeniul supravegherii bancare au evoluat odată cu apariția Acordurilor Basel I, Basel II și Basel III, elaborate de Comitetul Basel pentru Supraveghere Bancară. Comitetul Basel este un comitet al autorităților de supraveghere bancară, rolul acestuia fiind de a îmbunătăți calitatea supravegherii bancare în toate țările, prin elaborarea unor metodologii și standarde de supraveghere în ariile de interes major.

Acordul Basel I, elaborat în iulie 1988 și sintetizat în documentul cu denumirea „International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards”, a stabilit pentru prima dată cerințe minime față de capitalul băncilor, reglementările fiind axate integral pe riscul de credit [96]. Ulterior, în acesta au fost introduse și cerințe pentru acoperirea riscului de piață. Astfel, au fost reglementate cerințele față de rata fondurilor proprii de nivel I (normativul – 4,0%) și rata fondurilor proprii totale (norma Cooke – 8,0%).

Dezvoltarea accentuată a sistemelor bancare din diferite țări în ultimele decenii, volatilitatea indicatorilor macroeconomici, precum și apariția noilor instrumente financiare tranzacționabile pe piața monetară au făcut ca riscurile cu care se confruntau băncile să impună necesitatea promovării unor noi reglementări privind adecvarea capitalului. În acest context, Acordul Basel I a suportat diverse critici, deoarece cuprindea doar perspectiva limitată a riscului de credit și de piață, ignorând și alte riscuri de importanță majoră pentru activitatea băncilor. Practic, ponderările la risc ale activelor erau considerate rigide, simpliste și în unele cazuri inadecvate, nu cuprindeau riscurile de lichiditate și operațional care, la fel ca și riscul de credit, puteau fi cauza insolvabilității băncilor.

În opinia cercetătorilor J. Carmassi și S. Micossi, Acordul Basel I a fost elaborat în baza viziunii tradiționale asupra băncilor, conform căreia creșterea volumului creditelor este finanțată de o bază stabilă a depozitelor, neglijându-se faptul că băncile din întreaga lume au dezvoltat modele de afaceri bazate nu doar pe gestiunea activelor, dar și pe cea a pasivelor. Cercetătorii consideră că aceste modele de afaceri au implicat noi riscuri de lichiditate, amplificând

interconexiunile între bănci, ceea ce putea face sistemul bancar mai vulnerabil la șocurile de lichiditate globală [114].

Ca urmare, autoritățile internaționale în domeniul supravegherii au înaintat propuneri de îmbunătățire a reglementărilor Acordului Basel I. Noile prevederi acordau o atenție sporită necesității de determinare a gradului adecvat de capitalizare a instituțiilor financiare ca o funcție agregată a riscurilor la care acestea se expun în desfășurarea activităților, managementului băncilor, sistemelor de control intern ale băncilor, precum și procedurilor de supraveghere și disciplinei de piață.

Acordul Basel II, intrat în vigoare în iunie 2004, a acoperit mult mai bine riscurile cu care se confruntau băncile, cuprinzând și alte riscuri decât cele de credit și de piață [97]. În acest acord atenția era îndreptată spre riscul operațional, iar principalele elemente noi introduse au fost următoarele:

- structura complexă, bazată pe trei piloni (cerințele minime de capital, procesul de supraveghere și evaluare a capitalului, disciplina de piață);
- în afară de cerințele față de rata fondurilor proprii de nivelul I și rata fondurilor proprii totale, Acordul Basel II reglementa și cerința față de rata fondurilor proprii de nivel I de bază (normativul – 2,0%);
- îmbunătățirea managementului riscului (alinierea mai bună a reglementărilor de capital la riscurile fundamentale);
- asigurarea unor reguli flexibile și avansate de determinare a cerințelor de capital, adecvate profilului de risc al băncilor;
- posibilitatea dimensionării capitalului propriu proporțional cu riscul asumat, evaluat pe baza unor ratinguri stabilite.

Însă, cu timpul, Acordul Basel II a fost supus diverselor critici, în special în urma crizei financiare internaționale din perioada 2007 – 2008. Acordul a fost criticat pentru caracterul său prociclic: în perioadele de creștere economică, atunci când activitatea băncilor este în dezvoltare și piața financiară este pregătită pentru investiții, Acordul Basel II nu impunea băncilor cerințe suplimentare de capital. Pe de altă parte, în perioadele de recesiune, atunci când băncile aveau nevoie de capital suplimentar, iar piețele financiare nu erau disponibile pentru a oferi acest capital, acest acord obliga băncile să dețină un volum mai mare de capital. Astfel, din cauza imposibilității de a majora fondurile proprii cele mai mari bănci internaționale a fost prinse într-un cerc vicios de dezintermediere, accelerând astfel recesiunea mondială.

Este de menționat și faptul că Acordul Basel II nu a avut o abordare față de efectul de levier. Se presupunea că exigențele de capital contra riscurilor, impuse de acord, trebuie implicit

să atenueze efectul de levier. Cu toate acestea, îndatorarea excesivă a băncilor a fost una dintre principalele cauze ale crizei financiare internaționale, care a demonstrat că nu exista o echivalență între reglementarea explicită și implicită a efectului de levier.

Cele expuse mai sus ne permit să concluzionăm că Acordul Basel II se axa pe abordarea microprudențială a supravegherii, impunându-se trecerea la o altă abordare a supravegherii, și anume la cea macroprudențială.

Acordul Basel III a fost consolidat în două documente emise de Comitetul Basel în decembrie 2010: „A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems” și „International framework for liquidity risk measurement, standards and monitoring” [98, 99]. Deosebirea majoră a acestuia de precedentele acorduri este determinată de sfera de acoperire mult mai extinsă. Noile reglementări propun setul de măsuri care prevăd consolidarea cerințelor globale față de capital și lichiditate, a transparenței bancare, a managementului riscurilor și a guvernării corporative în sistemul bancar. Scopurile Acordului Basel III sunt orientate spre promovarea unui sistem bancar mai rezistent la absorbția șocurilor financiare, indiferent de sursa de apariție a acestora, precum și spre reducerea riscului de contagiune a sectorului financiar cu economia reală. Deși păstrează structura formată din cei trei piloni, similar Acordului Basel II, principalele aspecte inovative reglementate de Acordul Basel III sunt următoarele:

- combaterea riscului sistemic prin implementarea unor elemente esențiale, cum ar fi rata de levier, măsurile pentru evitarea prociclicității, cerințele adiționale față de capital pentru băncile de importanță sistemică;

- consolidarea cerințelor de capitalizare a băncilor (cerința față de rata fondurilor proprii de nivelul I de bază – 4,5% (comparativ cu 2,0% în cazul Acordului Basel II) și față de rata fondurilor proprii de nivelul I – 6,0% (comparativ cu 4,0% în cazul Acordului Basel II);

- implementarea amortizoarelor de capital: amortizorul de conservare a capitalului cu rolul de a acoperi pierderile în cazul în care băncile se confruntă cu probleme de ordin financiar (2,5% peste cerințele minime de capital) și amortizorul de capital anticiclic pentru protejarea sistemului financiar de riscurile sistemice asociate creșterii nesustenabile a creditului (variază în intervalul 0% – 2,5% peste cerințele minime de capital, în funcție de faza ciclului economic);

- prevederile cu privire la lichiditate: rata de acoperire a necesarului de lichiditate – LCR (normativul $\geq 100\%$) care să asigure pe termen scurt (30 de zile) rezistența la șocuri/crize de lichiditate și rata de finanțare netă stabilă – NSFR (normativul $> 100\%$) care descurajează dependența excesivă de finanțarea pe termen scurt, promovând finanțarea pe termen lung;

- rata efectului de levier (normativul $\geq 3\%$) care asigură limitarea gradului de îndatorare;

- în cadrul pilonului II (Procesul de supraveghere și evaluare) au fost incluse două elemente importante: procesul de evaluare a adecvării capitalului intern (ICAAP) și procesul de supraveghere și evaluare (SREP), în scopul verificării măsurii în care cadrul de administrare a activității, strategiile, procesele și capitalul băncilor asigură acoperirea riscurilor din activitate.

Analiza comparativă a reglementărilor Comitetului Basel este prezentată în tabelul 1.7.

Tabelul 1.7. Analiza comparativă a reglementărilor acordurilor Basel I, II, și III

Cerința	Basel I	Basel II	Basel III
Rata fondurilor proprii de nivelul 1 de bază	-	2% din APR	4,5% din APR
Rata fondurilor proprii de nivelul 1	4% din APR	4% din APR	6% din APR
Rata fondurilor proprii totale	8% din APR	8% din APR	8% din APR
Structura din trei piloni	-	+	+
Amortizorul de conservare a capitalului	-	-	+2,5% din APR
Amortizorul de capital anticiclic	-	-	+0 – 2,5% din APR
Rata de levier	-	-	≥3%
Indicatorul de acoperire a necesarului de lichiditate (LCR)	-	-	≥100%
Rata de finanțare netă stabilă (NSFR)	-	-	>100%

Sursa: elaborat de autor în baza [96, 97, 98, 99]

Astfel, constatăm că reglementările Comitetului Basel au evoluat de la simple la complexe, dezvoltările respective având drept scop consolidarea capitalului băncilor, care are rolul primordial în asigurarea continuității activității, fiind principala sursă de acoperire a pierderilor cauzate de implicarea băncilor în activități riscante. Prevederile Acordului Basel III contribuie la crearea celei mai solide baze de capital a băncilor atât prin stabilirea cerințelor mai stricte față de nivelurile ratei fondurilor proprii, cât și prin introducerea cerințelor față de amortizoarele de capital.

Analizând evoluția reglementărilor emise de Comitetul Basel prin prisma arealului de acoperire a acestora (băncile și/sau sistemul bancar), se concluzionează că supravegherea bancară a cunoscut două abordări: *microprudențială* și *macroprudențială*.

Supravegherea microprudențială se concentrează pe asigurarea stabilității instituțiilor financiare la nivel individual, monitorizând riscurile la care acestea se expun (idiosincratice). Aceasta reduce, dar nu elimină probabilitatea de faliment a sistemului bancar. Prin urmare, scopul principal al supravegherii bancare microprudențiale îl constituie protejarea intereselor deponenților prin limitarea frecvenței și a costurilor falimentelor individuale ale băncilor.

„Punctul” de trecere de la abordarea microprudențială la cea macroprudențială a fost criza financiară internațională din anii 2007 – 2008, consecințele căreia au condiționat tranziția de la

supravegherea tradițională, adică microprudențială, la o altă abordare a supravegherii. Perspectiva supravegherii microprudențiale s-a dovedit a fi destul de limitată, deoarece în perioada de criză nu a asigurat consolidarea și menținerea stabilității sistemului bancar. Altfel spus, s-a constatat că aplicarea supravegherii microprudențiale nu este suficientă pentru prevenirea riscurilor sistemice.

Supravegherea macroprudențială pune accentul pe asigurarea stabilității de ansamblu a sistemului bancar, urmărind obiectivul de prevenire a riscului sistemic. În acest context, reamintim opinia reprezentanților Fondului Monetar Internațional, conform căreia unul dintre pilonii pe care se construiește un sector financiar stabil și sigur este supravegherea macroprudențială și analiza stabilității financiare, care monitorizează impactul macroeconomic asupra riscurilor, vulnerabilităților și stabilității sistemului financiar [134, p. 31].

Cercetătorul C. Borio a fost printre primii care au tratat detaliat problematica macroprudențialității, susținând nevoia de întărire a acestei orientări a supravegherii și reglementării pentru combaterea instabilității financiare, pe fonul experienței crizelor financiare din anii 90 în țările scandinave și asiatice. Acesta definește și compară abordarea macroprudențială și microprudențială a cadrului de reglementare și supraveghere financiară [113, p. 6].

Problematica macroprudențialității a fost abordată și de către cercetătorii autohtoni. Astfel, cercetătorul M. Gîrlea susține că activitatea de supraveghere are misiunea de a preveni manifestarea riscului sistemic printr-o eficientă monitorizare a instituțiilor de credit, în măsură să asigure stabilitatea și viabilitatea sectorului bancar în ansamblul său [46, p. 178]. Caracterul preventiv al supravegherii macroprudențiale este menționat de cercetătoarele V. Cociug și V. Postolache care sunt de părere că politica macroprudențială este o politică preventivă, care trebuie atât să prevină un posibil dezechilibru al sistemului bancar, cât și să absoarbă șocurile [35, p. 586].

În ceea ce privește supravegherea macroprudențială este de menționat că obiectivul acesteia presupune limitarea riscurilor la nivelul sistemului bancar, în vederea evitării dezechilibrelor macroeconomice asociate instabilității bancare. Riscurile respective sunt de natură endogenă, fiind determinate de comportamentul colectiv al instituțiilor bancare. Ca urmare, legăturile dintre instituții sunt foarte importante la nivelul sistemului bancar [8, p. 110].

O analiză comparativă a celor două abordări ale supravegherii bancare prin prisma scopului, caracteristicii riscului, interconexiunilor etc. este prezentată în tabelul 1.8.

După cum rezultă din informațiile prezentate în tabel, obiectivul supravegherii microprudențiale îl constituie limitarea riscurilor la nivelul instituțiilor bancare în vederea protejării intereselor deponenților și a investitorilor. Astfel de riscuri sunt considerate

independente de comportamentul individual al băncilor, interconexiunile între bănci fiind irelevante.

Tabelul 1.8. Perspectivele macro și microprudențială ale supravegherii bancare

Caracteristici	Supravegherea macroprudențială	Supravegherea microprudențială
Obiective	Limitarea riscului sistemic: evitarea falimentelor unor componente ale sistemului bancar	Limitarea riscului idiosincronic la nivel de bănci: protejarea intereselor deponenților și a investitorilor
Controale prudențiale	Top-down: supravegherea riscului sistemic	Bottom-up: supravegherea riscului idiosincronic
Sursa riscului	Endogenă: risc dependent de comportamentul colectiv și interacțiunea dintre bănci	Exogenă: risc independent de comportamentul individual al băncilor
Corelarea și expunerea băncilor la șocuri comune	Importantă	Irelevantă
Accentul în procesul de supraveghere	Băncile sistemice, instituțiile bancare complexe, monitorizarea pieței bancare	Protecția individuală a băncilor

Sursa: [113, p.11]

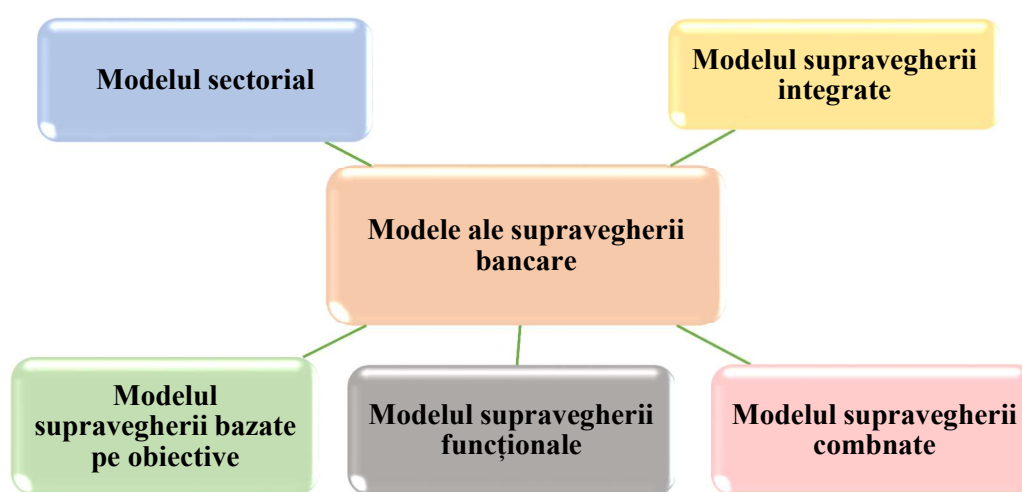
Considerăm că, pentru supravegherea eficientă și asigurarea stabilității sistemului bancar, ambele abordări ale supravegherii bancare – microprudențială și macroprudențială urmează a fi aplicate în paralel. Stabilitatea sistemului bancar în ansamblu nu poate fi asigurată fără ca instituțiile bancare să fie stabile și, viceversa, probabilitatea distorsionării stabilității fiecărei bănci în parte este redusă în cazul în care există un echilibru între toate băncile din sistem. De aceeași părere este și cercetătorul E. Raietchi care subliniază că activitatea de supraveghere microprudențială nu poate asigura stabilitatea financiară a băncii fără a analiza evoluțiile macroprudențiale, iar existența unui cadru eficient de supraveghere macroprudențială necesită o completare microprudențială atât la nivel național, cât și la nivel internațional [72].

Având în vedere evoluția în timp a procesului de supraveghere și extinderea scopului supravegherii bancare (de la supravegherea băncilor la supravegherea sistemului bancar), în literatura de specialitate a fost abordată problematica legată de mandatul autorității de supraveghere, competențele și instrumentele, responsabilitatea și transparența mecanismelor, componența organului decizional și mecanismele de coordonare a politicilor interne [44, p. 139]. Este de menționat și faptul că în practica internațională s-au conturat mai multe modele de supraveghere bancară (figura 1.5).

Fiecare model reprezintă o anumită situație, în funcție de componența autorităților implicate în procesul de supraveghere și împuternicirile acestora. Astfel, modelul supravegherii

integrate prevede existența unei singure autorități responsabile de supravegherea sectorului financiar, în timp ce modelul sectorial presupune existența pentru fiecare segment al sectorului financiar a unei autorități de supraveghere. Pentru modelul supravegherii bazate pe obiective este specifică exercitarea de către autoritatea de supraveghere a atribuțiilor în funcție de un anumit obiectiv, indiferent de tipul instituției financiare care se monitorizează. Modelul supravegherii combinate reprezintă o îmbinare a modelului sectorial și a celui al supravegherii integrate (de exemplu, aceeași autoritate supraveghează sectorul bancar și cel al asigurărilor, fie sectorul bancar și piețele de capital, fie piețele de capital și sectorul asigurărilor). În cazul modelului supravegherii funcționale autoritatea de supraveghere monitorizează doar o singură activitate, indiferent de tipul instituției financiare [44].

Fig. 1.5. Modelele supravegherii bancare

Sursa: [44, p. 140]

Cu referință la aplicarea modelelor supravegherii de către țările membre ale UE, este de menționat că 14 dintre ele aplică modelul supravegherii integrate, 10 țări – modelul sectorial și 3 țări – modelul supravegherii bazat pe obiective. În Republica Moldova constatăm o îmbinare a modelului sectorial și a modelului supravegherii integrate, sistemul bancar fiind supravegheat de către BNM, iar celelalte componente ale sistemului financiar (sistemul financiar nebancar, piețele de capital și sectorul asigurărilor) – de către Comisia Națională a Pieței Financiare (CNPF).

Considerăm că nu există un model de supraveghere optim, deoarece fiecare are specificul său, iar aplicarea unui anumit model în cadrul supravegherii bancare dintr-o țară trebuie să se bazeze pe structura sistemului financiar și amploarea activităților desfășurate în cadrul fiecărui segment al sistemului.

Finalizând examinarea aspectelor conceptuale privind supravegherea bancară, menționăm că, pe lângă cerințele față de bănci reglementate în cele trei acorduri, Comitetul Basel a stabilit și

cerințe referitoare la procesul de supraveghere. Astfel, pentru consolidarea supravegherii bancare pe plan internațional au fost elaborate Principiile de Bază pentru o Supraveghere Bancară Eficientă [100]. Emise inițial în anul 1997 (25 de principii) și revizuite ulterior în anul 2006, acestea au devenit un standard important pentru reglementarea și supravegherea prudentă a băncilor, având drept scop estimarea calității sistemelor de supraveghere și favorizarea reformării acestora. Evaluarea corespunderii cadrului de supraveghere din diferite țări cu principiile Basel poate fi considerată un instrument util pentru implementarea sistemului eficient de supraveghere bancară. O astfel de evaluare permite identificarea deficiențelor în sistemul existent de reglementare și supraveghere, precum și identificarea măsurilor care urmează a fi întreprinse pentru înlăturarea acestora [10, p. 144].

În decembrie 2011, Comitetul Basel a emis un nou document consultativ, potrivit căruia au fost puse în aplicare 29 de principii. Noile principii (revizuite), precum și cele precedente sunt expuse în Anexa 4. În acest context, menționăm structurarea mai logică a principiilor în versiunea din 2011: pentru început acestea prezintă responsabilitățile și funcțiile autorității de supraveghere, urmând reglementarea și cerințele prudențiale. Accentul este pus pe importanța dezvoltării unei bune guvernări corporative, a managementului riscurilor și a conformării cu standardele de supraveghere. În urma studierii principiilor în vigoare în prezent, am concluzionat că acestea promovează supravegherea băncilor de importanță sistemică, aplicarea perspectivei macroprudențiale a supravegherii pentru identificarea riscului sistemic și realizarea măsurilor de monitorizare a acestuia, acordarea unei atenții sporite managementului crizelor și măsurilor de reducere a consecințelor pe care le poate provoca falimentul unor bănci. Noile principii consolidează cerințele și abordările privind supravegherea datorită concentrării asupra supravegherii bazate pe risc, intervenției și aplicării la timp a măsurilor preventive.

Ca urmare a analizei abordării conceptuale a cadrului de supraveghere bancară, argumentării rolului acestuia în asigurarea stabilității sistemului bancar, precum și a studierii celor mai bune practici regulatorii care stau la baza procesului de supraveghere la nivel internațional, apare întrebarea: Cum trebuie să fie supravegherea pentru a fi eficientă, adică să contribuie în mod practic la stabilitatea sistemului bancar?. În acest context, cercetătoarea A. Secrieru este de părere că indicatorii de performanță utilizați de autoritățile de supraveghere, pentru a evalua impactul acțiunilor de supraveghere, trebuie să se bazeze pe resursele alocate activităților de supraveghere; activitățile de supraveghere propriu-zise; produsele/realizările aferente activităților de supraveghere; rezultatele bazate pe obiectivele finale ale supravegherii [87, p. 8].

În prezent, majoritatea cercetărilor în domeniu sunt consacrate rolului supravegherii și reglementării sistemului bancar în economie, analizei riscurilor la care acesta este expus, precum

și stabilității financiare a sistemului. Însă, sunt puține cercetări care abordează eficiența procesului de supraveghere și reglementare prin prisma stabilității sistemului bancar. Altfel spus, investigarea impactului cadrului de supraveghere asupra sistemului bancar din punctul de vedere al asigurării stabilității acestuia rămâne a fi deosebit de actuală, având și o vădită importanță practică. Printre altele, se impune evaluarea calității cadrului de supraveghere și identificarea posibilităților de perfecționare a acestuia.

Merită atenție investigațiile cercetătoarei E. Mărgărint în domeniul evaluării eficienței supravegherii bancare în contextul sistemelor financiare prociclice, care propune aplicarea a două metode. Prin aplicarea metodei calitative se evaluează conformitatea supravegherii sistemului bancar din Republica Moldova cu Principiile de Bază pentru o Supraveghere Bancară Eficientă, iar metoda cantitativă permite identificarea sistemului de indicatori exprimați numeric, ce permit analiza impactului supravegherii bancare asupra anumitor variabile economice și financiare de importanță critică pentru viabilitatea și reziliența sistemului bancar [164, p.87]. Deși metoda cantitativă propusă este complexă și oferă posibilitatea unei evaluări multilaterale a impactului supravegherii bancare asupra sistemului bancar, aceasta poate prezenta anumite impedimente în aplicare, deoarece necesită realizarea unor proceduri destul de laborioase.

Cercetătorii N. Dardac și E. Georgescu au elaborat modelul de evaluare a eficacității și eficienței activității desfășurate de autoritatea de supraveghere bancară din România, bazat pe evaluarea riscurilor, constituit din trei piloni: sistemul de evaluare a instituțiilor de credit – CAAMPL, matricea riscurilor și sistemul de avertizare timpurie, modelul macroeconomic de testare la stres. Suplimentar, modelul este completat cu matricea decizională pentru acțiuni progresive de remediere ale autorității de supraveghere [39, p. 3-5]. Acest model se axează preponderent pe evaluarea cantitativă a situației băncilor din perspectivă microprudențială. Aspectele privind evaluarea macroprudențială a sistemului bancar, aspectele calitative ale evaluării eficienței supravegherii bancare, precum evaluarea cadrului de reglementare micro și macroprudențială nu sunt luate în considerare.

Cercetătoarea I. Soldatenkova abordează eficiența supravegherii pieței financiare luând în considerare trei aspecte: eficiența funcțională, eficiența operațională și eficiența socială. Dumneai propune evaluarea eficienței în baza criteriilor și indicatorilor ce caracterizează reziliența, bonitatea, dezvoltarea macroeconomică, nivelul de dezvoltare a concurenței, calitatea controalelor efectuate, transparența activității entităților supravegheate, accesibilitatea serviciilor financiare etc. [178, p. 110]. Deși au o acoperire extinsă, criteriile și indicatorii de evaluare vizează sectorul financiar, în care supravegherea fiecărui segment contribuie la rezultatul agregat ce ține de eficiența supravegherii. Considerăm, că acest model de evaluare este aplicabil, preponderent, în

țările cu o piață financiară dezvoltată. Cât privește țările în care sectorul bancar este predominant în cadrul sectorului financiar, așa cum este Republica Moldova, pentru aprecierea eficienței supravegherii este mai relevant un model elaborat doar pentru sectorul bancar.

De-a lungul timpului, cercetătorii autohtoni au abordat diverse aspecte ce țin atât de stabilitatea sistemului bancar, cât și de procesul de supraveghere bancară. Tangențiale subiectului cercetării sunt tezele de doctor/doctor habilitat elaborate de către M. Cucu, R. Perciun, E. Mărgărint, E. Raietchi. Investigațiile și analizele efectuate de către cercetătorii nominalizați au, o valoare teoretică și aplicativă incontestabilă.

Totodată, actualitatea aspectelor aplicative elucidate în studiile respective se limitează la perioada în care au fost efectuate cercetările, precum și la abordarea predominantă a uneia dintre cele două componente ale relației „supraveghere bancară – stabilitate a sistemului bancar”. În prezenta cercetare sunt dezvoltate aspectele metodologico-aplicative ce țin de contribuția supravegherii bancare eficiente la asigurarea stabilității sistemului bancar din Republica Moldova prin prisma prevenirii și limitării riscurilor specifice activității bancare.

1.4. Concluzii la capitolul 1

În acest capitol autorul și-a propus realizarea următoarelor *obiective*:

- studierea abordărilor conceptuale privind băncile și sistemul bancar, stabilitatea financiară, stabilitatea și instabilitatea sistemului bancar;
- identificarea factorilor de influență asupra stabilității sistemului bancar, analiza instrumentelor de evaluare a acestuia;
- dezvăluirea conținutului și rolului supravegherii bancare în asigurarea stabilității sistemului bancar.

În urma realizării obiectivelor propuse, au fost formulate următoarele *concluzii*:

1. Activitatea băncilor moderne este deosebit de complexă și implică în permanență diverse riscuri care pot produce efecte negative nu doar asupra sistemului bancar, ci și asupra economiei naționale în ansamblu. Mai mult decât atât, consecințele crizelor bancare pot fi cu mult mai pronunțate, comparativ cu cele ale unor crize similare manifestate în sectorul real. Dat fiind acest fapt, concluzionăm că stabilitatea sistemului bancar trebuie privită ca o condiție esențială pentru asigurarea bunei funcționări a economiei, iar problematica funcționării și dezvoltării durabile a acestuia va fi întotdeauna relevantă și actuală.

2. În literatura de specialitate sunt conturate două abordări principale care vizează existența sau lipsa stabilității (stabilitate versus instabilitate) și arealul de acoperire (stabilitatea la nivel microeconomic și la nivel macroeconomic). Sintetizând fundamentele teoretice cu privire la

stabilitatea sistemului bancar, autorul tezei propune propriul tratament al conceptului respectiv. Astfel, stabilitatea sistemului bancar în sens extins este interpretată ca o stare în care toate componentele și procesele funcționează fără întrerupere, fiind asigurată viabilitatea și dezvoltarea lui, iar în sens restrâns – ca o capacitate a acestuia de a face față riscurilor care îi pot afecta continuitatea funcționării.

3. Din punctul de vedere al aspectelor care definesc stabilitatea sistemului bancar, autorul evidențiază stabilitatea financiară a băncilor, stabilitatea relațiilor dintre bănci, rezistența la șocurile externe, conformarea cu actele normative care reglementează activitatea bancară, un model de afaceri viabil și sustenabil, precum și un acționariat transparent. Totodată, sunt evidențiate aspectele cantitative și calitative ale evaluării stabilității sistemului bancar cu detalierea caracteristicilor: analiza indicatorilor financiari pentru a stabili dacă capitalul din sistemul bancar este suficient pentru a acoperi riscurile care pun în pericol stabilitatea acestuia și a menține în sistem echilibrul financiar, analiza calității acționariatului, activității organelor de conducere și a funcțiilor de control intern, acceptabilitatea planurilor de afaceri ale băncilor, precum și a eficienței politicilor interne ale acestora.

4. Generalizând factorii determinanți ai stabilității sistemului bancar, autorul tezei îi grupează în *factori macroprudențiali* și *factori microprudențiali*, evidențiind ca factor distinct *cadrul de supraveghere bancară*. Pornind de la factorii de influență asupra stabilității sistemului bancar, autorul a identificat *două condiții importante* pentru menținerea acesteia:

- existența unui cadru eficient de supraveghere bancară, care este menit să monitorizeze funcționarea sistemului bancar și să prevină asumarea riscurilor excesive de către bănci;
- conformarea băncilor/sistemului bancar cu reglementările în vigoare, desfășurarea activității într-un mediu prudent, expunerea minimă la riscuri, promovarea unei guvernări corporative adecvate și a unui sistem de control intern eficient.

5. Autorul a concretizat conținutul supravegherii prin definirea *cadrelor de supraveghere bancară* ca o *totalitate a principiilor, normelor prudențiale și instrumentelor aplicate de către autoritatea de supraveghere desemnată prin lege, care, fiind integrate funcțional, fundamentează procesul de monitorizare a sistemului bancar în general și a băncilor în particular, în vederea asigurării controlului asupra activității bancare și prevenirii riscurilor aferente acesteia*.

Astfel, în abordarea acceptată în lucrare cadrul de supraveghere bancară include instituțiile responsabile de supraveghere, reglementările naționale și internaționale în domeniul bancar, instrumentele de supraveghere a băncilor și a sistemului bancar și de verificare a conformării cu reglementările bancare, în vederea asigurării stabilității sistemului bancar.

6. În urma cercetării procesului de supraveghere bancară prin prisma obiectivelor și conținutului, s-a constatat că în evoluția sa supravegherea bancară a cunoscut două perspective: microprudențială care pune accentul pe limitarea riscurilor la care se expun băncile și macroprudențială care este orientată spre atenuarea riscului sistemic și asigurarea stabilității întregului sistem bancar. Autorul dezvoltă ideea că menținerea stabilității sistemului bancar poate fi asigurată prin intermediul unei supravegheri prudențiale eficiente, care îmbină elemente de supraveghere atât microprudențială, cât și macroprudențială. Reieșind din repercusiunile crizei financiare internaționale, la etapa actuală aspectul sistemic al stabilității sistemului bancar este extrem de important.

7. Generalizarea reglementărilor internaționale în domeniul supravegherii bancare i-au permis autorului să concluzioneze că cerințele prudențiale au cunoscut o evoluție succesivă, în funcție de complexitatea riscurilor cu care se confruntă băncile. Dat fiind faptul că deficiențele cadrului de supraveghere, care au existat înainte de criza financiară internațională (bazat pe standardele Basel I și Basel II) proveneau, în principal, din abordarea microprudențială a supravegherii bancare, noile reglementări emise (standardele Basel III) se bazează pe perspectiva macroprudențială a supravegherii și limitarea riscului sistemic.

8. Cercetarea aspectelor privind stabilitatea sistemului bancar și supravegherea bancară a permis concluzionarea faptului că legătura dintre aceste două concepte este una directă – o supraveghere bancară eficientă influențează favorabil asupra stabilității sistemului bancar. Totodată, se impune evaluarea calității cadrului de supraveghere și identificarea posibilităților de perfecționare a acestuia.

2. CADRUL DE SUPRAVEGHERE BANCARĂ DIN REPUBLICA MOLDOVA ȘI EVALUAREA CALITĂȚII ACESTUIA

2.1. Configurarea cadrului național de supraveghere bancară

Asigurarea stabilității sistemului bancar este unul dintre obiectivele fundamentale ale oricărei autorități de supraveghere, în condițiile în care perturbările la nivelul acestuia ar putea afecta întreaga economie, existând și probabilitatea declanșării unor crize financiare. Nu constituie o excepție în acest sens nici BNM care, în temeiul prevederilor art. 44 din Legea cu privire la Banca Națională a Moldovei nr. 548/1995, este unica instituție din țară cu atribuții de supraveghere bancară [58].

Dintre împuternicirile BNM în domeniul care constituie subiectul de cercetare în prezenta teză menționăm următoarele:

- elaborarea standardelor de supraveghere a băncilor;
- efectuarea controalelor asupra băncilor, inclusiv în ceea ce privește respectarea de către acestea a legislației;
- solicitarea de la bănci a documentelor, informațiilor și datelor necesare pentru exercitarea atribuției de supraveghere;
- dispunerea măsurilor de supraveghere oricărei bănci sau aplicarea sancțiunilor și/sau măsurilor sancționatoare conform Legii privind activitatea băncilor nr. 202/2017 [58].

Procesul de supraveghere în sistemul bancar autohton a demarat la data de 01.01.1996, odată cu intrarea în vigoare a Legii instituțiilor financiare nr. 550/1995, în care au fost stabilite cerințele referitoare la toate etapele creării și funcționării unei bănci – de la licențiere, organizare și administrare până la aplicarea măsurilor de remediere, sancțiunilor și retragerea licenței. Ulterior, legea menționată a suportat multiple modificări și la data de 02.05.2020 a fost redenumită în Legea cu privire la lichidarea băncilor, având un conținut corespunzător denumirii [59].

Studiind evoluția cadrului de supraveghere bancară din Republica Moldova, am evidențiat două etape care presupuneau abordări absolut diferite ale supravegherii:

- supravegherea de conformitate, bazată pe standardele internaționale Basel I;
- supravegherea bazată pe risc, conform standardelor internaționale Basel III.

Cadrul de supraveghere bancară conform standardelor Basel I a limitat procesul de supraveghere doar la verificarea corespunderii activității băncilor legislației în vigoare, fapt care s-a dovedit a fi inadecvat după esență și scop. Altfel spus, abordarea tradițională a supravegherii bancare prezenta deficiențe majore, întrucât prevedea:

- analiza situației financiare a băncilor și a sistemului bancar în baza informației istorice, fără axarea pe potențialele riscuri și performanțele viitoare ale băncilor/sistemului bancar;
- analiza riscurilor doar sub aspect cantitativ;
- aplicarea unor proceduri de supraveghere identice pentru toate instituțiile bancare, indiferent de mărimea și complexitatea activității acestora etc.

Extinderea activității băncilor din Republica Moldova în acea perioadă, precum și cadrul de supraveghere imperfect au favorizat implicarea unor instituții bancare în riscuri excesiv de mari, fapt care, în cele din urmă, a condus la falimentul a trei bănci. Astfel, în luna octombrie 2015, BNM a retras licențele de desfășurare a activităților financiare ale băncilor BC „Banca de Economii” S.A., BC „Banca Socială” S.A. și BC „Unibank” S.A. Este de menționat, de asemenea, că, din cauza problemelor legate de acționariatul băncilor și angajarea acestora în operațiuni de creditare cu risc sporit, anterior (în luna iunie a aceluiași an), BNM a instituit un regim de supraveghere specială în alte bănci mari: BC „Moldova-Agroindbank” S.A., BC „Moldindconbank” S.A. și BC „Victoriabank” S.A.

Cele menționate mai sus ne permit să concluzionăm că cadrul de supraveghere bancară existent în perioada respectivă a fost inadecvat pentru menținerea stabilității băncilor și a sistemului bancar, precum și prevenirea falimentelor bancare. În acest sens, a devenit absolut necesară o nouă abordare a procesului de supraveghere bancară, orientată spre identificarea timpurie a riscurilor, extinderea spectrului de riscuri urmărite de către BNM ca autoritate de supraveghere, precum și spre eficientizarea procesului de monitorizare a riscurilor.

Pentru a ameliora situația în sistemul bancar, pe parcursul anilor 2015 – 2017, BNM, cu suportul Băncii Naționale a României și a Băncii Olandei, a implementat proiectul twinning „Consolidarea capacității Băncii Naționale a Moldovei în domeniul reglementării și supravegherii bancare în contextul cerințelor Uniunii Europene”. Proiectul a avut drept scop susținerea BNM în procesul de consolidare a cadrului de supraveghere prudențială prin armonizarea cu standardele băncilor centrale din UE (trecerea la standardele internaționale Basel III), precum și prin perfecționarea legislației bancare, orientând-o spre afirmarea unui sistem bancar solid și competitiv.

Reformarea propriu-zisă a cadrului autohton de supraveghere și reglementare bancară a demarat la data de 01.01.2018, odată cu punerea în aplicare a Legii nr. 202/2017. Prin aceasta a fost revizuit fundamental cadrul de supraveghere bancară, fiind îmbunătățit sistemul de governanță corporativă în bănci, implementate elementele supravegherii bazate pe risc și procesul de supraveghere și evaluare (SREP). Astfel, capacitățile BNM în domeniul reglementării și supravegherii bancare au fost fortificate substanțial, în conformitate cu cele mai bune standarde

și cadrul de administrare a riscurilor, cerințele față de procesul de evaluare a adecvării capitalului intern, aplicarea cadrului de raportare COREP, efectuarea procesului de supraveghere și evaluare (SREP).

- *Supravegherea bazată pe risc, orientată spre viitor, și utilizarea raționamentului profesional*

Actualmente, supravegherea bancară se axează pe băncile și activitățile cu risc sporit pentru stabilitatea atât a sistemului bancar autohton, cât și nemijlocit a băncilor. Astfel, BNM poate să modifice intensitatea supravegherii în funcție de riscurile la care se expun băncile și sistemul bancar. Această abordare are scopul ca resursele supravegherii să fie îndreptate spre problemele cu cel mai mare impact, astfel creând o valoare adăugată mai mare și contribuind la stabilitatea sistemului bancar [12, p. 52].

Orientarea spre viitor presupune o supraveghere preventivă din partea BNM, băncile fiind evaluate nu doar în raport cu riscurile curente, ci și cu riscurile care pot apărea în viitor. Riscurile urmează a fi identificate la etapa incipientă și, după caz, pot fi aplicate măsuri de supraveghere în timp util, care sunt proporționale cu nivelul acestor riscuri.

Supravegherea bazată pe raționamentul profesional identifică cazurile în care băncile creează o imagine de conformitate, dar în realitate sunt expuse la riscuri. Prin procesul de supraveghere se stabilește dacă băncile sunt sigure și prudente, dacă acestea respectă și sunt capabile să respecte în viitor cerințele prudențiale. Astfel, bazându-se pe raționamentul profesional, supraveghetorul evaluează riscurile și posibilitățile de evitare/diminuare a acestora.

Măsurile de supraveghere urmează a fi aplicate în vederea reducerii potențialelor pierderi pentru creditorii băncilor, inclusiv deponenții acestora. BNM aplică toate mecanismele de supraveghere de care dispune conform legislației în vigoare, pentru a evita efectele negative semnificative asupra sistemului bancar.

- *Cadrul de administrare a activității băncilor și guvernanta corporativă*

În procesul de supraveghere bancară este monitorizat cadrul de administrare și guvernanta internă a băncilor, pornind de la premisa că un management eficient și adecvat constituie o condiție primară în asigurarea stabilității băncii și a sistemului bancar [110, p. 17]. Ca concept, guvernanta internă reprezintă modul de organizare și de gestiune a activității unei bănci, în vederea atingerii obiectivelor scontate. În aceasta sunt implicați acționarii, organul de conducere al băncii (consiliul și comitetul de conducere), precum și responsabilii de controlul intern (funcțiile: auditul intern, riscuri și conformitate). În acest context, monitorizarea se realizează în conformitate cu prevederile Regulamentului privind cadrul de administrare a activității băncilor nr. 322/2018, acesta stabilind cerințele care se impun în vederea asigurării unei gestiuni eficiente și prudente a riscurilor [81].

Totodată, în regulamentul menționat se conțin prevederi referitoare la identificarea și monitorizarea mai amplă a riscurilor rezultate din activitatea băncilor, menținerea nivelului capitalului intern adecvat profilului de risc al acestora, aplicarea și dezvoltarea continuă a unor sisteme corespunzătoare de administrare a riscurilor etc.

Astfel, în acest context, supravegherea activității băncilor permite stabilirea măsurii în care:

- banca are o structură organizatorică transparentă și adecvată activităților desfășurate;
- sunt delimitate clar atribuțiile și responsabilitățile organelor de conducere;
- politica băncii în privința numirii administratorilor corespunde cu cerințele reglementărilor în domeniu și este adaptată la natura, dimensiunile și complexitatea activității;
- politica de remunerare contribuie la gestionarea prudentă a riscurilor și nu favorizează asumarea unor riscuri excesive;
- cadrul de administrare a riscurilor include cerințe aferente politicilor de gestionare a riscurilor și stabilirii limitelor pentru aceste riscuri în funcție de apetitul și profilul de risc al băncii;
- cadrul de control intern cuprinde mecanismul controlului intern și organizarea funcțiilor independente de control;
- metodologia testărilor la stres acoperă toate domeniile de activitate și riscurile aferente acestora și include un spectru larg de scenarii etc.

- *Cadrul comun de raportare (COREP)*

Începând cu data de 30.07.2018 au intrat în vigoare Regulamentul cu privire la fondurile proprii ale băncilor și cerințele de capital [78], Regulamentul cu privire la amortizoarele de capital ale băncilor [79] și Instrucțiunea cu privire la prezentarea de către bănci a rapoartelor COREP în scopuri de supraveghere [52].

Reglementările menționate stabilesc cerințele privind formatul și modul de raportare a informației aferente fondurilor proprii ale băncilor, ratelor de capital, precum și a celei aferente riscului de piață, de credit, operațional, de decontare/livrare, necesară pentru determinarea cuantumului total al expunerii la risc în vederea calculării ratelor capitalului (suficienței capitalului) [79]. Totodată, în vederea prevenirii riscului sistemic, au fost instituite cerințe referitoare la fondurile proprii pe care băncile trebuie să le dețină în vederea constituirii amortizoarelor de capital:

- amortizorul de conservare a capitalului care are drept scop formarea unei rezerve de capital în perioadele de recesiune, fiind aplicat tuturor băncilor din Republica Moldova;
- amortizorul anticiclic de capital care are ca scop sporirea rezilienței sectorului bancar la pierderile potențiale induse de o creștere excesivă a creditării și se constituie în perioadele de creștere excesivă a creditării, ca supliment la amortizorul de conservare a capitalului. Rata

amortizorului anticiclic de capital specific băncii se stabilește pentru Republica Moldova în vederea aplicării acesteia de către bănci;

- amortizorului O-SII care este specific fiecărei societăți de importanță sistemică din Republica Moldova. Dacă acesta se aplică concomitent cu amortizorul de risc sistemic, se aplică doar cel care este mai mare;

- amortizorului de risc sistemic care se aplică pentru a preveni și a diminua riscul sistemic nonciclic manifestat pe termen lung, fiind aplicat tuturor băncilor din Republica Moldova.

- *Procesul intern de evaluare a adecvării capitalului la riscuri*

Procesul intern de evaluare a adecvării capitalului intern (ICAAP) reprezintă evaluarea de către bănci, în mod continuu, a propriului profil de risc și a gradului de adecvare a capitalului intern în raport cu acesta. Obiectivul principal al ICAAP este de a asigura respectarea de către bancă a cerințelor față de capital în orice moment, într-o manieră prospectivă, inclusiv în cazul unei eventuale deteriorări a mediului economic.

Cerințele privind procesul ICAAP sunt stipulate în Regulamentul nr. 322/2018. Astfel, în cadrul acestui proces, băncile trebuie să realizeze:

- 1) identificarea, măsurarea, diminuarea și raportarea riscurilor la care sunt sau pot fi expuse, pentru calcularea și evaluarea continuă a necesităților de capital intern;

- 2) planificarea și menținerea surselor de capital intern necesare realizării adecvării capitalului la profilul de risc al băncii [81].

Începând cu anul 2019, în termen de patru luni de la încheierea exercițiului financiar, băncile întocmesc și prezintă anual Raportul privind procesul de evaluare a adecvării capitalului intern, acesta fiind examinat de către BNM în cadrul procesului de supraveghere și evaluare. Scopul analizei procesului ICAAP este verificarea identificării corecte a riscurilor semnificative la care sunt expuse băncile, precum și a modului de calculare a necesităților de capital intern pentru acoperirea acestor riscuri.

- *Procesul de supraveghere și evaluare*

Pentru fiecare bancă, începând cu anul 2019, BNM realizează anual procesul SREP. Astfel, se determină în ce măsură cadrul de administrare a activității, strategiile și procesele implementate de bancă, fondurile proprii și lichiditatea acesteia asigură o administrare prudentă și o acoperire adecvată a riscurilor în raport cu profilul de risc al băncii. Totodată, BNM realizează propria evaluare a următoarelor riscuri: (a) riscurilor la care băncile sunt sau pot fi expuse; (b) riscurilor la care băncile expun sistemul bancar, luând în considerare riscul sistemic identificat și cuantificat de către BNM; (c) riscurilor identificate prin simulări de criză, cu luarea în considerare a naturii, extinderii și complexității activităților băncilor.

Procesul SREP se realizează în conformitate cu Metodologia de supraveghere și evaluare a activității băncilor [18], care stabilește procedurile și principiile de funcționare a procesului de supraveghere și evaluare a băncilor din Republica Moldova și a sucursalelor băncilor străine stabilite în Republica Moldova. Este de menționat că această metodologie transpune, în mare parte, prevederile Ghidului privind procedurile și metodologiile comune pentru procesul de supraveghere și evaluare, elaborat de către Autoritatea Bancară Europeană (EBA) în anul 2014 [126].

Punctul de pornire în procesul SREP îl constituie clasificarea băncilor. În funcție de mărimea, structura, organizarea internă, natura și complexitatea activităților desfășurate, băncile se clasifică în patru categorii:

- bănci de importanță sistemică (categoria 1);
- bănci mijlocii și mari (categoria 2);
- bănci mici și mijlocii (categoria 3);
- celelalte bănci mici și necomplexe (categoria 4).

O astfel de clasificare a băncilor permite aplicarea principiului proporționalității în procesul de supraveghere și evaluare, precum și introducerea nivelului minim de angajament care urmează a fi aplicat față de fiecare bancă în parte.

Evaluarea SREP cuprinde patru componente: analiza modelului de afaceri, evaluarea guvernantei interne și a procedurilor de control intern, evaluarea riscurilor pentru capital, evaluarea riscurilor pentru lichiditate și finanțare (tabelul 2.1).

Tabelul 2.1. Componentele procesului de supraveghere și evaluare (SREP)

Clasificarea băncilor			
Monitorizarea indicatorilor-cheie			
Analiza modelului de afaceri	Evaluarea guvernantei interne și a procedurilor de control intern	Evaluarea riscurilor pentru capital	Evaluarea riscurilor pentru lichiditate și finanțare
Evaluarea generală SREP			
Măsuri de supraveghere			
Măsuri de intervenție timpurie			

Sursa: elaborat de autor în baza [18].

BNM evaluează fiecare componentă a evaluării SREP și stabilește un scor în funcție de nivelul riscului, utilizând o scară de la 1 (risc nesensibil) la 4 (risc înalt). Constatările emise în urma evaluării celor patru componente individuale al SREP se integrează în scorul general al SREP la stabilirea căruia BNM ține cont, în special, de următoarele aspecte:

- riscurile la care sunt expuse băncile;
- probabilitatea ca deficiențele existente în guvernanta internă, cadrul de control intern sau modelul de afaceri să amplifice/să diminueze riscurile existente sau să expună băncile la surse noi de risc;
- suficiența fondurilor proprii și a resurselor de lichiditate ale băncilor pentru acoperirea riscurilor etc.

Ca și în cazul componentelor individuale SREP, scorul general SREP presupune aplicarea aceleași gradații, cel mai înalt scor fiind atribuit atunci când:

- modelul de afaceri, strategia băncii, mecanismele de control intern și administrare sunt adecvate și nu prezintă riscuri semnificative;
- riscurile de capital și de lichiditate prezintă un risc imperceptibil de impact prudential semnificativ;
- nivelurile fondurilor proprii și lichidității sunt adecvate pentru acoperirea riscurilor prezente și viitoare.

Totodată, atribuirea scorului „F” denotă faptul că banca este „pe cale de a intra în dificultate majoră” sau este „susceptibilă de a intra în dificultate majoră”, existând un risc imediat pentru viabilitatea băncii.

Rezultatele evaluării anuale SREP sunt consemnate într-un raport, în baza căruia băncilor le pot fi înaintate măsuri de supraveghere, inclusiv cerințe suplimentare privind fondurile proprii și lichiditate, interdicții de a distribui profitul, restricții cu privire la scadența activelor/pasivelor (măsuri cantitative), precum și ajustarea planului financiar, perfecționarea aspectelor privind guvernanta internă, a mecanismelor de administrare și control (măsuri calitative).

Alinierea legislației Republicii Moldova în domeniul bancar la standardele internaționale a contribuit la perfecționarea mecanismelor cantitative și calitative de gestionare a băncilor, consolidarea sistemului bancar autohton, creșterea încrederii publicului larg, ceea ce în rezultat a sporit atractivitatea sistemului bancar autohton pentru investitorii străini, creând premise pentru formarea unor bănci sigure și puternice, cu rol important în intermedierea financiară.

2.2. Structura instituțională, reglementările și instrumentele aferente supravegherii bancare

În conformitate cu prevederile Legii nr. 548/1995 și ale Legii nr. 202/2017, BNM este autoritatea care reglementează, licențiază și supraveghează prudential activitatea băncilor din Republica Moldova [58, 62]. Totodată, potrivit Legii privind redresarea și rezoluția băncilor

nr. 232/2016, BNM are și împuterniciri care îi permit să aplice instrumente de rezoluție și să exercite competențe de rezoluție [61].

Obiectivele de bază ale supravegherii instituțiilor financiare de către BNM sunt:

- stabilirea și menținerea unui sistem bancar stabil și viabil, puternic și competitiv care ar ajuta la accelerarea creșterii economice în Republica Moldova;
- prevenirea riscului excesiv în sistemul bancar, prin promovarea unei gestionări eficiente a riscului în interesele unui sistem financiar stabil și eficient;
- protejarea intereselor deponenților etc.

În cadrul activității de supraveghere bancară BNM își îndreaptă eforturile spre sporirea siguranței sistemului bancar și menținerea stabilității acestuia. Pentru a asigura stabilitatea sistemului bancar, BNM analizează în permanență eventualele riscuri care pot să apară în sistemul bancar, urmărind să-și consolideze capacitățile de management al crizelor și abilitatea de a reacționa rapid și eficient la schimbările neașteptate de pe piața bancară.

Subdiviziunile BNM responsabile direct sau indirect de menținerea stabilității sistemului bancar sunt prezentate în figura 2.2.

Fig. 2.2. Subdiviziunile BNM responsabile de stabilitatea sistemului bancar

Sursa: elaborat de autor.

Departamentul supraveghere bancară este nemijlocit responsabil de procesul de supraveghere bancară. Prin activitățile pe care le desfășoară acesta asigură supravegherea prudențială a băncilor, urmărirea respectării de către bănci a indicatorilor de prudență bancară și a altor cerințe prevăzute de legislație, în vederea limitării riscurilor specifice activității bancare, precum și aplicarea în timp util a măsurilor de remediere și a sancțiunilor. Acesta este organizat în două direcții: Direcția supraveghere pe teren și Direcția supraveghere din oficiu și transparența

acționarilor care, la rândul său, este divizată în două secții: Secția supraveghere din oficiu și Secția monitorizarea transparenței acționarilor.

Direcția supraveghere din oficiu și transparența acționarilor are atribuții de evaluare de la distanță a situației financiare a băncilor și a sistemului bancar, monitorizare a riscurilor existente în activitatea acestora, de verificare a conformării activității bancare cu prevederile legislației în vigoare, de examinare a achizitorilor potențiali ai acțiunilor băncilor, de monitorizare a acționarilor băncilor în vederea corespunderii cerințelor privind calitatea etc.

Direcția supraveghere pe teren efectuează controale la sediile băncilor în scopul evaluării corespunderii activității cu cerințele legislative, nivelului și caracteristicilor riscurilor la care este sau poate fi expusă banca sau la care aceasta expune sistemul financiar, adecvării capitalului și a calității activelor băncii, a calității cadrului de administrare a activității băncii, inclusiv a guvernancei corporative, a sistemelor de control și a procesului de gestionare a riscurilor etc. [80, p. 2].

O altă subdiviziune importantă în menținerea stabilității sistemului bancar este Direcția stabilitate financiară care promovează politica macroprudențială a BNM, fiind responsabilă de realizarea diferitor studii, analize, testări la stres, în vederea identificării riscurilor și vulnerabilităților sistemului bancar. Printre activitățile de bază ale direcției se regăsesc elaborarea Raportului de stabilitate financiară, analiza indicatorilor de soliditate financiară, evaluarea rezistenței componentelor sistemului bancar la șocuri, identificarea băncilor sistemic importante, depistarea vulnerabilităților sistemului bancar etc.

Deși celelalte subdiviziuni ale BNM, prezentate în figura de mai sus, nu sunt implicate direct în activitatea de supraveghere prin exercitarea atribuțiilor care le revin acestea favorizează consolidarea stabilității sistemului bancar. Astfel, Departamentul reglementare și autorizare emite reglementări în domeniile prudență bancară și valutar, autorizează înființarea instituțiilor financiare și filialelor băncilor străine, confirmă administratorii băncilor, decide reorganizarea băncilor sau vânzarea unor cote substanțiale din activele băncilor etc. Direcția prevenirea și combaterea spălării banilor verifică corectitudinea identificării clienților de către bănci, raportării activităților sau tranzacțiilor suspecte, identificării tranzacțiilor cu risc sporit etc. De asemenea, BNM are dreptul să aplice instrumente de rezoluție (vânzarea afacerii, banca-punte, separarea activelor și recapitalizarea internă), aceste activități fiind puse în sarcina Direcției rezoluție bancară.

În afară de BNM, în menținerea stabilității sistemului bancar sunt implicate și alte autorități, cum ar fi Comitetul Național de Stabilitate Financiară (CNSF) și Fondul de Garantare a

Depozitelor în Sistemul Bancar (FGDSB), acestea însă nu au pârghii pentru a acționa direct asupra băncilor autohtone.

Comitetul Național de Stabilitate Financiară a fost creat prin Hotărârea Guvernului nr. 449/2010, urmărindu-se scopul asigurării unei coordonări adecvate între autoritățile publice, delimitării clare a responsabilităților acestora, realizării unor acțiuni prompte în caz de șocuri financiare extraordinare. Hotărârea menționată a fost abrogată ca urmare a intrării în vigoare, la data de 16.12.2018, a Legii cu privire la Comitetul Național de Stabilitate Financiară nr. 209/2018 care reglementează modul de organizare și funcționare a CNSF ca autoritate națională macroprudențială [63].

În vederea coordonării procesului de realizare a politicii macroprudențiale, prevenirii, reducerii sau eliminării riscurilor care amenință stabilitatea financiară la nivel de sistem, precum și a gestionării situațiilor de criză financiară sistemică, CNSF i-au revenit următoarele atribuții: coordonarea gestiunii crizelor financiare sistemice, elaborarea acțiunilor de pregătire pentru situațiile de criză și planificarea acțiunilor în situațiile de urgență, propunerea acțiunilor prompte în condițiile unei crize financiare sistemice etc. [63, p. 3].

Specificul activității băncilor în calitate de intermediari financiari condiționează necesitatea implementării unui mecanism de garantare a depozitelor, acesta fiind o modalitate unanim acceptată în menținerea stabilității și viabilității sistemului bancar. Astfel, scopul prioritar al FGDSB este prevenirea „panicii” în rândurile deponenților și, ca rezultat, evitarea retragerii masive a depozitelor din bănci. Participarea tuturor băncilor din Republica Moldova la sistemul de garantare a depozitelor este obligatorie, mecanismele garantării cuprinzând majoritatea depozitelor în monedă națională și valută străină, perfectate de către persoanele fizice rezidente și nerezidente în bănci. Totuși, contribuțiile băncilor la acumularea mijloacelor financiare ale fondului sunt ne semnificative, în comparație cu consecințele eventualelor retrageri masive de depozite cu care se poate confrunta sistemul bancar.

Importanța sistemului de garantare a depozitelor pentru asigurarea stabilității sistemului bancar este determinată de faptul că funcționarea eficientă a acestuia contribuie la soluționarea mai multor probleme, și anume: menținerea credibilității în sistemul bancar; stimularea depunerii mijloacelor bănești în bănci pe termen lung și consolidarea posibilităților investiționale ale băncilor; evitarea crizelor de lichiditate ale sistemului bancar în ansamblu sau ale unor bănci în parte; reducerea cheltuielilor băncilor și a celor publice pentru „reanimarea” sistemului bancar în perioadele de criză etc.

Generalizând cele expuse mai sus, constatăm că cadrul instituțional de menținere a stabilității sistemului bancar autohton este unul complex, orientat atât spre evitarea riscurilor la

nivelul băncilor, cât și a riscului sistemic. Totodată, stabilitatea sistemului bancar nu poate fi asigurată fără existența unor reguli impuse de autoritatea de supraveghere, cu care băncile trebuie să se conformeze. În vederea limitării riscurilor la care sunt expuse băncile și sistemul bancar, BNM stabilește și actualizează, după caz, cerințele prudențiale față de mai mulți indicatori relevanți pentru activitatea bancară.

Reglementările prudențiale aferente activelor au drept scop prevenirea riscului de concentrare și clasificarea adecvată a activelor în funcție de riscul pierderilor. Principalele norme în acest sens, impuse în prezent băncilor licențiate de către BNM, sunt prezentate în tabelul 2.2.

Tabelul 2.2. Cerințe prudențiale privind activele, impuse de BNM

Domeniul	Indicatorul prudențial	Normativul
Active	Valoarea expunerii față de un client sau față de un grup de clienți aflați în legătură	≤ 15% din capitalul eligibil
	Suma valorii agregate a expunerilor din credite față de clienți sau grup de clienți aflați în legătură, care constituie după mărime primele zece expuneri din credite	≤ 30% din suma portofoliului de credite
	Valoarea expunerii față de o persoană afiliată băncii și/sau un grup de clienți aflați în legătură cu persoana afiliată băncii	≤ 10% din capitalul eligibil
	Suma valorii agregate a expunerilor băncii față de persoanele afiliate și/sau grupurile de clienți aflați în legătură cu persoanele afiliate băncii	≤ 20% din capitalul eligibil
	Valoarea totală a investițiilor în imobilizări corporale	≤ 50% din fondurile proprii
	Valoarea totală a investițiilor în imobilizări corporale și a cotelor de participare în capitalul unităților economice	≤ 100% din fondurile proprii
	Clasificarea activelor conform nivelului de risc	„standard” – 2%, „supravegheat” – 5%, „substandard” – 30%, „dubios” – 60%, „compromis” – 100%

Sursa: elaborat de autor în baza [75, 76, 77, 82]

Cerințele față de capital asigură deținerea de către bănci a unui nivel adecvat al fondurilor proprii în vederea acoperirii riscurilor la care se expun.

Cadrul de supraveghere bancară, conform Acordului Basel I impunea băncilor din Republica Moldova cerințe prudențiale cu privire la capitalul minim necesar (în valoare absolută) și la suficiența capitalului ponderat la risc (în valoare relativă, ca raportul dintre capitalul normativ total și activele ponderate la risc). Cerința față de capitalul minim necesar a fost stabilită inițial începând cu data de 30.09.2002 în mărime de 32 milioane lei, la 31.12.2012 aceasta constituind 200 milioane lei. Coeficientul minim al suficienței capitalului stabilit inițial la aceeași dată a fost de 12,0%, iar începând cu 30.06.2012 – 16,0%.

Odată cu implementarea cerințelor Acordului Basel III, normele sus-menționate față de capitalul băncilor au fost anulate, fiind introdusă cerința față de capitalul inițial și față de diferite nivele ale fondurilor proprii [62, 78]. Totodată, suplimentar la cerințele de fonduri proprii, au fost stabilite cerințe privind amortizoarele de capital, acestea având ca scop conservarea capitalului pentru a constitui rezerve care pot fi utilizate în condiții de stres.

Principalele reglementări prudențiale cu privire la capital, impuse în prezent băncilor licențiate de către BNM, sunt prezentate în tabelul 2.3.

Tabelul 2.3. Cerințe prudențiale privind capitalul, impuse de BNM

Domeniul	Indicatorul prudențial	Normativul
Riscul de insolabilitate	Capitalul inițial	100 mil. lei
	Rata fondurilor proprii de nivelul 1 de bază	$\geq 5,5\%$
	Rata fondurilor proprii de nivelul 1	$\geq 7,5\%$
	Rata fondurilor proprii totale	$\geq 10,0\%$
	Amortizorul de conservare a capitalului	2,5%
	Amortizorul anticiclic	0%
	Amortizorul de risc sistemic	1%/3%
	Amortizorul aferent societății de importanță sistemică	0%-2%

Sursa: elaborat de autor în baza [62, 78, 79]

Din punctul de vedere al lichidității băncilor, deținerea de active lichide suficiente este necesară pentru onorarea atât a datoriilor curente, cât și a celor pe termen lung. Deosebit de importantă se prezintă corelarea scadenței activelor și pasivelor, în vederea evitării finanțării depozitelor pe termen scurt din creditele acordate pe termen lung. Astfel, cerințele față de lichiditate trebuie să asigure menținerea unui volum minim al activelor lichide (pentru onorarea datoriilor curente), limitarea decalajului dintre activele și pasivele pe termen lung (pentru evitarea riscului de lichiditate pe termen lung), precum și existența lichidităților suficiente pentru a acoperi ieșirile de lichiditate în diferite perioade de timp.

Principalele reglementări prudențiale cu privire la lichiditatea băncilor, impuse în prezent băncilor licențiate de către BNM, sunt prezentate în tabelul 2.4.

Tabelul 2.4. Cerințe prudențiale privind lichiditatea, impuse de BNM

Domeniul	Indicatorul prudențial	Normativul
Riscul de lichiditate	Principiul I al lichidității	≤ 1
	Principiul II al lichidității	$\geq 20\%$
	Principiul III al lichidității	> 1
	Indicatorul de acoperire a necesarului de lichiditate	$\geq 100\%$

Sursa: elaborat de autor în baza [73, 83]

În ceea ce privește riscul valutar, pentru diminuarea riscului valutar și exercitarea controlului asupra acestuia, BNM reglementează activele și datoriile în valută străină, prin

limitarea poziției valutare deschise a băncii. Principalele reglementări prudențiale în acest sens, impuse în prezent de către BNM băncilor licențiate, sunt prezentate în tabelul 2.5.

Tabelul 2.5. Cerințe prudențiale privind riscul valutar, impuse de BNM

Domeniul	Indicatorul prudențial	Normativul
Riscul valutar	Raportul poziției valutare deschise lungi/scurte la fiecare valută străină	$\leq +10\%$ / $\geq -10\%$
	Suma raporturilor pozițiilor valutare deschise lungi/scurte la toate valutele	$\leq +20\%$ / $\geq -20\%$
	Raportul dintre suma activelor și suma obligațiunilor valutare bilanțiere	$\leq +25\%$ / $\geq -25\%$

Sursa: elaborat de autor în baza [74]

Respectarea tuturor reglementărilor prudențiale menționate este verificată în cadrul procesului de supraveghere bancară. Procesul de supraveghere bancară propriu-zis începe cu supravegherea microprudențială, prin planificarea activităților ordinare de supraveghere și includerea acestora în programul de supraveghere prudențială (SEP), elaborat anual pentru fiecare bancă, potrivit prevederilor art. 106 din Legea nr. 202/2017. Programul SEP definește măsurile de supraveghere cu referință la o bancă și frecvența lor. Acesta acoperă activitățile care cad sub incidența supravegherii curente, precum și controalele pe teren, asigurând realizarea obiectivelor de supraveghere și organizarea eficientă a resurselor și activităților de supraveghere.

Ulterior, procesul de supraveghere continuă prevede o serie de activități efectuate cu o anumită regularitate la distanță sau pe teren. Astfel de activități au ca scop verificarea respectării normelor prudențiale în vigoare, evaluarea profilului de risc al băncilor, analiza indicatorilor financiari-cheie, a raportului privind procesul ICAAP și a rezultatelor testărilor la stres. În final, în urma analizei celor enumerate mai sus, se elaborează raportul anual SREP (pe fiecare bancă), în baza căruia se determină adecvarea nivelului de capital și de lichiditate, precum și se aplică, în caz de necesitate, prin decizia BNM, unele măsuri în vederea remedierii problemelor identificate în bănci.

- *Supravegherea la distanță (din oficiu)*

Procesul de supraveghere bancară la distanță presupune diverse activități efectuate în mod regulat sau ad-hoc, inclusiv elaborarea și implementarea programului SEP și perfectarea raportului SREP. În cadrul acestui proces are loc în permanență acumularea și analiza informațiilor despre bănci în vederea evaluării riscurilor la care sunt expuse băncile.

Principalele activități desfășurate în cadrul supravegherii la distanță sunt prezentate în tabelul 2.6.

Tabelul 2.6. Activitățile desfășurate în cadrul supravegherii la distanță

Nr. crt.	Denumirea activității	Periodicitatea
1	Monitorizarea principalilor indicatori financiari	cel puțin lunar
2	Revizuirea rapoartelor prudențiale și a situațiilor financiare	cel puțin trimestrial
3	Examinarea rapoartelor subdiviziunilor de audit intern, riscuri, conformitate	trimestrial
4	Examinarea agendelor ședințelor organelor de conducere	după caz
5	Întrevederi cu banca și cu auditorii externi	după caz
6	Analiza riscurilor în baza testărilor la stres	trimestrial
7	Examinarea planurilor de redresare	anual
8	Monitorizarea implementării acțiunilor de remediere	trimestrial
9	Elaborarea raportului SREP	anual

Sursa: elaborat de autor în baza reglementărilor în vigoare

În cadrul supravegherii la distanță, băncile notifică BNM, într-un termen cât mai restrâns, despre orice schimbări esențiale în activitate, structură și situația financiară sau imediat după înregistrarea unor evoluții semnificative, inclusiv încălcarea cerințelor prudențiale [9, p. 40].

O astfel de supraveghere presupune, de asemenea, menținerea unui dialog permanent între BNM și băncile în vederea examinării aspectelor legate de strategia de business, structura organizatorică, guvernanta internă, adecvarea capitalului, lichiditatea, calitatea activelor, managementul riscului. Dialogul continuu cu băncile este decisiv pentru identificarea timpurie a riscurilor și aplicarea măsurilor corective de supraveghere.

Totodată, în cadrul supravegherii la distanță sunt efectuate și activități de supraveghere macroprudențială a sistemului bancar în ansamblu în vederea monitorizării și menținerii stabilității acestuia. Dintre acestea menționăm următoarele: (a) identificarea băncilor de importanță sistemică; (b) stres testul lunar; (c) stres testul macroprudențial privind riscul de credit; (d) stres testul riscului de lichiditate; (e) studiul de identificare a vulnerabilităților sistemului bancar.

Necesitatea *identificării băncilor de importanță sistemică (BIS)* derivă din prevederile Legii nr. 202/2017 [62, p. 50], care stipulează că BNM, în calitate de autoritate competentă, identifică băncile de importanță sistemică, și ale Memorandumului național de înțelegere privind menținerea stabilității financiare [17, p. 4], care prevede că BNM este responsabilă pentru informarea continuă a creditorilor străini ai băncilor sistemic importante despre evoluțiile ce țin de managementul crizelor sistemic. Identificarea BIS de către BNM se efectuează în baza metodologiei aprobate de Comitetul executiv al BNM la data de 31.07.2018 [16], în baza următoarelor criterii: mărimea, anvergura activităților transfrontaliere, importanța și interconexiunea, urmărind neadmiterea riscului sistemic în sistemul bancar.

În vederea identificării riscurilor și atenuării impactului negativ al unei eventuale situații de criză asupra sistemului bancar, lunar se efectuează *testarea la stres* a băncilor, grupelor de bănci și a sistemului bancar. În cadrul testării se simulează scenarii de stres aferente riscurilor bancare clasice, precum și riscurilor combinate. Dintre riscurile testate la stres menționăm riscul de credit direct, riscul de credit indirect indus de riscul ratei de schimb valutar, riscul de credit cu privire la creditele acordate în diferite sectoare ale economiei, riscul ratei dobânzii, riscul ratei de schimb valutar etc.

Stres testul macroprudențial al riscului de credit presupune identificarea băncilor care dispun de o capacitate limitată de absorbție a pierderilor și, ca urmare, este evidentă necesitatea de capitalizare a acestora. Acesta presupune două scenarii: scenariul de stres specific Republicii Moldova (scenariul I de stres) și scenariul de stres internațional (scenariul II de stres). Parametrii celor două scenarii sunt PIB-ul, inflația, rata dobânzii la credite, ponderea creditelor neperformante în total credite.

Stres testul riscului de lichiditate trebuie să fie tratat drept un instrument de supraveghere utilizat pentru evaluarea punctelor forte ale fiecărei bănci, precum și a rezistenței generale a sistemului bancar la șocurile de lichiditate. Acest instrument testează modul în care băncile reacționează la evoluțiile nefavorabile în sistemul bancar aferente lichidității. Are loc testarea la stres a lichidității totale și a lichidității în valută străină, șocul fiind aplicat atât pasivelor, cu simularea retragerilor de obligațiuni, cât și activelor, utilizându-se coeficienții de descreștere a activelor lichide care se acumulează timp de o lună.

În cadrul *studiului de identificare a vulnerabilităților sistemului bancar* se determină nivelul general al vulnerabilității pornind de la evoluțiile principalilor indicatori financiari ai băncilor. Astfel, indicele de vulnerabilitate se evaluează pe fiecare bancă în parte, luând în considerare rata fondurilor proprii totale, calitatea activelor, profitabilitatea, lichiditatea și sensibilitatea la riscul de piață. În baza indicelui de vulnerabilitate al băncilor la nivel individual, se determină indicele general de vulnerabilitate pe sistemul bancar.

- *Supravegherea pe teren*

Supravegherea pe teren este o altă componentă a cadrului național de supraveghere bancară. Aceasta presupune efectuarea verificărilor nemijlocit la sediile băncilor și oferă posibilitatea cunoașterii în detaliu a situației băncilor. Informațiile suplimentare despre activitatea băncilor pot fi obținute prin interacțiunea cu organele de conducere a acestora, persoanele responsabile de gestionarea domeniilor de afaceri și managementul riscurilor la care sunt expuse băncile, precum și cu alți angajați ai băncilor [9].

În funcție de domeniul de aplicare, controalele pe teren pot fi complexe sau tematice. Controalele complexe cuprind un spectru de riscuri sau domenii de activitate ale unei bănci, pentru o anumită perioadă a activității și oferă o imagine generală despre bancă la un moment dat. Cât privește controalele tematice, acestea vizează anumite domenii de activitate ale băncilor, anumite riscuri sau o anumită problemă care necesită evaluare într-un termen mai scurt.

Procesul de control pe teren cuprinde trei etape: (a) etapa premergătoare controlului care presupune o analiză preliminară a informațiilor și documentelor disponibile, precum și solicitarea de informații suplimentare până la inițierea controlului; (b) desfășurarea controlului pe teren care prevede activitatea nemijlocită a echipei de control la sediul băncii (analiza informațiilor primite de la bănci, discuții cu conducerea și angajații băncilor pe marginea subiectelor analizate); (c) etapa post control care include întocmirea raportului privind rezultatele controlului și transmiterea acestuia băncii pentru familiarizare, pregătirea proiectului de hotărâre pentru luarea deciziei pe marginea rezultatelor controlului și urmărirea îndeplinirii măsurilor corective prescrise băncii ca urmare a controlului.

Rezultatele controalelor pe teren, efectuate la bănci, se reflectă în raportul de control în urma analizei datelor primite și verificate în baza unui eșantion selectat, utilizând supravegherea bazată pe risc, precum și a faptelor care decurg din documentele și informațiile obținute de la bănci.

- *Aplicarea măsurilor de remediere/sancțiunilor/instrumentelor de rezoluție*

Într-un exercițiu de funcții sale, BNM poate să dispună față de o bancă, acționarii acesteia, membrii organului de conducere al băncii, persoanele care dețin funcții-cheie în cadrul băncii, care încalcă prevederile actelor normative în vigoare, măsuri de supraveghere și/sau să aplice sancțiuni și măsuri sancționatoare potrivit prevederilor legislației în vigoare, și anume [62]:

- a) să oblige o bancă să dispună de fonduri proprii la un nivel mai mare decât cel al cerințelor de fonduri proprii prevăzute de legislație, pentru acoperirea riscurilor;
- b) să solicite unei bănci perfecționarea cadrului de administrare a activității, a strategiilor, proceselor și mecanismelor implementate în vederea respectării legislației în vigoare;
- c) să restricționeze sau să limiteze activitatea, operațiunile ori rețeaua teritorială sau să solicite încetarea activităților care implică riscuri excesive solidității băncii;
- d) să impună băncii să utilizeze profiturile nete pentru întărirea fondurilor proprii;
- e) să impună băncii ajustarea de valoare prudențială a activelor/angajamentelor condiționale;
- f) să impună băncii prezentarea unui plan de restabilire a conformității cu cerințele de supraveghere prevăzute de legislație etc.

Totodată, în procesul de supraveghere pot fi aplicate următoarele sancțiuni: avertisment; amendă; retragerea aprobării organelor de conducere; retragerea licenței băncilor. În cazurile prevăzute de Legea nr. 232/2016, BNM aplică măsuri de intervenție timpurie, măsuri de rezoluție și exercită alte competențe de redresare a băncilor [62].

2.3. Evaluarea calității cadrului de supraveghere prin prisma asigurării stabilității sistemului bancar

Cadrul de supraveghere bancară se apreciază ca fiind calitativ dacă cerințele de reglementare impuse băncilor și măsurile întreprinse de către autoritatea de supraveghere contribuie la consolidarea stabilității sistemului bancar.

În vederea evaluării calității cadrului național de supraveghere bancară autorul a elaborat o metodologie care se bazează pe reglementările internaționale în domeniul supravegherii bancare, emise de comitetul Basel și EBA. Prin aplicarea acestora poate fi determinată măsura în care cadrul de supraveghere este adecvat pentru menținerea stabilității sistemului bancar.

Metodologia propusă prevede patru condiții, în baza cărora, din diferite puncte de vedere, urmează a fi evaluat cadrul de supraveghere bancară. Corelarea dintre condițiile propuse de autor și reglementările internaționale este prezentată în tabelul 2.7.

Tabelul 2.7. Corelarea dintre condițiile de evaluare și reglementările internaționale

Condițiile aplicate pentru evaluarea cadrului de supraveghere bancară	Referințele la reglementările internaționale
Condiția I (CI) – calitatea cadrului instituțional, de supraveghere și de reglementare microprudențială	1) Principiile de bază pentru o supraveghere bancară eficientă 2) Basel III: Cadru internațional pentru măsurarea riscului de lichiditate, standarde și monitorizare 3) Orientări ale EBA privind procedurile și metodologiile comune pentru procesul de supraveghere și evaluare (SREP) și testările la stres în scop de supraveghere
Condiția II (CII) – calitatea cadrului instituțional, de supraveghere și de reglementare macroprudențială	1) Basel III: Un cadru de reglementare global pentru bănci și sisteme bancare mai rezistente 2) Băncile de importanță sistemică globală: metodologia de evaluare actualizată și cerințe mai mari de absorbție a pierderilor 3) Orientări ale EBA privind procedurile și metodologiile comune pentru procesul de supraveghere și evaluare (SREP) și testările la stres în scop de supraveghere
Condiția III (CIII) – stabilitatea sistemului bancar	1) Basel III: Un cadru de reglementare global pentru bănci și sisteme bancare mai rezistente 2) Basel III: Cadrul internațional pentru măsurarea riscului de lichiditate, standarde și monitorizare
Condiția IV (CIV) – disciplina de piață, transparența în activitatea organului de supraveghere și a băncilor supravegheate	Cerințele de dezvăluire revizuite pentru Pilonul 3

Sursa: elaborat de autor în baza [98, 99, 100, 102, 104, 126]

În continuare sunt prezentate explicații pe marginea condițiilor propuse pentru evaluarea cadrului de supraveghere bancară:

- *condiția I (CI) – calitatea cadrului instituțional, de supraveghere și de reglementare microprudențială*

Prin aplicarea acestei condiții vor fi analizate următoarele aspecte: existența cadrului instituțional de supraveghere microprudențială; lista activităților financiare permise băncilor conform licenței eliberate de autoritatea de supraveghere; atribuțiile autorității de supraveghere bancară; cerințele prudențiale cantitative privind principalele riscuri la care sunt expuse băncile în activitatea desfășurată, inclusiv implementarea cerințelor Acordul Basel III cu privire la capital și lichiditate; cerințele calitative privind managementul riscurilor, guvernanta și sistemul de control intern, calitatea și transparența acționariatului; tehnicile de supraveghere bancară; atribuțiile corective și de remediere ale autorității de supraveghere;

- *condiția II (CII) – calitatea cadrului instituțional, de supraveghere și de reglementare macroprudențială*

Evaluarea în baza condiției date presupune studierea aspectelor ce țin de: existența cadrului instituțional de supraveghere macroprudențială; atribuțiile autorității de supraveghere în menținerea stabilității sistemului bancar; tratamentul noțiunilor de risc sistemic și bancă de importanță sistemică, existența metodologiei de identificare a acesteia din urmă; instrumentele macroprudențiale menite să prevină riscul sistemic și să atenueze efectele negative ale acestuia; desfășurarea procesului de supraveghere în baza principiului proporționalității; cerințele prudențiale specifice față de băncile de importanță sistemică;

- *condiția III (CIII) – stabilitatea sistemului bancar*

După cum am menționat anterior, cadrul de supraveghere este eficient doar dacă asigură stabilitatea sistemului bancar. Astfel, în cazul aplicării acestei condiții, se va analiza reacția sistemului bancar la instrumentele de supraveghere utilizate de către autoritatea de supraveghere și cerințele prudențiale impuse de aceasta. Stabilitatea sistemului bancar urmează a fi apreciată prin prisma mai multor indicatori financiari la nivel de sistem (analiza microprudențială), precum și în urma evaluării situației financiare a băncilor de importanță sistemică și a interpretării rezultatelor testării la stres (analiza macroprudențială);

- *condiția IV (CIV) – disciplina de piață, transparența în activitatea organului de supraveghere și a băncilor supravegheate.*

Condiția dată presupune o analiză a accesibilității părților interesate la informațiile despre situația economico-financiară a fiecărei bănci, în vederea formării unei imagini complete asupra

profilului de risc al băncilor. Atât autoritatea de supraveghere, cât și băncile trebuie să publice periodic informația despre starea financiară a acestora, în scopul familiarizării publicului cu situația din sistemul bancar. La aplicarea acestei condiții, se vor lua în considerare următoarele aspecte: existența paginii web oficiale a autorității de supraveghere micro și macroprudențială; publicarea de către autoritatea de supraveghere a informației despre controalele desfășurate, precum și despre sancțiunile aplicate băncilor; publicarea de către autoritatea de supraveghere a actelor normative în domeniul supravegherii bancare, a informațiilor financiare agregate despre sectorul bancar, a informațiilor despre bănci și conducerea acestora; publicarea de către bănci a informațiilor în conformitate cu Regulamentul cu privire la cerințele de publicare a informațiilor de către bănci nr.158/2020.

Condițiile nominalizate au fost integrate într-un model liniar, cu ponderi egale (25%) în indicatorul rezultativ (Q), acesta din urmă exprimând calitatea cadrului de supraveghere bancară. Astfel, a fost obținută următoarea ecuație liniară:

$$Q = 0,25*CI + 0,25*CII + 0,25*CIII + 0,25*CIV. \quad (2.1)$$

Pentru fiecare aspect analizat în cadrul celor patru condiții ale modelului, autorul propune următorul barem de apreciere:

- a) 1 – corespundere totală cerințelor;
- b) 0,8 – corespundere cerințelor, cu unele excepții nesemnificative;
- c) 0,5 – corespundere parțială cerințelor;
- d) 0 – cerințele nu se respectă.

Punctajul total pentru o condiție se stabilește ca media aritmetică a punctajelor acordate aspectelor analizate în cadrul condiției respective. Ulterior, indicatorul rezultativ (Q) se determină ca media ponderată a punctajelor totale pentru fiecare din cele patru condiții și se interpretează astfel:

- a) $0,9 < Q < 1$ – cadrul de supraveghere bancară este de calitate înaltă;
- b) $0,6 < Q \leq 0,9$ – cadrul de supraveghere bancară este de calitate medie;
- c) $0 < Q \leq 0,6$ – cadrul de supraveghere bancară este de calitate joasă.

În continuare vom evalua calitatea cadrului de supraveghere bancară din Republica Moldova, aplicând metodologia propusă.

- *Calitatea cadrului instituțional, de supraveghere și de reglementare microprudențială*

Cadrul instituțional, de supraveghere și reglementare microprudențială este definit în Legea nr. 548-XIII/1995, Legea nr. 202/2017 și actele normative secundare emise în aplicarea legilor respective. BNM are atribuția de supraveghere a băncilor din Republica Moldova, efectuând licențierea, reglementarea și supravegherea prudențială a acestor instituții.

Noțiunea de bancă și activitățile permise băncilor sunt reglementate în Legea nr. 202/2017. Băncile pot desfășura, în limita licenței acordate, mai multe activități: atragerea de depozite, acordarea de credite, leasing financiar, prestarea serviciilor de plată etc.

BNM are împuternicirea de a elibera licențe băncilor sau de a respinge cererile de licențiere în cazul în care documentele prezentate de bănci nu sunt întocmite în conformitate cu dispozițiile legale în vigoare ori sunt incomplete și/sau informațiile furnizate sunt insuficiente pentru evaluarea respectării condițiilor prevăzute pentru acordarea licenței; banca nu dispune de fonduri proprii sau capitalul inițial se situează sub nivelul minim stabilit; calitatea membrilor organului de conducere și calitatea acționarilor nu sunt satisfăcătoare etc.

Legislația în vigoare prevede cerințe prudențiale față de fondurile proprii (fonduri proprii de nivelul I de bază, fonduri proprii de nivelul I și fonduri proprii totale), lichiditate (lichiditatea curentă, lichiditatea pe termen lung, lichiditatea pe benzi de scadență, acoperirea necesarului de lichiditate (se raportează începând cu data de 01.10.2020), concentrarea activelor (expunerile mari și expunerile față de persoanele afiliate), clasificarea activelor potrivit riscului pierderilor (în categoriile de clasificare „standard”, „supravegheat”, „substandard”, „dubios”, „compromis”), cerințe față de riscul de piață (indicatorii poziției valutare) etc. Totodată, contrar cerințelor stabilite de Comitetul Basel și EBA, în cadrul actual de reglementare nu sunt stabilite cerințe față de indicatorul rata de finanțare netă stabilă și procesul intern de evaluare a adecvării lichidității (ILAAP).

În conformitate cu prevederile Regulamentului nr. 322/2018, băncile dispun de propriul mecanism de control intern, care trebuie să asigure desfășurarea activităților financiare într-un mod sigur și prudent, conformarea cu prevederile legislației, precum și protejarea intereselor deponenților și a altor creditori. Băncile dispun de trei funcții de control intern: administrarea riscurilor, conformitatea și auditul intern.

Referitor la acționariatul băncilor, Legea nr. 202/2017 reglementează diferite aspecte ce țin de evaluarea calității și transparenței acționarilor din sistemul bancar, și anume: obligația privind obținerea unei aprobări prealabile în cazul achiziționării deținerilor calificate în bănci, procesul de solicitare a aprobării prealabile, evaluarea achizitorului potențial, nerespectarea cerințelor privind calitatea acționariatului, procedura de anulare, emitere, vânzare, răscumpărare și convertire a cotelor de participare deținute cu nerespectarea cerințelor privind calitatea acționariatului.

În cadrul procesului de supraveghere, BNM utilizează tehnica combinată a supraveglierii pe teren și a supraveglierii la distanță. În cazul în care BNM, ca autoritate de supraveghere, constată anumite deficiențe în activitatea băncilor sau încălcări ale legislației în vigoare, aceasta are

competența de a impune băncilor diferite măsuri de supraveghere și sancțiuni. Măsurile se aplică proporțional cu problemele existente, iar sancțiunile – în funcție de gravitatea încălcărilor.

În urma evaluării efectuate de către autor, calitatea cadrului instituțional, de supraveghere și de reglementare microprudențială a fost apreciată cu 0,98 puncte. Detalierea necesare în acest sens sunt prezentate în Anexa 5.

- *Calitatea cadrului instituțional, de supraveghere și de reglementare macroprudențială*

Actualmente, în Republica Moldova cadrul instituțional de supraveghere macroprudențială include CNSF și BNM. Legea nr. 548/1995 stipulează ca obiectiv al BNM asigurarea stabilității și viabilității sistemului bancar.

Reglementările BNM definesc noțiunile de risc sistemic, bancă de importanță sistemică și conțin prevederi aferente determinării acestor bănci. Evaluarea riscului sistemic este necesară în contextul determinării nivelului adecvat al fondurilor proprii și impunerii, după caz, a unei cerințe suplimentare de fonduri proprii pentru acoperirea riscurilor la care banca este sau ar putea fi expusă. Cu toate acestea, în prezent Banca Națională nu aplică o abordare diferită în monitorizarea băncilor de importanță sistemică, acestea fiind supravegheate la fel ca băncile non sistemice. De asemenea, legislația în vigoare nu prevede cerințe prudențiale diferențiate față de băncile de importanță sistemică.

Instrumentele de supraveghere macroprudențială care previn riscul sistemic și contribuie la atenuarea efectelor negative ale acestuia, implementate până în prezent în Republica Moldova, sunt: identificarea BIS, cerințele față de amortizoarele de capital (amortizorul de conservare a capitalului, amortizorul anticiclic de capital, amortizorul de risc sistemic, amortizorul aferent societății de importanță sistemică), monitorizarea indicatorului LTV (loan to value) și a indicatorului DSTI (debt service to income).

În urma evaluării efectuate de către autor, calitatea cadrului instituțional, de supraveghere și de reglementare macroprudențială a fost apreciată cu 0,66 puncte. Detalierea necesare în acest sens sunt prezentate în Anexa 6.

- *Stabilitatea sistemului bancar*

După cum am menționat în capitolul 1, corelația dintre calitatea cadrului de supraveghere bancară și stabilitatea sistemului bancar este directă, sistemul bancar stabil fiind „meritul” cadrului de supraveghere eficient. În vederea evaluării stabilității sistemului bancar autohton, vom efectua analiza acestuia din perspectiva microprudențială și perspectiva macroprudențială.

Analiza din perspectiva microprudențială a cuprins situația financiară a sistemului bancar și diversele riscuri la care acesta a fost expus în perioada 2002 – 2020. Datele aplicate în cercetare au fost preluate din rapoartele anuale și datele statistice publicate pe pagina web oficială a BNM.

Mai jos sunt prezentate rezultatele investigațiilor realizate cu referință la evoluțiile structurale ale sistemului bancar, analiza capitalului și riscului de insolvabilitate, activelor și riscului de credit, datoriilor și riscului de supraîndatorare, lichidității și riscului aferent acesteia, profitabilității.

Evoluții structurale ale sistemului bancar

La data de 31.12.2020, în Republica Moldova funcționau 11 bănci licențiate, inclusiv 5 filiale ale băncilor și grupurilor financiare străine. Una dintre bănci (BC „Energbank” S.A.) se afla sub regimul de intervenție timpurie, ca urmare a constatării activității concertate a unui grup de persoane care au achiziționat o deținere calificată în capitalul social al băncii fără permisiunea BNM. Evoluția numărului băncilor și a subdiviziunilor acestora, precum și a cotei investițiilor străine în capitalul băncilor pe piața bancară autohtonă este prezentată în tabelul 2.8.

Tabelul 2.8. Structura de proprietate și numărul de subdiviziuni ale băncilor în perioada 2002 – 2020

Indicatorul/anul	2002 - 2005	2006 - 2011	2012 - 2014	2015 - 2020
Numărul de bănci	16	15	14	11
Cota investițiilor străine în capitalul băncilor (%)	59,8 – 50,6	62,7 – 74,0	71,7 – 77,6	82,9 – 86,6
Numărul de subdiviziuni	703 – 928	966 – 1 256	1 270 – 1 338	814 – 661

Sursa: elaborat de autor în baza [20]

În perioada analizată numărul total al instituțiilor bancare s-a redus de la 16 până la 11, ca urmare a retragerii licențelor de desfășurare a activităților financiare la 5 bănci (BC „Investprivatbank” S.A., BC „Universalbank” S.A., BC „Banca de Economii” S.A., BC „Banca Socială” S.A. și BC „Unibank” S.A.). Drept motiv pentru retragerea licențelor a servit insolvabilitatea băncilor menționate.

Cota investițiilor străine în capitalul băncilor a crescut de la 59,8% până la 86,6%. La data de 31.12.2020 existau 4 bănci cu cota în mărime de 100% a investițiilor străine în capital. Printre investitorii străini–participanți la formarea capitalului băncilor din Republica Moldova se regăsesc Banca Europeană de Reconstrucție și Dezvoltare (BERD), bănci din Italia, Ungaria și România, precum și investitori din Germania, Olanda, Austria, Marea Britanie, Grecia etc.

Este de menționat că în perioada supusă analizei sistemul bancar autohton s-a confruntat cu diverse probleme legate de transparența structurii și calitatea acționariatului băncilor. Respectiv, în procesul de exercitare a atribuției de supraveghere, BNM a aplicat sancțiuni și măsuri sancționatoare în privința acționarilor neconformi. Principalele încălcări depistate au fost desfășurarea activităților concertate și dobândirea deținerilor calificate fără aprobarea prealabilă

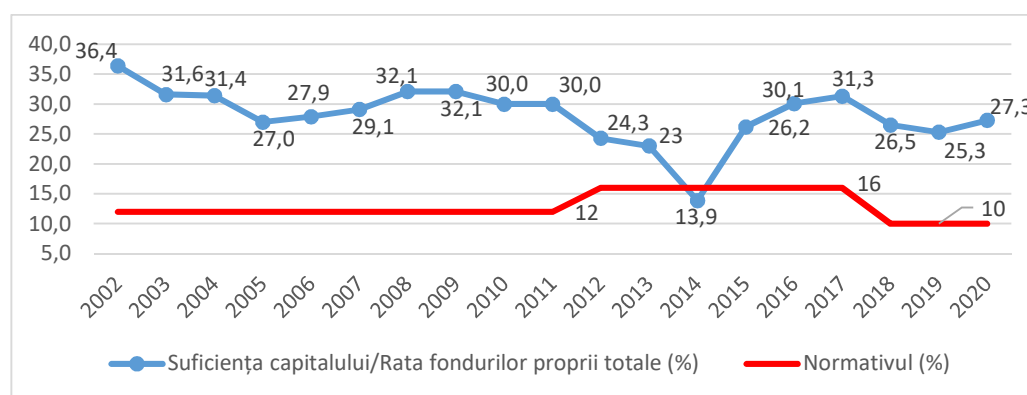
de către BNM, necorespunderea cerințelor de calitate (soliditate financiară, reputație etc.), precum și neprezentarea informațiilor la solicitarea BNM [23].

Referitor la numărul de subdiviziuni ale băncilor, observăm că în perioada 2002 – 2014 acesta a înregistrat o creștere considerabilă (aproape dublă), de la 703 unități până la 1 338 unități. În anul 2015, ca urmare a sistării activității BC „Banca de Economii” S.A., BC „Banca Socială” S.A. și BC „Unibank” S.A., numărul subdiviziunilor pe sistem s-a redus până la 814 unități. La data de 31.12.2020, numărul total de subdiviziuni a constituit 661 de unități, fiind în descreștere cu 153 unități comparativ cu finele anului 2015, în urma optimizării de către bănci a structurii și cheltuielilor acestora, inclusiv a efectelor negative ale pandemiei COVID-19.

Analiza capitalului și a riscului de insolvabilitate

Pentru evaluarea adecvării capitalului băncilor licențiate din Republica Moldova, am analizat rata fondurilor proprii totale (până în anul 2018 cunoscută ca „suficiența capitalului ponderat la risc”), aceasta fiind un indicator prudential impus băncilor (normativul $\geq 10\%$).

După cum rezultă din figura 2.3, pe parcursul anilor 2002 – 2020, rata fondurilor proprii totale nu a avut o evoluție stabilă. Aceasta a înregistrat o diminuare semnificativă în anii 2011 – 2014 (de la 30,0% până la 13,9%), în anul 2014 fiind sub limita reglementată în mărime de 16,0% (în vigoare până la 30.06.2018).

Fig. 2.3. Evoluția ratei fondurilor proprii totale în perioada 2002 – 2020 (%)

Sursa: elaborat de autor în baza [20]

Diminuarea menționată a fost cauzată de situația financiară precară a băncilor aflate sub administrare specială (BC „Banca de Economii” S.A., BC „Banca Socială” S.A. și BC „Unibank” S.A.). Astfel, la 31.12.2014, media suficienței capitalului ponderat la risc în 11 bănci cu o situație financiară favorabilă și care nu au avut restricții în activitate a fost de 21,7%. Totodată, la cele trei bănci nominalizate mai sus aceasta a constituit minus 3,7%, având o influență negativă asupra indicatorului respectiv pe sistemul bancar în ansamblu.

Ulterior, în anii 2014 – 2017, suficiența capitalului ponderat la risc a crescut până la 31,3%, exprimând un nivel de consolidare relativ înalt al băncilor. Aceasta a făcut posibilă acoperirea eventualelor pierderi fără prejudicierea siguranței financiare.

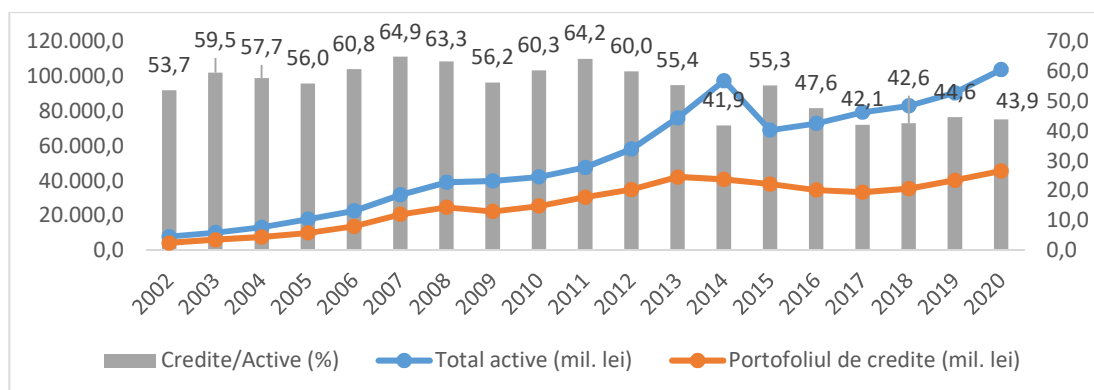
La 30.07.2018, au intrat în vigoare noile cerințe cu privire la capitalul băncilor, care au determinat micșorarea, la finele anului în cauză, a ratei fondurilor proprii totale până la 26,5%. În acest context, este necesar de menționat modificările în structura fondurilor proprii ale băncilor, precum și în metodologia de calculare a expunerilor la risc.

Conform situației din 31.12.2020, rata fondurilor proprii totale pe sistemul bancar a înregistrat 27,3% și a depășit cu mult limita minimă reglementată (10,0%). Normativul respectiv (luând în considerare și amortizoarele de capital) a fost respectat de către toate băncile, rata efectivă variind între 19,54% și 53,96%. Astfel, concluzionăm că băncile autohtone sunt bine capitalizate și, pe seama fondurilor proprii pe care le dețin, pot să acopere o mare parte din expunerile totale la risc.

Nu trebuie de trecut cu vederea nici faptul că, în condițiile crizei generate de pandemia COVID-19, BNM a luat decizia privind relaxarea cerințelor amortizorului de conservare a capitalului și le-a recomandat băncilor să se abțină de la distribuirea capitalului sub formă de dividende sau sub alte forme [23].

Analiza activelor și a riscului de credit

Pe parcursul anilor 2002 – 2014, activele sistemului bancar din Republica Moldova au înregistrat o creștere de 12,3 ori: de la 7 943,9 milioane lei până la 97 584,4 milioane lei (figura 2.4), confirmând extinderea (dezvoltarea și diversificarea) continuă a activității băncilor. Aceleași constatări sunt valabile și pentru perioada 2016 – 2020, când activele sistemului bancar au crescut cu 50,3% (până la 103 900,0 milioane lei).

Fig. 2.4. Evoluția activelor în perioada 2002 – 2020 (mil. lei)

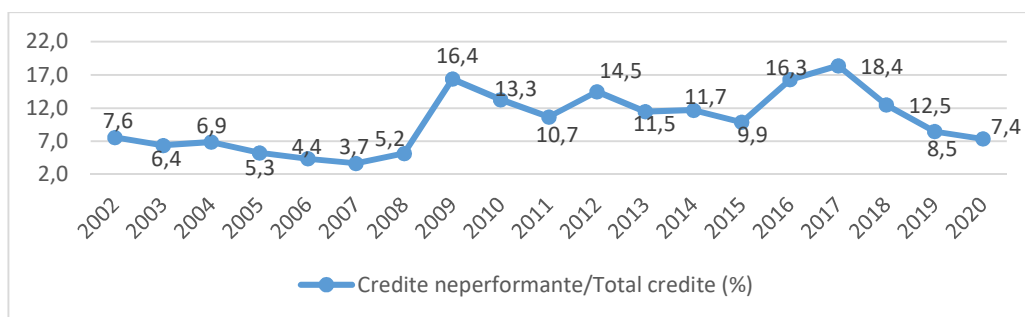
Sursa: elaborat de autor în baza [20, 22]

În anul 2015, activele sistemului bancar s-au redus cu 41,2% (până la 69 095,6 milioane lei), ca urmare a retragerii licențelor de desfășurare a activităților financiare la cele 3 bănci menționate mai sus și aflate în proces de lichidare. Suntem de părere că în acest caz diminuarea activelor reflectă și înlăturarea activelor „artificiale” ale băncilor respective.

Cu referință la evoluția portofoliului de credite pe sistem, este de menționat că, în anii 2002 – 2013, acesta a înregistrat o creștere de 9,9 ori (de la 4 265,6 milioane lei până la 42 177,3 milioane lei), iar în anii 2014 – 2017 a avut un trend descrescător și s-a redus până la 33 473,3 milioane lei. Diminuarea se explică prin lipsa cererii la credite, precum și prin abordarea mai prudentă aplicată de bănci față de potențialii debitori. Ulterior, în perioada 2018 – 2020, se atestă tendința de creștere a portofoliului de credite, comparativ cu anul 2017, înregistrându-se o majorare cu 36,4% (până la 45 643,2 milioane lei).

În cele ce urmează prezentăm unele constatări privind evoluția ponderii portofoliului de credite în totalul activelor pe sistemul bancar. Astfel, în anii 2002 – 2020, aceasta s-a redus de la 53,7% până la 43,9%, oscilând în intervalul 41,9% – 64,9%. În perioada de până la criza bancară activele băncilor erau formate, în mare parte, din credite (de exemplu, 55,4% în anul 2013), demonstrând o implicare mai mare a băncilor în economia reală comparativ cu perioada post-criză. Cea mai redusă pondere a creditelor în active a fost înregistrată în anul 2014 (41,9%), pe parcursul căruia activele sistemului bancar s-au majorat substanțial (de la 76 184,0 milioane lei până la 97 584,4 milioane lei). Aceasta, s-a datorat în principal, creșterii activelor BC „Banca Socială” S.A. (majorării articolului „alte active” ca urmare a acordării și cesiunii unor credite către o persoană juridică din afara Republicii Moldova, această tranzacție fiind considerată suspectă).

Referitor la calitatea activelor din sistemul bancar, este de menționat că, în perioada 2002 – 2020, ponderea creditelor neperformante în totalul creditelor acordate a înregistrat o evoluție nestabilă (figura 2.5).

Fig. 2.5. Evoluția ponderii creditelor neperformante în total credite în perioada 2002 – 2020 (%)

Sursa: elaborat de autor în baza [20]

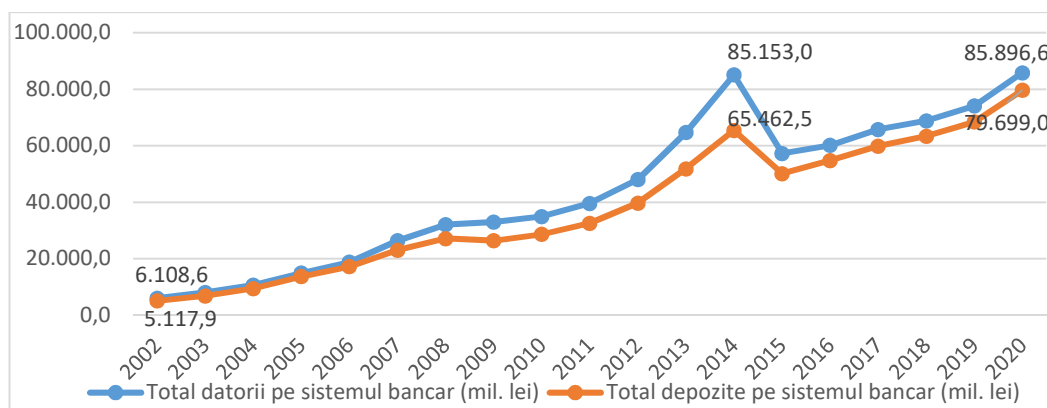
Astfel, dacă între anii 2002 – 2007 calitatea portofoliului de credite a înregistrat tendințe pozitive (ponderea creditelor neperformante s-a redus de la 7,6% până la 3,7%), atunci în perioada 2008 – 2009 constatăm o deteriorare a acesteia. Ponderea creditelor neperformante a crescut cu 12,7 p.p. (până la de 16,4%) ca urmare a crizei financiare și a dificultăților debitorilor în achitarea datoriilor aferente creditelor.

Datorită consolidării de către bănci a sistemelor de control intern a procesului de creditare, în anii 2010 – 2015 se atestă o reducere a ponderii creditelor neperformante până la 9,9%. Însă, pe parcursul următorilor doi ani, ponderea respectivă a crescut până la 18,4%. Cele mai semnificative creșteri au fost înregistrate la băncile aflate sub supraveghere intensivă, ca urmare a cerințelor privind reclasificarea creditelor acordate până la instituirea supravegherii intensive.

În perioada 2018 – 2020, ponderea creditelor neperformante s-a redus cu 11,0 p.p (până la 7,4%), datorită implementării de către bănci, la solicitarea BNM, a strategiilor de diminuare a creditelor neperformante. Merită a fi menționat și faptul că, în scopul asigurării stabilității și viabilității sistemului bancar în condițiile pandemiei COVID-19, în luna martie 2020, BNM a aprobat măsurile de susținere a persoanelor fizice și a agenților economici care beneficiază de credite bancare. Acestea au prevăzut menținerea categoriei de clasificare și a nivelului reducerilor pentru pierderi la creditele acordate debitorilor-persoane fizice și au permis prelungirea/renegocierea termenelor la creditele acordate persoanelor juridice, fără clasificarea automată a acestora într-o categorie de risc mai dură. Măsurile propuse de BNM au influențat pozitiv calitatea portofoliului de credite, dar în perioada crizelor impactul asupra creditelor neperformante ar putea fi întârziat, acesta urmând a se manifesta mai târziu [23].

Analiza datoriilor și a riscului de supraîndatorare

Pe parcursul anilor 2002 – 2014, datoriile sistemului bancar au înregistrat o creștere de 11,3 ori (de la 6 108,6 milioane lei până la 85 153,0 milioane lei) (figura 2.6).

Fig. 2.6. Evoluția datoriilor în perioada 2002 – 2020 (mil. lei)

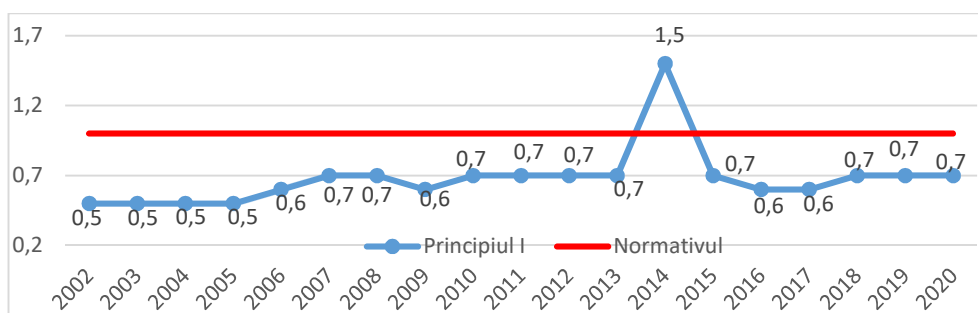
Sursa: elaborat de autor în baza [22]

În anul 2015, acestea s-au redus cu 32,7% (până la 57 330,0 milioane lei), ca urmare a retragerii licențelor la BC „Banca de Economii” S.A., BC „Banca Socială” S.A. și BC „Unibank” S.A. Ulterior, în perioada 2016 – 2020, datoriile au înregistrat o creștere cu 49,8% (până la 85 896,6 milioane lei), confirmând restabilirea sistemului bancar autohton după șocul provocat în anul 2015 de retragerea licențelor celor trei bănci.

În structura datoriilor ponderea majoritară a venit depozitelor care au înregistrat o evoluție identică cu cea a datoriilor. La situația din 31.12.2020 raportul dintre totalul datoriilor și totalul capitalului pe sistemul bancar a constituit 4,8, iar gradul de îndatorare pe sistem a fost mediu, variind la bănci între 3,1 și 7,2.

Analiza lichidității și a riscului de lichiditate

Indicatorul lichidității pe termen lung în sistemul bancar (principiul I al lichidității, limita ≤ 1) a fost determinat ca raportul dintre suma activelor cu termenul de rambursare mai mare de 2 ani și suma resurselor financiare cu termenul potențial de retragere mai mare de 2 ani. În perioada analizată mărimea acestuia a fost relativ stabilă, oscilând între 0,5 – 0,7 (figura 2.7).

Fig. 2.7. Evoluția principiului I al lichidității în perioada 2002 – 2020

Sursa: elaborat de autor în baza [20]

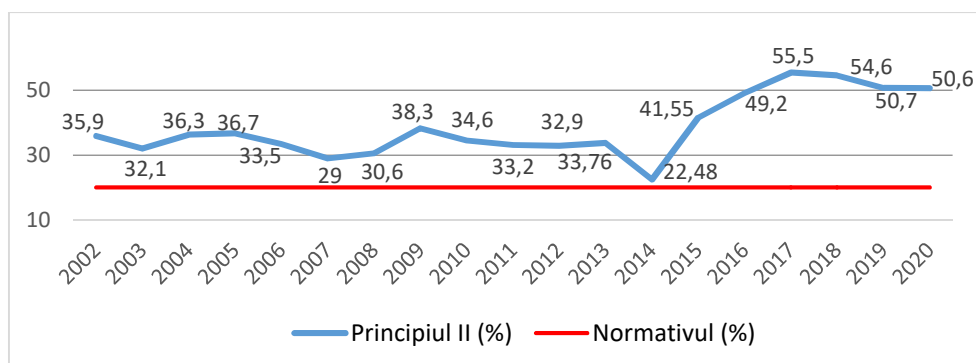
Anul 2014 a constituit o excepție în acest sens, indicatorul respectiv fiind egal cu 1,5, adică peste limita maximă admisibilă (limita a fost depășită considerabil de către o bancă care se afla sub regimul de administrare specială). La data de 31.12.2020, principiul I al lichidității pe sistemul bancar a înregistrat o mărime egală cu 0,7, fiind respectat de către toate băncile.

Cât privește indicatorul lichidității curente pe sistem (principiul II al lichidității, limita $\geq 20\%$), determinat prin raportarea activelor lichide la activele totale, în anii 2002 – 2013 acesta a oscilat nesemnificativ, situându-se în diapazonul 29,0% – 38,3%. Cel mai redus nivel al indicatorului a fost înregistrat în anul 2014 (22,5%), fiind vorba despre o consecință a reducerii lichidității curente la cele trei bănci aflate sub administrare specială (figura 2.8).

Începând cu anul 2015 situația privind lichiditatea curentă în sistemul bancar s-a ameliorat, fiind în continuă creștere pe parcursul următorilor trei ani și atingând 55,5% în anul 2017. Deși în

perioada 2018 – 2020 lichiditatea curentă pe sistem s-a redus cu 4,9 p.p. (până la 50,6%), nivelul normativ al indicatorului a fost respectat de către toate băncile din sistem.

La data de 31.12.2020, toate băncile au respectat și principiul III al lichidității, care exprimă raportul dintre lichiditatea efectivă ajustată și lichiditatea necesară pe fiecare bandă de scadență (limita ≥ 1).

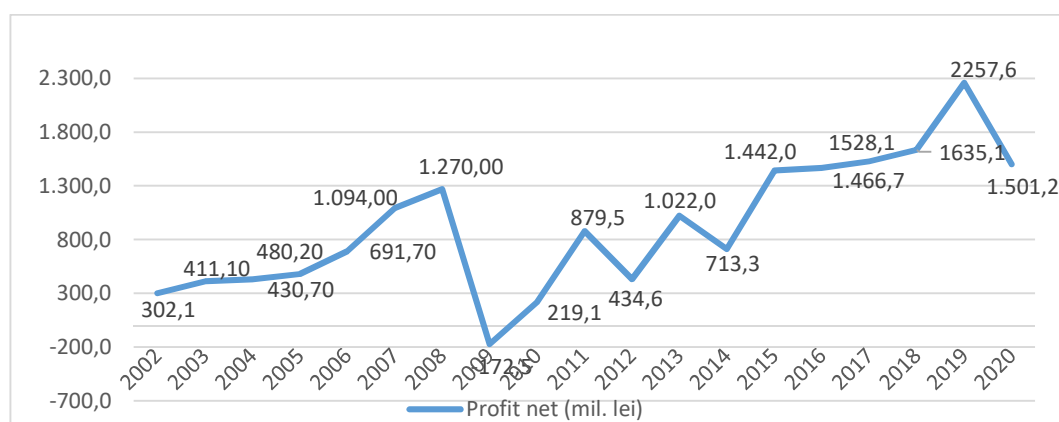
Fig. 2.8. Evoluția principiului II al lichidității în perioada 2002 – 2020 (%)

Sursa: elaborat de autor în baza [20]

Generalizând rezultatele analizei indicatorilor lichidității, vom constata existența în sistemul bancar din Republica Moldova a surselor adecvate de finanțare pentru acoperirea necesităților potențiale atât pe termen scurt, cât și pe termen lung.

Analiza profitabilității

În perioada analizată profitul net a înregistrat o evoluție neuniformă (figura 2.9). Astfel, în anii 2002 – 2008, acesta a fost în continuă creștere, majorându-se de 4,2 ori (de la 302,1 milioane lei până la 1 270,0 milioane lei). În anul 2009, se atestă o reducere semnificativă a profitului net, fiind înregistrate pierderi în mărime de 172,5 milioane lei. O atare situație este rezultatul pierderilor unor bănci din cauza defalcărilor pentru pierderi la activele aferente dobânzilor și reflectării la pierderi a activelor materiale achiziționate în schimbul rambursării creditelor.

Fig. 2.9. Evoluția profitului net în perioada 2002 – 2020 (mil. lei)

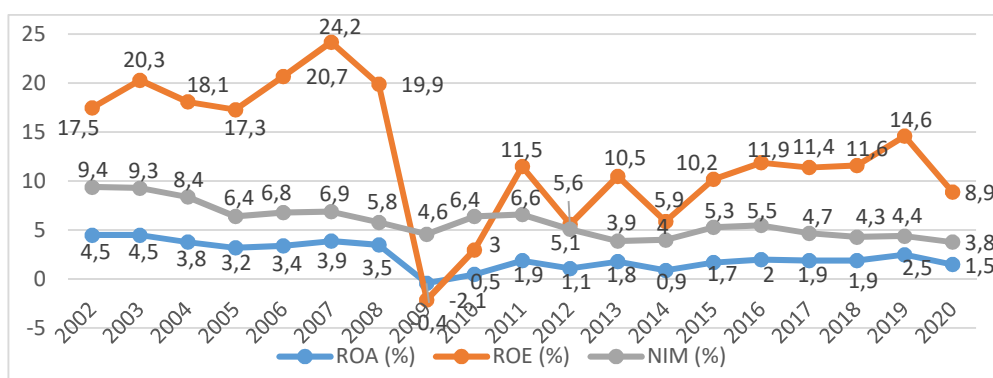
Sursa: elaborat de autor în baza [22]

Ulterior, în perioada 2010 – 2019, profitul net a înregistrat o dinamică pozitivă. Despre unele excepții putem vorbi cu referință la anii 2012 și 2014, când au fost înregistrate reduceri ale profitului net din cauza creșterii cheltuielilor cu dobânzile și a cheltuielilor neaferele dobânzilor, precum și a micșorării veniturilor neaferele dobânzilor.

Conform situației din 31.12.2020, profitul aferent exercițiului pe sistemul bancar a constituit 1 501,2 milioane lei, fiind în descreștere cu 33,5% față de finele anului precedent. Se explică aceasta, în mare parte, prin majorarea deprecierei activelor financiare în condițiile crizei generate de pandemia COVID-19.

Dinamica rentabilității activelor, rentabilității capitalului acționar și a marjei nete a dobânzii este ilustrată în figura 2.10.

În perioada analizată (2002 – 2020) rentabilitatea activelor a înregistrat o descreștere de la 4,5 % până la 1,5 % (în anul 2009 aceasta a avut valoare negativă ca urmare a pierderilor suportate) în rezultatul creșterii activelor într-un ritm mai rapid comparativ cu cel al profitului net. Rentabilitatea capitalului, de asemenea, a fost în descreștere de la 17,5% până la 8,9% (în anul 2009 indicatorul a înregistrat o valoare negativă) din cauza creșterii capitalului acționar în proporție mai mare decât profitul net.

Fig. 2.10. Evoluția profitabilității în perioada 2002 – 2020 (%)

Sursa: elaborat de autor în baza [20]

Marja netă din dobânzi pe sistemul bancar s-a redus de la 9,4% până la 3,8%, ca urmare a faptului că ritmului de creștere a activelor generatoare de dobândă a depășit ritmul de creștere a venitului net din dobânzi.

Generalizând rezultatele evaluării stabilității sistemului bancar autohton din perspectiva microprudențială, *autorul a constatat următoarele*. Actualmente, pentru sistemul bancar autohton este caracteristic un nivel destul de înalt de capitalizare și de lichiditate. În ultimii ani activele, portofoliul de credite și depozitele sistemului bancar sunt în creștere, iar ponderea creditelor neperformante în totalul creditelor a înregistrat o tendință de descreștere. Cu toate acestea, anumite

bănci au o pondere relativ înaltă a creditelor neperformante în totalul creditelor, iar una dintre ele se află sub regimul de intervenție timpurie. Totodată, pe parcursul anului 2020 profitul aferent exercițiului este în descreștere din cauza majorării deprecierii activelor financiare în condițiile crizei generate de pandemia COVID-19.

În ceea ce privește *analiza sistemului bancar autohton din perspectivă macroprudențială*, este de menționat că elementele supravegherii macroprudențiale care se regăsesc în cadrul de supraveghere sunt următoarele: identificarea băncilor de importanță sistemică, efectuarea testărilor la stres (simulări de criză), existența amortizoarelor de capital (de conservare a capitalului, anticiclic de capital, de risc sistemic și aferent societății de importanță sistemică).

În continuare autorul, în baza propriilor raționamente, evaluări și calcule, va identifica băncile de importanță sistemică în sistemul bancar autohton, va analiza situația financiară a acestor bănci și va efectua unele simulări în vederea testării capacității sistemului bancar de a absorbi pierderile care pot fi provocate de situațiile de criză.

Identificarea băncilor de importanță sistemică

În acest context, autorul s-a bazat pe Metodologia de identificare a instituțiilor financiare de importanță sistemică propusă de Comitetul de la Basel [102] și Metodologia BNM de identificare a societăților de tip O-SII din Republica Moldova [16]. Totodată, luând în considerare particularitățile sistemului bancar autohton și informațiile financiare disponibile publicului, se propune ajustarea indicatorilor prevăzuți în metodologiile menționate și se conturează un nou set de indicatori relevanți pentru determinarea băncilor de importanță sistemică în sistemul bancar din Republica Moldova (tabelul 2.9).

Elementele principale care stau la baza evaluării băncilor de importanță sistemică iau în considerare impactul potențial de răsfrângere a situației financiare nesatisfăcătoare/falimentului acestor bănci atât asupra sistemului bancar, cât și asupra economiei reale. Pentru identificarea importanței sistemice a băncilor autohtone, autorul a selectat trei criterii: mărimea – volumul activității unei bănci; non-substituibilitatea – măsura în care o bancă poate oferi aceleași servicii în cazul falimentului unei alte bănci; interconexiunea – legăturile existente între bănci.

După cum rezultă din informația prezentată în tabelul 2.9, criteriului „Mărimea” autorul i-a atribuit o pondere de 45,0% în punctajul final pentru determinarea băncii de importanță sistemică, criteriului „Interconexiunea” – 30,0%, iar criteriului „Non-substituibilitatea” – 25,0%.

Mărimea băncii are o importanță semnificativă în constatarea nivelului de importanță sistemică a acesteia, impactul fiind direct proporțional cu consecințele falimentării acesteia. Mărimea activelor, depozitelor și fondurilor proprii ale unei instituții bancare indică măsura în care clienții băncii sau alte bănci vor fi afectate în urma pierderii disponibilității fondurilor. Astfel,

falimentul unei bănci mari va submina încrederea în sistemul bancar mai mult decât falimentul unei bănci mai mici.

Tabelul 2.9. Indicatori de identificare a băncilor de importanță sistemică

Criteriul și ponderea indicatorului (%)	Indicatorul propriu-zis (%)	Ponderea indicatorului (%)
Mărimea (45%)	Total active ale băncii/Total active pe sistemul bancar	15%
	Total depozite ale băncii/Total depozite pe sistemul bancar	15%
	Fonduri proprii ale băncii/Fonduri proprii pe sistemul bancar	15%
Interconexiunea (30%)	Mijloace bănești datorate de bancă/Mijloace bănești datorate de sistemul bancar	15%
	Mijloace bănești datorate băncii/Mijloace bănești datorate sistemului bancar	15%
Non-substituibilitatea (25%)	Credite acordate agriculturii/Credite pe sistemul bancar	2,5%
	Credite acordate industriei alimentare/Credite pe sistemul bancar	2,5%
	Credite de consum/Credite pe sistemul bancar	2,5%
	Credite acordate industriei productive/Credite pe sistemul bancar	2,5%
	Credite acordate comerțului/Credite pe sistemul bancar	2,5%
	Credite acordate pentru procurarea/construcția imobilelor/Credite pe sistemul bancar	2,5%
	Credite acordate în domeniul transportului, telecomunicațiilor și dezvoltării rețelei/Credite pe sistemul bancar	2,5%
	Credite acordate în domeniul prestării serviciilor/Credite pe sistemul bancar	2,5%
	Credite acordate mediului financiar nebancar/Credite pe sistemul bancar	2,5%
	Credite acordate persoanelor fizice care practică activitate/Credite pe sistemul bancar	2,5%

Sursa: elaborat de autor în baza [19, 20, 22]

În vederea determinării băncilor de importanță sistemică după criteriul „Mărimea”, au fost selectați următorii indicatori: total active ale băncii/total active pe sistemul bancar, total depozite ale băncii/total depozite pe sistemul bancar, fonduri proprii ale băncii/total fonduri proprii pe sistemul bancar, fiecărui indicator fiindu-i atribuită o pondere de 15,0%. Motivul alegerii anume a acestor indicatori derivă din următoarele considerente:

- mărimea activelor unei bănci influențează nemijlocit mărimea pierderilor pe care falimentul acesteia le poate aduce sistemului bancar;

- depozitele atrase de bancă reprezintă principala sursă de finanțare a resurselor destinate acordării de credite (investirii ulterioare în active). Dat fiind acest fapt, protejarea intereselor deponenților este implicit un obiectiv important al supravegherii bancare;

- fondurile proprii sunt garantul de absorbție a pierderilor în sistemul bancar și influențează direct echilibrul sistemului. În cazul în care o bancă de importanță sistemică nu are capital suficient pentru acoperirea riscurilor, probabilitatea de cădere a sistemului bancar este direct proporțională cu probabilitatea de cădere a acestei bănci.

Interconexiunea vizează relațiile „financiare” dintre bănci. În cazul în care o bancă sistemică se confruntă cu anumite dificultăți de ordin financiar, probabilitatea apariției dificultăților similare la alte bănci cu care banca respectivă are legături crește. Ca rezultat, crește și probabilitatea de transformare a riscului la nivel de bancă în risc la nivel de sistem. Altfel spus, dificultățile financiare ale unei singure bănci pot majora semnificativ riscul de „contaminare” în sistem. Gradul de interconexiune poate fi determinat în baza volumului operațiunilor efectuate de o bancă pe piața interbancară.

În scopul estimării interconexiunii la nivelul sistemului bancar, în funcție de informația disponibilă, se vor analiza următorii indicatori: mijloace bănești datorate băncii/total mijloace bănești datorate sistemului bancar și mijloace bănești datorate de bancă/total mijloace datorate de sistemul bancar, fiecărui indicator atribuindu-se o pondere de 15,0%. Falimentarea băncilor care concentrează mijloace bănești interbancare ar putea provoca dezechilibre atât la nivel local (național), cât și la nivel internațional.

Non-substituibilitatea este importantă pentru identificarea băncilor cu un rol deosebit în prestarea serviciilor bancare. Astfel, unele servicii prestate de o bancă nu pot fi înlocuite, în termen restrâns, prin serviciile altor bănci, mai ales dacă clienții mizează pe continuitatea acordării serviciilor specializate de către banca în care deja au încredere. Poate fi vorba, de exemplu, despre băncile implicate în prestarea serviciilor importante în sistemul bancar, cum ar fi acordarea creditelor, efectuarea tranzacțiilor prin intermediul cardurilor bancare etc.

În scopul determinării băncilor non-substituibile în sistemul bancar autohton au fost selectați 10 indicatori care reflectă sectoarele economiei ce apelează mai frecvent la serviciile de creditare, fiecărui indicator atribuindu-se o pondere de 2,5%.

Algoritmul propus de autor pentru identificarea BIS are ca scop întocmirea unui clasament cât mai obiectiv al băncilor, în funcție de impactul acestora asupra sistemului bancar, și presupune parcurgerea următoarelor etape:

1) identificarea criteriilor de detectare a BIS, a indicatorilor financiari în cadrul fiecărui criteriu și atribuirea ponderilor în funcție de importanța acestora în indicatorul final – importanța sistemică;

2) selectarea indicatorilor financiari la nivel de bancă și de sistem bancar, necesari de a fi utilizați ulterior în calculul indicatorilor menționați la fiecare din criteriile de detectare a BIS;

3) calculul indicatorilor financiari selectați pentru fiecare criteriu de detectare a BIS;

4) înmulțirea indicatorilor financiari cu ponderile atribuite în cadrul fiecărui criteriu (de exemplu, fiecare indicator din criteriul „Mărimea” băncii se înmulțește cu 0,15, dat fiind faptul că fiecare indicator are o pondere de 15% în indicatorul final);

5) însumarea la nivel de fiecare criteriu a rezultatelor obținute la etapa 4, rezultatul înmulțindu-se cu ponderea criteriului în clasamentul final („Mărimea” – 45%, „Interconexiunea” – 30%, „Non-substituibilitatea” – 25%) și obținând scorul aferent fiecărui criteriu;

6) adunarea scorurilor obținute la nivel de fiecare criteriu, obținând punctajul final de importanță sistemică al fiecărei bănci;

7) aranjarea băncilor în ordine descrescătoare a punctajului, obținând astfel lista băncilor în ordine descrescătoare a importanței sistemice (de la cele mai importante până la cele ce nu au o semnificație esențială asupra destabilizării sistemului bancar);

8) calcularea mediei aritmetice a importanței sistemice pe sistemul bancar (băncile cu un scor mai mare decât media pe sistem sunt considerate bănci de importanță sistemică).

În urma parcurgerii tuturor etapelor de identificare a BIS, autorul a întocmit clasamentul băncilor în ordinea descrescătoare a importanței pentru sistemul bancar autohton (tabelul 2.10).

Tabelul 2.10. Clasamentul băncilor de importanță sistemică la data de 31.12.2020

Nr. crt.	Denumirea băncii	Mărimea	Inter-conexiunea	Non-substituibilitatea	Punctajul final
1	BC „Moldova-Agroindbank” S.A.	5,74	1,23	2,02	8,99
2	BC „Moldindconbank” S.A.	4,19	0,85	1,12	6,17
3	BC „Victoriabank” S.A.	3,00	1,20	0,58	4,77
4	BC „ProCreditBank” S.A.	0,89	3,29	0,53	4,71
5	OTP Bank S.A.	2,77	0,56	1,09	4,42
6	BC „Eximbank” S.A.	1,05	1,06	0,17	2,28
7	BCR Chișinău S.A.	0,61	0,53	0,11	1,24
8	BC „FinComBank” S.A.	0,73	0,13	0,28	1,14
9	BC „Energbank” S.A.	0,63	0,07	0,26	0,96
10	BC „Comerțbank” S.A.	0,36	0,04	0,17	0,56
11	BC „EuroCreditBank” S.A.	0,30	0,04	0,08	0,42
Media pe sistem a punctajului final					3,24

Sursa: elaborat de autor în baza calculelor efectuate

Astfel, la 31.12.2020, conform estimărilor autorului, cinci bănci sunt considerate a fi de importanță sistemică: BC „Moldova-Agroindbank” S.A., BC „Moldindconbank” S.A., BC „Victoriabank” S.A., BC „ProCreditBank” S.A. și OTP Bank S.A. (anterior BC „Mobiasbanca” S.A.). Criteriul care a condiționat cel mai mult plasarea acestor bănci pe primele poziții din clasamentul băncilor sistemice a fost mărimea băncii. Cel mai mare punctaj în clasament îl are BC „Moldova-Agroindbank” S.A. care ocupă locul I pe sistemul bancar după volumul depozitelor atrase, activelor și al fondurilor proprii. Locul II în clasament îi revine BC „Moldindconbank” S.A., datorită aceluiași indicatori: volumul depozitelor atrase, volumul activelor și volumul fondurilor proprii.

Având în vedere importanța BIS pentru sistemul bancar, este necesară evaluarea situației financiare a băncilor respective, în vederea determinării dacă acestea prezintă un pericol pentru stabilitatea sistemului bancar. Principalii indicatori financiari ai BIS la data de 31.12.2020 sunt prezentați în Anexa 7. Astfel, studiind datele respective am constatat că toate băncile se conformează cerințelor prudențiale față de active, capital, lichiditate, riscul de piață. Totodată, unii indicatori financiari ai BIS au înregistrat abateri de la valorile medii pe sistemul bancar, cele mai reprezentative cazuri fiind următoarele:

- la BC „Moldova-Agroindbank” S.A. rata fondurilor proprii a constituit 19,54% (media pe sistemul bancar – 27,25%), iar raportul dintre suma valorii agregate a expunerilor față de persoanele afiliate și/sau grupurile de clienți aflați în legătură cu persoanele afiliate și capitalul eligibil a fost de 17,22% (media pe sistem – 5,74%);

- la BC „Victoriabank” S.A. ponderea creditelor neperformante în totalul creditelor (14,95%) a depășit de două ori media pe sistem (7,38%);

- la BC „ProCreditBank” S.A. rentabilitatea capitalului (6,81%) a fost sub nivelul mediei pe sistem (8,89%);

- la OTP Bank S.A. lichiditatea pe termen lung a constituit 0,90, media pe sistem fiind egală cu 0,71.

Deși din datele analizate la 31.12.2020 rezultă că situația financiară a BIS din cadrul sistemului bancar autohton este relativ stabilă, este necesară monitorizarea minuțioasă la aceste bănci a evoluției indicatorilor financiari a căror situație este mai nefavorabilă, comparativ cu media pe sistemul bancar.

Simulările de criză a principalelor riscuri în sistemul bancar din Republica Moldova

În procesul de simulare a unei eventuale situații de criză în sistemul bancar, autorul a efectuat testarea la stres a principalelor riscuri care afectează stabilitatea sistemului: riscul de lichiditate și riscul de credit. În acest scop, a fost utilizată analiza bazată pe scenarii (modelul

multifactorial), pentru fiecare risc fiind simulate două scenarii: scenariul de bază și scenariul advers.

Scenariile propuse pentru *riscul de lichiditate* sunt următoarele:

- 1) retragerea depozitelor persoanelor fizice în mărime de 25,0%, retragerea depozitelor persoanelor juridice în mărime de 15,0% și retragerea depozitelor băncilor în mărime de 60,0%;
- 2) retragerea depozitelor persoanelor fizice în mărime de 40,0%, retragerea depozitelor persoanelor juridice în mărime de 20,0% și retragerea depozitelor băncilor în mărime de 100%.

Rezultatele scenariului I sunt prezentate în tabelul 2.11.

Tabelul 2.11. Rezultatele simulărilor de criză a riscului de lichiditate (scenariul I) la data de 31.12.2020

Indicatori	Real	Supus stresului	Impactul
Depozitele persoanelor fizice (mil. lei)	50 769,5	38 077,1	-12 692,4
Depozitele persoanelor juridice (mil. lei)	28 727,4	24 418,3	-4 309,1
Depozitele băncilor (mil. lei)	147,9	59,2	-88,7
Active lichide (mil. lei)	52 530,2	35 440,0	-17 090,2
Total active (mil. lei)	103 773,6	86 683,4	-17 090,2
Lichiditatea curentă (%)	50,6	40,9	-9,7 p.p.

Sursa: elaborat de autor în baza calculelor efectuate

Retragerile de depozite conform scenariului I vor condiționa o reducere a activelor lichide pe sistem cu 17 090,2 milioane lei, respectiv, o reducere a activelor totale pe sistem cu aceeași sumă. În rezultat, principiul II al lichidității (lichiditatea curentă) se va diminua cu 9,7 p.p., până la 40,9% (normativul $\geq 20,0\%$).

Rezultatele scenariului II (mai sever) sunt prezentate în tabelul 2.12.

Tabelul 2.12. Rezultatele simulărilor de criză a riscului de lichiditate (scenariul II) la data de 31.12.2020

Indicatori	Real	Supus stresului	Impactul
Depozitele persoanelor fizice (mil. lei)	50 769,5	30 461,7	-20 307,8
Depozitele persoanelor juridice (mil. lei)	28 727,4	22 981,9	-5 745,5
Depozitele băncilor (mil. lei)	147,9	0	-147,9
Active lichide (mil. lei)	52 530,2	26 329,0	-26 201,2
Total active (mil. lei)	103 773,6	77 572,4	-26 201,2
Lichiditatea curentă (%)	50,6	33,9	-16,7 p.p.

Sursa: elaborat de autor în baza calculelor efectuate

Astfel, retragerile de depozite conform scenariului II vor condiționa o reducere a activelor lichide pe sistem cu 26 201,2 milioane lei, respectiv, o reducere a activelor totale pe sistem cu aceeași sumă. Ca urmare, constatăm diminuarea principiului II al lichidității (lichiditatea curentă) cu 16,7 p.p., până la 33,9% (normativul $\geq 20,0\%$).

Pentru *riscul de credit* au fost propuse, de asemenea, două scenarii:

1) majorarea creditelor neperformante cu 25,0% (dintre care 40,0% vor fi clasificate în categoria de risc „substandard”, 30,0% – în categoria „dubios” și 30,0% – în categoria „compromis”), reclassificarea creditelor performante în proporție 50,0% din categoria „standard” în categoria „supravegheat”, majorarea portofoliului de credite cu 15,0% (toate creditele vor fi clasificate în categoria „standard”);

2) majorarea creditelor neperformante cu 50,0%, cu păstrarea celorlalte condiții similare scenariului 1.

Rezultatele primului scenariu sunt prezentate în tabelul 2.13.

Tabelul 2.13. Rezultatele simulărilor de criză a riscului de credit (scenariul I) la data de 31.12.2020

Indicatori	Real	Supus stresului	Impact
Credite neperformante (mil. lei)	3 369,7	4 212,1	+842,4
Fonduri proprii (mil. lei)	13 618,1	12 341,6	-1 276,5
Cuantumul expunerii la risc (mil. lei)	49 982,5	48 706,0	-1 276,5
Rata fondurilor proprii totale (%)	27,3	25,3	-2,0 p.p.

Sursa: elaborat de autor în baza calculelor efectuate

Astfel, aplicarea scenariului I va determina formarea reducerilor suplimentare pentru pierderi la credite în sumă totală de 1 276,5 milioane lei. Aceasta sumă va afecta (reduce) în egală măsură atât fondurile proprii ale sistemului bancar, cât și cuantumul expunerii la risc. Ca rezultat, rata fondurilor proprii totale (normativul $\geq 10,0\%$) se va diminua cu 2,0 p.p., până la 25,3%.

Rezultatele scenariului al doilea (mai sever) sunt prezentate în tabelul 2.14.

Tabelul 2.14. Rezultatele simulărilor de criză a riscului de credit (scenariul II) la data de 31.12.2020

Indicatori	Real	Supus stresului	Impact
Credite neperformante (mil. lei)	3 369,7	5 054,6	+1 684,9
Fonduri proprii (mil. lei)	13 618,1	11 836,2	-1 781,9
Cuantumul expunerii la risc (mil. lei)	49 982,5	48 200,6	-1 781,9
Rata fondurilor proprii totale (%)	27,3	24,6	-2,7 p.p.

Sursa: elaborat de autor în baza calculelor efectuate

După cum rezultă din tabelul de mai sus, aplicarea scenariului II va conduce la formarea reducerilor suplimentare pentru pierderi la credite în sumă totală de 1 781.9 milioane lei, fiind afectate (diminuate) în egală măsură atât fondurile proprii ale sistemului bancar, cât și cuantumul expunerii la risc. Ca rezultat, rata fondurilor proprii totale (normativul $\geq 10,0\%$) se va diminua cu 2,7 p.p., până la 24,6%.

Calcululele detaliate aferente simulărilor de criză efectuate de către autor sunt prezentate în Anexa 8.

Parametrii utilizați în scenariile de criză reprezintă simulări empirice ale autorului, fiind limitate la informația economico-financiară de ordin general, disponibilă pe pagina web oficială a BNM, fără a lua în considerare alte evenimente care pot surveni în paralel.

În urma evaluării efectuate de către autor, stabilitatea sistemului bancar a fost apreciată cu 0,77 puncte. Analiza detaliată a situației este prezentată în Anexa 9.

- *Disciplina de piață, transparența în activitatea organului de supraveghere și a băncilor supravegheate*

În procesul evaluării aspectelor relevante care permit aprecierea îndeplinirii condiției date, a fost identificată, în primul rând, existența paginii web a autorităților implicate în supravegherea micro și macroprudențială. S-a constatat că în prezent de pagină web dispune doar BNM, în timp ce la CNSF aceasta lipsește.

Referitor la publicarea de către autoritatea de supraveghere a informației privind controalele desfășurate, precum și a informației privind sancțiunile aplicate băncilor am constatat că în raportul anual al BNM este inclusă informația cu privire la controalele pe teren și din oficiu efectuate la bănci pe parcursul anului, iar sancțiunile aplicate băncilor sunt prezentate pe pagina web.

Totodată, atât BNM, ca autoritate de supraveghere, cât și băncile licențiate publică periodic (lunar) informația privind activitatea economico-financiară, precum și alte informații accesibile publicului cu privire la diferite domenii ale activității băncilor. Astfel, BNM publică informațiile despre bănci și conducerea acestora, legile și actele normative interne în domeniul supravegherii bancare, informația privind activitatea economico-financiară a băncilor, structura depozitelor băncilor, structura pe ramurile economiei a portofoliului de credite acordate de bănci etc.

Băncile dezvăluie pe paginile web oficiale informația economico-financiară și alte informații de interes public (condițiile de deschidere, modificare și închidere a conturilor, de acordare a creditelor, de acceptare a depozitelor, de emitere și deservire a cardurilor de plată etc.). În acest context, am constatat conformarea băncilor la prevederile Regulamentului cu privire la dezvăluirea

de către băncile din Republica Moldova a informației aferente activităților lor (în vigoare până la 23.09.2020).

Începând cu data de 24.09.2020 a intrat în vigoare Regulamentul cu privire la cerințele de publicare a informațiilor de către bănci nr. 158/2020 [84], care impune cerințe suplimentare referitoare la prezentarea informațiilor de către bănci, și anume ce țin de fondurile proprii, cerințele de capital, expunerile la risc, amortizoarele de capital, politicile interne, inclusiv politica de remunerare etc.

În urma evaluării efectuate de către autor, disciplina de piață, transparența în activitatea organului de supraveghere și a băncilor supravegheate a fost apreciată cu 0,90 puncte. Analiza detaliată a situației este prezentată în Anexa 10.

Rezultatele evaluării calității cadrului de supraveghere bancară din Republica Moldova în conformitate cu condițiile propuse de autor sunt prezentate în tabelul 2.15.

Tabelul 2.15. Punctajul acumulat în baza condițiilor de evaluare

Condițiile de evaluare	Punctajul acumulat
Condiția I (CI) – calitatea cadrului instituțional, de supraveghere și de reglementare microprudențială	0,98
Condiția II (CII) – calitatea cadrului instituțional, de supraveghere și de reglementare macroprudențială	0,66
Condiția III (CIII) – stabilitatea sistemului bancar	0,77
Condiția IV (CIV) – disciplina de piață, transparența în activitatea organului de supraveghere și a băncilor supravegheate	0,90

Sursa: elaborat de autor în baza calculelor

Indicatorul rezultativ (Q) care, exprimând calitatea cadrului de supraveghere bancară, a fost determinat astfel:

$$Q = 0,25*0,98 + 0,25*0,66 + 0,25*0,77 + 0,25*0,90 = 0,83. \quad (2.2)$$

Rezultatul obținut în baza metodologiei elaborate se încadrează în intervalul ($0,6 < Q < 0,9$) ceea ce ne permite să concluzionăm că cadrul autohton de supraveghere bancară este de calitate medie. Calificativul respectiv denotă necesitatea consolidării atât a cadrului de supraveghere și reglementare macroprudențială, cât și a situației financiare a sistemului bancar autohton. Direcțiile de perfecționare a cadrului de supraveghere bancară din Republica Moldova în vederea creșterii calității acestuia urmează a fi dezvoltate în capitolul 3 al tezei.

2.4. Concluzii la capitolul 2

În prezentul capitol autorul și-a propus realizarea următoarelor *obiective*:

- dezvăluirea fundamentelor conceptuale și metodologice ale cadrului național de supraveghere bancară;
- analiza structurii instituționale, reglementărilor și instrumentelor aferente supravegherii bancare;
- evaluarea calității cadrului de supraveghere bancară din Republica Moldova prin prisma asigurării stabilității sistemului bancar.

În urma realizării obiectivelor propuse, au fost formulate următoarele *concluzii*:

1. Studiarea evoluției în timp a cadrului de supraveghere bancară din Republica Moldova a permis evidențierea a două perioade, cu abordări absolut diferite ale supravegherii: supravegherea de conformitate (tradițională) și supravegherea bazată pe risc.

Cadrul de supraveghere bancară din prima perioadă limita acțiunile BNM doar la verificarea corespunderii activității băncilor legislației în vigoare, fapt care, în cele din urmă, s-a dovedit a fi inadecvat după esență și scop. În opinia autorului deficiențele majore ale acestui cadru sunt următoarele: analiza situației financiare a băncilor în baza informației istorice, fără a ține cont de potențialele riscuri și performanțele viitoare; abordarea riscurilor doar sub aspect cantitativ; aplicarea unor proceduri de supraveghere identice pentru toate băncile, indiferent de mărimea și complexitatea activității acestora, etc. Mai mult decât atât, din cauza cadrului de supraveghere imperfect nu a putut fi prevenită implicarea unor instituții bancare în tranzacții cu riscuri excesiv de mari.

2. Odată cu implementarea în sistemul bancar din Republica Moldova, începând cu 01.01.2018, a Acordului Basel III, supravegherea de conformitate a fost înlocuită cu abordarea bazată pe risc. În acest context, raționamentul profesional al supraveghetorului este utilizat în vederea anticipării riscurilor care pot apărea în sistemul bancar. Cele mai importante măsuri realizate de BNM pentru reformarea cadrului național de supraveghere bancară au fost următoarele: perfecționarea cadrului de administrare a activității băncilor și a guvernanței corporative; implementarea cadrului de raportare COREP, a procesului de supraveghere și evaluare (SREP) și a procesului intern de evaluare a adecvării capitalului la riscuri (ICAAP) etc.

3. În urma identificării și studierii particularităților cadrului actual de supraveghere bancară din Republica Moldova autorul ajunge la concluzia că acesta favorizează, în linii mari, dezvoltarea unui sistem bancar autohton robust și transparent. În scopul protejării intereselor clienței și asigurarea stabilității sistemului bancar, BNM supraveghează activitatea și

performanța financiară a băncilor și a sistemului bancar în ansamblu prin stabilirea cerințelor prudențiale și monitorizarea respectării acestora.

4. În vederea evaluării calității cadrului național de supraveghere bancară autorul a elaborat o nouă metodologie, care se bazează pe reglementările internaționale în domeniul supravegherii bancare emise de către Comitetul Basel și EBA. Prin aplicarea acesteia, poate fi determinată măsura în care cadrul de supraveghere este adecvat pentru menținerea stabilității sistemului bancar.

Metodologia propusă prevede patru condiții în baza cărora este efectuată o evaluare multidimensională a cadrului de supraveghere bancară: calitatea cadrului instituțional, de supraveghere și de reglementare microprudențială; calitatea cadrului instituțional, de supraveghere și de reglementare macroprudențială; stabilitatea sistemului bancar; disciplina de piață, transparența în activitatea organului de supraveghere și a băncilor supravegheate. Corelarea dintre condițiile menționate și reglementările internaționale în domeniu, precum și aspectele care urmează a fi analizate la aplicarea fiecărei condiții sunt dezvăluite în lucrare.

5. Autorul a evaluat stabilitatea sistemului bancar din Republica Moldova din perspectiva microprudențială și perspectiva macroprudențială.

Analiza microprudențială a cuprins evoluția situației financiare a sistemului bancar și a diverselor riscuri la care acesta a fost expus în perioada 2002 – 2020, fiind abordate aspectele legate de structura, capitalul, activele, datoriile, lichiditatea și profitabilitatea sistemului bancar. Ca urmare, autorul a constatat că pentru sistemul bancar autohton este caracteristic un nivel destul de înalt de capitalizare și de lichiditate.

În ultimii ani, activele, portofoliul de credite și depozitele sistemului bancar sunt în creștere, iar ponderea creditelor neperformante în totalul creditelor a înregistrat o tendință de descreștere. Cu toate acestea, s-a constatat că anumite bănci au o pondere relativ înaltă a creditelor neperformante în totalul creditelor, iar una dintre ele se află sub regimul de intervenție timpurie. Totodată, pe parcursul anului 2020 profitul aferent exercițiului a fost în descreștere, din cauza majorării deprecierii activelor financiare în condițiile crizei pandemice.

6. În cadrul analizei macroprudențiale a stabilității sistemului bancar, autorul, în baza propriilor raționamente, evaluări și calcule, a identificat băncile de importanță sistemică în sistemul bancar autohton, bazându-se pe criteriile și indicatorii considerați ca fiind cei mai relevanți: mărimea, interconexiunea și non-substituibilitatea băncilor. În acest context, luând în considerare particularitățile sistemului bancar autohton și informațiile financiare disponibile publicului, se propune un set de indicatori pentru determinarea băncilor de importanță sistemică în sistemul bancar din Republica Moldova.

Având în vedere însemnătatea băncilor de importanță sistemică pentru sistemul bancar, autorul a analizat situația financiară a acestora în vederea determinării faptului dacă ele prezintă sau nu un pericol pentru stabilitatea sistemului bancar. Astfel, s-a constatat că toate băncile respective se conformează cerințelor prudențiale față de active, capital, lichiditate și riscul de piață, deși în unele cazuri unii indicatori financiari au înregistrat abateri de la valorile medii pe sistemul bancar.

7. În procesul de cercetare a fost efectuată testarea la stres a riscului de credit și de lichiditate în sistemul bancar, în ambele cazuri fiind utilizate câte două scenarii cu severitate diferită. În cazul riscului de credit, ambele scenarii demonstrează că creșterea ponderii creditelor neperformante nu va influența semnificativ rata fondurilor proprii totale, întrucât nivelul de capitalizare de care dispun băncile este unul suficient. Cât privește riscul de lichiditate, în cazul scenariului mai sever, retragerile de depozite vor diminua semnificativ lichiditatea curentă a băncilor.

8. În urma aplicării propriei metodologii pentru evaluarea calității cadrului de supraveghere în sistemul bancar din Republica Moldova, autorul a concluzionat că acesta este de calitate medie. Calificativul respectiv denotă necesitatea consolidării atât a cadrului de supraveghere și reglementare macroprudențială, cât și a situației financiare a sistemului bancar autohton. Direcțiile de dezvoltare a cadrului de supraveghere bancară din Republica Moldova în vederea creșterii calității acestuia urmează a fi examinate în capitolul 3 al tezei.

3. PERFECȚIONAREA CADRULUI DE SUPRAVEGHERE BANCARĂ ÎN VEDEREA ASIGURĂRII STABILITĂȚII SISTEMULUI BANCAR DIN REPUBLICA MOLDOVA

3.1. Constrângeri și oportunități în menținerea stabilității sistemului bancar autohton

Stabilitatea băncilor și a sistemului bancar este deseori constrânsă de anumite circumstanțe, activitatea bancară fiind expusă în permanență la diverse riscuri, care pot să afecteze nu doar performanțele băncilor, ci și stabilitatea sistemului în ansamblu. Totodată, ținând cont de funcția importantă și complexă pe care băncile o au în economie, constatăm că intermedierea financiară le oferă băncilor diverse oportunități de dezvoltare a activității atât în domeniul atragerii resurselor, cât și în sfera investițiilor. Astfel, acestea au posibilitatea de selectare a unor debitori cu credibilitate și capacitate înaltă de rambursare a creditelor, precum și a unor creditori care oferă finanțare în condiții avantajoase.

Ca autoritate de supraveghere bancară, BNM dispune de suficiente pârghii pentru evaluarea, monitorizarea și intervenția, în caz de necesitate, în activitatea băncilor în vederea remedierii problemelor existente. În urma estimării eventualelor riscuri cu care se pot confrunta băncile, începând cu anul 2017, BNM stabilește anual prioritățile supravegherii bancare (tabelul 3.1).

Tabelul 3.1. Prioritățile BNM în supravegherea bancară pentru perioada 2017 – 2021

Prioritatea	Anul				
	2017	2018	2019	2020	2021
Calitatea și transparența acționarilor	+	+	+	-	-
Riscul de credit	+	+	+	+	+
Guvernanța internă	+	+	+	+	+
Cadrul de management al riscului	-	+	+	+	+
Riscul operațional	+	-	-	+	-
Combaterea spălării banilor și finanțării terorismului	+	+	+	+	+
Procesul intern de evaluare a adecvării capitalului la riscuri (ICAAP)	-	-	+	+	+
Riscul asociat tehnologiilor informațiilor și comunicațiilor (TIC)	-	+	+	+	+
Riscurile asociate utilizării sistemelor de plăți	-	-	-	+	+

Sursa: elaborat de autor în baza [21]

Fiecare prioritate corespunde unui domeniu de interes major pentru activitatea autorității de supraveghere datorită faptului că acesta este o sursă reală de risc pentru sistemul bancar. Intensitatea riscului pe care îl prezintă domeniul respectiv poate fi evaluată reieșind din regularitatea cu care prioritatea aferentă acestuia este inclusă în lista de priorități ale BNM. După

cum rezultă din informațiile prezentate în tabelul de mai sus, în ultimii cinci ani prioritățile supravegherii bancare ale BNM au fost următoarele: riscul de credit, guvernanta internă, riscul spălării banilor și finanțării terorismului. Urmează, riscul asociat tehnologiilor informațiilor și comunicațiilor și cadrul de management al riscului, acestea fiind priorități ale supravegherii bancare în ultimii patru ani, precum și procesul ICAAP care este supravegheat începând cu anul 2019.

În vederea identificării direcțiilor de dezvoltare a cadrului de supraveghere bancară din Republica Moldova și a acțiunilor pe care urmează să le întreprindă BNM ca autoritate de supraveghere, se impune identificarea constrângerilor în menținerea stabilității sistemului bancar autohton, precum și a oportunităților existente în acest sens. Pornind de la rezultatele evaluării calității cadrului național de supraveghere bancară și a stabilității sistemului bancar din perspectivele microprudentială și macroprudentială în perioada 2002 – 2020, autorul a evidențiat principalii factori cu influență favorabilă și nefavorabilă asupra stabilității bancare, care sunt examinați în continuare.

- ***Constrângeri în menținerea stabilității sistemului bancar din Republica Moldova***

Prioritățile supravegherii sistemului bancar și rezultatele cercetărilor i-au permis autorului să identifice următoarele constrângeri în menținerea stabilității sistemului bancar autohton:

- *tendențele în evoluția economiei naționale*. Evoluția economiei naționale în anii 2020 și 2021 a fost afectată semnificativ de criza pandemică, care a creat impedimente în dezvoltarea majorității sectoarelor de activitate. Potrivit Raportului privind evoluția social-economică a Republicii Moldova în anul 2020, elaborat de MEI, PIB-ul s-a redus cu 7,0% comparativ cu anul precedent, în special ca urmare a înrăutățirii situației în sectorul agricol, comerțul intern de bunuri cu ridicata și servicii, industria de turism, activitățile investiționale etc. Din lipsa de resurse financiare ale întreprinderilor, inclusiv din cauza sistării temporare a activității, s-au redus investițiile în active necorporale (-39,9%), clădiri nerezidențiale (-13,5%), mașini, utilaje și instalații (-11,4%). Deși în perioada 2019 – 2020 rata șomajului a înregistrat o reducere de la 5,1% până la 3,8%, în aceeași perioadă numărul șomerilor a crescut de aproximativ 1,6 ori [67, 66].

Restricțiile impuse în activitatea agenților economici în vederea limitării răspândirii pandemiei, evoluțiile nefavorabile în majoritatea sectoarelor economiei, creșterea numărului de șomeri au condiționat scăderea veniturilor populației și a întreprinderilor, ceea ce afectează calitatea de debitori ai acestora, adică capacitatea de rambursare a creditelor contractate de la bănci.

Conform Notei cu privire la prognoza preliminară a principalilor indicatori macroeconomici pentru anii 2022 – 2024, elaborate de MEI, prognoza indicatorilor

macroeconomice este foarte optimistă, fiind așteptată o dinamică pozitivă a PIB-ului, exportului și importului, a producției industriale și agricole etc. Realizarea acesteia este limitată de incertitudinile cu privire la evoluția ulterioară a pandemiei, precum și de efectele acesteia asupra agenților economici și a populației;

- *riscul de credit*. Riscul de credit exprimă probabilitatea afectării profiturilor și a capitalului băncii ca urmare a nerambursării sumei creditului și neîncasării dobânzilor aferente, care este determinat de incapacitatea de plată a debitorului în termenele și condițiile prevăzute de contractul încheiat cu banca. Întrucât activitatea de creditare este activitatea de bază a băncilor din Republica Moldova (la data de 31.12.2020 ponderea creditelor în totalul activelor a constituit 43,9%), un astfel de risc a fost întotdeauna o preocupare a BNM, fiind o amenințare semnificativă a stabilității sistemului bancar.

Actualmente, în sistemul bancar autohton riscul de credit este amplificat prin efectele negative ale crizei pandemice, care a fost declanșată la începutul anului 2020 și continuă cu grade diferite de intensitate. În contextul restricțiilor impuse în activitatea agenților economici, aceștia nu au activat o perioadă de timp, iar mai multe persoane fizice și-au pierdut locurile de muncă sau au fost în șomaj tehnic. Astfel, debitorii sectorului bancar s-au confruntat cu reducerea veniturilor, ceea ce a influențat negativ capacitatea de rambursare a creditelor, condiționând înrăutățirea calității portofoliilor de credite ale băncilor. O astfel de situație poate continua și în viitor, având în vedere incertitudinile la nivel național și internațional privind evoluția pandemiei.

Este de menționat, de exemplu, că în perioada 29.02.2020 – 31.12.2020 soldul datoriei la creditele neperformante pe sistemul bancar autohton s-a majorat cu 53,7 milioane lei sau 1,6%. Creșterea nesemnificativă a creditelor neperformante s-a datorat, în mare parte, măsurilor întreprinse de BNM în ceea ce privește gestiunea flexibilă a obligațiilor de plată la creditele acordate persoanelor fizice și juridice, care au avut drept scop atenuarea impactului pandemiei asupra sectorului bancar, populației și mediului de afaceri. În schimb, pe parcursul anului 2021 (în perioada 31.12.2020 – 30.09.2021), creșterea creditelor neperformante a fost mai pronunțată – cu 272,9 milioane lei sau 8,1% [20]. Nu trebuie de neglijat nici faptul că în perioadele de criză impactul creditelor neperformante asupra sistemului bancar ar putea fi unul întârziat, urmând a se manifesta mai târziu.

Amplificarea riscurilor aferente activității de creditare a cauzat și reducerea profitului net pe sistemul bancar. În perioada 31.12.2019 – 31.12.2020 (având în vedere că profitul net nu este cumulativ, acesta poate fi analizat doar comparativ cu perioada similară a anului precedent), acesta s-a redus cu 758,7 milioane lei sau 33,6%, cu preponderență, ca urmare a majorării cheltuielilor privind deprecierea creditelor în contextul pandemiei.

Astfel, consecințele riscului de credit afectează direct calitatea portofoliului de credite în sistemului bancar, care, la rândul său, influențează negativ profitabilitatea acestuia, în rezultat perturbând și stabilitatea sistemului.

- *netransparența acționariatului*. Transparența acționariatului este unul din elementele de bază în asigurarea unei guvernări corporative solide la nivelul sistemului bancar și atragerea investitorilor care corespund cerințelor înalte de calitate. Datorită acestui fapt, evaluarea calității și transparenței acționariatului reprezintă o prioritate în exercitarea supravegherii bancare de către BNM. În vederea asigurării unui sistem bancar transparent, BNM aplică în permanență sancțiuni și alte măsuri sancționatoare acelor acționari care încalcă legislația în vigoare, nu corespund criteriilor de calitate potrivit și adecvat stabilite de legislație și nu prezintă informațiile necesare evaluării acestora.

Totuși, cu referință la sectorul bancar din Republica Moldova Armine Khachatryan, expert al FMI, afirmă că netransparența acționariatului băncilor, precum și deficiențele cadrului de control intern, condiționează băncile să acționeze într-un mod impropriu, cu consecințe adverse asupra stabilității întregului sistem bancar. Astfel, se obstrucționează supravegherea bancară în ceea ce privește asigurarea unui acționariat și management adecvat [43].

Principalele deficiențe identificate în sistemul bancar autohton în domeniul transparenței acționariatului vizează imposibilitatea stabilirii beneficiarului efectiv, indicarea în calitate de beneficiar efectiv a altei persoane decât cea care deține controlul asupra persoanei juridice, lipsa informațiilor cu privire la sursele mijloacelor bănești deținute de acționari. Este de menționat că în perioada octombrie 2016 – august 2018 și, respectiv, octombrie 2016 – aprilie 2019, două bănci (BC „Victoriabank” S.A. și BC „Moldova-Agroindbank” S.A.) s-au aflat sub regimul de supraveghere intensivă, inclusiv din cauza problemelor existente în domeniul acționariatului. Totodată, în perioada octombrie 2016 – februarie 2020, BNM a aplicat regimul de intervenție timpurie asupra BC „Moldindconbank” S.A. ca urmare a constatării activității concertate a unor acționari (fără permisiunea prealabilă scrisă a BNM) și suspendării unor drepturi ale acestora.

Deși în ultimii doi ani (2020 și 2021) transparența acționarilor nu se regăsește printre prioritățile BNM aferente supravegherii bancare, precum a fost în perioada 2017 – 2019, când autoritatea de supraveghere a depus primele eforturi în vederea transparentizării sectorului bancar, problema respectivă se menține în sistemul bancar autohton. Astfel, începând cu luna ianuarie 2019 și până în prezent, BC „Energbank” S.A. se află sub regimul intervenției timpurii din aceleași motive ca și BC „Moldindconbank” S.A.

Lipsa unui acționariat transparent, potrivit și adecvat poate afecta semnificativ calitatea guvernantei corporative și înrăutăți situația financiară a băncilor, expunându-le la un risc reputațional care afectează relațiile cu băncile corespondente și diminuează încrederea clienților.

- *spălarea banilor și finanțare a terorismului*. Un astfel de risc este deosebit de important în activitatea băncilor, fiind o prioritate a supravegherii bancare. Potrivit Raportului de asistență tehnică al FMI „Evaluarea guvernantei Republicii Moldova” nr. 21/167, controalele inadecvate în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului (PCSBFT) pot submina stabilitatea macroeconomică, precum și stabilitatea sistemului financiar al unei țări, prin expunerea acestuia la venituri ilicite, afectându-i astfel reputația internațională [136, p. 48].

Drept tipuri principale de risc în sistemul bancar autohton sunt considerate:

a) riscul activității în care pot fi încadrate următoarele categorii de risc: clienții, produsele și serviciile, țările în care este desfășurată activitatea etc.;

b) riscul de reglementare, asociat cu nerespectarea cerințelor privind prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului.

Cele mai frecvente riscuri în domeniul PCSBFT, identificate de BNM, sunt cele legate de identificarea clienților și a beneficiarilor efectivi, monitorizarea tranzacțiilor, verificarea sursei mijloacelor bănești, identificarea și evaluarea riscurilor specifice spălării banilor și finanțării terorismului, aplicarea măsurilor de studiere a clienților cu risc sporit, identificarea și raportarea tranzacțiilor suspecte.

Conform Raportului întocmit de către Comitetul Moneyval al Consiliului Europei după a V-a rundă de evaluare a sistemului național de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului, au fost identificate unele deficiențe în supravegherea domeniului menționat, și anume: nu este clar dacă atribuțiile BNM sunt suficiente pentru acoperirea aspectelor cu privire la PCSBFT sau se limitează doar la scopul supravegherii prudențiale; există dificultăți în identificarea beneficiarului efectiv întrucât informațiile exacte și actuale privind beneficiarul nu sunt întotdeauna disponibile; riscurile de finanțare a terorismului sunt insuficient luate în considerare de către autoritatea de supraveghere și, adesea, sunt asociate conceptului general privind combaterea spălării banilor și finanțarea terorismului, fără identificarea tipologiilor și indicatorilor specifici legați de aceste riscuri; instruirile interne ale angajaților băncilor în domeniul PCSBFT se concentrează mai mult pe cerințele legislației și actualizările relevante și mai puțin pe identificarea tranzacțiilor suspecte [119].

Ca urmare a evaluării Moneyval, BNM este în proces de ajustare a propriei metodologii de evaluare a riscurilor bancare în domeniul PCSBFT. Astfel, în evaluarea riscului unei bănci se analizează riscul de spălare a banilor, riscul sectorial, relațiile transfrontaliere, complexitatea

produselor, riscul inerent al entității și riscul geografic. De asemenea, este examinat cadrul de control al entității, inclusiv procedurile și controalele interne, monitorizarea tranzacțiilor și guvernanta corporativă. Totodată, BNM urmează să efectueze controale tematice la băncile supravegheate;

- *guvernanta internă (corporativă)*. Acest aspect al activității băncilor este în vizorul autorității de supraveghere în ultimii ani, având în vedere că cauza majoră a falimentului, în anul 2014, a celor trei bănci a fost guvernanta internă deficientă, care nu a asigurat o gestionare prudentă a activităților.

Calitatea guvernantei interne are un impact semnificativ asupra stabilității sistemului bancar, reprezentând un risc de ordin calitativ. Aceasta nu poate fi cuantificată în mod direct, prin careva indicatori cantitativi, întrucât este rezultatul agregat al activității managementului băncii, deciziilor luate de acesta, activității de control intern etc. Guvernanta internă, de fapt, influențează toate riscurile la care sunt expuse băncile (riscul de credit, de lichiditate, de piață, operațional etc.), deoarece expunerea băncii la un anumit risc depinde de deciziile luate de conducerea acesteia. Cât privește funcțiile de control intern, acestea sunt importante pentru ca băncile să își gestioneze eficient activitatea, în baza unui model prudent de gestionare a riscurilor, cu respectarea prevederilor legislației în vigoare.

Deficiențele identificate de către BNM în ultimii ani în organizarea guvernantei interne a băncilor din Republica Moldova constau în următoarele: structura organizatorică inadecvată; ineficiența cadrului de identificare, administrare, monitorizare și raportare a riscurilor, precum și a cadrului de control intern; supravegherea inadecvată a funcțiilor de control intern; implicarea în tranzacții de creditare cu risc sporit; întocmirea cu erori a rapoartelor prezentate la BNM; neactualizarea reglementărilor interne primare și secundare etc. În acest context, este de menționat că în perioada 2018 – 2020 BNM a sancționat cu avertisment mai multe bănci bănci, inclusiv din cauza neajunsurilor constatate în cadrul de administrare a activității băncilor.

În afară de impactul pe care carențele în guvernanta internă îl au asupra continuității activității băncilor, nu trebuie ignorate nici consecințele guvernării defectuoase pentru atragerea investitorilor străini de calitate. În ultimii ani, mai multe grupuri bancare și financiare cu reputație internațională au investit în Republica Moldova, dar problemele existente în guvernanta internă pot reduce considerabil credibilitatea sectorului bancar, cauzând retragerea investitorilor străini de pe piața bancară autohtonă;

- *riscul operațional*. Un astfel de risc este o consecință a proceselor sau sistemelor interne defectuoase și/sau a acțiunilor unor persoane sau evenimente din afara băncii. Printre cele mai frecvente evenimente generatoare de risc operațional, care necesită o atenție sporită din partea

băncilor, se regăsesc fraudele externe, factorul uman (inclusiv escrocheriile), securitatea sistemelor TI, organizarea incorectă a proceselor interne, mediul extern al băncilor etc.

În privința activității de administrare a riscului operațional la băncile din Republica Moldova, este necesar de menționat următoarele neajunsuri:

- a) proceduri inadecvate de identificare și evaluare a expunerii la riscul operațional;
- b) sisteme informaționale ineficiente pentru monitorizarea riscului operațional;
- c) proceduri inadecvate privind securitatea activelor băncii față de furt, abuz, utilizare incorectă și față de orice formă de distrugere;
- d) politici neactualizate privind administrarea riscului operațional de fiecare dată când se observă o schimbare considerabilă a profilului de risc operațional al băncilor, dar și în alte cazuri în care se atestă necesitatea unor asemenea revizuri etc.;
- e) fluctuația mare de personal;
- f) neraportarea în timp util către conducerea băncilor a aspectelor legate de riscul operațional.

Este de menționat că cadrul de supraveghere bancară existent în Republica Moldova până în anul 2018 (Acordul Basel I) reglementa doar riscul de credit în cadrul expunerilor la risc a băncilor, riscului operațional nefiindu-i acordată o atenție aparte în procesul de supraveghere a băncilor. Cadrul nou de supraveghere bancară (Acordul Basel III) ia în considerare și riscul operațional în contextul cerințelor față de fondurile proprii ale băncilor în vederea acoperirii riscurilor la care acestea sunt expuse. Astfel, quantumul expunerii la riscul operațional este inclus în calculul quantumului total al expunerii la risc a băncilor, fapt care impune acestora să dețină un nivel mai mare al fondurilor proprii pentru acoperirea și acestui risc.

De asemenea, este important de menționat că evaluarea riscului operațional este o componentă a procesului de supraveghere și evaluare SREP, realizat de BNM. Astfel, în cadrul SREP BNM analizează natura și importanța expunerilor băncilor la riscul operațional, subcategoriile de risc operațional, precum și procedurile de administrare, cuantificare și control al riscului operațional, în scopul determinării nivelului riscului de impact prudential semnificativ asupra băncilor, în baza evaluării nivelului de risc inerent și a procedurilor interne de administrare și control al riscului operațional;

- *riscul reputațional în contextul relației cu clienții.* Încrederea clienței este esențială pentru asigurarea continuității în activitatea băncilor și, ca urmare, a stabilității sistemului bancar. Lipsa de informații și cunoștințe în domeniul bancar poate fi unul dintre factorii declanșatori ai panicii printre deponenții băncilor, amplificând expunerea băncii la riscul reputațional și poate conduce la retrageri masive de depozite și, în final, la falimentul băncilor. Încrederea clienților în

sistemul bancar este foarte vulnerabilă în condițiile în care aceștia depozitează la bănci propriile economii și doresc ca mijloacele bănești depuse să fie în siguranță permanentă. Faptul că până în prezent în Republica Moldova au falimentat 20 de bănci, a diminuat considerabil încrederea deponenților în sistemul bancar autohton.

Perceperea publicului a slăbiciunilor, chiar și a unei singure bănci din sistem, poate determina reacții disproporționale, panică, retragerea anticipată a depozitelor, evenimente, care pot afecta stabilitatea întregului sistem bancar. Deponenții, în special persoanele fizice, care nu activează în domeniul financiar-bancar, nu dispun de cunoștințe aferente analizei situației financiare a băncilor și nu pot interpreta de sine stătător sensul indicatorilor financiari care ar dezvălui problemele și riscurile la care sunt expuse băncile în care au depus banii. Aceștia, în mare parte, se informează prin intermediul mijloacelor mass-media, care nu întotdeauna oferă informații suficient de detaliate și veridice, deponenții interpretându-le uneori greșit.

Pe parcursul ultimilor ani, în procesul de supraveghere bancară BNM a utilizat activ instrumentele de supraveghere, precum supravegherea specială, supravegherea intensivă și intervenția timpurie. Din cauza lipsei de cunoștințe aferente specificului acestor instrumente, deponenții inițial reacționează sceptic la măsurile aplicate de BNM. Dat fiind faptul că regimurile aplicate de autoritatea de supraveghere presupun o supraveghere mai minuțioasă a băncilor, acestea se asociază automat cu ideea că băncile au probleme, ceea ce diminuează încrederea deponenților, creează panică în societate și conduc la riscul de retragere masivă a depozitelor.

În acest context, este benefică informarea permanentă a clienților despre esența tuturor instrumentelor de supraveghere bancară aplicate de BNM, în scopul creșterii nivelului de educație financiară a acestora și familiarizării cu măsurile care pot fi întreprinse în vederea prevenirii riscului excesiv în sistemul bancar și menținerea stabilității acestuia;

- *concurența pasivă între bănci*. Lipsa concurenței între bănci limitează progresul și evoluția activității bancare. În sistemul bancar din Republica Moldova concurența pasivă se manifestă prin faptul că băncile tind să ademenească un număr limitat de clienți de la o bancă la alta, de obicei, negociind cu ei în baza prețului (ratei dobânzii la credite și depozite). Există puține elemente de noutate în activitatea băncilor, lipsind dorința de a dezvolta noi nișe de produse sau linii de afaceri.

Astfel, este importantă intensificarea concurenței sănătoase între bănci ca o condiție în cadrul căreia va avea loc o confruntare liberă, amplă și veridică între bănci atât la nivelul ofertei, cât și la nivelul cererii de produse și servicii. Fiecare bancă urmează să își promoveze liber propriile interese de piață.

Concurența bancară joacă un rol activ și îndeplinește funcții importante în economie:

- a) stimulează inițiativa și inovația în cadrul băncilor, conducând la promovarea tehnologiilor produselor și serviciilor bancare noi;
- b) favorizează stabilirea sau reducerea prețurilor sub presiunea concurenței;
- c) acordă băncilor posibilitatea să își desfășoare activitatea în condițiile cele mai avantajoase pentru acestea, dar ținând cont că de faptul că în urma acestor condiții și operațiuni, cel mai avantajat va fi clientul, care alege banca cu cele mai avantajoase și sigure produse și servicii;
- d) contribuie la satisfacerea mai bună a cerințelor clienților, oferindu-le posibilități mai largi de alegere.

Concurența interbancară orientează activitatea băncilor mai aproape de cerințele clientului, prin dezvoltarea ofertelor de produse și servicii bancare în vederea atragerii și menținerii clienților.

- ***Oportunități în menținerea stabilității sistemului bancar din Republica Moldova***

Având în vedere funcția de intermediere financiară, pe care băncile o ocupă în economie, aceasta oferă diverse oportunități de dezvoltare a activității atât în domeniul atragerii resurselor, cât și în sfera investițiilor. Astfel, acestea au posibilitatea de selectare a unor debitori cu credibilitate și capacitate înaltă de rambursare a creditelor, precum și a unor creditori care oferă finanțare în condiții avantajoase. Totodată, și BNM, ca autoritate de supraveghere a băncilor, dispune de suficiente pârghii pentru evaluarea, monitorizarea și intervenția, după caz, în activitatea acestora, în scopul remedierii problemelor existente;

- *noul cadru de supraveghere și reglementare*. Actualmente, legislația bancară națională contribuie la restabilirea credibilității băncilor din Republica Moldova (care a fost afectată în urma crizei bancare la nivel național din perioada 2014 – 2015), prin modernizarea standardelor de reglementare și supraveghere în sistemul bancar, armonizând legislația bancară națională cu standardele și principiile internaționale.

Scopul alinierii legislației bancare a Republicii Moldova la standardele internaționale, prin perfecționarea mecanismelor cantitative și calitative de supraveghere a băncilor (responsabilitatea BNM), precum și de administrare a activității acestora (responsabilitatea organelor de conducere) constă în: consolidarea stabilității sistemului bancar autohton; creșterea transparenței, încrederii și atractivității sistemului bancar pentru potențialii investitori și creditori, precum și pentru deponenți și clienți; dezvoltarea noilor produse și servicii financiare.

În vederea menținerii stabilității sistemului bancar prin reformarea cadrului național de supraveghere au fost realizate următoarele:

- trecerea de la o evaluare formală a parametrilor cantitativi ai activității băncilor (supravegherea de conformitate) la un diagnostic profesional profund și în timp util (supravegherea bazată pe risc);

- restructurarea procedurilor de interacțiune a BNM cu băncile supravegheate;
- modificarea procedurilor de supraveghere, raționalizarea și optimizarea acestora.

Principalele elemente ale noului cadru de supraveghere și reglementare a activității băncilor din Republica Moldova, care contribuie la promovarea unui sistem bancar stabil, sunt:

- a) extinderea categoriilor de risc pe care fondurile proprii ale băncilor trebuie să le acopere

Riscul în activitatea băncilor este în prezent mai bine gestionat, în calculul cuantumului expunerii la risc fiind luat în considerare, pe lângă riscul de credit, riscul de piață și riscul operațional. Majorarea nivelului total al expunerii la risc prin includerea cuantumului expunerii la riscul de piață și riscul operațional condiționează băncile să dispună de un volum mai mare al fondurilor proprii, pentru acoperirea celor trei tipuri de risc.

Totodată, având în vedere importanța riscului de spălare a banilor și de finanțare a terorismului, conform Hotărârii Comitetului Executiv al BNM nr. 118/2018, începând cu anul 2018, în bănci se efectuează auditul extern anual în vederea evaluării activității aferente PCSBFT. Totodată, a fost adoptată Legea privind procedura de constatare a încălcărilor în domeniul prevenirii spălării banilor și finanțării terorismului și modul de aplicare a sancțiunilor nr. 75/2020, care reglementează modalitatea de detectare a încălcărilor în domeniul PCSBFT, săvârșite de către entitățile raportoare și conducerea acestora, și de aplicare a sancțiunilor [64];

b) modificarea metodei de calculare a activelor ponderate la risc, prin extinderea ponderărilor la risc, precum și a claselor de expuneri

În cadrul procesului de supraveghere bancară conform Acordului Basel I, activele băncilor au fost ponderate după o metodă mai simplă (în funcție de ponderile la risc, de la 0% la 100%), fără a fi divizate în clase de expuneri.

În prezent, metoda de determinare a cuantumului expunerilor la riscul de credit este mai complexă, ceea ce permite o abordare mai prudentă a riscului de credit. În scopul asigurării unei solvabilități adecvate a băncilor, au fost stabilite elementele de calcul al ponderilor expunerilor (active și elemente extrabilanțiere) în funcție de gradul riscului de credit asumat de bănci. În acest sens, există 16 clase de expuneri ale căror ponderi încorporează niveluri diferite de sensibilitate la risc, de la 0% până la 150%, inclusiv ținând cont de ratingurile externe atribuite de agențiile de rating de credit la nivelul țărilor și entităților.

Modificările respective au ca scop consolidarea instrumentelor de determinare a cerințelor de fonduri proprii pentru acoperirea expunerilor la riscul de credit, fapt ce va promova asigurarea unei administrări prudente și mai sensibile a riscului de credit aferent expunerilor băncilor;

c) consolidarea solidității capitalului băncilor prin introducerea cerințelor față de amortizoarele de capital, ceea ce sporește stabilitatea sistemului bancar

Amortizoarele de capital (amortizorul de conservare a capitalului; amortizorul anticiclic de capital specific băncii; amortizorul O-SII; amortizorul de risc sistemic) contribuie la conservarea capitalului pentru a constitui rezerve în cadrul băncilor, dar și a sistemului bancar, ce pot fi utilizate în condiții de stres, și, respectiv, la atingerea obiectivului macroprudențial de a proteja sistemul bancar de perioadele de creștere în exces a creditării.

Băncile trebuie să dețină un nivel suficient al fondurilor proprii care să permită conformarea cu cerințele de acoperire a amortizoarelor de capital.

Pentru băncile care nu respectă aceste cerințe, în vederea neadmiterii distribuirilor excesive de capital, BNM poate impune un șir de restricții privind distribuirile (de exemplu, plăți de dividende și răscumpărări de acțiuni, plăți discreționare de alte instrumente de capital, plata unor prime discreționare către personal), sau poate solicita prezentarea planului de conservare a capitalului în cazul în care banca nu respectă cerința privind amortizorul combinat. Aceste cerințe au ca scop neadmiterea reducerii capitalului din cadrul sistemului bancar într-un moment în care acest capital ar fi necesar pentru a absorbi pierderile aflate în creștere;

d) introducerea în spectrul procesului de supraveghere bancară a elementelor calitative care au impact asupra stabilității băncilor

În prezent, în procesul de supraveghere și evaluare SREP, BNM evaluează diverse aspecte, precum: modelul de afaceri, cadrul de administrare a activității băncilor, activitatea organelor de conducere, mecanismele de control intern. Aceste elemente influențează stabilitatea băncilor, întrucât stabilitatea nu este doar o caracteristică a situației financiare a băncilor, fiind o trăsătură mai complexă, care înglobează, pe lângă aspectele financiare, calitatea cadrului intern de activitate a băncilor.

În cadrul SREP BNM evaluează viabilitatea și sustenabilitatea modelului de afaceri al băncilor, plauzibilitatea planurilor de afaceri, vulnerabilitățile-cheie la care sunt expuse băncile prin modelul de afaceri, soliditatea și transparența structurii organizatorice, adecvarea componentei și funcționării organelor de conducere, a cadrului de control intern, proceselor de administrare a riscurilor etc [108].

e) identificarea băncilor de importanță sistemică

BNM monitorizează stabilitatea sistemului bancar în baza identificării riscurilor și vulnerabilităților atât la nivel individual, cât și la nivel de sistem, prin determinarea impactului sistemic al instituțiilor aflate sub supravegherea BNM.

Având în vedere faptul că băncile de importanță sistemică influențează stabilitatea sistemului bancar prin specificul ce îl prezintă, identificarea și supravegherea activității acestor instituții oferă BNM oportunitatea de a monitoriza riscul sistemic pe care îl pot cauza băncile sistemice, ceea ce reduce riscul distorsiunilor semnificative în funcționarea sistemului bancar;

f) introducerea cadrului privind redresarea băncilor

Legea privind redresarea și rezoluția băncilor stabilește cerințe privind planurile de redresare ale băncilor. Acestea reprezintă un instrument eficient de management al situațiilor de criză și includ acțiunile ce trebuie întreprinse de bănci pentru restabilirea în timp restrâns a situației financiare și a stabilității în perioadele de criză financiară. Planurile de redresare trebuie să fie aliniate cadrului de gestionare a riscurilor băncilor, să detecteze rapid situațiile de criză și să prevadă măsurile de recuperare credibile și fezabile a viabilității;

g) procesul intern de evaluare a capitalului la riscuri (ICAAP)

Procesul ICAAP este o componentă a procesului de conducere a băncilor în cadrul căruia au loc: identificarea, măsurarea, diminuarea și raportarea riscurilor la care băncile sunt sau pot fi expuse, pentru calcularea și evaluarea continuă a necesităților de capital intern, planificarea și menținerea surselor de capital intern necesare realizării adecvării capitalului la profilul de risc al băncii.

BNM evaluează calitatea procesului ICAAP al băncilor în cadrul procesului de supraveghere și evaluare SREP, analizând soliditatea, eficacitatea caracterului cuprinzător, precum și planificarea acestuia și identificarea corectă a riscurilor semnificative la care sunt expuse băncile. Planificarea anticipată a capitalului va fi benefică pentru asigurarea stabilității băncilor la eventualele pierderi suportate și recuperarea într-un context post pandemic;

- *nivelul înalt de lichiditate al băncilor*. Acesta le oferă băncilor capacitatea de a-și onora obligațiile față de deponenți atât pe termen scurt, cât și pe termen lung, contribuind în mod pozitiv și la asigurarea stabilității sistemului bancar. Totodată, constatăm o oportunitate de investire a excedentului de resurse în dezvoltarea economiei, prin creditarea agenților economici. La 31.12.2020, sistemul bancar deținea suficiente lichidități pentru a finanța economia reală. Peste 50,0% din activele sistemului bancar sunt lichide, iar la unele bănci această pondere depășește 60,0%.

Investițiile băncilor în active financiare (credite, valori mobiliare de stat) contribuie și la creșterea profitabilității băncilor. Băncile dispun atât de strategii investiționale bine determinate, în vederea diminuării nivelului de lichiditate, cât și de strategii de marketing moderne, pentru crearea și promovarea de servicii și produse atractive;

- *piața bancară cu un număr mic de bănci*. Datorită acestui fapt băncile au oportunitatea de a cunoaște foarte bine clientul și a-i studia afacerile, precum și posibilitatea de a-i oferi un produs mai potrivit, de a efectua o evaluare fiabilă a profilului său de risc, a fluxurilor sale de numerar reale, modelului său de afaceri și a disciplinei de piață. Nu toate băncile, însă, folosesc această oportunitate, de multe ori analiza unui client fiind formală, iar atenția principală este orientată către garanții. Totodată, datorită dimensiunii reduse a pieței bancare, anumite modificări și implementarea unor inovații pot fi făcute mai rapid, într-un timp mai scurt, decât pe o piață mare;

- *posibilitățile de dezvoltare a produselor și serviciilor noi*. Valorificarea acestora favorizează extinderea activității băncilor, în vederea atragerii clienților noi și menținerii celor existenți. După cum este cunoscut, o condiție esențială a creării și menținerii unui sistem bancar activ, eficient și sănătos într-o economie de piață, este existența unei nevoi sociale reale pentru produsele și serviciile oferite pe piață. Atât modernizarea, cât și diversificarea serviciilor și produselor bancare sunt elementele de bază în cadrul sistemului bancar modern. Câștigarea unei poziții în cadrul sistemului bancar poate fi obținută atât prin intermediul mijloacelor mass-media sau a prezentării pe diverse panouri publicitare a serviciilor bancare pe care băncile le oferă, cât și prin angajarea unor specialiști în comunicare care să asigure transmiterea de informații de la conducerea băncilor către angajați și de la angajați către clienți.

Diversificarea produselor și serviciilor bancare noi are o importanță majoră pentru bănci, întrucât acestea ajută băncile să atragă clienți cât mai fideli, ceea ce contribuie pozitiv la consolidarea stabilității băncilor și a sistemului bancar în ansamblu.

3.2. Elaborarea și aplicarea modelului dinamic de evaluare și prognozare a stabilității financiare a sistemului bancar în procesul de supraveghere bancară

Un aspect important în asigurarea stabilității sistemului bancar vizează stabilitatea financiară a acestuia. Evaluarea stabilității financiare a unei bănci sau a sistemului bancar în ansamblu nu se va limita doar la studierea stării actuale și a indicatorilor de performanță, fiind necesară și prognozarea probabilității menținerii sau deteriorării stabilității în viitor.

Deși cadrul actual de supraveghere bancară îi oferă BNM o multitudine de pârghii pentru monitorizarea stabilității financiare a băncilor și a sistemului bancar, instrumentele de analiză

cantitativă, precum evaluarea situației financiare, identificarea vulnerabilităților și testările la stres nu oferă posibilitatea de a prognoza stabilitatea financiară și evoluția acesteia în viitor.

Atât cercetătorii, cât și practicienii sunt în căutarea unui model de optimizare pentru evaluarea și prognozarea situației financiare a băncilor, deoarece monitorizarea pasivă a dinamicii indicatorilor financiari, sub influența factorilor externi și interni, până la înregistrarea valorilor critice, ar putea conduce la situația în care va fi inutilă întreprinderea măsurilor de restabilire a băncilor și sistemului bancar. Prin urmare, este necesară previzionarea evenimentelor probabile pentru intervenții preventive din partea autorității de supraveghere în procesul de evoluție a lor. În lipsa unor prognoze reale în condiții de incertitudine constatăm un management inefficient al băncilor, fapt ce favorizează amplificarea riscurilor bancare.

În continuare, vom prezenta principalele caracteristici ale unei prognoze, care vor servi ulterior drept un fundament conceptual al modelului propriu de evaluare și previziune a stabilității financiare a băncilor. În acest context, pornind de la faptul că orice prognoză:

- este rezultatul concluziilor, datelor empirice, propunerilor rezonabile și reprezintă o concluzie motivată asupra direcțiilor viitoare de dezvoltare, reflectând condițiile reale care determină modificarea fenomenului prognozat;
- trebuie să includă o estimare a probabilității apariției evenimentelor, deși o astfel de estimare bazată pe evenimentele reale presupune o anumită incertitudine;
- este influențată de diverși factori externi și interni;
- necesită aplicarea informațiilor cantitative și calitative despre fenomenul analizat;
- permite anticiparea consecințelor viitoarelor evenimente și intervenția în evoluția fenomenului, oferind posibilitatea planificării activităților de intervenție;
- poate fi verificată în timp.

Ca urmare a celor expuse mai sus, se prezintă metodologia prognozării stabilității financiare a băncilor/sistemului bancar, elaborată de autor. În metodologia respectivă vor fi luate în considerare următoarele aspecte:

1. Stabilitatea financiară a băncilor/sistemului bancar este considerată o caracteristică calitativă a activității băncilor/sistemului bancar în viitor.

2. Metodologia propusă de autor poate fi utilizată la una din etapele planificării strategice ale procesului de supraveghere, care determină perspectivele activității băncilor/sistemului bancar.

3. Pentru elaborarea prognozei se utilizează rapoartele financiare ale băncilor.

4. Prognoza se bazează pe datele din ultimii cinci ani a stării financiare a băncilor/sistemului bancar.

5. Evaluarea stabilității financiare a unei bănci permite compararea acesteia cu cea a altor bănci din Republica Moldova.

6. Calculul indicatorilor și al factorilor de influență se realizează cu ajutorul programelor informatice necesare.

O schemă orientativă de acțiuni, conform metodologiei propuse, se prezintă în felul următor:

- în urma studierii sub aspect teoretico-metodologic a metodelor de analiză a stabilității sistemului bancar, examinate în capitolul 1, se stabilește setul de indicatori financiari care vor fi utilizați la evaluarea stabilității financiare;
- se analizează dinamica indicatorilor stabilității financiare a băncilor/sistemului bancar pe ultimii cinci ani;
- se calculează valoarea prognozată a indicatorilor stabilității financiare a băncilor/sistemului bancar;
- având în vedere indicatorii (factorii) selectați și ponderea lor, a fost elaborat modelul dinamic de evaluare și prognozare a stabilității financiare a băncilor/sistemului bancar în condițiile Republicii Moldova;
- aplicând modelul propus în practică pentru analiza rezultatelor evaluării și prognozării stabilității financiare a băncilor din sistemul bancar autohton, se efectuează analiza comparativă a băncilor.

Principalele cerințe față de indicatorii utilizați în procesul de evaluare și prognozare a stabilității financiare a băncilor/sistemului bancar sunt următoarele:

- 1) comparabilitatea din punctul de vedere al dimensiunii și unidirecționalitatea acestora (este benefică o valoare mai mare a indicatorului);
- 2) lipsa contradicțiilor în cazul în care se analizează valorile indicatorilor care evoluează în direcții opuse (la creșterea sau reducerea semnificativă a indicatorilor, valoarea finală prognozată rămâne neschimbată);
- 3) posibilitatea calculării indicatorilor în baza datelor care se conțin în rapoartele financiare ale băncilor.

În urma cercetărilor teoretice realizate în capitolul 1 al tezei, se constată că stabilitatea financiară a băncilor/sistemului bancar este influențată de următorii factori: suficiența capitalului băncii, calitatea activelor, lichiditatea, profitabilitatea.

Pentru ca modelul propus de autor să fie reprezentativ și să acopere toți factorii care influențează stabilitatea financiară a băncilor/sistemului bancar, dar, în același timp, să fie cât mai

clar și simplu pentru înțelegere și efectuarea calculelor, este necesar ca acesta să includă cei mai semnificativi indicatori aferenți fiecăruia dintre factorii menționați mai sus. Altfel spus, întrucât în practică pentru evaluarea factorilor de influență asupra stabilității financiare a băncilor/sistemului bancar se aplică un număr suficient de mare de indicatori, se impune selectarea doar a celor cu un impact mai pronunțat.

În acest context, vom prezenta un algoritm pentru elaborarea modelului dinamic de evaluare și prognozare a stabilității financiare a unei bănci/sistemului bancar în condițiile Republicii Moldova:

Pasul 1. Alegerea indicatorilor pentru prognozarea stabilității financiare a băncilor/sistemului bancar

1. Principiul I – Lichiditatea pe termen lung (≤ 1);
2. Principiul II – Lichiditatea curentă ($\geq 20\%$);
3. Principiul III – Lichiditatea pe benzi de scadență (>1) – banda peste 12 luni;
4. Valoarea medie lunară a activelor generatoare de dobândă/Valoarea medie lunară a activelor;
5. Fonduri proprii/Total active;
6. Total datorii/Total capital;
7. Soldul datoriei la credite neperformante/Soldul datoriei la credite;
8. Soldul activelor neperformante nete/Fonduri proprii;
9. Rentabilitatea capitalului (ROE);
10. Rentabilitatea activelor (ROA);
11. Soldul datoriei la credite/Soldul depozitelor;
12. Total active/Total capital.

Pasul 2. Analiza preventivă a indicatorilor pentru prognozarea stabilității financiare a băncilor/sistemului bancar

1. Analiza preventivă a stabilității financiare;
2. Stabilirea ponderii fiecărui indicator în modelul final de evaluare și prognozare a stabilității financiare:
  - a) alegerea „băncii etalon” și determinarea structurii activelor și pasivelor acestei bănci;
  - b) determinarea valorii coeficienților în funcție de structura activelor și pasivelor și influența indicatorilor macroeconomici.

Pasul 3. Prognozarea stabilității financiare a băncilor/sistemului bancar

1. Aplicarea modelului dinamic de evaluare și prognozare a stabilității financiare a băncilor/sistemului bancar, elaborat de autor;

2. Compararea rezultatelor obținute la evaluarea și prognozarea stabilității financiare a unei bănci cu rezultatele aferente altor bănci și sistemului bancar din Republica Moldova.

Setul de indicatori selectați pentru prognozarea stabilității financiare a băncilor/sistemului bancar (pasul 1) este prezentat în Anexa 11, fiind indicat impactul acestora asupra stabilității. Astfel, au fost selectați indicatorii care determină lichiditatea, calitatea activelor, echilibrul financiar, rentabilitatea, cross-coeficientul de suficiență a capitalului. Aceștia sunt interdependenți și depind de volumul activelor generatoare de venit, reflectă gradul de performanță financiară a băncilor, capacitatea acestora de a funcționa eficient și de a concura cu alte bănci din sistemul bancar al Republicii Moldova.

Indicatorii calculați ai activității băncilor reprezintă o serie de timp. De regulă, prognozele presupun elaborarea regresiiilor, ceea ce în acest caz va crea următoarele dezavantaje:

- dacă pe parcursul a trei ani banca a înregistrat indicatori financiari nesatisfăcători, iar în al patrulea an situația financiară a acesteia s-a ameliorat, regresia va prezice o creștere suplimentară;

- regresia ia în considerare toate perioadele la fel de semnificative, în timp ce perioadele mai îndepărtate de momentul actual ar trebui să aibă un impact mai mic asupra prognozei.

Astfel, autorul propune efectuarea prognozei stabilității financiare a băncilor/sistemului bancar în felul următor.

Pentru fiecare perioadă se calculează următorul indicator:

$$Reg_t = \frac{(p_t - p)n}{(1+r)^t}, \quad (3.1)$$

unde: t – perioada analizată, $t = 1, 2, n$;

Reg_t – regresia în perioada t ;

p – valoarea indicatorului (coeficientului);

r – rata de actualizare care, în acest caz, determină gradul de reducere a importanței indicatorilor în timp.

Valoarea prognozată a fiecărui indicator este calculată ca medie. Așadar, putem concluziona că nu are loc calculul valorii care ține cont de valorile sale istorice:

$$p_{n+1} = p_n + \frac{\sum_{t=1}^n Reg_t}{n}, \quad (3.2)$$

unde: p_n – valoarea indicatorului (coeficientului) în perioada n ;

p_{n+1} – valoarea indicatorului (coeficientului) în perioada $n+1$.

Pentru determinarea și previziunea mai clară a stabilității financiare a băncilor/sistemului bancar, precum și pentru compararea acesteia cu cea a altor bănci, este necesară integrarea valorilor indicatorilor obținuți într-o formulă, care va reprezenta o interpretare matematică a

modelului dinamic de evaluare și prognozare a stabilității financiare, elaborat de autor.

Valorile coeficienților de ponderare sunt calculate în baza modelului „băncii etalon”. Pentru prima dată, modelul a fost propus de către savantul F. Edgeworth ca parte a teoriei matematice a activității bancare, în care autorul a abordat corelația cantitativă dintre valoarea datoriilor băncii și volumul necesar al rezervelor de lichiditate. Modelul se referă la modelele de matematică analitică. Este de menționat, însă, că prima teorie nu acoperea întregul spectru de activități bancare [125].

Ulterior, au fost utilizate două abordări diferite ale teoriei activității bancare. Susținătorii primei abordări (E. Kane, V. Melkayl și D. Pyle) s-au bazat pe procesul de selecție a activelor sau pe procesul de gestiune a pasivelor. Gestiunea activelor a fost considerată ca principala funcție îndeplinită prin alegerea structurii optime a portofoliului de credite și a rezervelor băncilor. Principala atenție a fost îndreptată asupra problemelor de lichiditate. Avantajul acestei abordări de portofoliu este că modelul ține cont de incertitudinea asociată factorilor de risc aleatorii care afectează alegerea activelor. Cu toate acestea, modelul nu ține cont de costurile resurselor reale și de impactul modificărilor ratelor dobânzii [138, 149].

Cea de-a doua abordare (M. Klein) are în vedere impactul imperfecțiunilor pieței și a costurilor de resurse pentru deservirea depozitelor asupra performanței băncilor. Acest fapt însă exclude influența factorilor de risc aleatorii asociați cu procesul de selecție a activelor [139].

Modelele lui C. Sealey [155] și E. Baltensperger [95] îmbină ambele direcții. În modelul lui C. Sealey, de exemplu, se utilizează abordarea de portofoliu în ceea ce privește alegerea oportunităților riscante, luând în considerare costurile resurselor reale și pașii pentru stabilirea ratelor dobânzii la depozite. Funcția-obiectiv în acest model este profitul, care trebuie să respecte constrângerile bilanțului, precum și să țină cont de oferta de depozite. Adaptând această funcție la condițiile Republicii Moldova, se obține următoarea ecuație:

$$P = V - D - Ch, \quad (3.3)$$

unde: P – profitul;

D – cheltuielile cu dobânzile;

V – veniturile;

Ch – alte cheltuieli.

Totodată, se va respecta restricția:

$$C = Dep + X, \quad (3.4)$$

unde: C – creditele;

Dep – depozitele;

X – variabila compusă, definită ca diferența dintre primirea și furnizarea de fonduri pe

piața capitalului pe termen scurt (împrumuturi interbancare).

Soluția în modelul lui C. Sealey presupune formarea unui portofoliu de împrumut optim, ratelor dobânzii la depozite și a poziției de lichiditate bancară. Aceasta este determinată simultan în dependență de costuri, lichiditate și risc. Dezavantajul acestui model constă în faptul că se analizează doar o parte a comportamentului băncii și nu se determină simultan structura optimă a pasivelor și a activelor.

Cel mai complet model poate fi considerat modelul lui E. Baltensperger, în care funcția-obiectiv este profitul preconizat ($P1$), ținându-se cont de costurile reale de resurse, lichiditate și solvabilitate. Acest model este dezvoltat pentru a obține structura optimă a activelor și pasivelor în cadrul sistemului bancar autohton:

$$PI_i = DA_i * AP_i + VOS_i + ROV_i - DD_i * MA_i - CAUC_i * K_i - CRR_i - CL_i - CS_i, \quad (3.5)$$

unde: PI_i – profitul preconizat al băncii;

i – banca;

DA_i – venitul estimat din dobânzi la active;

AP_i – activele generatoare de venit;

VOS_i – veniturile speculative;

ROV_i – pierderile (reflectate cu „-”) sau veniturile (reflectate cu „+”) din diferențele de curs valutar;

DD_i – cheltuielile cu dobânzile la depozite (costul resurselor atrase de depozite);

MA_i – mijloacele atrase;

K_i – capitalul băncii;

$CAUC_i$ – cheltuielile (pierderi) din utilizarea alternativă a capitalului;

CRR_i – costurile reale de atragere a resurselor;

CL_i – cheltuielile de lichiditate sau cheltuielile pentru atragerea fondurilor pentru deservirea datoriilor curente;

CS_i – cheltuielile de solvabilitate, capacitatea de plată a datoriilor fără a afecta capitalul propriu.

Valoarea acestei funcții-obiectiv se maximizează prin alegerea structurii optime a activelor și pasivelor băncii. În acest caz restricția modelului este următoarea:

$$R + AP + AA = MA + K + X, \quad (3.6)$$

unde: R – rezerve;

AP – active generatoare de venit;

AA – alte active;

MA – mijloace atrase;

K – capitalul băncii;

X – variabilă compusă, definită ca diferența dintre primirea și furnizarea de fonduri pe piața capitalului pe termen scurt (împrumuturi interbancare).

Astfel, relațiile (3.5) și (3.6) descriu modelul de optimizare a indicatorilor activității bancare. Pentru acest model, soluția de optimizare poate fi obținută respectând anumite restricții, ceea ce va însemna raportul optim dintre structura activelor și pasivelor, a costurilor de resurse și mărimea băncii și să livreze utilitatea maximă preconizată sau profitul, în funcție de restricții.

Pentru a construi un model complet și a determina componentele din ecuațiile (3.5) și (3.6), este necesară definirea detaliată a structurii activelor, datoriilor și capitalului, pornind de la formatul bilanțului (situației poziției financiare) băncilor din Republica Moldova.

În Anexa 12 este prezentată clasificarea componentelor pasivelor ($P1 - P8$) și activelor ($A1 - A11$) băncilor, fiecare dintre acestea având un preț ($pr1 - pr8$), un venit corespunzător ($d1 - d11$), norma rezervelor obligatorii ($n1 - n8$) și coeficientul de risc corespunzător ($r1 - r11$).

În acest caz, valoarea capitalului propriu (K) este definită ca o caracteristică cantitativă a resurselor proprii ale băncii a căror utilizare presupune cheltuielile corespunzătoare (Ch).

Având în vedere structura activelor și pasivelor băncilor în conformitate cu Anexa 13, ecuația inițială a modelului „băncii etalon” (3.5) va avea următoarea formă:

$$P_{optim} = A1d1 + A2d2 + A3d3 + A4d4 + A5d5 + A6d6 + A7d7 + A8d8 + A9d9 + A10d10 + A11d11 - (P1pr1 + P2pr + P3pr3 + P4pr4 + P5pr5 + P6pr6 + P7pr7 + P8pr8). \quad (3.7)$$

Restricția modelului, ținând cont de indicatorii din Anexa 13, poate fi prezentată în felul următor:

$$\begin{aligned} A1 + A2 + A3 + A4 + A5 + A6 + A7 + A8 + A9 + A10 + A11 = \\ = P1 + P2 + P3 + P4 + P5 + P6 + P7 + P8 \end{aligned} \quad (3.8)$$

Structura optimă a activelor și pasivelor băncii, precum și profitul maximal pe care îl poate înregistra o bancă depinde nu numai de gestionarea prudentă a băncii, ci și de factorii externi și, în primul rând, de starea pieței financiare. Alegerea „băncii etalon” a fost, de asemenea, bazată pe clasamentul băncilor de importanță sistemică prezentat în capitolul 2 al tezei.

Astfel, pentru elaborarea modelului dinamic de evaluare și prognozare a stabilității financiare a băncilor/sistemului bancar trebuie să se țină cont de anumiți indicatori macroeconomici care afectează stabilitatea financiară a sistemului bancar din Republica Moldova în ansamblu și stabilitatea financiară a băncilor la nivel individual.

Starea pieței financiare din Republica Moldova poate fi caracterizată de următorii parametri macroeconomici principali: rata rezervelor obligatorii stabilită de BNM, rata inflației, ratele dobânzilor la diverse instrumente financiare (împrumuturi interbancare, depozite,

împrumuturi pe termen scurt și pe termen lung), ratele dobânzilor la tranzacțiile interbancare, ratele dobânzilor la obligațiunile de stat, precum și rentabilitatea investițiilor de portofoliu. Indicatorii enumerați vor fi folosiți pentru a genera ponderile elementelor modelului dinamic de evaluare și de prognozare a stabilității financiare a băncilor/sistemului bancar.

Este de menționat că starea pieței financiare este caracterizată printr-o mare variabilitate. Dat fiind acest fapt, în metodologia propusă autorul folosește cele mai recente date oficiale referitoare la perioadele precedente perioadei de prognoză.

Rezultatele rezolvării problemei de optimizare pentru fiecare an sunt prezentate în Anexa 14 în care este indicată structura (în %) activelor și pasivelor, ținând cont de indicatorii pieței financiare.

La următoarea etapă de prognozare a stabilității financiare se determină valorile numerice ale coeficienților de ponderare (Anexa 15).

Calculule efectuate au permis integrarea valorilor indicatorilor obținuți într-o singură formulă pentru evaluarea și prognozarea stabilității financiare a băncilor/sistemului bancar [109].

Varianta finală a modelului dinamic de evaluare și de prognozare a stabilității financiare a băncilor/sistemului bancar, ținând cont de valorile coeficienților de ponderare, se conturează astfel:

I. Evaluarea stabilității financiare a băncilor/sistemului bancar din Republica Moldova în anul n:

$$MDES F = (P1n * K_1 + P2n * K_2 + P3n * K_3 + P4n * K_4 + P5n * K_5 + P6n * (1/K_6) + P7n * (1/K_7) + P8n * (1/K_8) + P9n * K_9 + P10n * K_{10} + P11n * (1/K_{11}) + P12n * (1/K_{12}))/12, \quad (3.9)$$

unde: $P1n, P2n, P3n, P4n, P5n, P6n, P7n, P8n, P9n, P10n, P11n, P12n$ – valorile coeficienților de ponderare în anul n;

$K_1, K_2, K_3, K_4, K_5, K_6, K_7, K_8, K_9, K_{10}, K_{11}, K_{12}$ – indicatorii financiari ai modelului

II. Prognozarea stabilității financiare a băncilor/sistemului bancar din Republica Moldova în anul 2021:

$$MDPS F = (0,86 * K_1 + 0,51 * K_2 + 0,91 * K_3 + 0,82 * K_4 + 0,14 * K_5 + 0,48 * (1/K_6) + 0,46 * (1/K_7) + 0,14 * (1/K_8) + 1,00 * K_9 + 1,02 * K_{10} + 0,45 * (1/K_{11}) + 0,14 * (1/K_{12}))/12. \quad (3.10)$$

Limita inferioară a stabilității financiare (a coeficientului MDES F/MDPS F) va fi media ponderată care reflectă stabilitatea băncilor.

Băncile cu mărimea coeficientului MDES F/MDPS F peste limita inferioară a stabilității financiare pot fi apreciate ca bănci stabile din punct de vedere financiar, iar cele a căror stabilitate

financiară este la nivelul limitei sau aproape de acesta – ca bănci cu risc mediu. Totodată, băncile cu mărirea coeficientului MDES/MDPSF sub limita inferioară sunt cu risc sporit din punctul de vedere al stabilității financiare.

Indicatorii stabilității financiare a unor bănci și media pe sistemul bancar autohton, obținuți în urma calculelor efectuate de autor, sunt prezentați în tabelul 3.2.

Tabelul 3.2. Aplicarea modelului MDES/MDPSF pentru evaluarea și prognozarea stabilității financiare a băncilor/sistemului bancar din Republica Moldova

Băncile	Anii							
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
BC „Moldindconbank” S.A.	8,9	9,6	10,9	11,3	11,1	11,3	11,7	11,9
BC „Victoriabank” S.A.	8,2	8,6	9,1	11,2	11,0	11,5	12,2	13,0
OTP Bank S.A.	11,9	9,9	10,2	9,2	9,0	8,1	7,6	7,0
BC „Energbank” S.A.	9,3	8,9	9,4	10,2	11,0	11,2	11,6	12,2
Media pe sistemul bancar	9,2	9,0	9,6	10,1	9,7	9,7	9,8	9,8
Limita inferioară a stabilității financiare	9,5	9,2	9,9	10,4	10,2	10,6	10,8	10,9

Sursa: elaborat de autor în baza Anexelor 16 – 20

Potrivit datelor din tabel, atât în perioada analizată, cât și în cea de prognoză mărirea indicatorului MDPSF pe sistemul bancar a fost/va fi sub limita inferioară a stabilității financiare, fiind la un nivel de risc mediu. Pentru băncile analizate constatăm o stabilitate financiară diferită, fără a fi identificată o bancă–lider al clasamentului. Cel mai înalt nivel al stabilității financiare a fost înregistrat: în anii 2016 – 2017 la OTP Bank S.A., în anii 2018 – 2020 la BC „Moldindconbank” S.A., iar în perioada de prognoză va fi înregistrat la BC „Victoriabank” S.A. Aceste bănci au înregistrat mărimi ale coeficientului MDES/MDPSF peste limita inferioară, fapt care denotă stabilitatea lor din punct de vedere financiar.

Analizând dinamica indicatorului MDPSF în perioada de prognoză (anii 2021–2023), constatăm că dintre băncile analizate trei vor fi stabile din punct de vedere financiar, iar OTP Bank S.A. va fi cu risc sporit (mărirea indicatorului MDPSF este cu mult sub limita inferioară a stabilității financiare), în special din cauza evoluției negative a rentabilității capitalului.

Astfel, modelul MDES/MDPSF propus de autor oferă posibilitatea evaluării stabilității financiare curente a băncilor/sistemului bancar din Republica Moldova, precum și a prognozării, în baza datelor istorice, a stabilității financiare pentru perioadele viitoare. Prin aplicarea modelului, BNM va dispune de oportunități noi, cum ar fi: evaluarea situației financiare și identificarea ariilor prioritare în procesul de supraveghere a băncilor; identificarea riscurilor/deficiențelor care nu sunt importante în prezent, dar pot deveni critice în viitor; realizarea, în caz de necesitate, a măsurilor de supraveghere adiționale etc.

Modelul este destinat utilizării, mai întâi de toate, în procesul de supraveghere bancară.

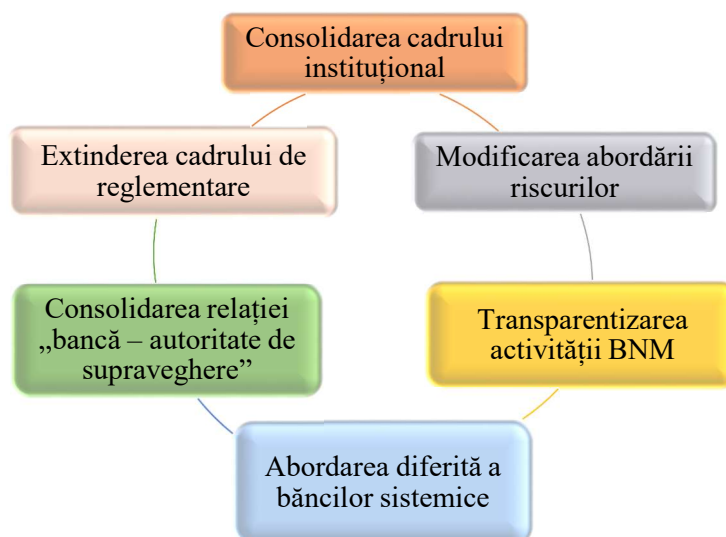
Acesta însă poate fi aplicat cu succes de către managementul și acționarii băncilor care, la fel ca și BNM, sunt interesați în asigurarea stabilității băncilor pe care le administrează.

3.3. Direcții de dezvoltare a cadrului național de supraveghere bancară

Cadrul de supraveghere bancară necesită în permanență perfecționare, actualizare și adaptare la situația curentă din sistemul bancar și riscurile la care sunt expuse băncile, în vederea îmbunătățirii procesului de monitorizare a acestora.

Criza bancară la nivel național din perioada 2014 – 2015 și-a lăsat amprenta asupra stabilității sistemului bancar din Republica Moldova, inclusiv din cauza lacunelor existente în acea perioadă în cadrul de supraveghere și legislația bancară (bazate pe standardele internaționale Basel I). Acest fapt a impulsionat BNM, ca autoritate de supraveghere bancară, să întreprindă măsuri în vederea perfecționării cadrului național de supraveghere bancară.

În perioada 2015 – 2017 de către BNM au fost depuse eforturi considerabile în vederea reformării cadrului de supraveghere bancară, prin trecerea de la standardele Basel I la standardele Basel III, acesta fiind îmbunătățit radical în toate ariile de supraveghere, fapt care a contribuit și la consolidarea stabilității sistemului bancar. Cu toate acestea, în urma analizei cadrului actual de supraveghere bancară, a situației financiare a sistemului bancar, precum și a oportunităților și constrângerilor, care influențează stabilitatea sistemului bancar autohton, se conturează direcțiile suplimentare de dezvoltare a cadrului de supraveghere bancară, în scopul menținerii stabilității și viabilității sistemului bancar (figura 3.1).

Fig. 3.1. Direcții de dezvoltare a cadrului de supraveghere bancară din Republica Moldova

Sursa: elaborat de autor

Mai jos vom analiza detaliat direcțiile de dezvoltare a cadrului de supraveghere bancară.

• În ceea ce privește *consolidarea cadrului instituțional al supravegherii bancare* autorul propune următoarele direcții de acțiune:

- extinderea funcționalității CNSF ca autoritate de supraveghere;
- efectuarea modificărilor structurale în subdiviziunea BNM responsabilă de activitatea de supraveghere;
- dezvoltarea profesională continuă a personalului implicat în activitatea de supraveghere bancară.

Potrivit prevederilor legale, printre obiectivele CNSF se regăsesc promovarea atingerii obiectivului politicii macroprudențiale, propunerea acțiunilor de pregătire pentru situațiile de criză și planificarea acțiunilor în situațiile de urgență, propunerea acțiunilor în condițiile unei eventuale crize financiare sistemice. Obiectivul politicii macroprudențiale este de a contribui la menținerea stabilității sistemului financiar, inclusiv prin consolidarea rezilienței sistemului și limitarea efectului de contagiune, diminuarea acumulării de riscuri sistemice, asigurând pe această cale o contribuție sustenabilă a sectorului financiar la creșterea economică [63, p. 2, 3].

O autoritate similară funcționează în România, și anume Comitetul Național pentru Supravegherea Macroprudențială. În urma studierii activității celor două instituții, am constatat că autoritatea din România este mai transparentă și mai implicată în promovarea politicii macroprudențiale. Astfel, în vederea creșterii gradului de implicare a CNSF în menținerea stabilității sistemului bancar autohton, precum și a transparenței acestei autorități, autorul recomandă următoarele:

- crearea paginii web oficiale a CNSF;
- publicarea pe pagina web menționată a strategiei privind politica macroprudențială;
- plasarea pe pagina web a rapoartelor periodice despre activitatea comitetului și a comunicatelor de presă privind ședințele desfășurate pe parcursul anului;
- emiterea recomandărilor privind revizuirea periodică a setului de instrumente macroprudențiale (de exemplu, modificarea ratelor amortizoarelor de capital) și publicarea acestora pe pagina web oficială a instituției.

În ceea ce privește efectuarea modificărilor structurale în subdiviziunea BNM responsabilă de activitatea de supraveghere, se propune comasarea direcțiilor supraveghere pe teren și supraveghere din oficiu, precum și specializarea personalului în domeniul riscurilor concrete, conform divizării acestuia în cadrul procesului SREP, o astfel de propunere fiind argumentată prin următoarele.

Începând cu anul 2019, Departamentul Supraveghere Bancară din cadrul BNM efectuează anual procesul SREP. Acesta este realizat, în mare parte, prin intermediul supravegherii din oficiu. Cu toate acestea, în vederea unei evaluări complexe a situației băncilor, personalul implicat are nevoie pentru analiză de un volum considerabil de informații care pot fi obținute atât în cadrul supravegherii din oficiu (din rapoartele financiare prezentate de bănci la BNM, rapoartele de activitate ale subdiviziunilor-cheie ale băncilor etc.), cât și în cadrul supravegherii pe teren. Totodată, procesul SREP presupune evaluarea unor categorii de risc specifice.

În condițiile structurii actuale a Departamentului Supraveghere Bancară, la elaborarea rapoartelor SREP personalul se confruntă cu anumite dificultăți, întrucât supraveghetorii sunt divizați din punct de vedere funcțional, iar pentru evaluarea unui anumit risc este necesară cunoașterea exhaustivă a informației aferente aceluia risc. Totodată, supravegherea pe teren presupune efectuarea controalelor perioadele cărora nu întotdeauna coincid cu perioada efectuării evaluării SREP.

Astfel, în vederea eficientizării procesului de supraveghere bancară autorul recomandă specializarea supraveghetorilor pe categoriile de risc specifice (modelul de afaceri, guvernanta și cadrul de control intern, riscul de credit, riscul de piață, riscul operațional, riscul de lichiditate și finanțare, riscul de rată a dobânzii din afara portofoliului de tranzacționare). Ca urmare, același supraveghetor va avea posibilitatea să monitorizeze banca atât din oficiu, cât și pe teren, efectuând o evaluare complexă a riscului.

Referitor la desfășurarea controalelor pe teren, se propune focusarea pe controalele tematice, care urmează să acopere domeniile cu risc sporit și să corespundă necesităților de verificare la fața locului, care rezultă din evaluarea SREP. Ca urmare, vor fi utilizate mai eficient resursele autorității de supraveghere, acestea fiind reorientate spre activitățile care trebuie eficientizate.

Prin perfecționarea profesională continuă a personalului din Departamentul Supraveghere Bancară se va asigura consolidarea cunoștințelor teoretice ale specialiștilor implicați în monitorizarea activității băncilor, dezvoltarea aptitudinilor și modelarea atitudinilor/comportamentului acestora, favorizându-se astfel realizarea eficientă a obiectivelor ce țin de activitatea profesională. Deosebit de relevante în acest sens sunt seminarele organizate peste hotarele țării cu participarea personalului BNM, în cadrul cărora este studiată experiența internațională în domeniul supravegherii bancare, dat fiind faptul că multe țări au implementat standardele internaționale până la aplicarea acestora în Republica Moldova.

- Propunând *extinderea cadrului național de reglementare a activității bancare*, concluzionăm că, deși începând cu 01.01.2018 acesta a fost reformat odată cu trecerea la

standardele internaționale Basel III, unele modificări ar consolida legislația bancară a Republicii Moldova:

- completarea Legii cu privire la Banca Națională a Moldovei nr. 548/1995 [58] cu prevederi aferente atribuțiilor BNM legate de prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului;

- completarea Regulamentului privind cadrul de administrare a activității băncilor nr. 322/2018 [81] cu prevederi referitoare la Procesul de evaluare a adecvării lichidității interne (ILAAP) care, la fel ca și ICAAP, este un domeniu-cheie pentru asigurarea stabilității băncilor și a sistemului bancar. Acesta este fundamental pentru continuitatea activității bancare prin asigurarea adecvării lichidității băncilor din diferite perspective;

- stabilirea în Regulamentul privind cerințele de acoperire a necesarului de lichiditate pentru bănci nr. 44/2020 [83] a normelor față de rata de finanțare netă stabilă (NSFR), în scopul limitării utilizării excesive a surselor volatile de finanțare, cu menținerea unei structuri de finanțare stabile pe bază continuă. Astfel, se va asigura finanțarea activității băncilor din surse de finanțare suficient de stabile în vederea diminuării riscului de finanțare, reducerii neconcordanțelor de scadențe între sursele de finanțare și active, îmbunătățirii profilului de lichiditate pe termen mediu și lung;

- modificarea abordării în calcularea amortizorului de risc sistemic în scopul calibrării acesteia, astfel fiind realizată o monitorizare în timp real a progresului în ceea ce privește rezoluția creditelor neperformante. Ca urmare, va fi eficientizat procesul de administrare adecvată a riscului de credit și de creștere a rezilienței sistemului bancar împotriva unor șocuri imprevizibile, pe fondul unor circumstanțe structurale nefavorabile. Această măsură a fost implementată în România. Începând cu data de 30.06.2018, instituțiile de credit din România sunt obligate să dețină un amortizor pentru riscul sistemic de 0%, 1% sau 2%, în funcție de valorile medii anuale aferente indicatorilor: rata creditelor neperformante și gradul de acoperire cu provizioane (tabelul 3.3).

Tabelul 3.3. Abordarea amortizorului de risc sistemic

Ponderele creditelor neperformante	Gradul acoperire cu provizioane	Nivelul amortizorului (% din expunerea totală)
< 5%	> 55%	0%
> 5%	> 55%	1%
< 5%	< 55%	1%
> 5%	< 55%	2%

Sursa: [36]

Luând în considerare cele menționate mai sus, recomandăm aplicarea aceleiași abordări și în sistemul bancar din Republica Moldova, având în vedere situația creditelor neperformante a

băncilor (ponderea creditelor neperformante în totalul creditelor pe sistem, la data de 31.12.2020, a constituit 7,4%, variind la bănci între 3,6% și 16,6%).

- Propunerea privind *modificarea abordării riscurilor în procesul de supraveghere și evaluare SREP* este determinată de imprevizibilitatea efectelor negative ale crizei pandemice asupra sistemului bancar din Republica Moldova, pe de o parte, și necesitatea realizării în permanență de către BNM a măsurilor de consolidare a stabilității sistemului bancar, pe de altă parte. Astfel, în cadrul procesului SREP, BNM urmează să aplice o abordare pragmatică, bazată pe analiza riscurilor materiale și a vulnerabilităților care pot să apară la declanșarea unei crize, precum și pe capacitatea băncilor de a face față acestor provocări, inclusiv de a asigura continuitatea operațională a activității [13].

Procesul SREP ar putea să nu prevadă o analiză exhaustivă a tuturor elementelor analizate într-o evaluare anuală ordinară, dar ar trebui să se axeze pe componentele (riscurile) care pot fi afectate de o eventuală criză – viabilitatea băncilor și capacitatea acestora de a se conforma cerințelor de capital și lichiditate. În special, supraveghetorii vor atrage o atenție sporită practicilor de creditare aplicate de bănci, în vederea stabilirii dacă acestea sunt conforme reglementărilor în vigoare și profilului de risc al băncilor.

Totodată, propunem modificarea abordării privind calculul scorului general SREP care se calculează ca media aritmetică a scorurilor atribuite urmare analizei componentelor individuale (modelul de afaceri, cadrul de administrare a activității băncii și a mecanismelor de control intern, riscurile de capital și lichiditate, adecvarea fondurilor proprii). Acordarea în scorul final a unei importanțe egale tuturor elementelor SREP poate denatura aprecierea obiectivă a activității desfășurate de bănci, deoarece dintre toate aspectele analizate unele pot prezenta un risc mai mare pentru bancă, fiind necesară acordarea acestora unei ponderi mai mari în rezultatul final. În acest context, la calcularea scorului general SREP se propune aplicarea diferitor ponderi pentru componentele individuale, în funcție de importanța riscurilor pentru stabilitatea băncilor.

- În viziunea autorului, *aplicarea unei abordări diferite în procesul de supraveghere a băncilor de importanță sistemică* este necesară, întrucât actualmente toate băncile sunt supravegheate după aceeași metodologie, aplicându-se aceleași activități de supraveghere și aceeași frecvență.

Având în vedere rolul băncilor sistemice în asigurarea stabilității întregului sector bancar, BNM urmează să aplice față de acestea o supraveghere diferențiată. Astfel, în cadrul programelor anuale de supraveghere elaborate pentru astfel de bănci, în afară de riscurile tradiționale existente în activitatea bancară, va fi prevăzută și monitorizarea riscului sistemic la care aceste bănci pot expune sistemul bancar. Totodată, anumite activități de supraveghere vizavi de aceste bănci se pot

realiza cu o frecvență mai mare decât cea preconizată pentru băncile fără importanță sistemică și nu în ultimul rând, BNM trebuie să impună cerințe mai dure față de fondurile proprii ale băncilor de importanță sistemică, pentru a compensa riscul înalt pe care acestea îl prezintă pentru sistemul bancar și deponenți.

La moment evaluarea SREP se realizează anual pentru toate categoriile de bănci. Actualmente, în sistemul bancar din Republica Moldova băncile mari sunt incluse în categoria celor de importanță sistemică (categoria 1), iar celelalte bănci sunt de dimensiuni mici și fără un nivel semnificativ al cotelor de piață pe liniile de activitate (categoriile 3 și 4). Astfel, în vederea acordării unei atenții sporite procesului de supraveghere a băncilor de importanță sistemică, se propune modificarea periodicității evaluării SREP (tabelul 3.4). Periodicitatea evaluării băncilor non-sistemice nu va fi anuală, ci cel puțin o dată la doi ani. Aceasta îi va acorda autorității de supraveghere flexibilitate în procesul de monitorizare a activității băncilor și posibilitatea de concentrare a resurselor pe supravegherea celor mai importante bănci și celor mai riscante aspecte pentru stabilitatea sistemului bancar.

Tabelul 3.4. Abordarea periodicității evaluării SREP

Categoria băncii	Caracteristicile băncii	Băncile	Periodicitatea evaluării SREP (prezent)	Periodicitatea evaluării SREP (propusă)
1	Băncile de importanță sistemică	BC „Moldova-Agroindbank” S.A BC „Moldindconbank” S.A BC „Victoriabank” S.A. OTP Bank S.A.	anual	anual
2	Băncile mijlocii și mari, altele decât cele incluse în categoria 1, cu un nivel semnificativ al cotelor de piață pe liniile de activitate	nu sunt	-	-
3	Băncile mici și mijlocii cu operațiuni nesemnificative și cu un număr redus de linii de activitate	BC „Eximbank” S.A. BC „ProCreditBank” S.A. BC „FinComBank” S.A. BC „Energbank” S.A. BCR Chișinău S.A	anual	cel puțin o dată la doi ani
4	Toate celelalte bănci mici și necomplexe care nu se regăsesc în categoriile 1–3	BC „Comerțbank” S.A. BC „EuroCreditBank” S.A.	anual	cel puțin o dată la doi ani

Sursa: elaborat de autor în baza [18, 126]

- *Consolidarea relației bancă-autoritate de supraveghere* trebuie să asigure întreținerea unui dialog continuu, liber și constructiv între BNM și bănci, fără să existe bariere de comunicare. În condițiile noii abordări a supravegherii bancare la etapa actuală, și anume a supravegherii bazate pe risc, deosebit de importantă se prezintă organizarea periodică (anual) a ședințelor de lucru cu participarea conducerii BNM, administrației băncilor și reprezentanților subdiviziunilor-cheie ale acestora, în vederea examinării principalelor performanțe înregistrate de bănci, riscurilor survenite în activitatea bancară și a prognozelor pe viitor.

Pornind de la prevederile Metodologiei de supraveghere și evaluare a activității băncilor [18], BNM se va ghida de principiul proporționalității în ceea ce privește domeniul, frecvența și intensitatea angajamentului de supraveghere și a dialogului cu o bancă. Astfel, în ceea ce privește băncile din categoria 1, BNM urmează să mențină un dialog permanent cu organele de conducere ale acestora pentru a evalua fiecare element SREP, pentru băncile din categoria 3 BNM trebuie să mențină cu organele de conducere ale băncilor un dialog specific pentru a evalua elementele de risc semnificativ, iar pentru băncile din categoria 4 dialogul cu organele de conducere ale băncilor trebuie să se mențină mai rar (cel puțin anual).

- În vederea *transparentizării activității autorității de supraveghere*, considerăm necesară dezvoltarea pe pagina web oficială a BNM a unor informații suplimentare despre activitatea băncilor, fapt care ar familiariza publicul cu acțiunile în derulare/realizate de BNM. Astfel, recomandăm, în primul rând, publicarea cu o periodicitate trimestrială a listei băncilor de importanță sistemică națională.

Având în vedere prevederile Metodologiei de identificare a băncilor de importanță sistemică din Republica Moldova [16], care prezintă cadrul de determinare a acestora și modalitatea de calculare a scorurilor pentru criteriile în baza cărora se stabilesc instituțiile respective, publicarea listei băncilor de importanță sistemică ar contribui la conștientizarea de către acele bănci a rolului determinant al acestora pentru stabilitatea întregului sistem bancar și creșterea responsabilității managementului băncilor în vederea gestiunii cât mai prudente a acestor bănci.

Totodată, BNM va continua să depună eforturi în vederea consolidării stabilității sistemului bancar prin axarea pe cele mai reprezentative riscuri existente în prezent (risc de credit, spălarea banilor și finanțarea terorismului, riscul operațional, transparența acționariatului), precum și să identifice aspectele ce pot periclita stabilitatea sistemului bancar în viitor.

Implementarea măsurilor propuse cu privire la perfecționarea cadrului de supraveghere este importantă pentru consolidarea stabilității sistemului bancar. Acest fapt va contribui și la menținerea încrederii deponenților în sistemul bancar și evitarea dezechilibrelor financiare.

3.4. Concluzii la capitolul 3

În prezentul capitol autorul și-a propus realizarea următoarelor *obiective*:

- identificarea constrângerilor și oportunităților în menținerea stabilității sistemului bancar autohton;
- elaborarea și aplicarea modelului dinamic de evaluare și prognozare a stabilității financiare a băncilor/sistemului bancar;
- propunerea direcțiilor de dezvoltare a cadrului de supraveghere bancară din Republica Moldova.

În urma realizării obiectivelor propuse, au fost formulate următoarele *concluzii*:

1. Activitatea bancară este expusă în permanență diverselor riscuri producerea cărora ar afecta posibilitățile atingerii de către bănci a rezultatelor maxime. Dat fiind acest fapt, dezvoltarea băncilor și a sistemului bancar autohton este constrânsă adesea de anumite condiții și circumstanțe. Totodată, având funcții deosebit de importante și complexe în economie, băncile dispun de diverse oportunități de dezvoltare a activității atât în domeniul atragerii resurselor, cât și în sfera investițiilor.

2. În urma estimării eventualelor riscuri cu care se pot confrunta băncile, BNM stabilește anual prioritățile supravegherii bancare. Fiecare dintre acestea corespunde unui domeniu de interes major pentru supraveghere, întrucât este o sursă reală de risc în sistemul bancar. Considerând că intensitatea riscului poate fi evaluată prin regularitatea cu care prioritatea aferentă este inclusă în lista de priorități ale BNM, autorul constată că în ultimii cinci ani obiecte ale supravegherii au fost riscul de credit, governanța internă, riscul spălării banilor și finanțării terorismului. Urmează, după importanță, riscul asociat tehnologiilor informațiilor și comunicațiilor și cadrul de management al riscului, acestea fiind priorități ale supravegherii bancare în ultimii patru ani, precum și procesul ICAAP care este supravegheat începând cu anul 2019.

3. Pornind de la rezultatele obținute în procesul de evaluare a calității cadrului național de supraveghere bancară și a stabilității sistemului bancar în perioada 2002 – 2020, autorul a evidențiat principalii factori cu influență favorabilă și nefavorabilă asupra stabilității bancare. Astfel, principalele dintre constrângerile care pot crea impedimente în menținerea stabilității sistemului bancar includ tendințele în evoluția economiei naționale urmare efectelor negative ale crizei pandemice COVID-19, riscul de credit, netransparența acționariatului, riscul spălării banilor și finanțării terorismului, governanța internă, riscul operațional, concurența pasivă între bănci, riscul reputațional în contextul relației cu clienții. Acestea trebuie luate în considerare atât de către BNM la planificarea acțiunilor de supraveghere, cât și de către managementul băncilor care poate influența activitatea din interior.

4. Autorul a identificat următoarele oportunități în menținerea stabilității sistemului bancar autohton: noul cadru de supraveghere și reglementare, nivelul înalt de lichiditate al băncilor, piața bancară cu un număr mic de bănci, posibilitățile de dezvoltare a produselor și serviciilor noi. Oportunitățile respective oferă atât BNM, cât și organelor de conducere ale băncilor posibilitatea de a întreprinde măsuri eficiente și în timp util pentru menținerea stabilității băncilor și a sistemului bancar și protejarea intereselor deponenților, a căror încredere este foarte importantă în funcționarea continuă a băncilor.

5. Deși cadrul actual de supraveghere bancară îi oferă BNM suficiente pârghii pentru monitorizarea stabilității financiare a băncilor și a sistemului bancar, instrumentele de analiză propuse nu permit realizarea de prognoze privind stabilitatea financiară și evoluția ei. Dat fiind acest fapt, a fost elaborat modelul dinamic care permite determinarea stabilității financiare a băncilor/sistemului bancar la o anumită dată, precum și prognozarea în viitor a stabilității financiare. Este oportună implementarea modelului dinamic de evaluare și de prognozare a stabilității financiare a băncilor/sistemului bancar atât de BNM în procesul de supraveghere bancară, cât și de managementul și acționarii băncilor în cadrul activității curente a băncilor.

6. Rezultatele cercetării efectuate de autor au contribuit la identificarea următoarelor direcții de dezvoltare a cadrului de supraveghere bancară din Republica Moldova: consolidarea cadrului instituțional, extinderea cadrului național de reglementare a activității bancare, transparentizarea activității BNM, consolidarea relației „bancă – autoritate de supraveghere”, modificarea abordării riscurilor în procesul de supraveghere și evaluare SREP, aplicarea unei abordări diferite în procesul de supraveghere a băncilor de importanță sistemică.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

În urma cercetării aspectelor de ordin teoretic, metodologic și aplicativ referitoare la supravegherea bancară și stabilitatea sistemului bancar din Republica Moldova, pornind de la obiectivele setate, în lucrare sunt formulate următoarele **concluzii**:

1. Stabilitatea sistemului bancar întotdeauna a constituit un subiect actual atât în cadrul cercetărilor științifice, cât și în sfera practică. Condițiile de bază privind asigurarea stabilității sistemului bancar: exercitarea eficientă a funcțiilor care îi revin acestuia în economia țării; onorarea integrală și la timp a obligațiilor față de clientelă, cu respectarea prevederilor actelor legislative și normative, a cerințelor băncii centrale și a bunelor practici bancare internaționale; satisfacerea în cadrul activității bancare a intereselor tuturor participanților la relațiile financiare; dezvoltarea sistemului bancar în conformitate cu tendințele pieței și asumarea de riscuri minime.

2. În urma sintetizării fundamentelor teoretice cu privire la stabilitatea sistemului bancar, autorul tezei a constatat necesitatea unui nou tratament al conceptului respectiv. Astfel, stabilitatea sistemului bancar în sens extins este interpretată ca o stare în care toate componentele și procesele funcționează fără întrerupere, fiind asigurată viabilitatea și dezvoltarea lui, iar în sens restrâns – ca o capacitate a acestuia de a face față riscurilor care îi pot afecta continuitatea funcționării. Totodată, autorul consideră că este necesară o abordare suplimentară (mixtă) în aprecierea stabilității sistemului bancar: sub aspect cantitativ, prin intermediul indicatorilor financiari, și sub aspect calitativ, care se bazează pe analiza calității acționariatului, activității organelor de conducere și a funcțiilor de control intern, eficienței politicilor interne ale băncilor.

3. Ca rezultat al cercetării din punct de vedere conceptual, s-a constatat că în evoluția sa supravegherea bancară a cunoscut două perspective: microprudențială, accentul fiind pus pe limitarea riscurilor la care băncile se expun la nivel individual, și macroprudențială, axată pe atenuarea riscului sistemic și asigurarea stabilității întregului sistem bancar. În opinia autorului, menținerea stabilității sistemului bancar este posibilă prin intermediul unei supravegheri prudențiale eficiente, care îmbină elemente de supraveghere atât microprudențială, cât și macroprudențială.

4. La dezvoltarea cadrului de supraveghere în vederea menținerii stabilității sistemelor bancare au contribuit semnificativ reglementările emise de Comitetul Basel pentru Supraveghere Bancară (acordurile Basel I, Basel II și Basel III, Principiile Basel pentru o supraveghere bancară eficientă) și recomandările Autorității Bancare Europene (EBA) (Ghidul privind procedurile și metodologiile comune pentru procesul de supraveghere și evaluare (SREP)). Acestea au evoluat

progresiv, de la tradiționala supraveghere de conformitate (Acordul Basel I) la supravegherea bazată pe risc (Acordul Basel III), favorizând consolidarea capitalului și a lichidității băncilor.

5. Cadrul de reglementare și supraveghere bancară din Republica Moldova a fost supus unui șir de reforme care au condiționat revizuirea conceptuală a abordării de supraveghere, reconfigurarea procesului de supraveghere a sistemului bancar autohton, extinderea drepturilor și atribuțiilor BNM aferente evaluării și supravegherii băncilor. Prin implementarea Acordului Basel III abordarea tradițională a supravegherii a fost înlocuită cu abordarea bazată pe risc, iar cele mai importante măsuri realizate de BNM au prevăzut perfecționarea cadrului de administrare a activității băncilor și a guvernantei corporative, implementarea cadrului de raportare COREP, procesului de supraveghere și evaluare (SREP) și a procesului intern de evaluare a adecvării capitalului la riscuri (ICAAP).

6. Actualul cadru de supraveghere bancară din Republica Moldova favorizează în linii mari dezvoltarea unui sistem bancar autohton robust și transparent. Întru protejarea intereselor clienței și asigurarea stabilității sistemului bancar, BNM supraveghează activitatea și performanța financiară a băncilor și a sistemului bancar în ansamblu prin stabilirea și monitorizarea respectării cerințelor prudențiale privind activele, capitalul, lichiditatea, riscul valutar.

7. Cadrul de supraveghere bancară se apreciază ca fiind calitativ dacă cerințele de reglementare impuse băncilor și măsurile întreprinse de către autoritatea de supraveghere contribuie la consolidarea stabilității sistemului bancar. Calitatea supravegherii bancare se va aprecia ca raportul dintre efectele obținute în rezultatul procesului de supraveghere bancară (măsura în care supravegherea bancară reușește să asigure stabilitatea sistemului bancar) și eforturile depuse (acțiunile de supraveghere). În vederea evaluării calității cadrului național de supraveghere bancară a fost elaborată o metodologie care se bazează pe reglementările internaționale în domeniul supravegherii bancare emise de comitetul Basel și EBA.

8. Stabilitatea sistemului bancar din Republica Moldova este cercetată de către autor din perspectiva microprudențială și perspectiva macroprudențială. Analiza microprudențială a cuprins evoluția situației financiare a sistemului bancar și a riscurilor la care acesta a fost expus în perioada 2002 – 2020, fiind abordate aspecte legate de structura, capitalul, activele, datoriile, lichiditatea și profitabilitatea sistemului bancar. În urma analizei macroprudențiale, autorul a identificat băncile de importanță sistemică, bazându-se pe criteriile și indicatorii considerați ca fiind cei mai relevanți în acest context: mărimea, interconexiunea și non-substituibilitatea băncilor. Totodată a fost efectuată testarea la stres a riscului de credit și de lichiditate în sistemul bancar, în ambele cazuri fiind utilizate câte două scenarii cu severitate diferită. În cazul riscului de credit, ambele scenarii

demonstrează că creșterea ponderii creditelor neperformante nu va influența semnificativ rata fondurilor proprii totale, întrucât nivelul de capitalizare de care dispun băncile este suficient. Cât privește riscul de lichiditate, în cazul scenariului mai sever, retragerile de depozite vor diminua semnificativ lichiditatea curentă a băncilor.

9. Activitatea bancară este expusă în permanență diverselor riscuri a căror manifestare ar putea afecta posibilitățile atingerii de către bănci a rezultatelor maxime. Dat fiind acest fapt, dezvoltarea băncilor și a sistemului bancar autohton adesea este constrânsă de anumite condiții și circumstanțe. Principalele dintre acestea includ efectele negative ale crizei cauzate de pandemia COVID-19, netransparența acționariatului, riscul spălării banilor și finanțării terorismului, riscul operațional, concurența pasivă între bănci, lipsa de informare și cunoștințe în domeniul bancar a clientelei. Astfel de circumstanțe trebuie luate în considerare nu doar de BNM la planificarea acțiunilor de supraveghere, ci și de managementul băncilor care poate influența activitatea acestora din interior.

10. Deși cadrul actual de supraveghere bancară îi oferă BNM suficiente pârghii pentru monitorizarea stabilității financiare a băncilor și a sistemului bancar, instrumentele de analiză existente nu permit realizarea de prognoze privind stabilitatea financiară și evoluția ei. Dat fiind acest fapt, autorul consideră că este imperios necesar să se elaboreze un model dinamic care permite determinarea stabilității financiare a băncilor/sistemului bancar la o anumită dată, precum și prognozarea dinamicii acesteia în viitor.

Sugestii privind direcțiile viitoare de cercetare legate de tema abordată.

Considerăm că pe viitor cercetătorii ar putea să studieze mai aprofundat aspectele calitative (precum modelul de afaceri, cadrul de control intern și governanța) a stabilității băncilor și a sistemului bancar, având în vedere că aceste elemente au fost introduse în aria supravegherii bancare recent (odată cu implementarea standardelor Basel III). În prezenta teză, din cauza restricției privind volumul lucrării, autorul s-a axat doar pe aspectul cantitativ (stabilitatea financiară). Totodată, în vederea continuării cercetărilor pe tema supravegherii bancare, relația „supraveghere bancară – stabilitate a sistemului bancar” poate fi extinsă prin studierea impactului supravegherii bancare asupra creșterii economice. Legătura dintre supravegherea bancară și creșterea economică este realizată de sistemul bancar, stabilitatea acestuia fiind o condiție de bază pentru asigurarea creșterii economice. Astfel, este propusă pentru cercetare relația „supraveghere bancară – stabilitate a sistemului bancar – creștere economică”.

Rezultatul obținut care contribuie la soluționarea unei probleme științifice importante constă în dezvoltarea abordărilor conceptuale privind stabilitatea sistemului bancar și cadrul de supraveghere bancară, fundamentarea metodologiei care permite evaluarea

multidimensională a calității cadrului de supraveghere, elaborarea și validarea modelului dinamic de evaluare și prognozare a stabilității financiare a băncilor și sistemului bancar.

Cercetările efectuate permit formularea următoarelor **recomandări** referitoare la perfecționarea cadrului de supraveghere bancară:

1. Abordarea cadrului de supraveghere bancară ca o *totalitate a politicilor, proceselor și instrumentelor aplicate de către autoritatea de supraveghere, care, fiind integrate funcțional, asigură monitorizarea sistemului bancar, în general, și a băncilor, în particular, în vederea exercitării controlului asupra activității bancare și prevenirii riscurilor bancare.*

2. Aplicarea de către BNM a metodologiei propuse pentru evaluarea cadrului de supraveghere bancară în vederea aprecierii calității acestuia și a efectelor îmbunătățirii calității lui asupra stabilității sistemului bancar. În funcție de nivelul atins de stabilitate a sistemului bancar, pot fi operate modificări/completări în cadrul de supraveghere în scopul perfecționării acestuia.

3. Implementarea de către BNM în procesul de supraveghere a modelului dinamic elaborat de autor pentru evaluarea și prognozarea stabilității financiare a băncilor și a sistemului bancar. Astfel, vor fi adoptate, la timpul potrivit, măsurile de supraveghere necesare pentru prevenirea riscurilor care pot afecta continuitatea activității băncilor și stabilitatea sistemului bancar.

4. Completarea cadrului național de reglementare în domeniu cu prevederi noi care vor consolida stabilitatea sistemului bancar: includerea în reglementările aprobate de BNM a prevederilor referitoare la atribuțiile legate de monitorizarea riscului spălării banilor și finanțării terorismului, Procesul de evaluare a adecvării lichidității interne (ILAAP), cerințele față de rata de finanțare netă stabilă, revizuirea abordării privind aplicarea amortizorului de risc sistemic.

5. Aplicarea de către BNM a abordării pragmatice în procesul de evaluare SREP, și anume axarea pe analiza posibilelor riscuri materiale și vulnerabilități cauzate de impactul negativ al crizei cauzate de pandemia COVID-19 asupra sistemului bancar. Astfel, o atenție primordială se va acorda aspectelor care pot fi afectate cel mai mult de o eventuală criză: stabilitatea băncilor și capacitatea acestora de a se conforma cerințelor privind capitalul și lichiditatea.

6. Aplicarea unui scenariu specific în procesul de supraveghere a băncilor de importanță sistemică, având în vedere importanța lor pentru stabilitatea întregului sistem bancar. Pentru astfel de bănci BNM urmează să aplice o supraveghere diferențiată, accentul fiind pus pe monitorizarea riscului sistemic la care ele pot expune sistemul bancar. Totodată, BNM poate să stabilească, după caz, cerințe mai dure față de fondurile proprii ale acestor bănci, pentru a compensa riscul înalt pe care instituțiile respective îl prezintă pentru sistemul bancar și clientelă.

7. Desfășurarea procesului de perfecționare a cadrului instituțional de supraveghere a sistemului bancar autohton în următoarele direcții:

- consolidarea funcționalității CNSF și a transparenței acestei autorități prin crearea paginii web oficiale, publicarea rapoartelor anuale și a comunicatelor de presă privind activitatea desfășurată, plasarea pe pagina web a strategiei privind supravegherea macroprudențială, revizuirea periodică a setului de instrumente macroprudențiale;

- operarea de modificări structurale în subdiviziunea BNM, care este responsabilă de supravegherea bancară prin comasarea direcțiilor supraveghere pe teren și supraveghere din oficiu, specializarea personalului în funcție de riscurile concrete pe care le monitorizează.

8. Plasarea pe pagina web oficială a BNM, cu o periodicitate trimestrială, a listei băncilor de importanță sistemică națională, care ar transparentiza activitatea BNM și ar responsabiliza managementul băncilor respective în vederea desfășurării activității într-un mod cât mai prudent.

9. Eficientizarea conlucrării autorității de supraveghere cu băncile după principiul proporționalității în ceea ce privește domeniul, frecvența și intensitatea angajamentului de supraveghere, în vederea consolidării relației bancă-autoritate de supraveghere, eliminării barierelor de comunicare și promovării unui dialog liber și constructiv.

10. Perfecționarea profesională continuă a personalului implicat nemijlocit în procesul de supraveghere bancară în vederea consolidării cunoștințelor teoretice și a abilităților specialiștilor responsabili de monitorizarea activității băncilor.

Implementarea recomandărilor autorului va eficientiza cadrul de supraveghere bancară din Republica Moldova și va avea efecte pozitive asupra stabilității sistemului bancar autohton, făcându-l mai atractiv pentru potențialii investitori și creditori, dar și pentru clientelă. Ca urmare, vor fi create premisele necesare pentru dezvoltarea durabilă a sistemului bancar și a economiei naționale în ansamblu.

BIBLIOGRAFIE

Publicații în limba română

1. ALBULESCU, C.T. Utilizarea unui indice agregat pentru măsurarea stabilității sectorului financiar din România [online]. In: *Oeconomica*. 2008, pp. 67-87 [citată 16 aprilie 2019]. Disponibil: <http://oeconomica.org.ro/files/pdf/15.pdf>
2. BASNO, C., DARDAC, N. *Management Bancar*. București: Editura Economică, 2002. 271 p. ISBN 973-590-702-X.
3. BĂLAN, M., PERCIUN, Iu., PERCIUN, R. Sistemele de avertizare timpurie și stres-testele - tehnici complementare de estimare a stabilității financiare sistemice. In: *Analele Institutului Național de Cercetări Economice*. 2015, nr. 2, pp. 45-50. ISSN 1857-3630.
4. BĂNCILĂ N., BOTNARI, N., LEORDA V. Experiența internațională privind gestiunea riscurilor și posibilitatea utilizării acesteia în Republica Moldova. In: *Economica*, ASEM, 2021, nr.3 (117), pp. 91-103. ISSN 1810-9136.
5. BEDA, O., MATEOC-SÎRB, N., MOCANU, N., DRAGUȚA, S. Problemele stabilității financiare a băncilor comerciale în Republica Moldova. In: *Economie și Sociologie*, Revistă teoretico-științifică, INCE, Chișinău, 2015, nr. 4, pp. 49-54. ISSN 1857-4130.
6. BEJAN, A. Rolul supravegherii diferențiate în diminuarea riscului de sistem. In: *Conferința Științifică Internațională „Republica Moldova: 20 de ani de reforme economice”*. 23-24 septembrie 2011, vol. 2, pp. 174-178. ISBN 978-9975-75-586-3.
7. BEJAN, A. Rolul supravegherii prudențiale în atenuarea riscului de sistem. In: *Simpozionul Științific al Tinerilor Cercetători*, ed. a X-a, 28-29 aprilie 2012, pp. 325-327. ISBN 978-9975-75-618-1.
8. BEJAN, A. Supravegherea macroprudențială - element cheie în asigurarea stabilității sistemului bancar. In: *Simpozionul Științifico-Practic Internațional „Băncile în economia concurenței, incertitudinii, inovării și integrării”*, 19 aprilie 2013, vol. 2, pp. 149-152. ISBN 978-9975-75-673-0.
9. BEJAN, A. Unele aspecte ale procesului de supraveghere bancară în Republica Moldova. In: *Simpozionul Științific al Tinerilor Cercetători*, ed. a XI-a, 25-26 aprilie 2013, vol. 1, pp. 38-43. ISBN 978-9975-75-659-4.
10. BEJAN, A. Evaluarea conformității cadrului de supraveghere bancară din Republica Moldova cu principiile Basel în vederea supravegherii bancare efective. In: *Conferința Științifică Internațională „60 de ani de învățământ economic superior în Republica Moldova: Prin*

- inovare și competitivitate spre progres economic*”, 27-28 septembrie 2013, vol. 2, pp. 140-144. ISBN 978-9975-75-674-7.
11. **BEJAN, A.** Analiza indicatorilor financiari în cadrul procesului de supraveghere bancară. In: *Conferința Științifică Internațională „Contabilitatea, auditul și analiza economică între conformitate, schimbare și performanță”*. 02 aprilie 2015, pp. 287-290. ISBN 978-9975-75-750-8.
  12. **BEJAN, A.** Unele aspecte ale procesului de supraveghere bancară bazată pe risc. In: *Conferința Științifică Internațională „25 de ani de reformă economică în Republica Moldova: prin inovare și competitivitate spre progres economic”*. 23-24 septembrie 2016, vol. V, pp. 52-56. ISBN 978-9975-75-839-0.
  13. **BEJAN, A.** Menținerea stabilității sectorului bancar din Republica Moldova în condițiile pandemiei COVID-19. În: *Economica*, ASEM. 2020, nr. 2 (112), pp. 73-83. ISSN 1810-9136.
  14. **BELOBROV, A.** Mecanismul supravegherii sistemului financiar în Uniunea Europeană [online]. In: *Studii Europene*, 2014, pp. 64-83 [citată 5 iunie 2021]. ISSN 2345-1041 Disponibil: <https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:0168-ssoar-421919>
  15. **BEREA, A., PAUL, A.** *Modernizarea sistemului bancar*. Editura Expert, București, 2003. 150 p. ISBN 9736180166.
  16. **BNM.** *Metodologia de identificare a societăților de tip O-SII din Republica Moldova nr. 192/2018*. 5 p. [online]. [citată 15 decembrie 2018].
  17. **BNM.** *Memorandumul de înțelegere privind menținerea stabilității financiare* [online]. [citată 28 februarie 2019]. Disponibil: <http://bnm.md/files/Memorandum%20de%20înțelegere%20privind%20menținerea%20stabilității%20financiare.pdf>
Disponibil: https://www.bnm.md/files/Metodologia%20O-SII_v1_RO.pdf
  18. **BNM.** *Metodologia de supraveghere și evaluare a activității băncilor* [online]. [citată în perioada mai – iunie 2020]. Disponibil: <http://bnm.md/files/metodologie%20de%20supraveghere%20si%20evaluare%20a%20activitatii%20bancilor.pdf>
  19. **BNM.** *Informații privind sectorul bancar* [online]. [citată în perioada ianuarie 2017 - iulie 2021]. Disponibil: [http://bnm.md/search?partitions\[0\]=674&post_types\[674\]\[0\]=846](http://bnm.md/search?partitions[0]=674&post_types[674][0]=846)
  20. **BNM.** *Informație privind activitatea economico-financiară a băncilor din RM* [online]. [citată în perioada ianuarie 2017 - iulie 2021]. Disponibil: <http://bnm.md/bdi/pages/reports/drsb/DRSB1.xhtml?id=0&lang=ro>

21. BNM. *Prioritățile în supravegherea bancară ale Băncii Naționale a Moldovei pentru perioada 2017 - 2021* [online]. [citată 17.07.2021].
Disponibil: <https://www.bnm.md/ro/content/prioritatile-supravegherea-bancara-ale-bancii-nationale-moldovei-pentru-anul-2021>
22. BNM. *Rapoarte financiare* [online]. [citată în perioada ianuarie 2017 - iulie 2021]. Disponibil: <http://bnm.md/bdi/pages/reports/drsb/DRSB5.xhtml>.
23. BNM. *Rapoarte anuale 2002 – 2020* [online]. [citată în perioada ianuarie 2017 - iulie 2021]. Disponibil: [http://bnm.md/search?partitions\[0\]=674&post_types\[674\]\[0\]=846](http://bnm.md/search?partitions[0]=674&post_types[674][0]=846).
24. BNM. *Informație cu privire la băncile licențiate din Republica Moldova* [online]. [citată în perioada ianuarie 2017 - iulie 2021]. Disponibil: <https://www.bnm.md/ro/content/bancile-licentiate-din-republica-moldova>
25. BOTNARI, N., MĂRGINEANU, A., BĂNCILĂ N. Stabilitatea financiară – oportunitate primordială a activității economice a statului. In: *Dezvoltarea economico-socială durabilă a euroregiunilor și a zonelor transfrontaliere*. vol. 35, 2019, Iași, România, pp. 28-40. ISBN 978-606-685-687-4.
26. BUNEA, M., ȚURLEA E. *Impactul structurii consiliilor de administrație sau de supraveghere asupra performanței societăților bancare*. Audit financiar, vol. XIV, nr. 135/2016, pp. 272-279. ISSN 1844-8801.
27. CERNA, S. *Băncile centrale, politica monetară și stabilitatea financiară*. Timișoara: ed. Universității de Vest, 2012. 40 p. ISBN 978-973-125-385-5.
28. CHIRIACESCU, B. Politica macroprudențială și stabilitatea financiară. In: *Economie teoretică și aplicată*. vol. XX, 2013, No. 2(579), pp. 57-64. ISSN 1841-8678.
29. CIOBU, S., KLIPPERT, E. Perfecționarea procedurilor de elaborare și implementare a reglementărilor bancare în Republica Moldova în contextul integrării europene. In: *Analele Științifice ale Academiei de Studii Economice din Moldova*. 2014, nr.1, pp. 287-299. ISSN 1857-1433.
30. COBZARI, L. MARGINEANU, A. Rolul sectorului bancar în contextul dezvoltării durabile a Republicii Moldova. In: *Analele științifice ale Universității Cooperatist-Comerciale din Moldova*, vol. XI (partea a doua), Chișinău 2013, UCCM, pp. 151-156. ISSN 1857-1239.
31. COBZARI, L. MARGINEANU, A. Sectorul bancar în cadrul sistemului de asigurare a stabilității financiare. In: *Analele Științifice ale Academiei de Studii Economice din Moldova*, Nr.1(11), Chișinău: ASEM, 2013, pp. 138-142. ISSN 1857-1433.
32. COBZARI, L., GANEA, V., MĂRGINEANU, A. Sistemul bancar: necesități de reforme și politică economică. In: *Conferința științifică internațională „Progrese în teoria deciziilor*

- economice în condiții de risc și incertitudine*”, vol. XXVII, Iași, 2016, pp. 132-146. ISBN 978-973-702-687-3.
33. COCIUG, V., ANDRONIC, A. Funcționalitatea activelor bancare în menținerea stabilității băncii. In: *Conferința Științifică Internațională „25 de ani de reformă economică în Republica Moldova: prin inovare și competitivitate spre progres economic*”, vol. 5, 23-24 septembrie 2016, Chișinău. Republica Moldova, pp. 10-16. ISBN 978-9975-75-834-5.
  34. COCIUG, V., POSTOLACHE, V. Probleme și perspective de dezvoltare a gestiunii bancare în situații de criză. In: *CSEI Working Paper Series*, issue 4, 2017, pp. 21-28.
  35. COCIUG, V., POSTOLACHE, V. Rolul instrumentelor politicii macroprudențiale în dezvoltarea sectorului bancar al Republicii Moldova. In: *Conferința Științifică Internațională „Competitivitate și inovare în economia cunoașterii*”, ediția a XXII-a, 25-26 septembrie 2020, pp. 584-592. ISBN 978-9975-75-985-4.
  36. Comitetul Național pentru Supravegherea Macroprudențială. *Recomandarea CNSM nr. 9/18.12.2017 privind amortizorul de capital pentru riscul sistemic în România* [online]. [accesat 26 aprilie 2019]. Disponibil: <http://www.cnsmro.ro/politica-macroprudentiala/lista-recomandarilor-2017/>
  37. CUCU, M. *Aspectul stabilizării și sporirii siguranței funcționării sistemului bancar al Republicii Moldova în contextul integrării în Uniunea Europeană*, Teză de doctor în economie, Chișinău 2007. 191 p.
  38. CUCU, M. Organul independent de supraveghere bancară: perspective pentru sistemul bancar moldovenesc. In: *Economica*, ASEM. 2009, nr.1(65) pp. 57-62. ISSN 1810-9136.
  39. DARDAC, N., GEORGESCU, E. Model de evaluare a eficacității activității de supraveghere bancară. In: *Economie teoretică și aplicată*, vol. XVIII, 2011. No. 5(558), pp. 3-14.
  40. DEDU, V. *Gestiune bancară*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1999. 352 p. ISBN 973309241X.
  41. *Dicționarul explicativ al limbii române* [online]. [accesat 17 august 2016]. Disponibil: <https://dexonline.ro/definitie/banca>
  42. Directiva 2013/36/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 iunie 2013 cu privire la accesul la activitatea instituțiilor de credit și supravegherea prudențială a instituțiilor de credit și a firmelor de investiții [online]. [accesat 23 iulie 2017]. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013L0036&from=RO>
  43. Fondul Monetar Internațional. *Set de întrebări primite de la jurnaliști* [online]. 16 mai 2016 [accesat 13 ianuarie 2018]. Disponibil: <https://www.imf.md/press/pressl/pressl-160516ro.html>

44. GÎRLEA, M., FILIP, A. Modele cadru ale supravegherii macroprudențiale – delimitări teoretice și practice. In: *Studia Universitatis Moldaviae*, 2016, nr.2(92), Seria Științe exacte și economice, pp. 138-147. ISSN 1857-2073.
45. GÎRLEA, M. Reglementarea bancară – suport al supravegherii bancare. In: *Studia Universitatis Moldaviae*, 2016, nr.2(92), Seria Științe exacte și economice, pp. 157-165. ISSN 1857-2073.
46. GÎRLEA, M. Supravegherea prudențială a activității bancare. In: *Integrare prin cercetare și inovare. Științe soci umaneștiice*, vol. 2, 28-29 septembrie 2016, Chișinău, pp. 177-181. ISBN 978-9975-71-818-9.
47. GRIGORIȚĂ, C. *Activitate bancară*, ediția a III-a, Cartier, Chișinău, 2005. 418 p. ISBN 9975-79-356-8.
48. Hotărârea Comitetului executiv al BNM nr. 356 din 30.12.2019 cu privire la menținerea ratei amortizorului de risc sistemic. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2020, nr. 1-2*.
49. Hotărârea Comitetului executiv al BNM nr. 32 din 13.02.2020 cu privire la stabilirea băncilor care sunt societăți de importanță sistemică din Republica Moldova și a amortizoarelor de capital ale băncilor.
50. Instrucțiunea privind modul de întocmire și prezentare de către bănci a rapoartelor în scopuri prudențiale nr.279 din 01.12.2011 (în vigoare 09.12.2011). In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 216-221 art. 2008 din 09.12.2011*.
51. Instrucțiunea privind modul de întocmire și prezentare de către bănci a rapoartelor FINREP la nivel individual nr.42 din 02.03.2018. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 95-104 din 23.03.2018, art. 425*.
52. Instrucțiunea cu privire la prezentarea de către bănci a rapoartelor COREP în scopuri de supraveghere nr. 117 din 24.05.2018 (în vigoare 30.07.2018). In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 183-194 art. 907 din 08.06.2018*.
53. ISĂRESCU, M. *Contribuții teoretice și practice în domeniul politicilor monetare și bancare*. București: Editura Academiei Române, 2009. 518 p. ISBN 978-973-27-1892-6.
54. ISĂRESCU, M. *Macroprudențialitatea, Reglementarea, Crizele Financiare și Politica Monetară*, Disertație. Universitatea Româno-Americană, Iunie 2011. 68 p.
55. KIRIȚESCU, C. *Moneda: mică enciclopedie*. Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1998, 282 p. ISBN 973-4502-33-6.
56. KIRIȚESCU, C., DOBRESCU, E. *Băncile: mică enciclopedie*. Editura Expert, București, 1998, 494 p. ISBN 973-9282-60-1.

57. LAVRANIUC, M. Armonizarea cadrului de reglementare a sistemului bancar autohton conform cerințelor acordului BASEL III. In: *Simpozionul științific al tinerilor cercetători*, 22-23 aprilie 2016, ASEM, ed. a 25-a, pp. 47-50. ISBN 978-9975-75-816-1.
58. Legea cu privire la Banca Națională a Moldovei nr. 548-XIII din 21.07.1995. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr.297-300 art.544 din 30.10.2015.
59. Legea instituțiilor financiare nr. 550-XIII din 21.07.1995. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr.78-81 art.199 din 13.05.2011 (din 02.05.2020 redenumită în Legea cu privire la lichidarea băncilor).
60. Legea privind garantarea depozitelor în sistemul bancar nr. 575 din 26.12.2003. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr. 30-34 art. 169 din 20.02.2004.
61. Legea privind redresarea și rezoluția băncilor nr. 232 din 03.10.2016. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr. 343-346 art. 707 din 04.10.2016.
62. Legea privind activitatea băncilor nr. 202 din 06.10.2017 (în vigoare 01.01.2018). In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr. 434-439 art. 727 din 15.12.2017.
63. Legea cu privire la Comitetul Național de Stabilitate Financiară nr. 209 din 12.10.2018. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr. 424-429 din 16.11.2018.
64. Legea privind procedura de constatare a încălcărilor în domeniul prevenirii spălării banilor și finanțării terorismului și modul de aplicare a sancțiunilor nr. 75 din 21.05.2020. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr. 142-146 art. 260 din 12.06.2020.
65. MĂRGĂRINT, E., SECRIERU, A. Asigurarea unei supravegheri bancare prudențiale eficiente prin monitorizarea adecvată a riscului de credit. In: *Analele Institutului Național de Cercetări Economice*. 2015, ed. a VI-a, nr. 2, pp. 65-70. ISBN 978-9975-4326-6-5.
66. Ministerul Economiei și Infrastructurii al Republicii Moldova. *Notă cu privire la prognoza preliminară a principalilor indicatori macroeconomici pentru anii 2022-2024* [online]. 12 p. [accesat 19 iunie 2021]. Disponibil:
https://mei.gov.md/sites/default/files/document/attachments/nota_prognoza_24_martie_2021-site.pdf
67. Ministerul Economiei și Infrastructurii al Republicii Moldova. *Raport privind evoluția social-economică a Republicii Moldova în anul 2020* [online]. 41 p. [accesat 19 iunie 2021]. Disponibil:
https://mei.gov.md/sites/default/files/document/attachments/raport_final_anul_2020.pdf
68. PERCIUN, R. Considerațiuni privind stabilitatea financiară a statului: cazul Republica Moldova. In: *Economie Financiară și Monetară – EFM 2013: conferința internațională*

- anuală*. 25 octombrie 2013. Institutul Național de Cercetări Economice „Costin C. Kirițescu” al Academiei Române. București, pp. 138-147. ISSN 2344-3642.
69. PERCIUN, R. Monitorizarea stabilității financiare a Republicii Moldova. In: *Conferința științifică „Creșterea economică în condițiile globalizării”*. Chișinău, Moldova, 13-14 octombrie 2016, pp. 39-44. ISBN 978-9975-4000-6-0.
70. PERCIUN, R. *Managementul stabilității financiare sistemice în contextul asigurării securității economice a Republicii Moldova*: teză de doctor habilitat în științe economice. Chișinău, 2017. 306 p.
71. POPESCU, D. I. *Definirea stabilității financiare*. Institutul Național de Cercetări Economice „Costin. C. Kirițescu”. 40 p. ISBN 978-973-159-162-9.
72. RAIETȚCHI, E. *Perfecționarea sistemului de control financiar în cadrul băncilor comerciale din Republica Moldova*, teză de doctor în economie. Chișinău, 2021. 202 p.
73. Regulamentul cu privire la lichiditatea băncii nr. 28 din 08.08.1997. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr. 64-65 din 02.10.1997.
74. Regulamentul cu privire la poziția valutară deschisă a băncii nr. 126 din 28.11.1997. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr.112-114 art.198 din 14.10.1999.
75. Regulamentul cu privire la investițiile băncilor în imobilizări corporale nr. 384 din 23.12.1999. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr.1-4 din 06.01.2000.
76. Regulamentul cu privire la clasificarea activelor și angajamentelor condiționale nr. 231 din 27.10.2011. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr. 216-221 din 09.12.2011.
77. Regulamentul privind tranzacțiile băncii cu persoanele sale afiliate nr.240/2013. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr.17-23 art.97 din 24.01.2014.
78. Regulamentul cu privire la fondurile proprii ale băncilor și cerințele de capital nr. 109 din 24.05.2018. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr. 183-194 art. 899 din 08.06.2018.
79. Regulamentul cu privire la amortizoarele de capital ale băncilor nr.110 din 24.05.2018. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr. 183-194 art. 900 din 08.06.2018.
80. Regulamentul privind controalele pe teren (inspecțiile) la bănci nr. 282 din 28.11.2018 (în vigoare din 13.01.2019). In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr. 462-466 art.1774 din 12.12.2018.
81. Regulamentul privind cadrul de administrare a activității băncilor nr.322 din 20.12.2018 (în vigoare din 04.04.2019). In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr. 1-5 art. 56 din 04.01.2019.
82. Regulamentul cu privire la expunerile mari nr.109 din 05.04.2019. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr. 139-147 art. 704 din 19.04.2019.

83. Regulamentul privind cerințele de acoperire a necesarului de lichiditate pentru bănci nr. 44 din 26.02.2020. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr. 87-93 art.317 din 20.03.2020.
84. Regulamentul cu privire la cerințele de publicare a informațiilor de către bănci nr.158 din 09.07.2020. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr.188-192 art. 667 din 24.07.2020.
85. ROTARU, A., CRASOVSCI, A. Politica monetară și rolul ei în stabilitatea macroeconomică. In: *Simpozion științifico-practic internațional: Băncile în economia concurenței, incertitudinii, inovării și integrării*. 19 aprilie 2013, Chișinău, vol. 1, pp. 30-41. ISBN 9789975756419.
86. SECRIERU, A. Stabilitatea financiară și creșterea economică: abordări și contradicții conceptuale. In: *Analele Științifice ale Academiei de Studii Economice din Moldova*, 2010. Chișinău, pp. 35-40. ISSN 1857-1433.
87. SECRIERU, A. Performanța supravegherii sistemului financiar: aspecte conceptuale și metodologice. In: *Conferința științifică internațională „25 de ani de reformă economică în Republica Moldova: prin inovare și competitivitate spre progres economic”*, Chișinău, 23-24 septembrie 2016, pp. 6-10. ISBN 978-9975-75-834-5.
88. SECRIERU, A., LOPOTENCO V., PÂRȚACHI I. et al. *Impactul adaptării sistemului financiar din Republica Moldova la standardele Uniunii Europene (monografie)*, Academia de Studii Economice a Moldovei. Chișinău, 2020. 198 p. ISBN 978-9975-3389-1-2.
89. TIMUȘ, A., BORDIAN, A. Repere de evaluare a stabilității financiare a sectorului bancar. In: *Analele Institutului de Economie, Finanțe și Statistică*, 2012, nr. 1. pp. 88-93. ISSN 1857-3630.
90. TOACĂ, Z., OLĂRESCU, Z. Estimări de model al indicatorilor macroeconomici ai Republicii Moldova pentru perioada 2019-2022. In: *Conferința științifică „Competitivitatea și inovarea în economia cunoașterii”*, Chișinău, Moldova, 27-28 septembrie 2019, pp. 669-675. ISBN 978-9975-75-968-7.
91. ULIAN, G., ȘARCO V. Riscul de participare a băncii în procesul de spălare a banilor. In: *Studia Universitatis Moldaviae*, 2016, nr. 7(96), pp. 16-19. ISBN 978-9975-4326-6-5.

Publicații în limba engleză

92. ALLEN, F., GALE, D. Financial Contagion. In: *Journal of Political Economy*. 2000. vol. 108, issue (1), pp. 1-33.
93. ARNOLD, B., BORIO C., ELLIS, L., MOSHIRIAN, F. Systemic risk, macroprudential policy frameworks, monitoring financial systems and the evolution of capital adequacy. In: *Journal of Banking & Finance* vol. 36 (2012), pp. 3125-3132. ISSN 0378-4266.

94. ARNONE M., DARBAR S., GAMBINI A. *IMF Working Paper: Banking Supervision: Quality and Governance*, WP/07/82, April 2007. 56 p.
95. BALTENSBERGER, E. Alternative approaches to the theory of the banking firm. In: *Journal of Monetary Economics*, January 1980, vol. 6, issue 1, pp. 1-37.
96. Basel Committee on Banking Supervision. *International convergence of capital measurement and capital standards* [online]. July 1988. 30 p. [citat 28 mai 2018]. Disponibil: <https://www.bis.org/publ/bcbs04a.pdf>
97. Basel Committee on Banking Supervision. *International convergence of capital measurement and capital standards. A revised framework* [online]. June, 2004. 251 p. [citat 29 mai 2018]. Disponibil: <https://www.bis.org/publ/bcbs107.pdf>
98. Basel Committee on Banking Supervision. *Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems* [online]. December 2010. 77 p. [citat 15 august 2018]. Disponibil: <https://www.bis.org/publ/bcbs189.pdf>
99. Basel Committee on Banking Supervision. *Basel III: International framework for liquidity risk measurement, standards and monitoring* [online]. December 2010. 53 p. [citat 17 septembrie 2018]. Disponibil: <https://www.bis.org/publ/bcbs188.pdf>
100. Basel Committee on Banking Supervision. *Core Principles for Effective Banking Supervision* [online]. September 2012. 85 p. [citat 10 decembrie 2017]. Disponibil: <https://www.bis.org/publ/bcbs230.pdf>
101. Basel Committee on Banking Supervision. *Basel III: The Liquidity Coverage Ratio and liquidity risk monitoring tools* [online]. January 2013. 75 p. [citat 23 noiembrie 2018]. Disponibil: <https://www.bis.org/publ/bcbs238.pdf>
102. Basel Committee on Banking Supervision. *Global systemically important banks: updated assessment methodology and the higher loss absorbency requirement* [online]. July 2013. 23 p. [citat 29 noiembrie 2018]. Disponibil: <https://www.bis.org/publ/bcbs255.pdf>
103. Basel Committee on Banking Supervision. *Basel III: The net stable funding ratio* [online]. October 2014. 17 p. [citat 07 mai 2019]. Disponibil: <https://www.bis.org/bcbs/publ/d295.pdf>
104. Basel Committee on Banking Supervision. *Revised Pillar 3 disclosure requirements* [online]. January 2015. 70 p. [citat 10 octombrie 2018]. Disponibil: <https://www.bis.org/bcbs/publ/d309.pdf>
105. **BEJAN, A.** Systemically important financial institutions – a challenge in the financial crisis prevention. In: *Monetary, Banking and Financial Issues in Central and Eastern EU Member Countries: How can Central and Eastern EU Members overcome the current economic crisis?* vol. 1, Editura Universității Alexandru Ioan Cuza, Iași. April 10-12, 2014. pp. 30-36.

106. **BEJAN, A.** Ensuring the banking system stability – a core objective of banking supervision. In: *Scientific symposium of young researchers*. Chişinău, ASEM. April 23-24, 2015, vol. I, pp. 8-11. ISBN 978-997575-747-8.
107. **BEJAN, A.** The banking supervision process in the Republic of Moldova in the context of implementation of Basel III requirements. In: *Simpozionul Ştiinţific Internaţional al Tinerilor Cercetători*. ed. a XVI-a, 27-28 Aprilie 2018. pp. 206-211. ISBN 978-9975-75-926-7.
108. **BEJAN, A.** The banks' business model analysis as an element of the Supervisory Review and Evaluation Process (SREP). In: *Prospects and problems of research and education integration into the European area*. Cahul: USC, 2019, vol. VI, Part 1. pp. 272-277, ISSN 2587-3563.
109. **BEJAN, A.** The model of evaluation and forecasting the financial stability of commercial banks and the banking sector in the Republic of Moldova. In: *Studia Universitatis Moldaviae*, 2019, nr.7(127), Seria Ştiinţe exacte şi economice, pp. 47-53. ISSN 1857-2073.
110. **BEJAN, A.** Assessment of the Internal Governance as an Element of the Supervisory Review and Evaluation Process (SREP). In: *Centre for Studies in European Integration, Working Papers Series*, issue 14, December 2019, pp. 15-26. ISSN 2537-6187.
111. BERGER, A.N., BOUWMAN, CH. How does capital affect bank performance during financial crises? In: *Journal of Financial Economics*. 2013, 109, pp. 146-176.
112. BLEJER, M. Central Banks and Price Stability: Is a Single Objective Enough? In: *IMF Journal of Applied Economics*, vol. 1, No.1. November 1998, pp. 105-122.
113. BORIO, C. *BIS Working Paper: Rediscovering the macroeconomic roots of financial stability policy: journey, challenges and a way forward*. No. 354. September, 2011. 37 p.
114. CARMASSI, J., MICOSSI, S. The Global Financial Crisis: Causes and Cures". In: *Journal of Common Market Studies*, November 2009, vol. 47, No. 5, pp. 977-996.
115. CHANT, J., LAI, A., ILLING, M., DANIEL, F. In: *Essays on Financial Stability*, Technical Report No. 95, Bank of Canada, September 2003. 130 p. ISSN 0713-7931.
116. CLICHICI, D. Banking system fragility: case of the Republic of Moldova. In: *Economic Engineering in Agriculture and Rural Development*, 2014, vol. 14, issue 1, pp. 53-60. ISSN 2284-7995.
117. CLICHICI, D. Rethinking the institutional framework for financial stability in the Republic of Moldova. In: *Journal of Financial and Monetary Economics*, 2015, vol. 2, issue 1, pp. 59-66.

118. COCIUBA, M., ZAPODEANU, D. Financial Soundness Indicators. In: *Annals of the University of Petroșani, Economics*, 10(3), 2010, pp. 365-372.
119. Committee of Experts on the Evaluation of Anti-money Laundering Measures and the Financing of Terrorism (MONEYVAL). *Anti-money laundering and counter-terrorist financing measures. Republic of Moldova, Fifth Round Mutual Evaluation Report* [online]. July 2019. 256 p. [citat 25 iulie 2021]. Disponibil: <https://rm.coe.int/moneyval-2019-6-5th-round-mer-repmoldova/168097a396>
120. CROCKETT, A. Why Is Financial Stability a Goal of Public Policy? In: *Maintaining Financial Stability in a Global Economy, Symposium Proceedings, Federal Reserve Bank of Kansas City*. August 1997, pp. 7-30.
121. DAOU, M. M. Central banks in achieving financial stability. In: *Online International Scientific Practical Conference: „Economic Security in the Context of Sustainable Development”*, 1st Edition, December 11, 2020, Chișinău, Moldova, pp. 114-131. ISBN 978-9975-155-01-4.
122. DAVIS, E.A. *Financial Stability Report: A Typology of Financial Instability*. Central Bank of Austria, No. 2, 2001, pp. 92-110.
123. DEMIRGUÇ-KUNT, A., DETRAGIACHE, E. *IMF Working Paper: Cross-Country Empirical Studies of Systemic Bank Distress: A Survey*. May 2005. 33 p.
124. DREHMANN, M., TARASHEV, N. *BIS Working Paper: Measuring the systemic importance of interconnected banks*, No. 342, March 2011. 26 p.
125. EDGEWORTH, F. A Mathematical Theory of Banking. In: *J. Royal Stat Soc*, 51, pp. 113-127.
126. European Banking Authority. *Guidelines on common procedures and methodologies for the supervisory review and evaluation process (SREP)*. December 2014. 218 p.
127. Financial Stability Board. *Progress Report to G20: Macroprudential Policy Tools and Frameworks*. October 2011. 20 p.
128. FIORDELISI, F., MARE, D. S. Probability of default and efficiency in cooperative banking. In: *Journal of International Financial Markets, Institutions and Money*. 2013, pp. 30-45.
129. FUIOR, E., BEJENARI N., MAXIM I. Theories regarding the impact of competition on financial stability. In: *Journal of Research on Trade, Management and Economic Development*. 2016, nr. 1, pp. 105-115. ISSN 2345-1424.
130. GALATI, G., MOESSNER, R. *BIS Working Paper: Macroprudential policy – a literature review*, No. 337, February 2011. 40 p.

131. GERŠL, A., HERMÁNEK, J. Indicators of Financial System Stability: Towards an Aggregate Financial Stability Indicator? [online]. In: *Prague Economic Papers*. 2008. vol. 3, pp. 127-142 [citat 30 aprilie 2019]. Disponibil: <https://www.vse.cz/pep/325>
132. GOODHART, C.A.E., TSOMOCS, D.P. Analysis of Financial Stability. In: *Bank of Canada Conference „Developing a framework to asses financial stability”*. Ottawa, Canada, 7-8 November 2007.
133. International Monetary Fund. *Background Paper: Financial Soundness Indicators*, May 14, 2003. 90 p.
134. International Monetary Fund. *Financial Sector Assessment, a Handbook*. September, 2005. 488 p. ISBN-10: 0-8213-6432-4.
135. International Monetary Fund. *Working Paper: Macprudential Policy: An Organizing Framework*, March 2011. 59 p.
136. International Monetary Fund. *Republic of Moldova: Technical Assistance Report-Country Governance Assessment* [online]. July 26, 2021. 108 p. [citat 05 august 2021]. Disponibil: <https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2021/07/26/Republic-of-Moldova-Technical-Assistance-Report-Country-Governance-Assessment-462578>
137. JOKIPII, T., MONNIN P. The impact of banking sector stability on the real economy. In: *Swiss National Bank Working Papers*, 2010, 16 p. ISSN 1660-7724.
138. KANE E. J., MALKIEL B. G. Bank Portfolio Allocation, Deposit Variability and the Availability Doctrine. In: *Quarterly Journal of Economics*, Oxford University Press. vol. 79, No. 1. February 1965, pp. 113-134.
139. KLEIN, M.A. A Theory of the Banking Firm. In: *Journal of Money, Credit and Banking*. vol. 3, No. 2, Part 1. May 1971, pp. 205-218.
140. KLOMP, J., DE HAAN A. Banking risk and regulation: Does one size fit all? In: *Journal of Banking and Finance*. 2011, 58, pp. 1258-1298.
141. LEBID, O.V. *Financial Stability of a Bank. Methods of Estimation and Reinforcement*, Master's Diploma in Economics. Kharkiv, 2005. 90 p.
142. LEVINE, R. The Governance of Financial Regulation: Reform Lessons from the recent Crisis. In: *International Review of Finance*. 2012, pp. 39-56.
143. MARGARINT, E., SECRIERU, A. Liquidity risk and effective prudential banking supervision. In: *Economica*, ASEM, 2014, nr. 490, pp. 87-93, ISSN 1810-9136.
144. MARGARINT, E. The banking supervision: can it reduce the risk-taking and, consequently, strengthen the stability of the banking sector in Moldova? In: *National Institute of Economic*

- Research: The journal Economics and Sociology*. 2015, vol. IV, pp. 113-121. ISSN 1857-4130.
145. MISHKIN, F. Anatomy of a Financial Crisis. Cambridge National Bureau of Economic Research, Working Paper No. 3934, 1991. In: *Journal of Evolutionary Economics*, August 1992, pp. 115-130.
  146. MISHKIN, F. Global Financial Instability: Framework, Events, Issues. In: *Journal of Economic Perspectives*. vol. 13, nr. 4, Fall 1999, pp. 3-20.
  147. PERCIUN, R., STRATAN, A., TIMUȘ, A. The methodology of financial stability evaluation of Republic of Moldova based on macroeconomic indicators. In: *Procedia Economics and Finance*. 2014, vol. 15, pp. 383-392. ISSN 2212-5671.
  148. PERCIUN, R., DODON, S. Financial stability of the Republic of Moldova estimated through monetary indicators. In: *Journal of Financial and Monetary Economics – Annual Review*, Centrul de Cercetări Financiare și Monetare „Victor Slăvescu”, București, România, No.1/2014, pp. 125-130. ISSN 2392-9685.
  149. PYLE, D.H. On the Theory of Financial Intermediation. In: *Journal of Finance*, American Finance Association, vol. 26(3), 1971, pp. 737-747.
  150. ROBERTS, E. *Basel III: An Overview*, Financial Stability Institute, Bank for International Settlements. September 2011. 53 p.
  151. ROSENGREN, E. *Defining Financial Stability and Some Policy Implications of Applying the Definition*, Federal Reserve Bank of Boston, June 2011. 28 p.
  152. SAKSONOVA, S., SOLOVJOVA, I. Analysis of the quality and profitability of assets in the banking system and the impact of macroeconomic factors on its stability - case of Latvia. In: *International Conference on Applied Economics*, ICOAE 2011, pp. 537-548.
  153. SCHINASI, G. *Defining Financial Stability*, International Monetary Fund, October 2004. 19 p.
  154. Scientific dictionary „*Your Dictionary*” [online]. [accesat 21 februarie 2017]. Disponibil: <https://www.yourdictionary.com/bank-supervision>
  155. SEALEY, C. W. Valuation, Capital Structure and Shareholder Unanimity for Depository Financial Intermediaries. In: *The journal of finance*, vol. 38, issue 3. June 1983, pp. 857-871.
  156. STOLZ, S., WEDOW M. Banks’ regulatory capital buffer and the business cycle: evidence for Germany. In: *Journal of Financial Stability*. 2011, pp. 98-110.
  157. TASKY, G. *Introduction to banking supervision*, Jordan Economic Development Program (SABEQ), June 25, 2008, 14 p.

158. TIMMERMANS, T. Monitoring the macroeconomic determinants of banking system stability. *BIS Working Papers* No.1, 2000. 117 p.
159. TIMOFEL, O. The role of banking sector for state's financial stability. In: *Economie și Sociologie*. 2015, nr. 1, pp. 127-133. ISSN 1857-4130.
160. VIPHINDRARTIN, S., ARDHANARI, M. et al. Effects of Bank Macroeconomic Indicators on the Stability of the Financial System in Indonesia. In: *Journal of Asian Finance, Economics and Business*, vol. 8, No 1, 2021, pp. 647-654. ISSN 2288-4637.

Publicații în limba franceză

161. BERNOU, N. *Elements d'économie bancaire: activité, théorie et réglementation*. Thèse de doctorat en science économique, Université lumière, Lyon. 2005. 361 p.
162. HAMMOND, G. Définitions et caractéristiques de la stabilité financière pour les Pays en Développement [online]. In: *Revue Economique et Monétaire* No 1. 2007. [accesat 07 noiembrie 2018].
Disponibil: <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/idep/unpan029165.pdf>.
163. MARGARINT, E. Supervision bancaire prudentielle dans le contexte de l'Accord Bâle II. *Ouvrage collectif: Le rôle des universités et des universitaires dans l'économie de la connaissance*. Institutul Internațional de Management Imi-Nova. Chișinău-Paris 2012, pp. 245-251. ISBN 978-9975-4515-2-2.
164. MARGARINT, E. *Supervision bancaire prudentielle efficiente dans le contexte des systèmes financiers procycliques*. Thèse de doctorat en sciences économiques. Chișinău, 2017. 200 p.
165. ROCHET, J-C. *Le futur de la réglementation bancaire* [online]. Toulouse School of Economics. 2008, nr.2-12, 29, pp. 1-29 [citat 23 februarie 2016]. Disponibil: [https://www.tsefr.eu/sites/default/files/medias/TSE/TSENotes/notes\(2\)rochet\(pdf\).pdf](https://www.tsefr.eu/sites/default/files/medias/TSE/TSENotes/notes(2)rochet(pdf).pdf)

Publicații în limba rusă

166. БЕЛОГЛАЗОВА, Г.Н., КРОЛИВЕЦКАЯ, Л.П. *Банковское дело. Организация деятельности коммерческого банка: учебник и практикум для академического бакалавриата*. Изд-во Юрайт, 2016. 545 с. ISBN 978-5-9916-8390-6.
167. БРОВКИНА, Н.С. Банковский надзор: сущность и возрастающая роль в современных условиях. В: *Вестник*, 2007, №15(1), с. 64-67.
168. ВАЛЕНЦЕВА, Н.И., ЛАРИОНОВА И.В. *Оценка финансовой устойчивости и перспектив деятельности кредитных организаций: учебное пособие*. Москва: КНОРУС, 2018. 242 с. ISBN 978-5-406-06326-2.

169. ГЕРАСИМОВА, Е.Б. *Анализ финансовой устойчивости банка*. Москва: Инфра, 2020. 366 с. ISBN 978-5-16-014227-2.
170. ЗАЯЦ, И.Ю. Факторы, оказывающие влияние на финансовую стабильность коммерческих банков. В: *Journal of Economy and Business*, vol. 4-1 (62), 2020. с. 133-137.
171. ЗИНИНА, М.М. Подходы к оценке бизнес-моделей коммерческих банков. В: *The Eurasian Scientific Journal*. 2018, №5, (10). 8 с. ISSN 2588-0101.
172. ИДРИСОВА С.К., РАБАДАНОВА Д.А., БАГРОВА Е.С. Критерии оценки эффективности банковского надзора и их совершенствование. В: *Проблемы современной экономики*, № 3 (43), 2012. 8 с.
173. КРИВОЛЕВИЧ, Е.А. Направления обеспечения стабильности банковской системы. В: *Финансы и кредит*. 2011, №2 (434), с. 28-34.
174. ЛАРИОНОВА, И.В. Особенности обеспечения финансовой устойчивости банковской системы в условиях нестабильности макроэкономической среды. В: *Банковские услуги*. 2012. № 12. с. 2-9. ISSN 2075-1915.
175. МАКАРКИН, Н.П. *Теория и практика обеспечения устойчивости банковской системы*. Саранск: Изд-во Мордов. Ун-та, 2005. ISBN 5-7103-1183-9.
176. ОВЧИННИКОВА, Н. Система раннего предупреждения кризисных ситуаций в банковской деятельности. В: *Вестник ВГУ. Серия: экономика и управление*. 2015, № 1, с. 29-34. ISSN 1814-2966.
177. ПАХОМОВА, С.А. Факторы финансовой устойчивости коммерческого банка. В: *Молодой ученый*. 2015. № 24. с. 529-532. ISSN 2072-0297.
178. СОЛДАТЕНКОВА, И.В. К вопросу об оценке эффективности надзора на российском финансовом рынке. В: *Интеллект. Инновации. Инвестиции*. № 6, 2019. с. 108-116.
179. ШУББАР, Х.Х., ГИРИНСКИЙ А.В. Содержание и принципы устойчивости банковской системы. В: *Вестник Российского университета дружбы народов. Серия: Экономика*, 2019. vol. 27, № 1, с. 63-71. ISSN 2408-8986.
180. ЯНКОВСКИЙ, И. Генезис математических моделей банка. В: *Банковский вестник*, 2008. Национальный банк Республики Беларусь. с. 27-30.

ANEXE

Criteriile de abordare a stabilității financiare

Cercetătorul	Abordarea conceptuală
Factorii care determină stabilitatea financiară	
M. Foot	„Stabilitatea financiară există atunci când: există stabilitate monetară; nivelul șomajului este aproape de rata sa naturală; există încredere în funcționarea instituțiilor financiare cheie și a piețelor în economie; nu există oscilații în prețurile activelor reale sau financiare, care vor afecta stabilitatea monetară sau nivelul șomajului” [153, p. 15]
Prin contrapunere cu instabilitatea financiară	
S. Cerna	„Este mai util și, poate, mai firesc, ca noțiunea de „stabilitatea financiară” să se definească a contrario ca stare a sistemului financiar în care nu apar perturbații sistemice: formarea unor bule financiare sau explozia unor asemenea bule; volatilitatea excesivă a prețurilor titlurilor; reducerea anormală a lichidității pe anumite segmente de piață; întreruperi în funcționarea sistemelor de plăți; creșterea sau limitarea excesivă a creditului; falimente ale instituțiilor financiare; etc.” [27, p. 13]
E. Davis	„Instabilitatea financiară este un risc major al crizei financiare” [122, p. 92]
J. Chant	„Instabilitatea financiară drept reprezintă condițiile pe piețele financiare, care dăunează sau amenință performanța unei economii prin impactul lor asupra funcționării sistemului financiar” [115, p. 21]
F. Mishkin	„Instabilitatea financiară apare atunci când șocurile din sistemul financiar opresc canalele de transmitere a fondurilor către oportunitățile de investiții productive” [146, p. 4]
Efectele stabilității financiare asupra economiei	
N. Botnari N. Băncilă A. Mărgineanu	„Stabilitatea financiară prezintă o stare dinamică a sistemului financiar, care constă în capacitatea acestuia de a anihila dezechilibrele financiare, care apar în urma acțiunii unor factori, atât endogeni, cât și exogeni și care are drept scop obținerea progresului economic și social” [25, p. 31]
L. Cobzari A. Mărgineanu	„Un sistem financiar stabil este o condiție pentru asigurarea unei transmisii eficiente și lipsite de tensiuni a politicii monetare, contribuind, în ultimă instanță, la realizarea obiectivului stabilității prețurilor pe termen lung” [31, p. 138]
R. Perciun	„Stabilitatea financiară este starea în care se află sistemul financiar, atunci când este capabil să îndeplinească simultan funcțiile sale specifice, și anume să aloce în mod eficient resursele și să absoarbă șocurile, evitând ca acestea să aibă un efect distructiv asupra economiei reale sau al altor sisteme” [70, p. 59]
A. Secrieru	„Instabilitatea ar putea afecta în mod indirect creșterea, pentru că un sistem financiar instabil, care este unul foarte predispus la falimente, sau care nu funcționează eficient în intermedierea de fonduri, se va dezvolta lent și astfel prin dezvoltarea lui va întârzia creșterea economică” [86, p. 36]
M. Isărescu	„Stabilitatea financiară poate fi considerată situația în care sistemul financiar este capabil să atragă și să plaseze fonduri bănești în mod eficient și să reziste la șocuri fără a aduce prejudicii economiei reale” [25, p. 31]
Componentele stabilității financiare	
A. Crockett	„Stabilitatea financiară reprezintă: stabilitatea instituțiilor-cheie ale sistemului financiar și existența unui nivel înalt al siguranței că acestea vor continua să își onoreze obligațiunile contractuale fără întreruperi sau asistență din exterior; stabilitatea piețelor financiare, prin intermediul cărora participanții pot tranzacționa cu încredere, la prețurile formate de conjunctura pieței și care nu variază substanțial în perioade scurte de timp” [120, p. 9]

Sursa: elaborat de autor

Indicatorii solidității financiare (de bază și suplimentari)

Categoria	Indicatorul
Indicatorii de bază (pentru instituțiile bancare)	
Adecvarea capitalului	Capital reglementat/Activele ponderate la risc
	Fonduri proprii de nivel 1/Activele ponderate la risc
	Credite neperformante nete/Capital
	Fonduri proprii de nivel 1 de bază/Activele ponderate la risc
	Fonduri proprii de nivel 1/Active
Calitatea activelor	Credite neperformante/Total credite
	Concentrarea creditelor după activitatea economică
	Reduceri calculate la credite/Credite neperformante
Profitabilitate	Rentabilitatea activelor
	Rentabilitatea capitalului
	Marja netă a dobânzii/Venit brut
	Venituri neaferte dobânzii/Venit brut
Lichiditate	Active lichide/Total active
	Active lichide/Datorii pe termen scurt
	Indicatorul de acoperire a necesarului de lichiditate
	Rata de finanțare netă stabilă
Indicatorii suplimentari	
Instituții bancare	Efectul de levier
	Expunerile mari
	Distribuția geografică a împrumuturilor
	Poziția brută a activelor asociată derivatelor financiare
	Poziția brută a pasivelor asociată derivatelor financiare
	Ponderea veniturilor din tranzacționare în totalul veniturilor
	Evoluția costurilor administrative și fixe în raport cu veniturile
	Evoluția marjelor de dobândă la împrumuturi și depozite
	Evoluția indicatorului credite/depozite
	Ponderea împrumuturilor denominate în monedă străină în totalul împrumuturilor
	Ponderea pasivelor denominate în monedă străină în totalul pasivelor
Alte instituții financiare	Activele raportate la totalul activelor sistemului financiar
	Activele raportate la PIB
Companiile nefinanciare	Evoluția datoriei raportată la capitalul propriu
	ROE
	Profitul operațional raportat la cheltuielile cu dobânzile
Gospodării	Disciplina la plată și evoluția insolvențelor
	Datoria raportată la PIB
Lichiditatea pieței	Serviciul datoriei raportat la venitul disponibil
	Evoluția marjelor bid-ask la nivelul diferitelor segmente ale pieței financiare
	Volumul tranzacțiilor la nivelul diferitelor segmente ale pieței financiare

Sursa: elaborat de autor în baza [121, p. 117; 133, p.8]

Indicatorii de prognoză a instabilității financiare

Grupa de indicatori	Indicatorul	Caracterul de tendință înainte de criză
Politica macroeconomică internă	Ritmul de creștere a PIB în prețuri constante	Scade
	Ritmul de creștere a ieșirilor în prețuri constante	Scade
	Deficitul bugetar raportat la PIB	Crește
	Șomajul	Crește
Contextul extern (condițiile economice externe)	Soldul contului curent a balanței de plăți	Scade
	Exportul	Scade
	Importul	Crește
	Soldul balanței de plăți	Scade
	Rezervele de aur și valută	Scade
	Refluxul capitalului	Crește
	Datoria externă	Crește
	Refluxul net al capitalului	Crește
	Deficitul bugetului public	Crește
Indicatorii fundamentali	Oferta banilor	Crește
	Suficiența de rezerve	Crește
	M2 raportat la rezervele de aur și valută	Crește
	Multiplicatorul	Crește
	Monetizarea economiei	Crește
Indicatorii de sănătate a sistemului financiar	Creditul intern	Crește
	Depozitele	Scad
Șocurile ce influențează sectorul financiar	Inflația	Crește
	Rata de schimb efectiv reală	Crește
	Rata dobânzii de credit reală internă pe piața interbancară	Crește
	Raportul dintre rata creditelor și rata depozitelor (marja)	Crește
	Spread-ul dintre rata creditelor interne și rata LIBOR	Crește
	Condițiile comerțului	Scad
Presiunea asupra pieței valutare	Indexul de presiune asupra pieței valutare	Crește

Sursa: [3, p. 47]

**Principiile de Bază pentru o Supraveghere Bancară Eficientă
(versiunile anilor 2006 și 2011)**

Versiunea 2011 (revizuită)	Versiunea 2006
Autoritățile de supraveghere, responsabilități și funcții	
PB 1: Responsabilități, obiective și împuterniciri	PB 1: Obiective, independență, împuterniciri, transparență și cooperare
PB 2: Independență, responsabilitate, resurse și protecția legală a supraveghetorilor	
PB 3: Cooperare și colaborare	
PB 4: Activități permise	PB 2: Activități permise
PB 5: Criterii de licențiere	PB 3: Criterii de licențiere
PB 6: Transferul proprietății semnificative	PB 4: Transferul proprietății semnificative
PB 7: Achiziții majore	PB 5: Achiziții majore
PB 8: Metoda de supraveghere	PB 19: Metoda de supraveghere
PB 9: Tehnici și instrumente de supraveghere	PB 20: Tehnicile de supraveghere
PB 10: Raportarea supravegherii	PB 21: Raportarea supravegherii
PB 11: Puterile corective și de sancționare ale supraveghetorilor	PB 23: Puterile corective și de sancționare ale supraveghetorilor
PB 12: Supravegherea consolidată	PB 24: Supravegherea consolidată
PB 13: Relațiile țara de origine - țara gazdă	PB 25: Relațiile țara de origine - țara gazdă
Reglementarea și cerințele prudențiale	
PB 14: Guvernarea corporativă	
PB 15: Procesul de management al riscului	PB 7: Procesul de management al riscului
PB 16: Suficiența capitalului	PB 6: Suficiența capitalului
PB 17: Riscul de credit	PB 8: Riscul de credit
PB 18: Active problematice, provizioane și rezerve	PB 9: Active problematice, provizioane și rezerve
PB 19: Riscul de concentrare și limitele expunerilor mari	PB 10: Limitele expunerilor mari
PB 20: Tranzacțiile cu părțile asociate	PB 11: Expunerile față de părțile asociate
PB 21: Riscul de țară și de transfer	PB 12: Riscul de țară și de transfer
PB 22: Riscul de piață	PB 13: Riscul de piață
PB 23: Riscul ratei dobânzii asociat registrului bancar	PB 16: Riscul ratei dobânzii asociat registrului bancar
PB 24: Riscul de lichiditate	PB 14: Riscul de lichiditate
PB 25: Riscul operațional	PB 15: Riscul operațional
PB 26: Auditul și controlul intern	PB 17: Auditul și controlul intern
PB 27: Raportarea financiară și auditul extern	PB 22: Contabilitatea și dezvăluirea informației
PB 28: Transparența și dezvăluirea	
PB 29: Abuz în serviciile financiare	PB 18: Abuz în serviciile financiare

Sursa: [100, p. 68-69]

Evaluarea condiției I (CI)

Calitatea cadrului instituțional, de supraveghere și de reglementare microprudențială

Nr. crt.	Aspecte analizate	Referințe	Punctaj
1.	Existența cadrului instituțional de supraveghere microprudențială	<p>Legea nr. 548/1995 (articolul 44) Legea nr. 202/2017 (articolul 5)</p> <p>BNM realizează supravegherea prudențială a băncilor care își desfășoară activitatea pe teritoriul RM prin instrumentele, măsurile și procedurile prevăzute de lege și de actele normative emise în aplicarea acestora.</p>	1
2.	Definiția noțiunii de „bancă”	<p>Legea nr. 202/2017 (articolul 3)</p> <p>Bancă – persoană juridică a cărei activitate constă în atragerea de depozite sau de alte fonduri rambursabile de la public și în acordarea de credite în cont propriu.</p>	1
3.	Descrierea activităților financiare permise băncilor conform licenței eliberate de autoritatea de supraveghere	<p>Legea nr. 202/2017 (articolul 14)</p> <p>Băncile pot desfășura, în limita licenței acordate, următoarele activități: atragerea de depozite și de alte fonduri rambursabile; acordarea de credite; leasing financiar; prestarea serviciilor de plată; emiterea și administrarea cecurilor de călătorie, cambiilor și altor instrumente de plată; emiterea de garanții și asumarea de angajamente; tranzacții în cont propriu sau în contul clienților, etc.</p>	1
4.	Atribuțiile autorității de supraveghere bancară	<p>Legea nr. 548/1995 (articolul 44) Legea nr. 202/2017 (articolul 5)</p> <p>Banca Națională este unica instituție care efectuează licențierea, reglementarea și supravegherea, pe bază individuală și, după caz, pe bază consolidată, a băncilor persoane juridice din Republica Moldova și a sucursalelor băncilor din alte state, fiind împuternicită:</p> <ul style="list-style-type: none"> - să emită actele normative necesare și să ia măsurile cuvenite pentru a-și exercita împuternicirile și atribuțiile, prin acordarea de licențe băncilor din RM și sucursalelor băncilor din alte state și elaborarea de standarde de supraveghere a acestora și să stabilească modul de aplicare a actelor normative și a măsurilor; - să efectueze controale asupra băncilor din RM și sucursalelor băncilor din alte state, precum și să examineze registrele, documentele și conturile acestora, condițiile la care își desfășoară activitatea, și respectarea de către aceste instituții a legislației; - să dispună oricărei bănci din RM și oricărei sucursale a băncii din alt stat măsuri de supraveghere sau să aplice sancțiuni și/sau măsuri sancționatoare conform prevederilor Legii nr. 202/2017 etc. 	1
5.	Cerințele prudențiale cantitative privind principalele riscuri la care sunt expuse băncile, inclusiv implementarea cerințelor Basel	<p>Regulamentul nr.28/1997 (capitolul III), Regulamentul nr.126/1997 (capitolul V), Regulamentul nr.231/2011 (capitolul IV), Regulamentul nr.240/2013 (capitolul III), Legea nr.202/2017 (articolul 9), Regulamentul nr.109/2018 (pct. 130), Regulamentul nr.109/2019 (capitolul IV), Regulamentul nr.44/2020 (capitolul V), Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems</p> <p>- valoarea expunerii față de un client sau față de un grup de clienți aflați în legătură - ≤ 15% din capitalul eligibil; suma valorii agregate a expunerilor din credite față de clienți sau grup de clienți</p>	0,8

	III cu privire la capital și lichiditate	<p>aflați în legătură, care constituie după mărime primele zece expuneri din credite - $\leq 30\%$ din suma portofoliului de credite;</p> <p>- valoarea expunerii față de o persoană afiliată băncii și/sau un grup de clienți aflați în legătură cu persoana afiliată băncii - $\leq 10\%$ din capitalul eligibil; suma valorii agregate a expunerilor băncii față de persoanele afiliate și/sau grupurile de clienți aflați în legătură cu persoanele afiliate băncii - $\leq 20\%$ din capitalul eligibil;</p> <p>- clasificarea activelor conform nivelului de risc: „standard” – 2%, „supravegheat” – 5%, „substandard” – 30%, „dubios” – 60%, „compromis” – 100%; capitalul inițial - 100 mil. lei; rata fondurilor proprii de nivel 1 de bază - $\geq 5.5\%$; rata fondurilor proprii de nivel 1 - $\geq 7.5\%$; rata fondurilor proprii totale - $\geq 10.0\%$;</p> <p>- principiul I al lichidității - ≤ 1; principiul II al lichidității - $\geq 20\%$; principiul III al lichidității - > 1; indicatorul de acoperire a necesarului de lichiditate - $\geq 100\%$; raportul poziției valutare deschise lungi/scurte la fiecare valută străină - $\leq +10\%/ \geq -10\%$;</p> <p>- suma raporturilor pozițiilor valutare deschise lungi/scurte la toate valutele - $\leq +20\%/ \geq -20\%$; raportul dintre suma activelor și suma obligațiunilor valutare bilanțiere - $\leq +25\%/ \geq -25\%$;</p> <p>- indicatorul rata de finanțare netă stabilă – nu au fost stabilite cerințe; procesul intern de evaluare a adecvării lichidității (ILAAP) – nu au fost stabilite cerințe.</p>	
6.	Cerințele calitative privind guvernanta	<p>Regulamentul nr.322/2018 (titlul II)</p> <p>Banca va stabili mărimea și componența organului său de conducere și mecanismul său de guvernanta, considerând natura, amploarea și complexitatea riscurilor inerente, conform modelului de afaceri și activităților desfășurate de bancă. Atribuțiile și responsabilitățile organului de conducere trebuie să fie explicit determinate, precum și repartizate într-un mod explicit și eficient între consiliul băncii și organul executiv. Rolul, structura, componența numerică, termenul pentru care se alege/numesc membrii organului de conducere, modul de funcționare și atribuțiile organului de conducere se stabilesc în statutul băncii și în reglementările interne primare ale băncii.</p>	1
7.	Cerințele calitative privind sistemul de control intern	<p>Regulamentul nr.322/2018 (titlul IV)</p> <p>Banca trebuie să dispună de propriul mecanism de control intern, care trebuie să asigure gestionarea eficientă a băncii, desfășurarea activităților financiare într-un mod sigur și prudent, conformarea cu prevederile legislației, precum și protejarea intereselor deponenților și a altor creditori ai băncii. Obiectivele controlului intern sunt: identificarea, monitorizarea adecvată și minimizarea riscurilor aferente activităților financiare desfășurate, exercitarea controlului asupra respectării de către bancă a legislației, asigurarea securității informației, transparenței structurii de proprietate și de control asupra băncii, soluționării conflictelor de interese, asigurarea unui nivel necesar de securitate care ar corespunde naturii, caracterului și volumului tranzacțiilor efectuate. Funcțiile de control intern trebuie să includă o funcție de administrare a riscurilor, o funcție de conformitate și o funcție de audit intern.</p>	1
8.		<p>Regulamentul nr.322/2018 (titlul V)</p> <p>Banca trebuie să dispună de un cadru cuprinzător de administrare a riscurilor care să acopere toate subdiviziunile, inclusiv funcțiile de suport și control, care să identifice substanța economică a</p>	

	Cerințele calitative privind managementul riscurilor	<p>expunerilor la risc și care să acopere toate riscurile relevante pentru bancă.</p> <p>Aria de cuprindere a administrării riscurilor trebuie să se refere, cel puțin, la riscul de credit și al contrapărții, riscul rezidual, riscul de concentrare, riscul de securitizare, riscul de piață, riscul de rată a dobânzii din activități în afara portofoliului de tranzacționare, riscul operațional, care include și riscul denaturării securității și integrității sistemelor informaționale, riscul de lichiditate și riscul efectului de levier excesiv, precum și, după caz, subcategoriile ale acestor riscuri. Banca va asigura corespunderea politicilor privind administrarea riscurilor modelului de afaceri al băncii, corelarea cu capitalul acesteia și cu experiența în administrarea riscurilor, va asigura realizarea adecvată a atribuțiilor organului de conducere și păstrarea capacității de executare a obligațiilor băncii față de deponenți și creditori, va determina nivelul de risc pe care este dispusă să și-l asume și va prevedea administrarea tuturor riscurilor aferente activității desfășurate.</p>	1
9.	Cerințele calitative privind transparența acționariatului	<p>Legea nr. 202/2017 (capitolul 2)</p> <p>O persoană este obligată, până la achiziționarea acțiunilor unei bănci, să obțină de la BNM aprobarea prealabilă, dacă în calitate de achizitor potențial, intenționează să achiziționeze, prin orice modalitate, direct sau indirect, inclusiv în calitate de beneficiar efectiv, o deținere calificată într-o bancă ori să își majoreze, direct sau indirect, inclusiv în calitate de beneficiar efectiv, deținerea calificată astfel încât proporția drepturilor sale de vot sau a deținerii să atingă ori să depășească nivelul de 5%, 10%, 20%, 33% sau 50% ori astfel încât banca să devină o filială a sa.</p> <p>În vederea asigurării administrării prudente și sănătoase a băncii vizate de achiziție și luând în considerare posibilă influență a achizitorului potențial asupra băncii respective, BNM evaluează adecvarea achizitorului potențial, precum și soliditatea financiară în raport cu achiziția propusă.</p>	1
10.	Tehnicile de supraveghere	<p>Legea nr. 202/2017 (articolul 106)</p> <p>Verificările și evaluările în cadrul controalelor pe teren și/sau din oficiu se efectuează de către personalul BNM, împuternicit în acest sens, sau de către societățile de audit, sau de experți numiți de BNM. Tehnicile de supraveghere bancară sunt descrise detaliat în procedurile interne ale BNM.</p>	1
11.	Atribuțiile corective și de remediere ale autorității de supraveghere	<p>Legea nr. 202/2017 (capitolul 5)</p> <p>În exercitarea funcțiilor sale, BNM deține competența să dispună, față de o bancă, față de acționarii acesteia, față de membrii organului de conducere al băncii, față de persoanele care dețin funcții-cheie în cadrul băncii, care încalcă dispozițiile prezentei legi, ale actelor normative sau ale altor acte emise în aplicarea acesteia, referitoare la supraveghere sau la condițiile de desfășurare a activității, măsuri potrivit și/sau să aplice sancțiuni și măsuri sancționatoare.</p>	1
Media aritmetică a punctajului acordat aspectelor evaluate			0,98

Sursa: elaborat de autor în baza reglementărilor în vigoare

Evaluarea condiției II (CII)

Calitatea cadrului instituțional, de supraveghere și de reglementare macroprudențială

Nr. crt.	Aspecte analizate	Referințe	Punctaj
1.	Existența cadrului instituțional de supraveghere macroprudențială	Legea nr. 202/2017 (articolul 5), Legea nr. 209/2018 (articolul 1) BNM realizează supravegherea prudențială a băncilor și a sistemului bancar. CNSF este o autoritatea națională macroprudențială desemnată, responsabilă de coordonarea realizării politicii macroprudențiale și a activităților în vederea prevenirii și remedierii situațiilor de criză financiară sistemică în conformitate cu prevederile legii.	1
2.	Atribuția autorității de supraveghere în menținerea stabilității bancare	Legea nr. 548/1995 (articolul 4) Fără prejudicierea obiectivului său fundamental, Banca Națională urmărește asigurarea stabilității și viabilității sistemului bancar și sprijină politica economică generală a statului.	1
3.	Definirea noțiunii de risc sistemic, bancă de importanță sistemică și existența metodologiei de identificare a acesteia	Legea nr. 202/2017 (articolul 3), Metodologia de identificare a societăților de importanță sistemică din RM https://www.bnm.md/files/Metodologia%20O-SII_v1_RO.pdf Risc sistemic – riscul de perturbare a sistemului financiar, care poate avea consecințe negative foarte grave pentru sistemul financiar și economia reală. Societate de importanță sistemică – bancă-mamă/societate de investiții-mamă, societate financiară holding-mamă, societate financiară holding mixtă-mamă sau bancă/societate de investiții al cărei faliment sau a cărei funcționare defectuoasă ar putea declanșa un risc sistemic. Metodologia de identificare a băncilor de importanță sistemică a fost aprobată prin HCE al BNM nr. 192/2018.	1
4.	Instrumentele macroprudențiale care previn riscul sistemic	Metodologia de identificare a societăților de importanță sistemică din RM. Raportul asupra stabilității financiare 2020 https://www.bnm.md/ro/content/raportul-de-stabilitate-financiara-2020 Instrumentele macroprudențiale aplicate în prezent în RM: identificarea băncilor de importanță sistemică, amortizorul de conservare a capitalului, amortizorul anticiclic de capital, amortizorul de risc sistemic, amortizorul aferent societății de importanță sistemică, indicatorul LTV, indicatorul DSTI.	1
5.	Desfășurarea procesului de supraveghere în baza principiului proporționalității	Legea nr. 202/2017 (articolul 100, alineatul 4) Metodologia de supraveghere și evaluare a activității băncilor din 28.02.2019 (capitolul IV) În procesul de supraveghere a băncilor nu se ține cont de mărimea, importanța sistemică, natura și complexitatea activităților desfășurate, toate băncile fiind supravegheate similar.	0
6.	Cerințe prudențiale diferențiate față de băncile de importanță sistemică	Legea nr. 202/2017, Regulamentul nr.28/1997, Regulamentul nr.126/1997, Regulamentul nr.231/2011, Regulamentul nr.240/2013, Regulamentul nr.109/2018, Regulamentul nr.109/2019, Regulamentul nr.44/2020 În legislația în vigoare nu sunt prevăzute cerințe prudențiale diferențiate față de băncile de importanță sistemică.	0
Media aritmetică a punctajului acordat aspectelor evaluate			0,66

Sursa: elaborat de autor în baza reglementărilor în vigoare

Anexa 7

Principalii indicatori financiari ai băncilor de importanță sistemică la data de 31.12.2020

Indicatori	Media pe sectorul bancar	MAIB	OTP Bank S.A.	MICB	PCB	VICB
Rata fondurilor proprii totale ($\geq 10\%$)	27,25	19,54	21,40	31,69	25,04	40,82
Credite neperformante/Total credite (%)	7,38	5,01	7,04	8,38	5,62	14,95
Suma primelor zece expuneri din credite/Total credite ($\leq 30\%$)	20,35	19,26	17,69	21,37	13,25	24,15
Valoarea expunerii maxime față de un client sau față de un grup de clienți aflați în legătură /Capital eligibil ($\leq 15\%$)	X	0,00	12,10	0,00	0,00	10,02
Valoarea expunerii maxime față de o persoană afiliată și/sau un grup de clienți aflați în legătură cu persoana afiliată/Capital eligibil ($< 10\%$)	X	8,01	0,36	0,03	5,71	3,07
Suma valorii agregate a expunerilor față de persoanele afiliate și/sau grupurile de clienți aflați în legătură cu persoanele afiliate/Capital eligibil ($\leq 20\%$)	5,74	17,22	0,44	0,08	9,04	3,11
Rentabilitatea activelor (ROA) (%)	1,53	1,84	1,04	2,15	0,90	1,65
Rentabilitatea capitalului (ROE) (%)	8,89	11,05	7,41	12,43	6,81	9,28
Marja netă a dobânzii (MJDnet) (%)	3,76	3,99	3,84	3,61	3,27	3,57
Principiul I - Lichiditatea pe termen lung (≤ 1)	0,71	0,72	0,90	0,64	0,76	0,81
Principiul II - Lichiditatea curentă ($\geq 20\%$)	50,62	43,73	44,44	60,48	35,54	50,81
Principiul III - Lichiditatea pe benzi de scadență (> 1)	X	X	X	X	X	X
- până la o lună inclusiv	2,28	2,31	7,91	1,83	1,79	2,00
- între o lună și 3 luni inclusiv	19,86	22,34	17,23	10,00	44,61	41,32
- între 3 și 6 luni inclusiv	14,74	17,52	13,72	7,56	8,49	43,81
- între 6 și 12 luni inclusiv	9,97	15,54	7,89	5,36	4,33	22,44
- peste 12 luni	7,97	14,50	3,47	12,29	2,81	35,26
Raportul poziției valutare deschise la fiecare valuta (lungă) ($< +10\%$)	1,03	0,77	2,89	0,03	0,26	1,55
Raportul poziției valutare deschise la fiecare valuta (scurtă) ($> -10\%$)	-0,90	-0,89	-0,38	-1,05	-1,70	-1,01
Raportul poziției valutare deschise la toate valutele (lungă) ($< +20\%$)	1,34	0,89	3,34	0,06	0,55	1,57
Raportul poziției valutare deschise la toate valutele (scurtă) ($> -20\%$)	-1,24	-1,14	-0,38	-1,06	-1,70	-1,10
Raportul dintre suma activelor bilanțiere în valută și suma obligațiunilor bilanțiere în valută ($\leq +25\%$, $\leq -25\%$)	0,01	-0,07	0,04	-0,19	-0,64	0,10

Sursa: elaborat de autor în baza [20]

Rezultatele simulărilor de criză a principalelor riscuri care afectează stabilitatea sistemului bancar la data de 31.12.2020

1) Riscul de lichiditate

1.1. Scenariul I: *Retragerea depozitelor persoanelor fizice în mărime de 25,0%, a depozitelor persoanelor juridice în mărime de 15,0% și a depozitelor băncilor în mărime de 60,0%.*

Tabelul A 8.1. Rezultatele simulărilor de criză a riscului de lichiditate (scenariul I) la data de 31.12.2020

Indicatori	Real	Supus stresului **	Impact *
Depozitele persoanelor fizice (mil. lei)	50 769,5	38 077,1	-12 692,4
Depozitele persoanelor juridice (mil. lei)	28 727,4	24 418,3	-4 309,1
Depozitele băncilor (mil. lei)	147,9	59,2	-88,7
Active lichide (mil. lei)	52 530,2	35 440,0	-17 090,2
Total active (mil. lei)	103 773,6	86 683,4	-17 090,2
Lichiditatea curentă (%)	50,6	40,9	-9,7 p.p.

Sursa: elaborat de autor în baza calculelor efectuate

*

Retragerea depozitelor persoanelor fizice: $50\,769,5 \times 25,0\% = 12\,692,4$ mil. lei;

Retragerea depozitelor persoanelor juridice: $28\,727,4 \times 15,0\% = 4\,309,1$ mil. lei;

Retragerea depozitelor băncilor: $147,9 \times 60,0\% = 88,7$ mil. lei;

Impact total retragere depozite: $12\,692,4 + 4\,309,1 + 88,7 = 17\,090,2$ mil. lei.

**

Depozitele persoanelor fizice după retragere: $50\,769,5 - (50\,769,5 \times 25,0\%) = 38\,077,1$ mil. lei;

Depozitele persoanelor juridice după retragere: $28\,727,4 - (28\,727,4 \times 15,0\%) = 24\,418,3$ mil. lei;

Depozitele băncilor după retragere: $147,9 - (147,9 \times 60,0\%) = 59,2$ mil. lei;

Active lichide după retragere: $52\,530,2 - (12\,692,4 + 4\,309,1 + 88,7) = 35\,440,0$ mil. lei;

Total active după retragere: $103\,773,6 - (12\,692,4 + 4\,309,1 + 88,7) = 86\,683,4$ mil. lei;

Lichiditatea curentă (Active lichide/Total active x 100%) după retragere:

$35\,440,0 / 86\,683,4 \times 100\% = 40,9\%$; $50,6\% - 40,9\% = 9,7$ p.p.

1.2. Scenariul II: *Retragerea depozitelor persoanelor fizice în mărime de 40,0%, a depozitelor persoanelor juridice în mărime de 20,0% și a depozitelor băncilor în mărime de 100%.*

Tabelul A 8.2. Rezultatele simulărilor de criză a riscului de lichiditate (scenariul II) la data de 31.12.2020

Indicatori	Real	Supus stresului **	Impact *
Depozitele persoanelor fizice (mil. lei)	50 769,5	30 461,7	-20 307,8
Depozitele persoanelor juridice (mil. lei)	28 727,4	22 981,9	-5 745,5
Depozitele băncilor (mil. lei)	147,9	0	-147,9
Active lichide (mil. lei)	52 530,2	26 329,0	-26 201,2
Total active (mil. lei)	103 773,6	77 572,4	-26 201,2
Lichiditatea curentă (%)	50,6	33,9	-16,7 p.p.

Sursa: elaborat de autor în baza calculelor efectuate

*

Retragerea depozitelor persoanelor fizice: $45\,598,9 \times 40,0\% = 18\,239,6$ mil. lei;
Retragerea depozitelor persoanelor juridice: $22\,661,9 \times 20,0\% = 4\,532,4$ mil. lei;
Retragerea depozitelor băncilor: $96,8 \times 100,0\% = 96,8$ mil. lei;
Impact total retragere depozite: $18\,239,6 + 4\,532,4 + 96,8 = 22\,868,7$ mil. lei.

**

Depozitele persoanelor fizice după retragere: $45\,598,9 - (45\,598,9 \times 40,0\%) = 27\,359,3$ mil. lei;
Depozitele persoanelor juridice după retragere: $22\,661,9 - (22\,661,9 \times 20,0\%) = 18\,129,5$ mil. lei;
Depozitele băncilor după retragere: $96,8 - (96,8 \times 100,0\%) = 0$ mil. lei;
Active lichide după retragere: $45\,875,1 - (18\,239,6 + 4\,532,4 + 96,8) = 23\,006,4$ mil. lei;
Total active după retragere: $90\,528,3 - (18\,239,6 + 4\,532,4 + 96,8) = 67\,659,6$ mil. lei;
Lichiditatea curentă (Active lichide/Total active x 100%) după retragere:
 $23\,006,4 / 67\,659,6 \times 100\% = 34,0\%$; $50,7\% - 34,0\% = 16,7$ p.p.

2) Riscul de credit

2.1. Scenariul I: Majorarea creditelor neperformante cu 25,0% (dintre care 40,0% vor fi clasificate în categoria de risc „substandard”, 30,0% - categoria „dubios” și 30,0% - categoria „compromis”), reclassificarea 50,0% din creditele performante din categoria „standard” în categoria „supravegheat”, majorarea portofoliului de credite cu 15,0% (toate creditele vor fi clasificate în categoria „standard”).

**Tabelul A 8.3. Rezultatele simulărilor de criză a riscului de credit (scenariul I)
la data de 31.12.2020**

Indicatori	Real	Supus stresului **	Impact *
Credite neperformante (mil. lei)	3 428,3	4 285,4	+857,1
Fonduri proprii (mil. lei)	11 500,5	10 310,9	-1 189,6
Cuantumul expunerii la risc (mil. lei)	45 542,8	44 353,2	-1 189,6
Rata fondurilor proprii totale (%)	25,3	23,3	-2,0 p.p.

Sursa: elaborat de autor în baza calculelor efectuate

*

Majorarea creditelor neperformante: $3\,428,3 \times 25,0\% = 857,1$ mil. lei;
Fondul de risc suplimentar:
a) majorarea creditelor neperformante cu 25,0% dintre care 40,0% clasificate în categoria de risc „substandard”, 30,0% – categoria „dubios” și 30,0% – categoria „compromis”:
 $(857,1 \times 40\%) \times 30\% + (857,1 \times 30\%) \times 60\% + (857,1 \times 30\%) \times 100 = 514,2$ mil. lei;
b) reclassificarea 50,0% din creditele performante din categoria „standard” în categoria „supravegheat”: $(40\,375,5 - 3\,428,3) \times 50\% \times 3\% = 554,2$ mil. lei;
c) majorarea portofoliului de credite cu 15,0% (toate creditele vor fi clasificate în categoria „standard”): $(40\,375,5 \times 15\%) \times 2\% = 121,1$ mil. lei;
Total fond de risc suplimentar: $514,2 + 554,2 + 121,2 = 1\,189,6$ mil. lei.

**

Total credite neperformante după majorare: $3\,428,3 + 857,1 = 4\,285,4$ mil. lei;
Fondurile proprii după crearea fondului de risc suplimentar: $11\,500,5 - 1\,189,6 = 10\,310,9$ mil. lei;
Cuantumul expunerii la risc după crearea fondului de risc suplimentar: $45\,542,8 - 1\,189,6 = 44\,353,2$ mil. lei;

Rata fondurilor proprii totale (Fondurile proprii/Cuantumul expunerii la risc x 100%) după crearea fondului de risc suplimentar:

$$10\,310,9 / 44\,353,2 \times 100\% = 23,3\%;$$

$$25,3\% - 23,3\% = 2,0 \text{ p.p.}$$

2.2. Scenariul II: Majorarea creditelor neperformante cu 50,0% (dintre care 40,0% vor fi clasificate în categoria de risc „substandard”, 30,0% – categoria „dubios” și 30,0% – categoria „compromis”), reclassificarea 50,0% din creditele performante din categoria „standard” în categoria „supravegheat”, majorarea portofoliului de credite cu 15,0% (toate creditele vor fi clasificate în categoria „standard”)

Tabelul A 8.4. Rezultatele simulărilor de criză a riscului de credit (scenariul II) la data de 31.12.2020

Indicatori	Real	Supus stresului **	Impact *
Credite neperformante (mil. lei)	3 369,7	5 054,6	+1 684,9
Fonduri proprii (mil. lei)	13 618,1	11 836,2	-1 781,9
Cuantumul expunerii la risc (mil. lei)	49 982,5	48 200,6	-1 781,9
Rata fondurilor proprii totale (%)	27,3	24,6	-2,7 p.p.

Sursa: elaborat de autor în baza calculelor efectuate.

*

Majorarea creditelor neperformante: $3\,369,7 \times 50,0\% = 1\,684,9$ mil, lei;

Fondul de risc suplimentar:

a) majorarea creditelor neperformante cu 50,0% dintre care 40,0% clasificate în categoria de risc „substandard”, 30,0% - categoria „dubios” și 30,0% - categoria „compromis”:

$$(1\,684,9 \times 40\%) \times 30\% + (1\,684,9 \times 30\%) \times 60\% + (1\,684,9 \times 30\%) \times 100\% = 1\,010,9 \text{ mil, lei};$$

b) reclassificarea 50,0% din creditele performante din categoria „standard” în categoria „supravegheat”: $(45\,643,2 - 3\,369,7) \times 50\% \times 3\% = 634,1$ mil, lei;

c) majorarea portofoliului de credite cu 15,0% (toate creditele vor fi clasificate în categoria „standard”): $(45\,643,2 \times 15\%) \times 2\% = 136,9$ mil, lei;

$$\text{Total fond de risc suplimentar: } 1\,010,9 + 634,1 + 136,9 = 1\,781,9 \text{ mil. lei.}$$

**

Total credite neperformante după majorare: $3\,369,7 + 1\,684,9 = 5\,054,6$ mil. lei;

Fondurile proprii după crearea fondului de risc suplimentar: $13\,618,1 - 1\,781,9 = 11\,836,2$ mil. lei;

Cuantumul expunerii la risc după crearea fondului de risc suplimentar: $49\,982,5 - 1\,781,9 = 48\,200,6$ mil. lei;

Rata fondurilor proprii totale (Fondurile proprii/Cuantumul expunerii la risc x 100%) după crearea fondului de risc suplimentar:

$$11\,836,2 / 48\,200,6 \times 100\% = 24,6\%;$$

$$27,3\% - 24,6\% = 2,7 \text{ p.p.}$$

**Evaluarea condiției III (CIII)
Stabilitatea sistemului bancar**

Nr. crt.	Aspecte analizate	Concluzii	Punctaj
1.	Situația financiară a sectorului bancar	Actualmente, pentru sistemul bancar autohton este caracteristic un nivel destul de înalt de capitalizare și de lichiditate. În ultimii ani activele, portofoliul de credite și depozitele sistemului bancar sunt în creștere, iar ponderea creditelor neperformante în totalul creditelor a înregistrat o tendință de descreștere. Cu toate acestea, anumite bănci au o pondere relativ înaltă a creditelor neperformante în totalul creditelor, iar una din ele se află sub regimul de intervenție timpurie. Totodată, pe parcursul anului 2020 profitul aferent exercițiului este în descreștere, din cauza majorării deprecierii activelor financiare în condițiile crizei generate de pandemia COVID-19.	0,5
2.	Situația financiară a băncilor de importanță sistemică	La situația din 31.12.2020 au fost identificate următoarele bănci de importanță sistemică pentru sistemul bancar autohton: BC „Moldova-Agroindbank” S.A., BC „Moldindconbank” S.A., BC „Victoriabank” S.A., BC „ProCreditBank” S.A., OTP Bank S.A. În rezultatul analizei situației financiare a acestor bănci la 31.12.2020, s-a constatat că toate băncile se conformează cerințelor prudențiale privind activele, capitalul, lichiditatea, riscul de piață. Totodată, este de menționat că unii indicatori financiari ai BIS înregistrează valori mai inferioare decât media pe sistemul bancar, cei mai relevanți fiind: rata fondurilor proprii totale la BC „Moldova-Agroindbank” S.A., rata creditelor neperformante la BC „Victoriabank” S.A., expunerile față de persoanele afiliate la BC „Moldova-Agroindbank” S.A., rentabilitatea capitalului la BC „ProCreditBank” S.A., lichiditatea pe termen lung la OTP Bank S.A.	0,8
3.	Simulările de criză a principalelor riscuri în sistemul bancar din RM	A fost efectuată testarea la stres a riscului de credit și de lichiditate, în ambele cazuri fiind utilizate câte două scenarii cu severitate diferită. În cazul riscului de credit, ambele scenarii demonstrează că creșterea ponderii creditelor neperformante nu va influența semnificativ rata fondurilor proprii totale, întrucât nivelul de capitalizare de care dispun băncile este unul suficient. Cât privește riscul de lichiditate, în cazul scenariului mai sever retragerile de depozite vor diminua semnificativ lichiditatea curentă a băncilor. Totuși, aceasta se va încadra în cerința prudențială de 20%.	1,0
Media aritmetică a punctajului acordat aspectelor evaluate			0,77

Sursa: elaborat de autor

Evaluarea condiției IV (CIV)

Disciplina de piață, transparența în activitatea organului de supraveghere și a băncilor supravegheate

Nr. crt.	Aspecte analizate	Referințe	Punctaj
1.	Existența paginii web a autorității de supraveghere micro și macroprudențiale	Pagina web a BNM: www.bnm.md Pagina web a CNSF: nu există	0,5
2.	Publicarea de către autoritatea de supraveghere a informației privind controalele desfășurate	Raportul anual al BNM https://www.bnm.md/files/Raport_Anual_2020%20(1).pdf În raportul anual al BNM este inclusă informația cu privire la controalele pe teren și din oficiu efectuate la bănci pe parcursul anului.	1
3.	Publicarea de către autoritatea de supraveghere a informației privind sancțiunile aplicate băncilor	Legea nr. 202/2017 (articolul 146) Pe pagina web a BNM sunt publicate sancțiunile aplicate în temeiul Legii privind activitatea băncilor. https://www.bnm.md/ro/content/sanctiunile-aplicate-de-banca-nationala-moldovei-temeiul-legii-privind-activitatea-bancilor	1
4.	Publicarea de către autoritatea de supraveghere a legilor și actelor normative în domeniul supravegherii bancare, a informațiilor financiare agregate privind sectorul bancar, a informațiilor despre bănci și conducerea acestora	Legea nr. 202/2017 (articolul 136) Informația se găsește pe pagina web a BNM. https://www.bnm.md/ro/content/bancile-licentiate-din-republica-moldova (Informațiile despre bănci și conducerea acestora) https://www.bnm.md/ro/content/lista-regulamentelor (Legile și actele normative în domeniul supravegherii bancare) https://www.bnm.md/bdi/pages/reports/drsb/DRSB1.xhtml (Informație privind activitatea economico-financiară a băncilor din RM) https://www.bnm.md/bdi/pages/reports/drsb/DRSB10.xhtml (Structura depozitelor pe sectorul bancar) https://www.bnm.md/bdi/pages/reports/drsb/DRSB5.xhtml (Bilanțul contabil) https://www.bnm.md/bdi/pages/reports/drsb/DRSB6.xhtml (Contul de profit sau pierdere) https://www.bnm.md/bdi/pages/reports/drsb/DRSB12.xhtml (Clasificarea portofoliului de credite pe ramuri) https://www.bnm.md/bdi/pages/reports/drsb/DRSB7.xhtml (Structura portofoliului de credite (pe ramuri)) https://www.bnm.md/bdi/pages/reports/drsb/DRSB8.xhtml (Structura portofoliului de credite (pe tipuri de debitori)) https://www.bnm.md/bdi/pages/reports/drsb/DRSB9.xhtml (Structura portofoliului de credite (pe monede))	1
5.	Publicarea de către bănci a informațiilor	Regulamentul cu privire la cerințele de publicare a informațiilor de către bănci nr.158/2020	1

Nr. crt.	Aspecte analizate	Referințe	Punctaj
	<p>în conformitate cu Regulamentul cu privire la cerințele de publicare a informațiilor de către bănci nr.158/2020</p>	<p>Băncile publică pe paginile web, cu periodicitatea stabilită de regulament, informațiile cu privire la guvernarea, activitatea economico-financiară, produsele și serviciile bancare, cadrul de administrare, fondurile proprii și cerințele de capital, amortizoarele de capital, politica de remunerare.</p> <p>https://www.a.maib.md/ro/publicarea-informatiei/ https://www.victoriabank.md/ro/list-information-disclosure#information-disclosure-economic-financial-activity-all http://energbank.com/ro/info https://www.mobiasbanca.md/disclosure https://www.micb.md/activitatea-financiara-ro/ https://www.fincombank.com/ro/dezvaluirea-informatiei/ https://comertbank.md/information_disclosure/activity.php https://www.bcr.md/ro/dezvaluire-informatii/activitate-economico-financiara https://www.ecb.md/ro/rapoarte/ https://eximbank.md/ro/informatie-privind-activitatea-economico-financiara https://www.procreditbank.md/ro/Dezvaluirea_informatiei</p>	
Media aritmetică a punctajului acordat aspectelor evaluate			0,9

Sursa: elaborat de autor în baza informațiilor disponibile

Interpretarea indicatorilor care caracterizează stabilitatea financiară a unei bănci/sistemului bancar utilizați pentru dezvoltarea modelului MDES/MDPSF

criterii	Indicatori	Valoarea indicatorului	Tipul de risc
Lichiditatea	Principiul I - Lichiditatea pe termen lung (≤ 1)	Permite evaluarea vulnerabilității sistemului la pierderile rezultate de lipsa accesului la sursele fondurilor de piață sau de retragere a	Riscul de plată a unei anumite părți a datoriilor, la cererea clienților
	Principiul II - Lichiditatea curentă ($\geq 20\%$)	Caracterizează gradul de acoperire a datoriilor cu mijloace lichide	Riscul incapacității de a returna datoriile
	Principiul III - Lichiditatea pe benzi de scadență (>1) - peste 12 luni	Prezintă rezervele potențiale de lichiditate	Riscul incapacității de colectare a lichidităților pentru o anumită perioadă de timp pentru a acoperi datoriile scadente în perioada respectivă
Calitatea activelor	Valoarea medie lunară a activelor generatoare de dobândă/Valoarea medie lunară a	Reprezintă gradul activității investiționale și arată dimensiunea riscurilor asumate de bancă	Riscul privind utilizarea necorespunzătoare a fondurilor împrumutate
Echilibrul financiar	Fonduri proprii/Total active	Reflectă valoarea fondurilor proprii în total active	Riscul deteriorării stabilității financiare
	Total datorii /Total capital	Reflectă raportul dintre datorii și capitalul propriu	
	Soldul datoriei la credite neperformante/Soldul datoriei la	Indică ponderea creditelor neperformante în totalul creditelor acordate	
	Soldul activelor neperformante nete/ Fonduri proprii	Indică ponderea activelor neperformante nete în Fondurile Proprii	
Rentabilitatea	Rentabilitatea capitalului (ROE)	Reflectă eficiența utilizării capitalului	Riscul scăderii eficienței activității băncii
	Rentabilitatea activelor (ROA)	Caracterizează eficiența operațiunilor bancare	Riscul scăderii eficienței activității băncii
Profitabilitatea	Soldul datoriei la credite/Soldul depozitelor	Arată cât de mult preferă banca să investească în detrimentul indicatorilor de lichiditate	Riscul de utilizare necorespunzătoare a fondurilor împrumutate
Cross-coeficientul de suficiență a capitalului	Total active/Fonduri proprii	Caracterizează amploarea operațiunilor efectuate de bancă	Riscul neacoperirii datoriilor în cazul pierderii activelor

Sursa: elaborat de autor în baza [133]

Componentele activelor și pasivelor băncilor necesare determinării ponderii fiecărui indicator în modelul MDES/MDPSF

Nr. crt.	Elementele activului	Clasificarea activului	Dobânda	Riscul
1.	Numerar	A1	d1	r1
2.	Depozite la vedere și echivalente de numerar	A2	d2	r2
3.	Instrumente de capitaluri proprii	A3	d3	r3
4.	Titluri de datorie la valoarea justă	A4	d4	r4
5.	Titluri de datorie la cost amortizat	A5	d5	r5
6.	Credite și avansuri	A6	d6	r6
7.	Rezerva minimă obligatorie aferentă mijloacelor atrase în VLC	A7	d7	r7
8.	Imobilizări corporale	A8	d8	r8
9.	Imobilizări necorporale	A9	d9	r9
10.	Creanțe privind impozitele	A10	d10	r10
11.	Alte active	A11	d11	r11
	TOTAL ACTIVE	X	X	X
	Elementele pasivului	Clasificarea pasivului	Prețul fondurilor atrase	Norma stabilită a rezervelor
1.	Depozite	P1	pr1	n1
2.	Alte datorii financiare	P2	pr2	n2
3.	Provizioane	P3	pr3	n3
4.	Datorii privind impozitele	P4	pr4	n4
5.	Alte datorii	P5	pr5	n5
6.	Capital social	P6	pr6	n6
7.	Prime de emisiune	P7	pr7	n7
8.	Rezerve	P8	pr8	n8
	TOTAL CAPITALURI PROPRII ȘI TOTAL DATORII	X	X	X

Sursa: elaborat de autor în baza modelului lui E. Baltensperger [95]

Anexa 13

Valorile activelor și pasivelor băncilor necesare determinării ponderii fiecărui indicator în modelul MDES/MDPSF

Nr. crt.	Activ	Valoarea (mil. lei)					Parametrii macroeconomici									
		2016	2017	2018	2019	2020	d1	d2	d3	d4	d5	R1	R2	R3	R4	R5
1.	Numerar	465,3	613,1	1103,7	940,1	971,8	0	0	0	0	0	2,4	7,3	0,9	7,5	0,4
2.	Depozite la vedere și echivalente de numerar	6562,8	7679,2	5937,3	6383,9	5354,6	0	0	0	0	0	2,4	7,3	0,9	7,5	0,4
3.	Instrumente de capitaluri proprii	222,2	275,5	151,6	184,5	117,5	26,44	6,26	6,59	6	5,8	0	0	0	0	0
4.	Titluri de datorie la valoarea justă	12,2	1220,0	1496,1	1085,8	2464,2	26,44	6,26	6,59	6	5,8	0	0	0	0	0
5.	Titluri de datorie la cost amortizat	0,0	0,0	895,4	755,0	1599,0	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
6.	Credite și avansuri	9880,5	9948,0	11691,5	13466,6	15300,8	11,21	9,72	8,7	8,1	7,66	16,41	18,38	12,54	12,3	12
7.	Rezerva minimă obligatorie aferentă mijloacelor atrase în VLC	941,1	1069,0	1071,2	1357,7	2757,8	0,27	0,3	0,37	0,01	0,01	14	14	14	18	30
8.	Imobilizări corporale	816,7	856,1	1008,8	1258,2	1293,4	1,83	1,91	1,9	1,9	1,9	9	9,53	6,75	6	6
9.	Imobilizări necorporale	63,7	59,0	58,4	63,2	102,2	1,83	1,91	1,9	1,9	1,9	9	9,53	6,75	6	6
10.	Creanțe privind impozitele	15,9	0,0	0,1	0,0	0	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
11.	Alte active	117,4	186,7	89,0	193,0	190,3	1,83	1,91	1,9	1,9	1,9	9	9,53	6,75	6	6
12.	TOTAL ACTIVE	19746,4	22203,4	23643,7	25828,7	30292,2	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Nr. crt.	Pasiv	Valoarea (mil. lei)					Parametrii macroeconomici									
		2016	2017	2018	2019	2020	pr1	pr2	pr3	pr4	pr5	N1	N2	N3	N4	N5
1.	Depozite	15435,2	17603,0	18675,2	20340,3	23890,6	9	9,53	6,75	6	6	35	40	42,5	42	32
2.	Alte datorii financiare	846,6	683,0	568,9	763,1	1045,2	9	6,5	6,5	6	6	35	40	42,5	42	32
3.	Provizioane	0,0	0,0	9,7	9,5	96,2	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
4.	Datorii privind impozitele	39,2	65,7	46,5	71,0	25,6	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
5.	Alte datorii	188,9	203,3	457,2	251,2	266,9	9	6,5	6,5	5,7	5,7	0	0	0	0	0
6.	Capital social	207,5	207,5	207,5	207,5	207,5	11,12	11,42	11,6	11,2	11,2	0	0	0	0	0
7.	Prime de emisiune	104,5	104,5	104,5	104,5	104,5	11,12	11,42	11,6	11,2	11,2	0	0	0	0	0
8.	Rezerve	2624,3	3028,6	3326,1	4081,5	4655,5	11,12	11,42	11,6	11,2	11,2	0	0	0	0	0
9.	TOTAL CAPITALURI PROPRII ȘI TOTAL DATORII	19746,4	22203,4	23643,7	25828,7	30292,2	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x

Sursa: elaborat de autor în baza [22]

Calcularea valorilor ajustate (ponderilor) optime ale parametrilor bilanțului unei bănci (%)

Nr. crt.	Activ	Valoarea					Media	Indicatori din modelul MDES/MDPSF									
		2016	2017	2018	2019	2020											
1.	Numerar	2,30	2,56	4,63	3,37	3,20	3,21										
2.	Depozite la vedere și echivalente de numerar	32,44	32,06	24,89	22,86	17,61	25,97										
3.	Instrumente de capitaluri proprii	1,42	1,32	0,68	0,76	0,41	0,92										
4.	Titluri de datorie la valoarea justă	0,08	5,84	6,74	4,46	8,61	5,14										
5.	Titluri de datorie la cost amortizat	x	x	x	x	x	x										
6.	Credite și avansuri	46,51	40,12	47,01	49,43	47,85	46,19	K11			K7	K2					
7.	Rezerva minimă obligatorie aferentă mijloacelor atrase în VLC	4,11	4,15	3,91	4,31	6,37	4,57		K4						K1		
8.	Imobilizări corporale	3,83	3,56	4,05	4,67	4,09	4,04										
9.	Imobilizări necorporale	0,30	0,24	0,23	0,23	0,32	0,27										
10.	Creanțe privind impozitele	x	x	x	x	x	x										
11.	Alte active	0,55	0,78	0,36	0,72	0,60	0,60									K3	
12.	TOTAL ACTIVE	100	100	100	100	100	x	K10									
Nr. crt.	Pasiv	Valoarea					Media	Indicatori din modelul MDES/MDPSF									
		2016	2017	2018	2019	2020											
1.	Depozite	46,24	43,04	42,35	42,93	50,41	44,99	K11									
2.	Alte datorii financiare	2,54	1,73	1,29	1,61	2,21	1,87										
3.	Provizioane	x	x	x	x	x	x				K6						
4.	Datorii privind impozitele	0,20	0,30	0,20	0,27	0,08	0,21										
5.	Alte datorii	0,87	0,86	1,81	0,92	0,83	1,06										
6.	Capital social	0,93	0,83	0,78	0,71	0,61	0,77				K9=1						
7.	Prime de emisiune	0,47	0,42	0,39	0,36	0,31	0,39										
8.	Rezerve	11,81	12,08	12,44	14,03	13,65	12,80	K12, K5, K8									
9.	TOTAL CAPITALURI PROPRII ȘI TOTAL DATORII	100	100	100	100	100	x										

Sursa: elaborat de autor în baza Anexei 13

Calcularea valorilor coeficienților de ponderare

criterii	Indicatori	Coeficient	2016	2017	2018	2019	2020	Media
Lichiditatea	Principiul I - Lichiditatea pe termen lung (≤ 1)	K1	0,87	0,86	0,88	0,85	0,84	0,86
	Principiul II - Lichiditatea curentă ($\geq 20\%$)	K2	0,47	0,46	0,54	0,54	0,56	0,51
	Principiul III - Lichiditatea pe benzi de scadența (>1) peste 12 luni	K3	0,92	0,91	0,93	0,91	0,89	0,91
Calitatea activelor	Valoarea medie lunară a activelor generatoare de dobândă / Valoarea medie lunară a activelor	K4	0,85	0,82	0,83	0,82	0,81	0,82
Echilibru financiar	Fonduri proprii/Total active	K5	0,13	0,13	0,14	0,15	0,15	0,14
	Total datorii / Total capital	K6	0,50	0,46	0,46	0,46	0,54	0,48
	Soldul datoriei la credite neperformante (suma de bază) / Soldul datoriei la credite (suma de bază)	K7	0,47	0,40	0,47	0,49	0,48	0,46
	Soldul activelor neperformante nete/ Fonduri proprii	K8	0,13	0,13	0,14	0,15	0,15	0,14
Rentabilitatea	Rentabilitatea capitalului (ROE)	K9	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
	Rentabilitatea activelor (ROA)	K10	1,02	1,02	1,02	1,02	1,02	1,02
Profitabilitatea	Soldul datoriei la credite (suma de bază) / Soldul depozitelor (suma de bază)	K11	0,46	0,43	0,42	0,43	0,50	0,45
Cross coeficientul de suficiență a capitalului	Total active/Fonduri proprii	K12	0,13	0,13	0,14	0,15	0,15	0,14

Sursa: elaborat de autor în baza Anexei 14

**Calcularea indicatorilor modelului MDES/MDPSF pentru evaluarea și prognozarea stabilității
BC „Moldindconbank” S.A.**

criterii	Indicatori	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Pn+1	Pn+2	Pn+3
Lichiditatea	Principiul I - Lichiditatea pe termen lung (≤ 1)	0,73	0,54	0,78	0,70	0,64	0,62	0,64	0,60	-0,0225	0,019375	-0,03578
	Principiul II - Lichiditatea curentă ($\geq 20\%$)	44,77	59,24	59,40	53,65	60,48	64,41	65,70	67,27	3,9275	1,291875	1,574844
	Principiul III - Lichiditatea pe benzi de scadența (>1) peste 12 luni	5,28	5,80	9,23	9,58	12,29	14,04	16,10	17,82	1,7525	2,060625	1,718281
Calitatea activelor	Valoarea medie lunară a activelor generatoare de dobândă / Valoarea medie lunară a activelor	81,94	73,00	75,74	82,23	84,96	85,72	88,89	92,18	0,755	3,17875	3,288438
Echilibru financiar	Fonduri proprii/Total active	11,40	11,12	11,11	11,08	13,35	13,84	14,52	15,37	0,4875	0,679375	0,851719
	Total datorii / Total capital	6,45	6,21	5,38	4,65	4,75	4,33	3,85	3,47	-0,425	-0,47125	-0,38156
	Soldul datoriei la credite neperformante (suma de bază) / Soldul datoriei la credite (suma de bază)	15,97	29,42	21,05	11,74	8,38	6,48	0,75	-4,33	-1,8975	-5,73438	-5,07547
	Soldul activelor neperformante nete/ Fonduri proprii	53,28	60,73	39,05	28,65	15,81	6,44	-7,13	-18,67	-9,3675	-13,5719	-11,5448
Rentabilitatea	Rentabilitatea capitalului (ROE)	8,06	17,83	20,81	23,12	12,43	13,52	12,45	10,35	1,0925	-1,07688	-2,09109
	Rentabilitatea activelor (ROA)	1,00	2,26	2,96	3,67	2,15	2,44	2,48	2,36	0,2875	0,044375	-0,11953
Profitabilitatea	Soldul datoriei la credite (suma de bază) / Soldul depozitelor (suma de bază)	0,69	0,53	0,52	0,54	0,50	0,45	0,43	0,41	-0,0475	-0,01938	-0,02172
Cross coeficientul de suficiență a capitalului	Total active/Fonduri proprii	7,45	7,21	6,38	5,65	7,49	7,50	7,57	7,87	0,01	0,0725	0,298125

Sursa: elaborat de autor în baza aplicării modelului MDES/MDPSF

**Calcularea indicatorilor modelului MDES/MDPSF pentru evaluarea și prognozarea stabilității
BC „Victoriabank” S.A.**

criterii	Indicatori	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Pn+1	Pn+2	Pn+3
Lichiditatea	Principiul I - Lichiditatea pe termen lung (≤ 1)	0,62	0,53	0,51	0,65	0,81	0,86	0,94	1,05	0,0475	0,081875	0,107344
	Principiul II - Lichiditatea curentă ($\geq 20\%$)	54,69	68,09	71,35	64,77	50,81	49,84	45,28	38,76	-0,97	-4,5625	-6,51813
	Principiul III - Lichiditatea pe benzi de scadența (>1) peste 12 luni	7,21	8,42	11,66	32,96	35,26	42,27	50,74	60,50	7,0125	8,463125	9,768906
Calitatea activelor	Valoarea medie lunară a activelor generatoare de dobândă / Valoarea medie lunară a activelor	60,81	58,96	58,56	64,33	70,55	72,99	76,49	80,97	2,435	3,50625	4,482813
Echilibru financiar	Fonduri proprii/Total active	8,04	9,43	10,11	11,27	12,85	14,05	15,21	16,48	1,2025	1,155625	1,274531
	Total datorii / Total capital	4,52	4,88	4,94	4,45	4,18	4,10	3,90	3,64	-0,085	-0,19625	-0,26031
	Soldul datoriei la credite neperformante (suma de bază) / Soldul datoriei la credite (suma de bază)	33,81	33,03	31,19	17,94	14,95	10,24	4,54	-2,13	-4,715	-5,69875	-6,66344
	Soldul activelor neperformante nete/Fonduri proprii	63,37	25,31	20,81	13,60	10,89	-2,23	-9,12	-16,60	-13,12	-6,885	-7,48125
Rentabilitatea	Rentabilitatea capitalului (ROE)	9,93	11,45	6,77	11,76	9,28	9,12	8,53	8,98	-0,1625	-0,58313	0,441094
	Rentabilitatea activelor (ROA)	1,71	1,97	1,05	1,94	1,65	1,64	1,55	1,68	-0,015	-0,08375	0,125313
Profitabilitatea	Soldul datoriei la credite (suma de bază) / Soldul depozitelor (suma de bază)	0,50	0,34	0,31	0,35	0,39	0,36	0,37	0,38	-0,0275	0,005625	0,014531
Cross coeficientul de suficiență a capitalului	Total active/Fonduri proprii	5,52	5,88	5,94	5,45	7,78	8,35	8,96	9,72	0,565	0,61625	0,755313

Sursa: elaborat de autor în baza aplicării modelului MDES/MDPSF

**Calcularea indicatorilor modelului MDES/MDPSF pentru evaluarea și prognozarea stabilității
OTP Bank S.A.**

criterii	Indicatori	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Pn+1	Pn+2	Pn+3
Lichiditatea	Principiul I - Lichiditatea pe termen lung (≤ 1)	0,49	0,60	0,73	0,80	0,90	1,00	1,10	1,20	0,1025	0,100625	0,093281
	Principiul II - Lichiditatea curentă ($\geq 20\%$)	55,02	49,91	48,71	46,57	44,44	41,80	39,77	37,53	-2,645	-2,02875	-2,23594
	Principiul III - Lichiditatea pe benzi de scadența (>1) peste 12 luni	13,97	3,98	1,51	3,76	3,47	0,85	0,06	-0,30	-2,625	-0,78375	-0,36219
Calitatea activelor	Valoarea medie lunară a activelor generatoare de dobândă / Valoarea medie lunară a activelor	85,22	82,11	84,18	76,57	83,88	83,55	83,90	83,83	-0,335	0,35875	-0,06906
Echilibru financiar	Fonduri proprii/Total active	13,71	12,95	11,17	12,10	11,74	11,25	10,82	10,73	-0,4925	-0,42563	-0,08703
	Total datorii / Total capital	5,42	5,66	5,71	5,44	6,07	6,23	6,38	6,54	0,1625	0,143125	0,166406
	Soldul datoriei la credite neperformante (suma de bază) / Soldul datoriei la credite (suma de bază)	7,40	9,63	9,91	8,18	7,04	6,95	6,28	5,37	-0,09	-0,67	-0,9075
	Soldul activelor neperformante nete/ Fonduri proprii	10,85	19,25	26,50	20,35	15,22	16,31	15,58	12,85	1,0925	-0,73438	-2,73047
Rentabilitatea	Rentabilitatea capitalului (ROE)	25,60	18,97	19,33	14,31	7,41	2,86	-1,16	-6,29	-4,5475	-4,02688	-5,12359
	Rentabilitatea activelor (ROA)	3,69	2,73	2,70	2,03	1,04	0,38	-0,21	-0,94	-0,6625	-0,58813	-0,72766
Profitabilitatea	Soldul datoriei la credite (suma de bază) / Soldul depozitelor (suma de bază)	0,58	0,65	0,65	0,67	0,65	0,67	0,67	0,68	0,0175	0,004375	0,005469
Cross coeficientul de suficiență a capitalului	Total active/Fonduri proprii	6,42	6,66	6,71	6,44	8,52	9,05	9,64	10,37	0,525	0,59625	0,732813

Sursa: elaborat de autor în baza aplicării modelului MDES/MDPSF

**Calcularea indicatorilor modelului MDES/MDPSF pentru evaluarea și prognozarea stabilității
BC „Energbank” S.A.**

criterii	Indicatori	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Pn+1	Pn+2	Pn+3
Lichiditatea	Principiul I - Lichiditatea pe termen lung (≤ 1)	0,66	0,68	0,72	0,77	0,53	0,50	0,45	0,38	-0,0325	-0,04563	-0,06703
	Principiul II - Lichiditatea curentă ($\geq 20\%$)	56,69	60,47	60,03	58,23	70,03	73,37	76,59	80,73	3,335	3,22375	4,139688
	Principiul III - Lichiditatea pe benzi de scadența (>1) peste 12 luni	2,43	3,15	4,96	15,51	19,65	23,96	29,16	35,21	4,305	5,20125	6,049063
Calitatea activelor	Valoarea medie lunară a activelor generatoare de dobândă / Valoarea medie lunară a activelor	74,20	74,46	73,36	76,42	77,00	77,70	78,51	79,80	0,7	0,81	1,2875
Echilibru financiar	Fonduri proprii/Total active	16,00	16,19	16,60	18,99	18,00	18,50	19,08	19,70	0,5	0,5775	0,619375
	Total datorii/Total capital	3,46	3,49	3,29	2,73	3,13	3,05	2,94	2,85	-0,0825	-0,11063	-0,08828
	Soldul datoriei la credite neperformante (suma de bază) / Soldul datoriei la credite (suma de bază)	18,55	19,23	17,31	14,00	16,63	16,15	15,38	14,90	-0,48	-0,77	-0,4825
	Soldul activelor neperformante nete/ Fonduri proprii	19,52	15,73	11,44	5,13	4,06	0,19	-3,69	-7,47	-3,865	-3,88375	-3,78219
Rentabilitatea	Rentabilitatea capitalului (ROE)	13,28	9,48	8,74	7,60	6,40	4,68	3,48	2,17	-1,72	-1,2	-1,315
	Rentabilitatea activelor (ROA)	2,92	2,04	1,91	1,89	1,57	1,23	1,03	0,81	-0,3375	-0,20188	-0,21984
Profitabilitatea	Soldul datoriei la credite (suma de bază) / Soldul depozitelor (suma de bază)	0,53	0,47	0,48	0,53	0,37	0,33	0,30	0,25	-0,04	-0,035	-0,04625
Cross coeficientul de suficiență a capitalului	Total active/Fonduri proprii	4,46	4,49	4,29	3,73	5,56	5,84	6,17	6,64	0,275	0,33625	0,470313

Sursa: elaborat de autor în baza aplicării modelului MDES/MDPSF

**Calcularea indicatorilor modelului MDES/MDPSF pentru evaluarea și prognozarea
stabilității sistemului bancar din Republica Moldova**

criterii	Indicatori	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Pn+1	Pn+2	Pn+3
Lichiditatea	Principiul I - Lichiditatea pe termen lung (≤ 1)	0,64	0,61	0,72	0,72	0,71	0,73	0,76	0,77	0,0175	0,029375	0,009219
	Principiul II - Lichiditatea curentă ($\geq 20\%$)	49,30	55,46	54,64	50,65	50,62	50,95	49,82	48,62	0,33	-1,1275	-1,20438
	Principiul III - Lichiditatea pe benzi de scadența (>1) peste 12 luni	5,32	4,74	4,34	8,74	7,97	8,63	9,61	10,92	0,6625	0,973125	1,316406
Calitatea activelor	Valoarea medie lunară a activelor generatoare de dobândă / Valoarea medie lunară a activelor	78,20	75,83	77,84	79,38	83,12	84,35	86,48	88,64	1,23	2,13	2,16
Echilibru financiar	Fonduri proprii/Total active	13,25	13,32	13,02	12,69	13,12	13,09	13,03	13,03	-0,0325	-0,05813	0,002344
	Total datorii / Total capital	4,78	4,82	4,82	4,52	4,80	4,81	4,80	4,80	0,005	-0,00375	-0,00469
	Soldul datoriei la credite neperformante (suma de bază) / Soldul datoriei la credite (suma de bază)	16,41	18,38	12,54	8,49	7,38	5,12	1,81	-0,87	-2,2575	-3,31438	-2,68297
	Soldul activelor neperformante nete/ Fonduri proprii	28,02	24,34	17,12	13,74	10,39	5,98	1,39	-2,54	-4,4075	-4,58938	-3,93172
Rentabilitatea	Rentabilitatea capitalului (ROE)	11,12	11,42	11,60	14,63	8,89	8,33	7,56	6,55	-0,5575	-0,77188	-1,00984
	Rentabilitatea activelor (ROA)	1,83	1,91	1,90	2,47	1,53	1,46	1,34	1,20	-0,075	-0,11375	-0,13969
Profitabilitatea	Soldul datoriei la credite (suma de bază) / Soldul depozitelor (suma de bază)	0,63	0,56	0,56	0,59	0,57	0,56	0,55	0,55	-0,015	-0,00125	-0,00156
Cross coeficientul de suficiență a capitalului	Total active/Fonduri proprii	5,78	5,82	5,82	5,52	7,62	8,08	8,65	9,35	0,46	0,565	0,70625

Sursa: elaborat de autor în baza aplicării modelului MDES/MDPSF

Certificate de implementare a rezultatelor cercetării

A 21.1. Certificat de implementare a rezultatelor cercetării eliberat de Banca Națională a Moldovei

Nr. 09-0113/13/1554 "15" ionie 2020

CERTIFICAT

de implementare a rezultatelor investigațiilor științifice în cadrul tezei de doctor la specialitatea 522.01 „Finanțe” cu tema „Perfecționarea cadrului de supraveghere în scopul menținerii stabilității sistemului bancar din Republica Moldova”, elaborată de Bejan Anastasia

Rezultatele cercetărilor științifice reflectate în teza de doctor cu tema „Perfecționarea cadrului de supraveghere în scopul menținerii stabilității sistemului bancar din Republica Moldova”, autor Bejan Anastasia, prezintă un interes deosebit din perspectiva valorii teoretice și aplicative, conținând recomandări importante pentru Banca Națională a Moldovei, autoritatea de supraveghere bancară din Republica Moldova. Lucrarea nominalizată reprezintă rezultatul unor investigații științifice complexe cu un caracter de originalitate și inovație.

Relevanța cercetării este condiționată atât de importanța menținerii unui sistem bancar stabil, în scopul asigurării funcției de intermediere financiară pe care o are acesta în cadrul unei economii, protejării intereselor deponenților și menținerii încrederii acestora în sistemul bancar, cât și de necesitatea perfecționării continue a cadrului de supraveghere bancară, în vederea asigurării stabilității sistemului bancar.

Contribuția semnificativă a tezei în perfecționarea cadrului de supraveghere a sistemului bancar autohton s-a concretizat în:

- evaluarea eficienței cadrului de supraveghere a sistemului bancar în baza metodologiei elaborate de autor;
- elaborarea modelului de evaluare și prognozarea stabilității financiare a sistemului bancar și aplicarea în practică a acestuia;
- identificarea oportunităților și constrângerilor în dezvoltarea sistemului bancar la etapa actuală;
- identificarea direcțiilor de perfecționare a cadrului de supraveghere bancară.

Apreciem înalt contribuția autorului tezei la perfecționarea cadrului de supraveghere bancară din Republica Moldova, în special prezentarea recomandărilor ce țin de: efectuarea modificărilor structurale în cadrul subdiviziunii Băncii Naționale responsabile pentru procesul de supraveghere bancară, îmbunătățirea dialogului cu băncile după principiul proporționalității în ceea ce privește sfera, frecvența și intensitatea angajamentului de supraveghere, introducerea în reglementările BNM a prevederilor aferente efectului de levier, Procesului de evaluare a adecvării lichidității interne (ILAAP), modificarea abordării privind calcularea amortizorului de risc sistemic, etc.

Reieșind din cele expuse, apreciem pozitiv teza de doctor la specialitatea 522.01 „Finanțe” cu tema „Perfecționarea cadrului de supraveghere în scopul menținerii stabilității sistemului bancar din Republica Moldova” și considerăm rezultatele cercetării de o importanță științifică și practică semnificativă.

Ion STURZU
Viceguvernator

Adresa: Bulevardul Grigore Vieru nr. 1, MD-2005, Chișinău, Republica Moldova
Tel: (+373) 22 822 606, Fax: (+373) 22 220 591, e-mail: official@bnm.md, web: www.bnm.md

A 21.2. Certificat de implementare a rezultatelor cercetării eliberat de Academia de Studii Economice din Moldova

MINISTERUL EDUCAȚIEI,
CULTURII ȘI CERCETĂRII
AL REPUBLICII MOLDOVA

MINISTRY OF EDUCATION,
CULTURE AND RESEARCH OF
THE REPUBLIC OF MOLDOVA

ACADEMIA DE STUDII
ECONOMICE DIN MOLDOVA

ACADEMY OF ECONOMIC
STUDIES OF MOLDOVA

Str. Mitropolit G. Bănulescu-Bodoni, 61
MD – 2005, Chișinău
Tel. (022) 22-41-28, fax 22-19-68

61, Mitropolit G. Bănulescu-Bodoni Street
Chisinau, MD – 2005,
Tel. (022) 22-41-28; fax (022) 22-19-68

15.06.2020 nr. 02/387
La nr. _____ din _____

CERTIFICAT

de implementare a rezultatelor investigațiilor științifice realizate în procesul de elaborare a tezei de doctor cu tema „Perfecționarea cadrului de supraveghere în scopul menținerii stabilității sistemului bancar din Republica Moldova”, specialitatea 522.01 „Finanțe”, autor Bejan Anastasia

Rezultatele cercetărilor științifice obținute în procesul elaborării tezei de doctor cu tema „Perfecționarea cadrului de supraveghere în scopul menținerii stabilității sistemului bancar din Republica Moldova”, elaborată de către Bejan Anastasia, în cadrul departamentului „Finanțe și Asigurări” al Academiei de Studii Economice a Moldovei, prezintă un interes teoretic și aplicativ și pot fi utilizate în procesul de instruire a studenților și masteranzilor la ciclul I și ciclul II de studii universitare:

- ciclul I, licență, facultatea „Finanțe”, la disciplinele: „Activitate bancară”, „Management bancar”;
- ciclul II, masterat, programul de masterat „Administrare bancară” și „Administrare financiar-bancară”, la disciplinele: „Gestiunea performanțelor și riscurilor bancare”, „Reglementarea bancară și supravegherea prudențială”, „Stabilitatea financiară”.

Totodată, teza de doctor constituie un suport bibliografic important la elaborarea lucrărilor de licență, tezelor de master și tezelor de doctorat cu tematica conectată la domeniul supravegherii bancare și cel al stabilității financiare.

Prim-prorector cu activitate
didactică, ASEMI

A. Cotelnic

Ala COTELNIC
profesor universitar, doctor habilitat

A 21.3. Certificat de implementare a rezultatelor cercetării eliberat de
Comitetul Național de Stabilitate Financiară

Banca Națională a Moldovei

Nr. 09-01113/20/34/4

"24" decembrie 2020

CERTIFICAT

**de implementare a rezultatelor cercetărilor științifice în cadrul
tezei de doctor la specialitatea 522.01 „Finanțe” cu tema „Perfecționarea cadrului de
supraveghere în scopul menținerii stabilității sistemului bancar din Republica Moldova”,
elaborată de Bejan Anastasia**

Rezultatele investigațiilor științifice reflectate în teza de doctor cu tema „Perfecționarea cadrului de supraveghere în scopul menținerii stabilității sistemului bancar din Republica Moldova”, autor Bejan Anastasia, prezintă un interes deosebit din perspectiva valorii teoretice și aplicative, conținând recomandări pentru Comitetul Național de Stabilitate Financiară, autoritatea macroprudențială din Republica Moldova. Lucrarea nominalizată reprezintă rezultatul unor investigații științifice complexe cu un caracter de originalitate și inovație.

Semnificația cercetării derivă atât din importanța menținerii unui sistem bancar stabil, în scopul asigurării funcției de intermediere financiară pe care o are acesta în cadrul unei economii, protejării intereselor deponenților și menținerii încrederii acestora în sistemul bancar, cât și din necesitatea perfecționării continue a cadrului de supraveghere bancară, în vederea asigurării stabilității sistemului bancar.

Contribuția semnificativă a tezei, corelată cu concluziile și recomandările relevante pe care le conține, constă în: elaborarea modelului de evaluare și prognozare a stabilității financiare a sectorului bancar din Republica Moldova și aplicarea practică a acestuia; identificarea oportunităților și constrângerilor în dezvoltarea sistemului bancar din Republica Moldova la etapa actuală; identificarea direcțiilor de perfecționare a cadrului de supraveghere bancară din Republica Moldova.

Apreciem înalt contribuția autorului tezei la perfecționarea cadrului de supraveghere bancară din Republica Moldova și prezentarea recomandărilor ce țin de activitatea Comitetului Național de Stabilitate Financiară, în special: publicarea rapoartelor anuale privind activitatea comitetului și a strategiei privind politica macroprudențială; emiterea recomandărilor privind revizuirea periodică a setului de instrumente macroprudențiale.

Reieșind din cele expuse, apreciem pozitiv teza de doctor la specialitatea 522.01 „Finanțe” cu tema „Perfecționarea cadrului de supraveghere în scopul menținerii stabilității sistemului bancar din Republica Moldova” și considerăm rezultatele cercetării de o importanță științifică și practică semnificativă.

Octavian ARMAȘU

Președintele Comitetului Național de Stabilitate Financiară

Adresa: Bulevardul Grigore Vieru nr. 1, MD-2005, Chișinău, Republica Moldova
Tel: (+373) 22 822 606, Fax: (+373) 22 220 591, email: official@bnm.md, web: www.bnm.md

DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII

Subsemnata, BEJAN Anastasia, declar pe răspundere personală că materialele prezentate în teza de doctorat sunt rezultatul propriilor cercetări și realizări științifice. Conștientizez că, în caz contrar, urmează să suport consecințele în conformitate cu legislația în vigoare.

BEJAN Anastasia

Semnătura _____

Data 17 decembrie 2021

CURRICULUM VITAE

Anastasia BEJAN

Cetățenie: Republica Moldova

 (+373) 69579352

Data nașterii: 01/01/1988

Gen: Feminin

 E-mail: anastasia.bejan@yahoo.com

 Adresă: str. Ginta Latină 21, ap. 189, mun. Chișinău, Republica Moldova

EXPERIENȚA PROFESIONALĂ

Șef adjunct al secției

[02/2017 – prezent]

Banca Națională a Moldovei, Departamentul Supraveghere Bancară, Secția supraveghere din oficiu

Localitatea: Chișinău

Țara: Republica Moldova

- Verificarea și analiza rapoartelor prezentate de bănci în scop de supraveghere, precum și altor informații disponibile
- Monitorizarea conformării băncilor cu cerințele prudențiale
- Efectuarea activităților prevăzute în Programul Anual de Supraveghere
- Elaborarea rapoartelor aferente Procesului de Supraveghere și Evaluare (SREP)
- Monitorizarea profilului de risc al băncilor, analiza rezultatelor testărilor la stres
- Analiza rapoartelor privind controalele pe teren, monitorizarea creditelor acordate de bănci
- Aplicarea măsurilor de supraveghere față de bănci.

Expert principal

[11/2015 – 01/2017]

Banca Națională a Moldovei, Departamentul Supraveghere Bancară, Secția rezoluție bancară

Localitatea: Chișinău

Țara: Republica Moldova

- Supravegherea la distanță a băncilor problematice (băncilor aflate sub supraveghere specială, băncilor aflate sub administrare specială)
- Participarea la controalele pe teren (complexe și tematice)
- Analiza situației financiare a băncilor problematice și evaluarea riscurilor la care sunt

expuse acestea: analiza activelor, pasivelor, capitalului, veniturilor, lichidității, analiza tendințelor negative în dinamica situației financiare a băncilor problematice

- Analiza testărilor la stres efectuate asupra activității băncilor
- Aplicarea instrumentelor de rezoluție asupra băncilor (elaborarea actelor de remediere hotărâri, acordurilor de remediere, instituirea regimului de supraveghere specială și administrare specială)
- Studierea aprofundată a legislației autohtone cu privire la activitatea bancară
- Efectuarea altor activități în domeniul supravegherii bancare la distanță și pe teren a activității băncilor.

Economist principal

[09/2011 – 10/2015]

Banca Națională a Moldovei, Departamentul Reglementare și Supraveghere Bancară, Secția supraveghere specială

Localitatea: Chișinău

Țara: Republica Moldova

- Supravegherea la distanță a băncilor problematice (băncilor aflate sub supraveghere specială, băncilor aflate sub administrare specială) – șef al comisiei de supraveghere specială, șef al grupului de acordare a asistenței administratorului special
- Participarea la controalele on-site (pe teren) complexe și tematice
- Analiza financiară CAELS a băncilor problematice (analiza capitalului, activelor, veniturilor, lichidității, sensibilității la riscul pieței), analiza tendințelor negative din dinamica indicatorilor care caracterizează activitatea băncilor problematice
- Monitorizarea respectării de către bănci a cadrului legal și a măsurilor de remediere impuse de BNM
- Elaborarea actelor de remediere a situației financiare a băncilor (hotărâri, acorduri de remediere)

Economist coordonator

[08/2010 – 09/2011]

Banca Națională a Moldovei, Departamentul Reglementare și Supraveghere Bancară, Secția supraveghere specială

Localitatea: Chișinău

Țara: Republica Moldova

- Supravegherea la distanță a băncilor problematice (băncilor aflate sub supraveghere specială, băncilor aflate sub administrare specială)
- Participarea la controalele pe teren (complexe și tematice)
- Analiza rapoartelor FinRep și rapoartelor prudențiale prezentate de bănci la BNM
- Analiza financiară CAELS a băncilor problematice (analiza capitalului, activelor, veniturilor, lichidității, sensibilității la riscul pieței), analiza tendințelor negative din dinamica indicatorilor care caracterizează activitatea băncilor problematice
- Studierea aprofundată a legislației autohtone cu privire la activitatea bancară

EDUCAȚIE ȘI FORMARE PROFESIONALĂ

Certificat

[10/2016 – 10/2017]

Insam German School

Adresă: Chișinău, Republica Moldova
Domeniul de studiu: Studiarea limbii germane
Media finală/ Rezultatul final: nivel începător

Doctorat

[10/2012 – 10/2016]

Academia de Studii Economice din Moldova

Adresă: Chișinău, Republica Moldova

Domeniul (domeniile) de studiu: Finanțe

Tema tezei de doctor: Perfecționarea cadrului de supraveghere în scopul menținerii stabilității sistemului bancar din RM

Cursuri pentru examenul CAP (Certified Accounting Practitioner)

[05/2013 – 05/2014]

Asociația Contabililor și Auditorilor Profesioniști din Republica Moldova

Adresă: Chișinău, Republica Moldova

Media finală/ Rezultatul final : Certificat

- Contabilitatea financiară
- Contabilitatea managerială
- Dreptul în RM
- Impozitarea în RM

Cicliu II (masterat)

[09/2010 – 06/2012]

Academia de Studii Economice din Moldova, facultatea: Finanțe

Adresă: Chișinău, Republica Moldova

Domeniul (domeniile) de studiu: Administrare bancară

Media finală/ Rezultatul final: Diplomă

Ciclu I (licență)

[09/2007 – 06/2010]

Academia de Studii Economice din Moldova, facultatea Finanțe

Adresă: Chișinău, Republica Moldova

Domeniul (domeniile) de studiu: specialitatea Finanțe și bănci (grupa rom. – engl.)

Media finală/ Rezultatul final: Diplomă

COMPETENȚE LINGVISTICE

Limbă(i) maternă(e): ROMÂNĂ

Altă limbă (Alte limbi):

	Ascultare	Citire	Discurs oral	Scriere
ENGLEZĂ	C1	C1	C1	C1
FRANCEZĂ	B2	B2	B2	B2
GERMANĂ	A1	A1	A1	A1

COMPETENȚE DIGITALE

Buna stăpânire a pachetului Microsoft Office (Word, Excel, Powerpoint, Outlook)

CONFERINȚE ȘI SEMINARE

Risk based focused supervision

[Austria, Vienna, 05/2019]

Macrofinancial systemic risk analysis

[Austria, Vienna, 04/2018]

Stress test analysis

[Germania, Frankfurt, 01/2017]

Macroprudential policies

[Austria, Vienna, 09/2016]

Financial stability, systemic risk and macroprudential policy

[Germania, Frankfurt, 01/2016]

Executive IFRS workshop for regulators

[Austria, Vienna, 09/2015]

Basel III – International capital and liquidity framework

[Olanda, Amsterdam, 11/2014]

Banking restructuring and resolution

[Austria, Vienna, 07/2014]

DISTINCȚII ONORIFICE ȘI PREMII

Diploma CAP (Certified Accounting Practitioner)

Asociația Contabililor și Auditorilor Profesioniști din Republica Moldova [12/2015]

Diplomă de onoare a Băncii Naționale a Moldovei

Băncii Naționale a Moldovei [06/2014]

COMPETENȚE ȘI APTITUDINI

Gândire analitică

Abilități organizatorice, de lucru în echipă

Rezistență la stres

DATE STATISTICE PRIVIND NUMĂRUL TOTAL DE PUBLICAȚII ȘTIINȚIFICE

14 lucrări științifice, publicate în reviste de specialitate din țară și de peste hotare, precum și în culegeri ale manifestărilor științifice, cu un volum total de 5,9 c.a.